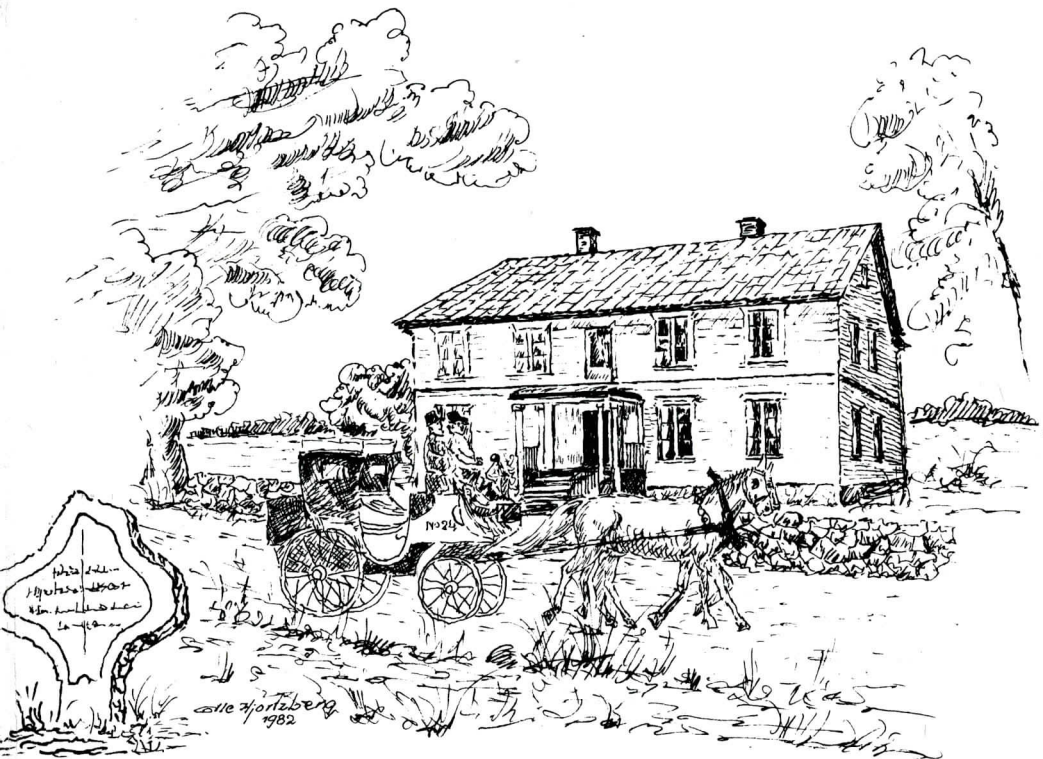

Kommunikation i Västbo

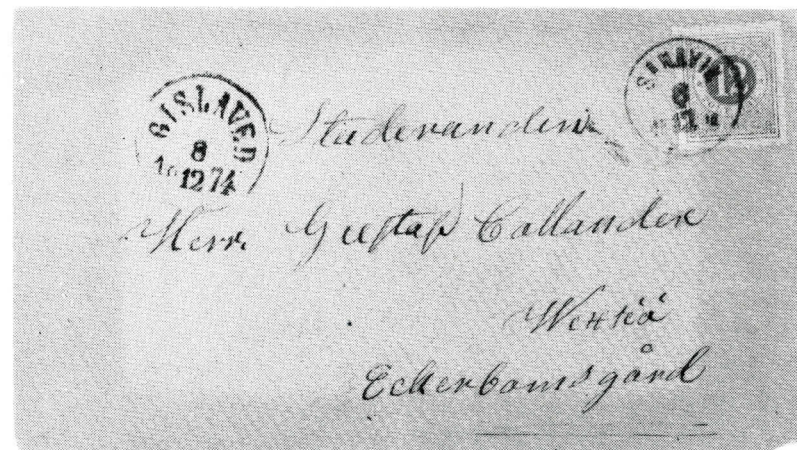
Erik Lindgren

Nämndemannen Danielsson i Bosebo och kronolänsmannen Seth i Burseryd var i delo med varandra. Men vem hade rätt och vem hade fel? Kronolänsmannen Wibeck tjänade på att leja ut sitt kontrakt om lantbrevbäring och kom i konflikt med postmästaren i Jönköping. Anders Carlsson var den starke mannen i Våthult och kunde med hot förmå skolläraren att ta tillbaka det erbjudande denne hade lämnat att bli postchef, när byborna ville slippa gå till Anders Carlsson med sina postärenden.

Sådana och många andra problem och säregna händelser berättas i boken "Kommunikation i Västbo", där flera hundra namn träder fram på personer som verkade under andra hälften av 1800-talet och ett stycke in på det nya seklet.

Kanske finner ättlingar till äldre tiders kommunalgubbar samt post- och järnvägstjänstemän glädje i att läsa om hur farfar eller morfars far kämpade för drägliga villkor eller för att få en poststation i kyrkbyn eller en järnväg så nära som möjligt.

Tidigare utgåvor, "Posthistoria frånLjungby kommun" och "Kommunikation i gränsbygd" kan rekvireras direkt från författaren, Erik Lindgren, Box 222, 351 05 VÄXJÖ. De sänds till påseende och kan betalas i efterhand.

Sammanfattning

Västbo härad har sannolikt varit genomgångsområde för huvudposterna till och från utlandet under längre tid än Sunnerbo härad. Denna funktion har dock inte funnits under den period då Västbo var ett gränshärad utan den tillkom tidigast år 1645. Därför kan man i Västbo inte peka på något "gränspostkontor" som fallet är med Markaryd. Den första ort inom Västbo som fick ett postkontor blev Gislaved. Det flyttades dit år 1852 efter en mer än sekellång tillvaro längre norrut på Viks hemman i Mo härad vid Nissastigen. Där hade postkontoret namnet Qvarsebo, vilket det fick år 1725 när det ursprungligen inrättades på gården med detta namn i Mossebo socken i Västergötland. Kommunikationstekniskt blev det felplacerat men flyttades efter 14 år österut till Nissastigen med bibehållet namn.

Gislaved blev postcentrum för de omgivande socknarna när kronobrevbäringen ersattes med postföring i verkets egen regi och med fasta poststationer, "en i var socken" år 1874. Denna roll började avvecklas när postinspektionen blev överordnad myndighet för många små poststationer i samband med järnvägarnas tillkomst. Poststationerna kom senare att lyda under postmästarna i Värnamo eller Landeryd. Postkontoret i Gislaved blev år 1922 degraderat till en sk postexpedition. Femton år tidigare hade postkontoret i Landeryd inrättats, delvis som en följd av tillkomsten av Västra Centralbanan (Falköping-Landeryd). Det degraderades till en poststation år 1936, något som planerades redan vid avvecklingen av Gislaveds postkontor.

Mönstret för utvecklingen av landsbygdens postanordningar inom Västbo härad är snarlikt det i Sunnerbo. Järnvägen mellan Halmstad och Värnamo medförde flyttning eller avveckling av några av 1874 års poststationer och lantbrevbäring har efter hand påverkat det fasta poststationsnätet. Västbo och Sunnerbo härader hade i utgångsläget vid den stora postreformen 1874 ungefär lika många socknar och var geografiskt sett jämställda, men det finns idag ett större antal postkontor kvar i Västbo än i Sunnerbo fastän de båda häraderna inom olika postdistrikt levt under samma rationaliseringsprinciper. Framväxten av det större antalet tätorter i Västbo har med större befolkningstal i de enskilda orterna medverkat till att fler postanstalter fått bibehållas enligt postverkets normer. Den livliga småföretagsverksamheten i Västbo torde ha bidragit positivt till den postala utvecklingen.

Markaryds Grafiska AB, 1982

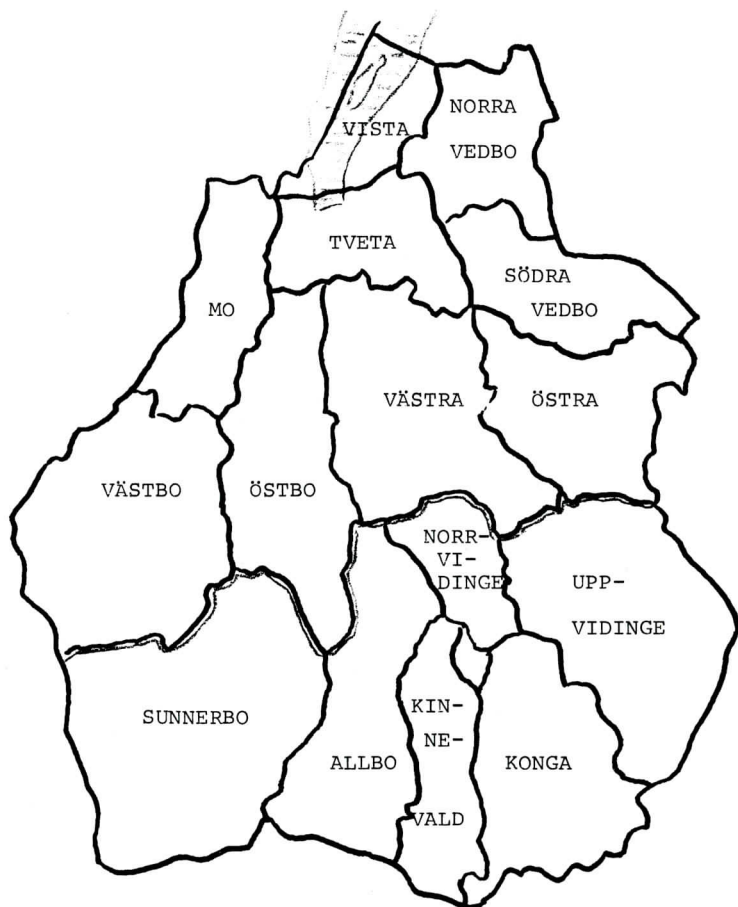
2 Omslagsteckningen har gjorts av Olle Hjortzberg, Växjö.
Brevet på sista omslagssidan tillhör Lennart Berg, Göteborg.

Innehållsförteckning

	SID
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	5
NISSASTIGEN	7
POSTKONTORET I GISLAVED	25
ÄLDRE POSTSTATIONER	43
Nyby	44
Bursebyd	47
Unnaryd	53
1874 ÅRS POSTSTATIONER	58
Villstad	61
Färgaryd	67
Hestra	71
Gryteryd	73
Sandvik	79
Anderstorp	85
Våthult	92
Bosebo	96
Gnosjö	103
Kulltorp	107
Ås	110
Källerstad	113
Femsjö	120
Bolmsö	124
Tannåker	125
Dannäs	126
Torskinge	128
Bölaryd	130
Reftele	132
Bredaryd	136
Forsheda	138
YNGRE LANTPOSTSTATIONER	
Långaryd	140
Jälluntofta	142
Bårarydsby	145
Sporda	148
Lanna	149
POSTSTATIONER BORTOM GRÄNSEN	150
Postmästarens inspektionsresa	152

Innehållsförteckningen fortsätter på nästa sida.

JÄRNVÄGAR I VÄSTBO	
Halmstad - Värnamo	155
Övriga banor	163
POSTKONTÖRET I LANDERYD	164
JÄRNVÄGSPÖSTSTATIONER	
Broaryd	168
Skeppshult	169
Hällabäck	171
Rydöbruk	173
Hyltebruk	177
MÄNNESPOSTSTÄMPLAR	180
BLÄCKMAKULERING	182
PERSONREGISTER	189

Häradsgränser i de båda västra smålandslänen

Förord

Denna skildring omfattar i huvudsak utvecklingen under andra hälften av 1800-talet. I vissa fall har detaljer även efter sekelskiftet tagits med, detta i syfte att få kontinuitet. Sålunda har t ex utrymme ägnats åt Västra Centralbanan, som öppnades 1906.

I vad gäller 1874 års poststationer har deras öden följts tämligen ingående fram till tiden omkring sekelskiftet och därefter mycket summariskt. I några enstaka fall, som avviker från mönstret, har även dessa poststationer ägnats uppmärksamhet under senare tid t ex poststationen i Färgaryd på grund av dess indragning under en period då antalet poststationer var starkt stigande.

Det är främst hänsyn till tryckkostnaderna som begränsat redovisningen av ett eljest ymnigt material. Västbo härad visar en intressant utveckling inte bara under det händelserika skede då postverket började moderniseras och brevväxlingen tog fart utan även under den efterföljande tiden. Allt snabbare kommunikationer tog vid med så starkt ökande personalkostnader att ett omfattande rationaliseringsarbete påbörjades och genomfördes. Om detta skede vilket jag själv fått uppleva, skulle jag vilja berätta i en kommande bok om post och övrig kommunikation i Västbo, eller genom uppsatser i hembygdsföreningarnas publikationer.

I nu föreliggande arbete finner den uppmärksamme läsaren att vissa allmänna företeelser blir omtalade på flera ställen. Detta har gjorts med avsikt att bereda möjlighet för läsarna att få sammanhang även om de väljer att bara läsa ett eller annat avsnitt.

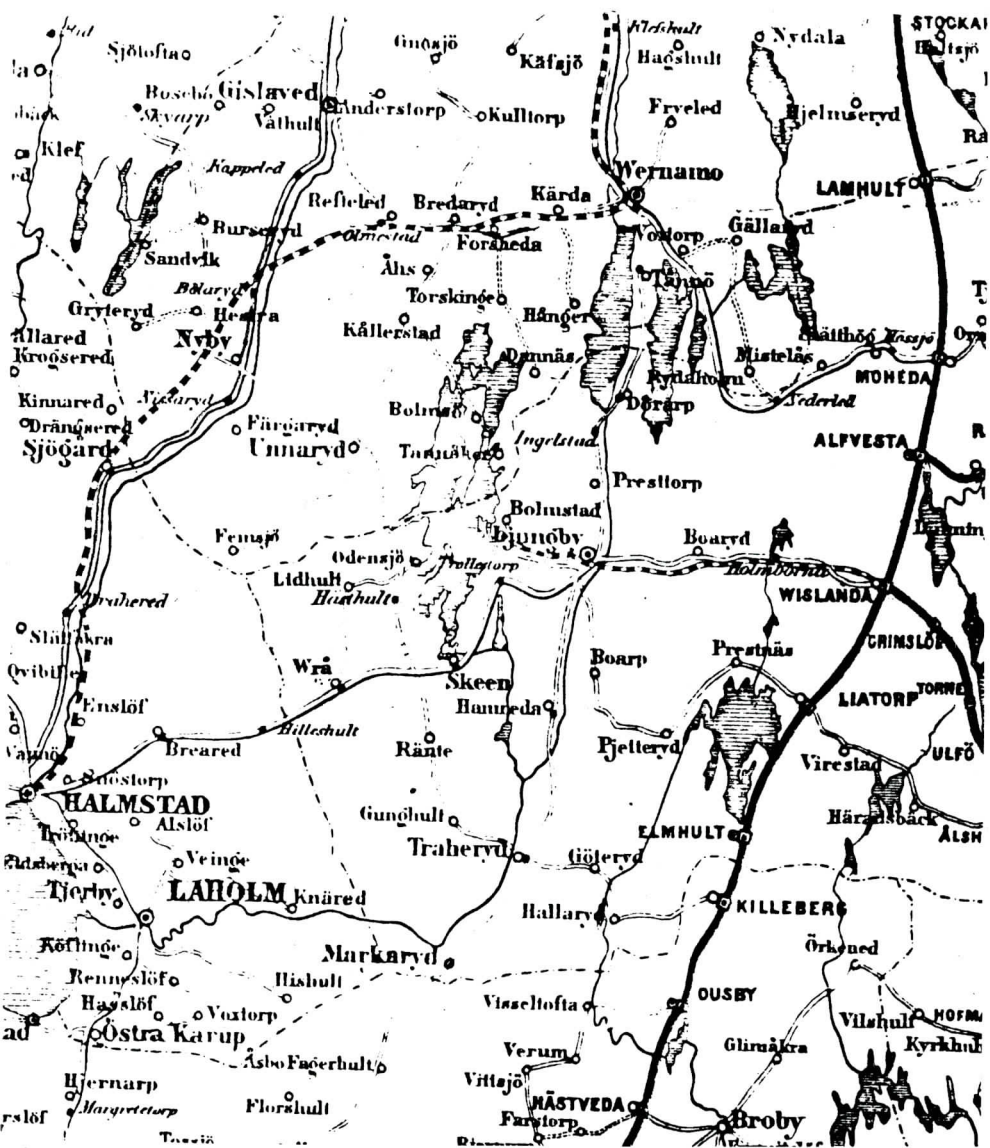
Även om boken avser förhållandena inom Västbo härad har jag gått utanför gränserna i de fall jag velat belysa postala bestämmelser av allmän giltighet. Händelser av lokal karaktär utanför Västbo, som påverkat eller påverkats av utvecklingen inom häradet har berörts flyktigt, t ex önskemålen om en postexpedition i Nissafors år 1852 på grund av att Qvarsebo postkontor flyttades till Gislaved. Liknande gränsöverskridanden har gjorts för poststationer som tidvis lydde under postmästaren i Gislaved, t ex de västgötska i Sjötofta och Mossebo.

Alla citat har återgetts med ursprunglig stavning, oavsett felaktigheter. I de flesta fall har citaten skrivits med mindre radavstånd. Det förenklade förfarandet med reproduktion av maskinskrift har förbilligt framställningskostnaden. Jag hoppas att läsbarheten inte lider av detta och ser fram emot kommentarer.

Många vänner har hjälpt mig på olika sätt med att skaffa material och uppgifter till boken. Utan att jag nämner dem alla är jag varmt tacksam för denna goda assistans. De särskilt stora insatser som Börje Nilsson och Thure Carlsson vid postens förlagstjänst gjort är värda speciell uppmärksamhet, liksom det aldrig sinande tålamod som Gunnell visat. Hon har accepterat mina långa vistelser i Stockholm under forskningsperioden och utan invändningar funnit sig i att jag tillbringat det mesta av fritiden hemma vid skrivmaskinen. Utan det starka stödet från dessa tre kunde denna bok inte ha kommit till.

Växjö i maj 1982

Erik Lindgren

Nissastigen

Med freden i Brömsebro fick Sverige Halland på 30 år, en tidrymd som vi alla vet skulle bli mycket längre. I sin redovisning av hur utväxlingspostkontoret i Markaryd i samband därmed avvecklades berättar den otroligt flitige forskaren, postmästare Teodor Holm, att det nya utväxlingspostkontoret blev Halmstad. Han synes hålla för troligt att postvägen ändrades att gå från Jönköping över Markaryd till Halmstad men tillägger att det är möjligt att den nya postlinjen lagts direkt från Jönköping till Halmstad och ej berört Markaryd.

Den sistnämnda teorin är sannolikt den riktiga. Jag har förutsatt detta i boken "Kommunikation i gränsbygd", där jag också utgår från att Lagastigen upphörde att användas som genomgångsled för huvudposterna och inte togs i bruk för snällposterna förrän 1858 och då bara två dagar i veckan.

Den nya postföringslinje som tillskapades genom att huvudförbindelsen till utlandet kom att bli vägen från Jönköping till Halmstad, skar genom Västbo härad. Postinspektorerna i länshuvudstäderna skulle årligen kontrollera postbönderna inom respektive län. Om detta avgavs k visitationsprotokoll, intressanta dokument som har åtskilligt att berätta. Med hjälp av 1719 års visitationsprotokoll från postinspektor P Aschan i Jönköping får vi fram bl a följande uppgifter om iakttagelserna "på stora stråkvägen ifrån Jönköping igenom Halmstad åt Helsingborg". (Namnen stavas här enligt visitationsprotokollet.)

När vi lämnat postbonden Clement Svenson på posthemmanet Håkansgården i Öreryd passerar vi gränsen till Västbo och kommer i Båraryd socken till posthemmanet Stenehestra. Där finns postbönderna Jöns Jönson, 64 och Sven Larson, 38 år. Hemmanet är beläget 1/8 mil från landsvägen och bönderna för posten fyra gånger i veckan fem mil, d v s 260 mil om året. Deras ersättning var rotefrihet och dessutom en kontant årlig ersättning på tio daler silvermynt.

På 1874 års postkarta anges med kraftigt brutet streck de planerade järnvägarna Halmstad-Jönköping och Vislanda-Bolmen, vilka vid realiserandet några år senare fick delvis andra sträckningar. Färdigbyggda banor markeras med kraftiga heldragna streck. Inom Västbo härad (övre vänstra hörnet) namnges samtliga år 1874 nyinrättade poststationer, de något äldre poststationerna i Nyby och Unnaryd, postkontoret i Gislaved samt gästgivaregårdarna Kappeded, Böларыd, Nissaryd och Ölmestad. Det dubbla strecket väster om Nissan markerar dåvarande Nissastigen.

För att fullgöra sina skyldigheter anlidade postbönderna drängar som beskrevs till namn och kapacitet i visitationsprotokollen. I Stenehestra anlidades år 1719 gossarna Swen Dawidsson, 15 år och Lars Torsson, 14 år, samt drängen Knut Swensson, 20 år. Detta var inte tillräckligt för uppgiften och protokollet upptar anmärkningen "fattas en dräng". Dessutom uppges att den ena bonden är gammal och sjuklig. Om vi ser på motsvarande visitationsprotokoll 20 år senare, finner vi alltså en Swän Larsson som postbonde, men med förnamnet stavat annorlunda och nu med en uppgiven ålder av 51 år. Stavningen och den treåriga skillnaden i mannens ålder behöver inte innebära att det rör sig om olika personer. Den nye bonden på posthemmanet heter Anders Arfwidsson och uppges vara 29 år och som postförslare finns angivna pojkar Pär Jonsson, 17, och Bengt Andersson, 16 år. Protokollet bär nu anteckningen "fattas 2^{ne} drängar".

Låt oss återvända till visitationsprotokollet för år 1719 och de möjligheter Stenehestra posthemmandå hade att fullgöra sina plikter. Protokollet anger att posthornet är odugligt men att man fått ut ett nytt mot två daler i silvermynt. Fullmakten för postbönderna är daterad Stockholm den 13 februari 1686 men bara ställd på Jöns Jönsson. Förmodligen var ingen av bönderna läskunnig. Postinspektör Aschan anger nämligen i protokollet att han har läst fullmakten för dem och "åtvärnat dem att hädanefter en snäll postridning hålla".

Om hästarna berättar protokollet att det finns fyra sådana, 16, 15, 9 och 6 år gamla. Det finns två sadlar "med duglige betsel".

Nästa postgård vi får besöka på vår färd mot Halmstad är Buskagården i Gislaveds by i Båraryds socken. Här finns tre postbönder, Anders Börgesson, 32, Jöns Andersson, 40 och Per Månsson, 20 år. De för posten fyra gånger i veckan fem mil, d v s lika mycket som det angränsande posthemmanet i norr. Buskagården ligger vid vägen. Lönen är rotetfrihet och 10 daler silvermynt per år.

Dessa tre bönder besvärar sig över att länsmannen Anders Håkonson inte respekterar deras status som postbönder utan låter både förbitgande kavalleri och infanteri ta av deras foder och gräs så att de "själve oförmögne göras att föra posten". De begär att deras skyddsbrev på nytt skall kungöras från predikstolarna.

Nästa hemman är Kålåkerskog (kallat Kiällåckerskough i visitationsprotokollet för år 1739). Här träffar vi bönderna Anders Jönsson, 62, Håkan Jönsson, 52 och Anders Gunnarson, 25 år. De för posten fyra gånger i veckan sex mil och har samma ersättning som föregående post-

hemman. Hemmanet ligger 1/8 mil från landsvägen och tillfarten är stenig. Håkan uppges vara sjuklig, men de andra är "duglige" liksom gossarna Jöns Håkonsson, 16 och Ivar Andersson, 14 år. Två drängar fattas. Posthornet har köpts i Borås för två daler silvermynt och postvapnet är av "Then, gammalt och odugligt". Hästarna är yngre än på föregående ställe, den äldsta nio år, två åttaåringar och en sexåring.

I 1740 års karta över postvägar och gästgivaregårdar i Jönköpings län är Nissastigen dominerande.

Låt oss inte fördröja uppräknigen med fortsatta detaljer men bara konstatera att övriga posthemman längs "stråkvägen" mot Halmstad är Stora Rya och Åkralt, båda i Långaryds socken. Resten av uppgifterna får man hämta ur visitationsprotokollen från postinspektorn i Halmstad. Där finner man att posthemmanet Ramnås i Torups socken ägs av kronan och är gästgivaregård. Postbönderna Bengt Knutson och Anders Andersson svarar för postföringen utan annat hemmanshjälp. Den förstnämnde anges som oduglig postridare, 60 år gammal, medan den sistnämnde är 42 år och fullgör postridningen i alternering med den 17-årige Anders Larsson på den 1 1/2 mil långa sträckan till Åkralt och den 1 3/4 mil långa sträckan till Draare. "Svenska posten" förs två gånger i veckan och "tyska posten" en gång i veckan. Dessa uppgifter är hämtade ur 1731 års protokoll och överensstämmer inte i fråga om postföringsfrekvensen med 1719 års, enligt vilket posten fördes fyra gånger i veckan, d v s två gånger åt vardera hållet.

Böndernas postföringsskyldighet var fastställd i drottning Kristinas "Postbåden" av år 1636. Med små ändringar återgavs förordningen den 20 augusti 1646 i "K M:ts ordinantie öfwer postwäsendet här i Sverige och Halland". I denna framhålls att postbönderna skall vara befriade från utskrivning, gäst- och skjutsning samt dagsverken. De skulle också vara tagna i beskydd så att "hvarken af landshöfdingen, mindre af länsmännerne på hvad ort de vara kunne, dem här emot något förfång eller besvär blifva tillfogade". Mot denna bakgrund kan man bättre förstå anförda besvär från postbönderna på Buskagården i Gislaved.

Förordningen talar givetvis även om postböndernas skyldigheter. De skulle vara "pliktige och skyldige, antingen själfve eller genom deres drängar, så hastigt som möjligt kan vara, postsäcken med brefven, så snart den ifrån deres granne till dem kommer, ifrån sig fort skicka till näste postbonde, och det genom dag och natt, så väl uti oväder, som god väderlek utan något ögonblicks försummelse". Dessutom ålades de att utöver ett postvapen på bröstet vara försedda med ett posthorn. I detta skulle de blåsa när de nalkades nästa postbonde så att denne snabbt kunde göra sig redo med sin häst. Säcken skulle alltså föras vidare utan uppehåll vid posthemman. Uppehåll gjordes bara vid postkontoren, där säcken öppnades och innehållet kompletterades med mer post respektive tullades på den del som skulle behandlas vidare vid postkontoret. Innehållet kontrollerades noga på det medföljande postpasset.

I den ursprungliga förordningen av 1636 talas inte om ridande poster utan endast om att postbönderna skulle löpa och det med en hastighet av två timmar per mil. I den nya förordningen sades särskilt ifrån att "ingen postbonde på någon ort, i synnerhet de, som vid store landsstråten emellan Stockholm och Halmstad (hvilken väg de utrikes brefven komma och afgå), äre tillsatte och boendes, skall understå eller fördrista sig att fortskaffa brefsäcken med någon till fot löpande, utan alltid hafva en god häst vid handen, som därtill brukas."

Straffet för onödigt uppehållande av posten var fastställt till fyra veckors fängelse på vatten och bröd.

Det var långt mellan postkontoren och i Västbo härad fanns inget förrän under 1800-talets andra hälft. Men de som ville skicka post kunde dessförinnan göra det utan att fara till Jönköping eller Halmstad; de kunde lämna sina brev till postföraren, som tog med breven till nästa postförare utan att lägga dem i säcken, och så fortsatte breven stafettledes

"till dess de till den nästbelägne postförvaltaren uti någon stad komma, hvilken slika brev uti behörige paketer inlägga och dem uppå sin karta uppsätta och förteckna skall".

Kappeleds gästgivaregård var en av hästbytesplatserna när Nissastigen var den genomgående postföringslinjen.

Med dessa citat har vi fått litet av bakgrunden till den svenska postgångens början och namnen på några av de vanliga människor som var i postens tjänst under 1700-talets första hälft. Det var under denna tid som Qvarsebo postkontor inrättades, närmare bestämt år 1725.

Det flyttades den 1 januari 1852 till Gislaved. Därmed är vi inne i början av den tidsperiod som denna bok behandlar mera i detalj. Postgången inom häradet behandlas sockenvis, men som en fortsättning på inledningen med uppgifter om posthemman längs den stora stråkvägen lämnas här några uppgifter i stort om postföringen inom Västbo härad under andra hälften av 1800-talet.

I januari 1858 fick postförvaltarna i Halmstad, Helsingborg och Jönköping var sin skrivelse från Postkammarkontoret i Stockholm, i vilken de anmodades att yttra sig över lämpligheten att låta den dagliga snällposten mellan Stockholm och Helsingborg ta vägen över Värnamo och Ljungby två gånger i veckan.

Därigenom blev det tal om att ändra en mer än 200 år gammal rutt. Ända sedan postanordningen i Markaryd upphörde omkring år 1645 hade de genomgående posterna till den södra landsändan tagit vägen från Jönköping över Gislaved till Halmstad. Förbindelserna till Värnamo och Ljungby hade varit avsedda för i stort sett regional och lokal post. Det fanns sedan 1800-talets början en direktlinje över de båda nyssnämnda orterna för den långsamma paketposten.

Postmästaren i Jönköping tillstyrkte förslaget om ändrad väg "emedan denna väg är lättare att befara, hvarjemte bättre tillgång till hästar finns att tillgå utmed denna väg, och som dessutom är snarare något kortare än vägen öfver Halmstad".

Han tillade att han tidigare tagit sig friheten att fästa generalpoststyrelsens uppmärksamhet på lämpligheten att begagna den nu föreslagna vägen.

Innan postkommissarien i Helsingborg svarade, kontaktade han den postiljon som brukade följa med paketposten till Jönköping. Denne yttrade därvid att

"alle städer på denna väg har han försport mycken benägenhet hos Gästgifvarne och de skjutsskyldige för skjutsande af Snällposter, icke underligt i betraktande af derföre utgående högre skjutslega och nu begränsade skyldighet vid denna skjutsning".

Även postmästaren i Halmstad var positivt inställd till en ändring, som borde vara

"till lindring för de skjutsande, högst påkallad, samt för de corresponderande till ej det ringaste mehn, synnerligast som så många och täta communicationer gifvas".

Man torde av detta kunna utläsa att det för postkontorets status var betydelselöst om antalet omexpedierade eller passerande poster minskade. De postmästare som skulle få merarbete - om ens något - fanns i Värnamo och Ljungby, men det förefaller inte som om de ens haft ärendet på remiss, Kamrer Pontus Winroth vid generalpoststyrelsens kammarkontor upprättade ett memorial i frågan den 28 januari 1858 vari han föreslog att förändringen skulle vidtas från den tidpunkt som styrelsen ville bestämma. När beslutet hade fattats, fick poststyrelsen en skrivelse från landshövdingen i Jönköping, vari denne förutsåg

"att beting ej hinner uppgöras före den 2^{dre} nästkommande mars, då den nya Snällposten öfver Wernamo och Ljungby första gången skall afgå från Jönköping. I följd hvaraf Kongl. Styrelsen torde till postinspektorn i Länet öfwersända erforderliga medel för postskjutsens liqviderande under nästa månad".

Postdiligenserna var två- eller trespända. På denna tavla har Olle Hjortzberg med konstnärlig frihet på beställarens begäran bara målat en häst, symboliserande småländsk styrka och sparsamhet.

Postverkets försök med diligensbefordran, d v s befordran av både passagerare och post, hade i tidigare skeden inte fallit särskilt väl ut. Detta berodde inte bara på dåligt väglag och mindre goda vagnar utan också på att resandeunderlaget var ringa. Nya försök i stor skala kom till stånd år 1861 och i ett cirkulär den 14 oktober meddelades närmare bestämmelser om förverkligandet av ett beslut som var återgivet i ett kungligt brev den 21 juni 1861.

Enligt detta skulle Postverket ha rätt att anlita gästgiveri-, håll- och reservskjuts för alla postdiligenser eller sådan postföring, som var förenad med befordran av resande, allt under förutsättning att man kunde få anbud mot rimlig kostnad för diligensernas dragning. En rimlig kostnad ansågs vara 1 rdr 50 öre för varje

häst, när skjutsen utgick från en stad och 1 rdr 25 öre, när den utgick från en gästgivaregård på landet, allt per mil räknat.

I samma cirkulär meddelades uppgift om ett 20-tal nya diligenslinjer, som skulle starta efter hand som det gick att anskaffa lämpliga åkdon. De dittills gällande kontrakten om annan postföring på de vägar där diligenserna skulle gå måste sägas upp i rätt ordning (tre månaders varsel). Samtidigt med denna storsatsning på diligensposter beslöts att de två äldre diligenslinjerna mellan Göteborg och Helsingborg samt mellan Stockholm och Arboga skulle utökas i turantal och kapacitet. Den förstnämnda linjen skulle sålunda vintertid färdas alla dagar i veckan, dragen av tre hästar och sommartid gå fyra dagar i veckan med tvåspänt åkdon.

Bland de 20 nyinrättade linjerna finner vi den mellan Jönköping och Halmstad, vilken om vintern skulle gå fyra gånger i veckan med tre hästar och om sommaren tre gånger i veckan med två hästar.

Kungabrevet gav poststyrelsen rätt att med ledning av vunnit erfarenhet om antalet resande förändra organisationen och att, "der tillfälle erbjuder sig, med enskilda personer eller bolag träffa aftal om öfverlåtande till dessa af hela eller någon del af diligensbefordringen å vissa linier, så ofta sådant kan stå tillsammans med såväl Postverkets som den trafikerande allmänhetens fördel".

På hösten 1862 öppnades ytterligare ett 15-tal diligenslinjer, vilka delvis avsåg att komplettera det framväxande järnvägsnätet och möjliggöra bekväma förbindelser mellan banornas ändpunkter efter hand som dessa närmade sig varandra. Som exempel kan nämnas den diligens, som avgick från Mullsjö kl 20.30 och förband Älmhult med den norra delen av stambanan via Jönköping. Den kom enligt tidtabellen till Jönköping vid midnatt, varifrån en annan diligens avgick två timmar senare för att via Växjö komma till Älmhult klockan 1 följande morgon. Ungefär ett år senare sammanknöts den södra stambanan söder om Nässjö och man kunde åka tåg hela vägen från Stockholm till Malmö - dock via Falköping - Nässjö.

Det kostade 1 rdr 20 öre per mil att åka som passagerare på s.k. heltäckta plats i en postdiligens och 80 öre per mil på en halvtäckta eller öppen plats. I avgiftsbestämmelserna hette det, att "såsom heltäckta räknas äfven platserna inuti de, vanligen med två hästar förspända, postkalescher, som äro försedde med suflett och glasfönster".

Den tidtabell som gjordes upp för diligenserna mellan Jönköping och Halmstad, visade avgång från Jönköping fyra dagar i veckan kl. 6 på morgonen med ankomst till Halmstad följande eftermiddag kl 17,

under vintertiden. Sommartid gick diligensen tre dagar i veckan och tidtabellen visar samma marschtid. Till Gislaved kom diligensen kl 15.45 och avgick kl 16.45. Den passerade Kappelveds gästgivaregård kl 18.30 Böларыds gästgivaregård kl 20 och Nissaryds kl 22. Till den då nyligen inrättade poststationen i Sjögård kom den vid midnatt för att fortsätta en kvart senare och efter ytterligare knappt fem timmar komma fram till Halmstads postkontor.

Bland dem som fick kontrakt om forslande av postdiligensen kan nämnas Johannes och Anders Johansson i Böларыd på sträckan mellan Nissaryds och Kappelveds gästgivaregårdar. Omorganisationen medförde vissa ändringar i reseturerna för de postiljoner som följde med som "beskickning" och satt vid sidan av kusken. De fick för övrigt inte sitta inne i postkaleschen, även om där fanns plats. Därifrån hade de ingen möjlighet att ingripa effektivt, om något skulle inträffa t ex ett rånförsök. I cirkulär varnades postiljonerna för att bryta mot denna bestämmelse.

När tidtabellen för postdiligensen mellan Jönköping och Halmstad skulle fastställas var postmästare Abelard Kellmodin i Gislaved betänksam. Han anförde bland annat följande i en skrivelse till generalpoststyrelsen:

"Hvad som måhända är bekant - att väglaget emellan Jönköping och Halmstad, särdeles vår, höst och vinter så försvåras, att hindren troligen omöjliggöra fortkomsten på den i berörde Tidtabell utsatta tid. Hvar på exempel med vanlig skjuts och tyngre vagnar ej heller dessa årstider böra saknas emellan Gislaveds och Kappelveds Gästgivaregårdar, der vägen då är djup och tung - det troliga är också derföre att högst få personer efter mitt förmenande, ens välja denna mindre behagliga väg".

T f postmästaren P H Pyhlson i Halmstad var i sitt yttrande också tveksam beträffande vägens farbarhet med tillräckligt stor hastighet. Det vore, menade han i sin skrivelse till generalpoststyrelsen, "önskligt om tiden för fortkomsten mellan Jönköping och Jära samt Nissaryd och Sjögård i anseende till det ofta förekommande svåra väglaget mellan dessa stationer, utsträcktes 1/4 timme på varje ställe".

Postmästare Claes Ekelund i Jönköping hade ett annat önskemål, som kan tillskrivas ett personalvårdande konto. Han menade i sitt yttrande den 23 juli 1863 vad angick

"att Diligensen till Halmstad skall afgå härifrån på morgnarna kl 6 torde jag få göra den hemställd om den inte kunde få exped: kl 3 fm i stället, ty när man förut varit uppe för att afsända 4 Diligenserna på natten, så behöfs någon hvila på morgonen hvilken icke kan erhållas om man sedan skall stiga upp kl 5 för att exped. Diligensen till Halmstad".

Tidtabell

för postdiligensen å linien **Jönköping—Halmstad.**

(Kongl. brefvet den 21 juni 1864.)

Från Jönköping.				Mil.	Postanstalter och skjutsombyten.	Från Halmstad.																			
Dagar.	An- komst. kl.	Af- gång. kl.	f. m. eller e. m.			(Denna spalt läses nedifrån och upp.)	Dagar.	An- komst. kl.	Af- gång. kl.	f. m. eller e. m.															
<i>Söndagar</i> <i>Onsdagar</i> <i>Fredagar</i>	—	3	f. m.	1 3/4	Jönköpings postkontor	<i>Måndagar</i> <i>Onsdagar</i> <i>Fredagar</i>	10	—	e. m.																
<i>dito</i>	5 1/2	5 3/4	f. m.			2	<i>Jära gästgäfvaregård</i>	<i>dito</i>	7 1/4	7 1/4	e. m.														
<i>dito</i>	8 1/2	8 1/2	f. m.					1 1/4	<i>Umnaryds dito</i>	<i>dito</i>	4 1/2	4 1/2	e. m.												
<i>dito</i>	10 1/4	10 1/4	f. m.							1 1/2	<i>Öreryds dito</i>	<i>dito</i>	2 3/4	2 3/4	e. m.										
<i>dito</i>	12 1/4	12 1/4	e. m.									1	<i>Norrliðu dito</i>	<i>dito</i>	12 3/4	12 3/4	e. m.								
<i>dito</i>	1 1/2	2 1/2	e. m.											1 1/4	Gislaveds postkontor	<i>dito</i>	10 1/2	11 1/2	f. m.						
<i>dito</i>	4 1/4	4 3/4	e. m.													1 1/2	<i>Kappeleds gästgäfvaregård</i>	<i>dito</i>	8 1/4	8 1/4	f. m.				
<i>dito</i>	6 1/2	6 1/2	e. m.															1 1/2	<i>Böларыds . . . dito</i>	<i>dito</i>	6 1/2	6 1/2	f. m.		
<i>dito</i>	8 1/2	8 1/2	e. m.																	1 3/4	<i>Nissaryds . . . dito</i>	<i>dito</i>	4 1/4	4 1/4	f. m.
<i>dito</i>	11 1/4	11 1/2	e. m.																			1 1/2	Sjögårds poststation	<i>Måndagar</i> <i>Onsdagar</i> <i>Fredagar</i>	1 1/2
<i>Måndagar</i> <i>Torsdagar</i> <i>Lördagar</i>	2	2	f. m.	1 1/4	<i>Dralereds gästgäfvaregård</i>																			<i>Söndagar</i> <i>Tisdagar</i> <i>Torsdagar</i>	11
<i>Måndagar</i> <i>Torsdagar</i> <i>Lördagar</i>	5	—	f. m.			1 1/4	Halmstads postkontor																	<i>Söndagar</i> <i>Tisdagar</i> <i>Torsdagar</i>	—
<i>Summa</i>								16 1/2																	

Detta är en av de första tidtabellerna för diligenslinjen längs Nissastigen.

Befolkningen utmed Nissastigen hälsade diligenstrafiken med tillfredsställelse och det blev en stor besvikelse för många när en förfrågan den 30 oktober 1865 från generalpostdirektör Stael von Holstein till landshövdingen i Jönköping om diligensens ifrågasatta indragning blev känd. I skrivelsen hette det bl a:

"Sedan diligensförbindelse blifvit öppnad å linien Halmstad - Ljungby - Alfvestad men i synnerhet efter det Helsingborg-Eslöf-järnbanan blifvit för begagnande upplåten, har diligensfarten å linierna Jönköping-Gislaved-Halmstad och Jönköping-Ljungby-Helsingborg i det väsentligaste förlorat sin förra betydelse ej mindre hwad

beträffar persontrafiken än sjelfva postutwexlingen, och på samma gång har förökats med den betydliga uppoffring, Postverket redan förut fått widkännas för underhållandet af ifrågavarande diligensförbindelser. Det synes dock att desamma numera kunna utan någon synnerlig afsaknad eller anmärkningsvärd olägenhet upphöra, om i stället -hufwudsakligen för mellanorternas betjenande- underhölles endast vanlig postbefordring två gånger fram och åter i hwar vecka, hwarmed tillfälle möjligen kunde beredas till utwexling äfwen af paketförsändelser; Och skulle Postverket sålunda kunna beredas en stor besparing, wäl behöflig för ävägabringande af nödig utwidgning och förbättring af postföringen uti andra i detta hänseende mera vanlottade orter".

Landskansliet i Jönköping sände skrivelsen till kronofogden i Västbo härad som i sin tur skulle infordra yttrande från postmästaren i Gislaved. I vad gäller frågan om diligensen mellan Jönköping och Helsingborg över Ljungby hyste landskansliet i Växjö inte någon tvekan. Redan den 28 november svarade man att det gick bra att ersätta diligensen med vanlig postbefordran två gånger i veckan. Samma rapphet visade landskansliet i Halmstad och svarade redan den 21 november i sin skrivelse till generalpoststyrelsen att "diligensfarten å linien Jönköping-Gislaved-Halmstad numera anses kunna utan anmärkningsvärd olägenhet upphöra, om i stället kommer att underhållas endast vanlig postbefordring två gånger, fram och åter, i hvarje vecka".

Men så lätt kunde inte landskansliet i Jönköping komma ifrån problemet. Postmästare Kellmodin i Gislaved var avvisande till tanken i sin skrivelse den 30 november, och kronofogden i Västbo härad menade i ett "ödmjukt memorial" den 2 december,

"att då fråga först väcktes om diligensfart genom denna ort, stor farhåga egde rum bland de skjutsningskyldige med afseende på det behof af större hästar, som derför kräfdes; men att denna olägenhet nu är afhulpen, då diligensen fortskaffas genom entreprenörer, hvilka i fall den nu kommer att upphöra, onekligen komma att tillskyndas förlust under fallande tider på de hästkreatur de för ändamålet anskaffat,

att en allmän belåtenhet med den nuvarande postforslingen i sammanhang med diligens förspörjes, emedan posten snabbt, säkert och på bestämda tider framkommer samt att saknaden utan tvifvel skulle blifva lika allmän om diligensfarten indroges; Och detta så mycket säkrare eftersom man, då orten är framför de flesta i södra Sverige så särdeles vanlottad på kommunikationsanstalter, föreställer sig, att en jemförelsevis mot järnvägsbyggnader, hvaraf så många andra trakter hafva fördel, ringa uppoffring skulle göras för afhjelpande af nämnda ganska kännbara olägenhet".

Man kan nästan föreställa sig den harm människorna utmed Nissastigen kände inför hotet. Södra stambanan var nu fullbordad och från Värnamo skulle man nå denna genom en planerad diligens till Moheda och från Ljungby genom en redan inrättad diligens till den blomstrande järnvägsknuten Alvesta. Möjligheten att från Västbo nå ut

till stambanan, som fortfarande gick över Falköping, per diligens till Jönköping skulle försvinna, samtidigt som de vilka bodde söder- och österut hade fått så stora kommunikationstekniska fördelar.

Oron spred sig snabbt och ett stort antal av Gislaveds invånare samlade sig till en skrivelse i januari 1866, ur vilken det finns anledning att här citera större delen:

"Om ett Land, eller delar deraf, skall kunna följamed nutidens rastlösa framåtskridande, fordras ovillkorligt, att alla slags Kommunikationsanstalter kraftigt befordras, och härbland är icke postbefordringen den minsta; och då Westbo och Mo Härader af Jönköpings Län - med en karg natur, men en sträfsam och idog befolkning, saknade alla snabba Kommunikationsmedel, jernvägar, sjökommunikationer, kanaler och telegrafer, ehuru folket äfven här fått och får bidraga till sådanes byggande och underhållande, utan motsvarande nytta - nu äfven kunna blifva utan en någorlunda dräglig postförbindelse, då fråga lär uppstätt att indraga Postdiligenserna emellan Jönköping och Halmstad, och ersätta dessa med endast tvänne Kärrposter i veckan, så torde både rättvisa och billighet fordra att icke upphöra med dessa Diligenser, utan hellre utvidga postbefordringen med ytterligare en sådan i hvarje Vecka, i synnerhet som brevexlingen på senare åren så betydligt tilltagit, och stora penningremisser ankomma och afgå, som också alltid med mera säkerhet fort-skaffas genom Diligenser.

I sammanhang härmed torde uppmärksamheten äfven böra fästas på Posten som går emellan Gislaved & Wernamo. Att, endast en gång i veckan erhålla bref och tidningar är i vår tid alltför litet, och om denna post utsträcktes till tvänne gånger i veckan, skulle Kronobrefbäringen inom Westbo Häråd äfven till största delen kunna upphöra, till allmänhetens stora fromma; och då Kongl. Poststyrelsen under senare åren på ett så utmärkt sätt utvidgat och förbättrat postkommunikationen i allmänhet, våga undertecknade derföre vördsam samt hemställa:

att Diligensposterne emellan Jönköping och Halmstad måtte fort-skaffas fram och åter fyra gånger i veckan, och

att posten emellan Gislaved och Wernamo utsträckes till tvänne gånger i veckan fram och åter".

Med hovmarskalken S Säfvenskiöld i spetsen gjorde även en rad högreståndspersoner en framställning med i stort sett samma syfte. Denna skrivelse ger också en intressant tidsbild och förtjänar att citeras till större delen:

"Innevånarna i trakten af den så kallade Nissastigen eller vägen mellan Jönköping och Halmstad hafva blifvit serdeles bekymrade öfver den af Kongl. Generalpoststyrelsen nyligen vidtagna åtgärden, att till näste Maj Månad uppsäga contracten med de personer, hvilka bestrida skjutsningen för de postdiligenser, hvilka för det närvarande tre gånger i veckan fram och åter underhålla communicationen mellan nämnde städer. Med den kännedom dessa innevånare ega om Kongl. Generalpoststyrelsens rastlösa bemödanden att utveckla vårt postväsende på ett landets och tidens kraf motsvarande sätt, göra de sig förvissade om, att de endast behöfva upplysa Styrelsen om verkliga förhållandet, för att bli befriade från sina ifrågavarande bekymmer. För detta ändamål utbedja vi oss wördsammast att få inför Styrelsen anföra följande.

Hela den trakt, hvarigenom Nissaån löper, med undantag af de närmast Jönköping och Halmstad, mellan hvilke städer afståndet utgör 16 1/2 mil, belägne delarne deraf, är icke blott för det närvarande stängd från gemenskap med det öfriga landet medelst jern- eller sjöväg, utan har föga, för att icke säga, ingen utsigt att i framtiden komma i åtnjutande af någotdera af dessa båda communicationsmedel. Detta oaktadt hörer det numera ingalunda till sällsyntheter att denna trakts sträfsamme industriidkare från Malmö, Stockholm och andra platser, belägna vid kust eller utefter jernväg, mottaga skrivelser, innehållande anmaning om svar inom frist, så kort, att de ofta icke kunna besvaras i rätten tid med de postlägenheter, hvilka nu finnas fyra dagar i veckan åt hvardera hållet; om, såsom man befarar, meningen skulle vara att indraga någon af dessa poster, blir orten serdeles wanlottad, hvilket wore så mycket mer att beklaga, som den redan i detta afseende i sednare tider blifvit mer än måttligt tillbakasatt, enär för icke så många år tillbaka till Gislaved ankomma och derifrån afgingo 20 poster i veckan, medan nu dit ankomma och expedieras 3 poster norrifrån, lika många söderifrån, en öster och en västerifrån Säger 8 poster i veckan, det minsta antal, hvarmed befolkningen kan vara belåten. Liksom vi således på det högsta måste betona behofvet af minst lika många poster hädanefter som för det närvarande, våga vi äfven på det entrånigaste hos Kongl. Generalpoststyrelsen utbedja oss att åtminstone 2 af de tre postlägenheterna i veckan mellan Jönköping och Halmstad fortfarande måtte befordras med diligenser."

Efter några rader om den ekonomiska sidan av diligenstrafiken kommer man in på ett annat intressant spörsmål, aktuellt även idag:

"Om man också afser den materiella vinsten af uteblefvna och uteblifvande poströfverier, torde medvetandet, att frestelsen till brott förminskats; att våra fångelser mindre befolkats; att mord förekommit, utgöra mer än tillräckliga skäl att icke ånyo åt rapphönan anförtro forslandet af de betydliga contante remisser, hvilka befordras med posten från Nissastigen, som till omkring 8/10 framgår genom skogsmarker. Så löper, för exempel på hela det halfannan mil långa skjutshållet mellan Örreryds och Norlida gästgifvaregårdar landsvägen genom oafbruten skogsmark med undantag af några hundra alnars inegor närmast Örreryd. På denna skogsmark finnes utefter landsvägen endast en enda koja, nemligen poststugan under Nissafors jernbruk".

Hovmarskalken Säfvenskiöld skrev dessutom ett fyra sidor långt eget brev till generalpoststyrelsen, enär utrymmet i det gemensamma brevet inte tillät honom att utveckla sina egna skäl. Ur denna skrivelse hämtas också ett längre citat, inte minst därför att det ger en liten historisk återblick, sedd med författarens ögon på tillkomsten av postkontoret i Gislaved, något som berörs i det separata avsnittet om Gislaved.

"För 14 år tillbaka flyttades Postkontoret, Qvarsebo kallat, beläget å Hemmanet Wik 1/4 mil från Nissafors der det under en tidrymd af 130 år funnits, till Gislaved.

Nissafors Jernbruk, hvartill hörer 30 000 Tunmland jord, är det största Jernbruk i hela södra Sverige och jag har derföre anledning tro, att Qvarsebo postkontor blifvit inrättat ensamt och allenast för detta bruks stora rörelse och kringboende allmoges industri.

Det var därför en stor förlust, en kännbar afsaknad för mig och denna orts befolkning då postkontoret flyttades. Brukets postväskor, i hvilka så väl brukets bref och betydliga penningarremisser, jemte kringboende Industri, kunde allmoges och många Herremäns bref och penningarremisser, vanligen inneslutas, måste derefter utan säkerhet af dem som skjutsa posten, föras å bondvagnar eller kärror till Jönköping 5 3/4 mil och till Gisslaved 1 3/4 mil. Under denna tid tappades brukets väska 2ne gånger häremellan och Jönköping och jag tillägger, att det var en särskild lycka, att sådant icke hände oftare, då hvarken postiljonerna eller deras skjutsbönder voro skyldige att ansvara för väskorne. Min och korrespondenternes utmed Nissastigen belåtenhet blef därför mycket stor då Postdiligenserna kommo i gång; ty härigenom blefvo vi tryggade för att väskorne med deras ofta dyrbara innehåll, icke tappas under vägen utan framkomma oskadade, och hvad som äfven för oss korrespondenter är af stor vikt är, att vifår vår post på temligen bestämda tider. Skola postdiligenserna nu inställas, så äro vi så mycket mer att beklaga, som vi äro säkra att med postdiligenserna få våra penningarremisser oskadade fram och tillbaka, hvilket alldeles icke blifver händelsen om väskorne skola transporteras å bondvagnar eller kärror."

Postmästaren i Jönköping lämnade sitt yttrande i en skrivelse den 29 januari 1866. Han ansåg det vara nödvändigt med diligensförbindelse mellan Halmstad och Jönköping minst två gånger i veckan, eftersom orten saknade fördelarna med någon annan säker postförbindelse. Landskansliet i Jönköping uttalade sig den 9 februari. De starka argument som framförts av de lägre remissinstanserna åter speglades och landskansliet fann sig böra

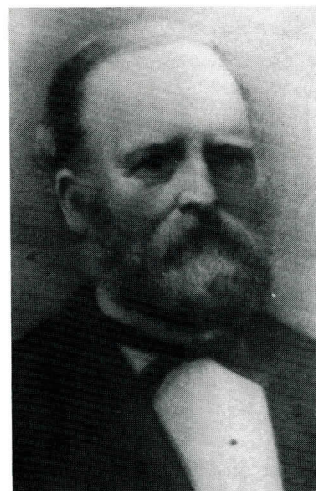
"hemställa och förorda att diligensförbindelserna emellan Jönköping - Gislaved - Halmstad samt Jönköping - Wernamo må oförändradt såsom hittills få fortfara helst tre eller, om hinder därför af ekonomiska förhållanden skulle möta, åtminstone twenne gånger fram och tillbaka i hvarje wecka."

De berörda entreprenörerna för diligensskjutsningen hade redan hunnit bli uppsagda, varom postmästaren i Halmstad hade skickat bevis till generalpoststyrelsen den 5 december 1865. Eftersom beslutet inte fick riktigt den innebörd som man förutsett, lät poststyrelsen i maj 1866 postmästaren i Halmstad tillfråga de uppsagda entreprenörerna om de efter maj månads utgång ville fortsätta att forsla diligenserna trots uppsägningen. Detta var de med på, utom entreprenören i Jära, Johannes Johansson, som begärde höjd ersättning. Han ville nu ha 1 Rd 35 öre per mil och häst. Detta accepterades utan att någon ny entreprenadauktion hölls.

Den samlade opinionen hade alltså fått verkan och postdiligenserna fortsatte att gå längs Nissastigen ända tills järnvägen mellan Halmstad och Värnamo började tas i bruk. En liten förändring i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare kan vi notera bland en rad andra justeringar innan dess. På sommaren 1875 fick

poststyrelsen ta emot flera uppsägningar av de nya kontrakt som bara ett å två år tidigare hade tecknats under förbättrade villkor för entreprenörerna. Det började med att J Johansson i Gislaved sade upp sitt kontrakt om forsling av diligensen mellan Kappeded och Norlida i en skrivelse den 9 juli. Därefter gjorde Anders Jonasson detsamma med sitt kontrakt avseende sträckan mellan Gislaved och Böларыd. A Johansson i Böларыd sade samtidigt upp sitt kontrakt som avsåg befordran mellan Kappeded och Nissaryd.

Samtliga dessa tre uppsägningar föranledde poststyrelsen att skriva till landshövdingen i Jönköping. Entreprenadauktioner skulle hållas i syfte att få tag på de entreprenörer som kunde åta sig befordran av diligenserna på billigaste sätt. Sådana auktioner hölls på Gislaveds gästgivaregård den 16 augusti, på Kappededs gästgivaregård den 24 augusti och på Böларыds gästgivaregård den 25 augusti. Kronolänsman A G Seth höll samtliga tre auktioner. I Gislaved gav Jonas Johansson, boende i Hulugård, det lägsta anbudet och fick kontraktet mot tre kronor per häst för varje postförd mil. I Kappeded vann Anders Jonasson, för övrigt mot samma lega, och i Böларыd Anders Johansson, likaledes mot samma lega. I protokollen är de båda sistnämnda antecknade som gästgivare. Sannolikt körde de säl-lan eller aldrig diligenserna själva utan anlidade sina drängar som kuskar.

Kronolänsman Abraham Gustaf Seth höll entreprenadauktioner och uttalade sig ofta i postföringsfrågor.

En fjärde entreprenör valde inte samma metod för att få bättre ersättning för sin postföring. Det var C M Pettersson i Dunkehalla som i stället skrev så här till poststyrelsen den 12 augusti 1875:

"Som jag i enlighet med det med Kongl. General Poststyrelsen upprättade kontrakt af den 16 Februari 1874 angående skjutskyldighet med 2 hästar för Postdiligens å linien Jönköping-Halmstad, mellan Jönköping och Unnaröd, i år gjort stor förlust, i anseende till vägens svåra och Backiga beskaffenhet och hästars dyrhet, och i synnerhet att jag ofta måste använda 3 hästar för Diligensen, får jag härmed ödmjukt anhålla om högre skjutslega, från lste nästa Januari 1876, till Twå Kronor per mil för hvarje häst. Jag utbeder mig ödmjukt swar härå så snart att jag i annat fall hinner att uppsäga förenämnde kontrakt före lste nästa September".

Vid föredragningen den 23 augusti beslöt poststyrelsen om bifall till framställningen. En entreprenadauktion i detta fall kunde ha blivit till nackdel för bägge parter.

Men tiderna växlar och de tre entreprenörerna som haft sådan framgång att de genom auktionssystemet kunnat betinga sig en ersättning som var 50% högre än C M Petterssons, fick konkurrens snart nog. Den 15 augusti 1876 skrev J Nordström i Svenshult till poststyrelsen och erbjöd sig

"att under ett år, räknat från den lste nästa Januari fortskaffa postdiligensen från Kappeléd till Gislaved och dito till Böларыd, emott 2 Kr 75 öre per millen för hvarje häst, och skall af mig borgen lemnas, då kontraktet mig öfversendes, om detta mitt anbud antages".

Poststyrelsen lät nu postmästaren i Gislaved tillfråga entreprenören, gästgivare Anders Jonasson i Kappeléd, om han var villig att gå med på sänkning av sin ersättning. I fall av vägran skulle hans kontrakt sägas upp före månadens utgång. Gästgivaren gick med på sänkningen och Nordström hade förgäves försökt att överta kontraktet. Naturligtvis blev Jonasson gramse på Nordström.

Jönköping—Halmstad.			
(Diligens)			
(Från den 15 maj 1876.)			
T. Th. L.	—	11,0	f. m.
T. Th. L.	1,45	1,45	e. m.
T. Th. L.	3,30	3,35	e. m.
T. Th. L.	4,50	4,55	e. m.
T. Th. L.	6,55	7,0	e. m.
T. Th. L.	8,15	8,20	e. m.
T. Th. L.	9,20	9,20	e. m.
T. Th. L.	10,50	11,50	e. m.
O. F. S.	1,50	1,50	f. m.
O. F. S.	2,0	2,5	f. m.
O. F. S.	3,20	3,20	f. m.
O. F. S.	4,50	4,55	f. m.
O. F. S.	5,45	5,45	f. m.
O. F. S.	8,15	8,20	f. m.
O. F. S.	10,50	10,50	f. m.
O. F. S.	1,35	—	e. m.
			16,5

Jämför denna tidtabell med den felaktiga på sid 131, där Böларыd har angetts som poststation i stället för gästgivaregården.

I avsnittet om järnvägen Halmstad - Värnamo berättas något om hur diligenserna längs Nissastigen avvecklades. Avslutningsvis skall här berättas om ett våld mot en diligens mellan Halmstad och Jönköping, ehuru incidenten inträffade på halländskt område.

Postmästaren i Gislaved, Abelard Kellmodin, skrev med sin spretiga och något svårtydda handstil följande till poststyrelsen den 2 december 1867:

"Ödmjukast får jag anmäla att Postiljon Svensson som hit anlände med postdiligensen först kl 6 e.m. blef omkring 1/4 mil ifrån Halmstad i natt berövad l påse från Halmstad till Jkpg och en d:o från Halmstad till Gislaved samt en lösväska fr Halmstad till Nissaryd och Femsjö; efter förmodan har detta våld inträffat genom låsets frånryckande å baklådan utan att hvarken postiljonen eller passageraren kunnat förmärka sådant - luckan till postlådan återfunnen å stället - s k Kärleken".

Rovet anmäldes samma dag av postmästaren i Halmstad, som uppgav bl a att i den försvunna påsentill Gislaved hade funnits fem transiterande paket, ett rek till J C Ammilon med förmodat innehåll av 60 rdr samt 6 orekommenderade brev. Postmästaren i Jönköping lämnade en mera utförlig rapport den 3 december och den olycksdrabbade postiljon Svenssons skildring lät så här en vecka senare:

"Öfver den stöld, som begicks med posten den lste i denna månad, får jag afgifva följande förklaring:

Postdiligensen afgick från Halmstad förutnämnda dag eller den lste i denna månad klockan 7 på aftonen med 3ne påsar, en till Sjögård, en till Gislaved och en till Jönköping och 3ne lösväskor och afgick hvarken jag eller passageraren från vagnen förrän jag vid en backe nödsakades dertill för att kasta mitt vatten. Då jag här ej varseblef, att något felades vagnen, fortsattes resan till närmaste Poststuga, Oskarström, der den första lösväskan skulle aflemnas. Här upptäckte jag, att bakluckan var borta och lådan öppen, samt vid undersökning med lyckta inuti vagnen att påsarne till Gislaved och Jönköping, samt ihoprullade tompåsen, märkt 63, och en lösväska till Nissaryd voro försvunne. Resan fortsattes emellertid fram till Gästgivaregården Drared, men derifrån återvände jag genast tillbaka till Halmstad med skjuts och en lyckta i handen, för att noga eftersöka på vägen, om något spår kunde finnas till föranledande af uppteckt af det försvunna. Luckan upphittades en fjerdingsväg, ungefär, från Halmstad, som med vittnen kan intyggas, äfvensom att min ankomst till Halmstad inträffade klockan 1/2 till 2 på morgonen, och derifrån återvände jag strax till Drared, ytterligare sökande med lycktan, för att åtminstone få reda på låsen, hwilket dock ej lyckades. Att omförmälta luckan vid postens afgang från Halmstad var riktigt låst, som försöktes genom tvenne ryckningar på låsen, kan med vittnen styrkas."

Postmästaren i Halmstad sände rapporten till poststyrelsen och intygade samtidigt att postiljon Svensson "var fullkomligt nykter och redig" vid avresan från Halmstad och att en av de personer som varit närvarande sade sig vilja gå ed på att Svensson hade ryckt i

låsen två gånger efter att den blivit låst. Diligenskusken hette Jonas Svensson. Även han vittnade till postiljonens förmån. Poststyrelsen begärde kompletterande upplysningar från postmästaren i Halmstad, och denne meddelande bl a att

"det af tjufven öppnade låset varit af det slag, som hos jernhandlare vanligen finnes till salu samt till constructionen mycket enkel och svag i likhet med de flesta öfrige diligensernes låsar. Här af följer att tjufven, genom att köpa sig ett dylikt lås, haft lätt för att få en passande nyckel eller, i annat fall, det ej fordrats någon stor skicklighet att uppdyrka detsamma. Om så skett, är det antagligt att detsamma blifvit gjort af någon person, som under vagnarnas rengöring och smörjning haft umgänge med postiljonerne eller med den person, som är dem behjelpig vid detta arbete, och som då beredt sig tillfälle att inpassa någon nyckel.

Handlanden Mårtenson, som såsom passagerare medföljde diligensen, blef efter tilldragelsen vid sin hemkomst genast åtspord, men han hade ej det ringaste att kunna meddela utom hvad postiljonen berättat. Det var honom omöjligt att i det stormiga och regniga väder, samt dessutom under vagnskettingarnes skrammel höra något vid låsets uppbyggnad.

Undersökningen blev omfattande, och den stackars postiljonen Magnus Svensson avstängdes från tjänstgöring. Postmästaren i Halmstad fann honom oskyldig och var positiv till poststyrelsens förfrågan den 7 januari 1868 om Svensson borde medges att åter inträda i tjänst. Han intygade

"att berörde Svensson, som från Westervik blifvit hit transporterad, under de få år han här tjenstgjort, med undantag af den nyss inträffade obehagliga händelsen, poststölden ur hans diligens, ej gifvit mig anledning till missnöje, och, för den händelse Kongl. General Post Styrelsen skulle medgifva honom att åter få inträda i tjenst fortfarande å diligenslinien Halmstad-Jönköping, är jag fullkomligt öfvertygad, att den inträffade olyckan blifvit såväl för honom som för de öfrige postiljonerne en väckelse till större försigtighet och påpasslighet."

Men Magnus Svensson fick inte återinträda i tjänst förrän i april, sedan postmästaren rapporterat att gärningsmännen hade blivit upptäckta "och till härvarande cellfängelse införfassade". I poststyrelsen gjordes vid ärendets handläggning blyertsanteckningen att "postiljonen Magnus Svensson syntes icke hafva varit inblandad i saken och fick därför åter inträda i tjenstgöring".

Postkontoret i Gislaved

Qvarsebo gård i Mossebo socken blev år 1725 säte för ett postkontor. Det flyttades efter 14 år till hemmanet Wik i Mo härad med behållet namn. Vid årsskiftet 1851-1852 blev det flyttat på nytt, nu till Gislaved, varvid det fick ortens namn.

Flyttningen fick vissa konsekvenser för dem som hade betjänat sig av postkontoret. Så gjorde tex disponenten vid Nissafors Bruk och en rad andra personer i trakten redan i samband med flyttningen en framställning om att en postexpedition skulle inrättas i Nissafors. I det utlåtande som Pontus Winroth vid generalpoststyrelsens kammarkontor gjorde efter sedvanligt remissförfarande var han negativ och det blev inget bifall på framställningen. I en kommande bok om posten i Mo härad har jag tänkt redovisa detta ärende närmare.

Med flyttningen av Qvarsebo postkontor följde också dess postmästare, Olof Johan Andén, född 1817. Innan han tillträdde sin befattning i Qvarsebo hade han varit tf postmästare i Enköping, Hudiksvall och Åtorp.

Flyttningen fick till följd att en ny postgång inrättades, nämligen mellan Svenljunga och Värnamo med en tur i veckan. Ur det memorial som Pontus Winroth avgav den 29 november 1851 över denna organisatoriska förändring hämtar vi bl a att han anbefallde

"Postinspectorerna genom införande uti Lands Tidningarne och Postmästarne genom anslag i Postcontorens förstufvor underrätta de Responderande om Qvarsebo Postcontors förflyttning till Gislaved, Postcontorets benämning hädanefter af Gislaved och om den nya Postgångens öppnande med nästa år, samt att Postinspectoren härstädes förständigas att, för begagnande vid den nya postgången, till Svenljunga Postcontor afsända en mindre väska med 3ne nycklar och erforderlige Blanketter till postpass, äfvensom att beställa och till Postmästaren i Qvarsebo Andén afsända en ny stämpel och nytt Sigill för Gisslaveds Postcontor".

Primärkssamlade läsare torde ha ett visst intresse av att notera på vilket sätt Gislaved stavades i de officiella handlingarna vid detta tillfälle. Det ändrades flera gånger.

N.º 2036

Ink. den 19 Sept. 1851. 85.

1851. den 29 Sept. 1851

H. H. Borg, Skrivare och
m. m.

OSÄK, med Guds Nåde, Sveriges, Norrrikes, Göthes och Wendes Kongung.

Min gynnast och Nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig.
 Johanar, Giskere, f. d. Stabsråd, General Post Director Com-
 mendantur af War, Nordtjerno Orden, och en till Öfveringen
 skrift hafva Majoren F. J. Stensjöerna, Kapitsamen F. Skell-
 jon samt Leutenanten J. von Mentzer med flere under-
 dänigt anhållt delat att Quarsebo postkontor måtte förflyttas
 från det hemman i Allhörad af Jönköpings län till
 Gislaveds by i Westbo Stårad af Samnäs län, dels och att en
 ny postgång måtte emellan Svenljunga och Wärnamo
 göras öfver Gislaved, i hvilket öfverde skanderne an-
 fört, att Gislaveds läge vare för ett Postkontor lämpligare
 än hemmanet i Westbo, emedan Gislaved vare belägt på
 halffva vägen emellan Jönköping och Ålmsstad, der flere
 vägar sammanlöte och körsade hvarandra då Westbo
 hemman deremot läge i en stogstrakt och nära en half
 fjerdingsväg från allmänna vägen; att trakten omkring
 Gislaved vare oerförligt mera bebyggd än den vid
 Quarsebo; att flere Skändpersoner och i följd deraf ett större
 antal Korrespondenter vare boende vid Gislaved; att
 något Postkontor icke finnes inom Westbo Stårad, hvil-
 ket bestod af 27 Huskar med öfver 25,000 inneväpnare; samt
 att, då när måtte postgård eller hästombusk vare öfver 4 mil
 afstået från Quarsebo, det kunde antagas, att posten
 der behöfde uppehållas minst en timma i varje gång,
 än den skulle fördröjas om Postkontoret ställdes till Gislaved,
 som vare beläget vid allmänna Landsvägen med by,
 hvarst Gislaveds gård och Posthemman finnes och der
 följedes hvarst hästkar kunde erhållas, hvarjemt skanderne

Detta är början av det fyra sidor långa kungabrevet om förflyttning av postkontoret i Quarsebo till Gislaved.

Posten på den nya linjen mellan Svenljunga och Wärnamo skulle inte skickas på det vanligaste sättet, d v s med gående bud eller kärrpost forslad av en skjutsbonde. Den var av större dignitet och skulle åtföljas av en postiljon. Detta kungjordes tidigt och redan i slutet av november 1851 förelåg ansökningar. Därbland fanns en från soldaten vid Östbo kompani av Jönköpings regemente Anders Magnus Granat. Han fick ett gott vitsord av sin kompanichef Wilhelm Sparre, men vid föredragningen av ansökan vid poststyrelsen blev den "lemnad utan afseende, enär befattningen redan blifvit tillsatt".

Postmästare Andén var mycket tveksam till nyttan av den nya postlinjen, något som han inte kunde underlåta att anmäla till generalpoststyrelsen i en skrivelse den 23 juli 1853, en skrivelse som dock lämnades utan avseende, även den. Däri framhöll han att linjen var dyr i drift och antalet befordrade brev ringa. Han skrev vidare:

"Meningen med denna postlinjen var ock, att sammanbinda brevex-
 lingen mellan Göteborg och Calmar, ehuru ännu inte ett bref eller paket från i denna punkt nämnde stationer kommit denna vägen, utan sändts och sändes öfver Jönköping".

Efter exempel på hur posten i verkligheten skickades avslutade Andén sin skrivelse på följande sätt:

"Hvilken menniska som heldst och icke alldeles blottad på för-
 stånd och sanningskärlek skall, tillfrågad, säga att nu berörde postförbindelse är under varande förhållanden onyttig för Kongl. postverket och nästan onödig för resp korrespondenter.

Skall ifrågavarande post fortfarande expedieras förlorar Kongl. postverket väl mycket utan att någorlunda motsvarande fördel vinnes af någon".

Som framgår i avsnittet om 1874 års poststationer fortsatte postgången mellan Svenljunga och Wärnamo öfver Gislaved med en tur i veckan fram till 1874. Då drogs den inte in, som Andén hade föreslagit, utan den utökades i stället till två turer i veckan.

Postmästare Andén avled den 10 oktober 1854, blott 37 år gammal. När ansökningstiden gick ut för den ledigblivna tjänsten efter honom den 5 december förelåg nio ansökningar. Samtliga kom från tidigare anställda posttjänstemän. I avvaktan på att utnämningen skulle ske tjänstgjorde postskrivaren Emil Öhrnell som tf postmästare. En av de sökande var just han.

Men han kom inte i fråga utan eo kontorsskrivaren Johan Borg blev utnämnd. Genom tjänstebyte kom i stället Carl Fredrik Ossbahr, som varit postmästare i Södertälje i 51 år, på postmästarestolen i maj 1855 under en tid då man förberedde enhetsportots och frimärkets införande. Handlingarna avslöjar inte om Ossbahr ägnade sig något

åt detta, men han gick på sitt 85:e levnadsår när han utnämndes. Han fick avsked två månader efter tjänstetillträdet. Hans sonson Richard Emanuel Ossbahr var generaldirektör i postverket under åtta månader år 1907.

antal åtta års i de hästar inräknade som förtkuffa de ordinarie franska och tyska posterna, till hvilka posthemmansinnehafvares hästar begagnas).

Vid Västerås postkontor behöfdes *icke* stallrum för posthästar; ty de hästar som ditförde posterna förde dem och vidare. Sedan detta postkontor flyttades till Gisslaved, der det öppnades d. 1⁴/₂ januari 1852, behöfves stallrum för väntande posthästar.

Da vid andra postkontor der posthästar vänta på ankommande poster stallrumshyran utlägges af Kongl. postverket hoppas jag och utbeder vördsamast att Kongl. generalpoststyrelsen högrunnligt tackes dels låta afskrifva den erfattning, för stallrum at väntande posthästar,

Postmästare Andén markerade i sina tjänsteskrivelser vissa ord genom att använda större stil. Till hans bekymmer hörde bland annat frågan om stallrum åt väntande posthästar. Även postkontorslokalfrågan sysselsatte honom mycket.

Den 19 december 1855 utnämndes Abelard Kellmodin till postmästare i Gisslaved. Han fick följa postkontoret under två decennier och uppleva en hel del av de stora reformer som kännetecknar andra hälften av 1800-talet. Detta gäller också hans efterträdare Gustaf Aurell. Vi möter båda namnen i flera sammanhang och i åtskilliga av kapitlen i denna bok. Men det var under företrädaren som den stora reformen med enhetsportot genomfördes.

Man kan i detta sammanhang inte förbigå Västbo-sonen Peter Mårtenson. Han skall ihågkommas som den förste som i den svenska riksdagen föreslog att ett enhetsporto skulle införas. För att ge honom denna hederstitel måste man dock bortse från Curry Gabriel Treffenbergs förslag den 3 mars 1823 till ridderskapet och adeln att införa "någon sorts stämpladt papper af olika valeur som kunde köpas kontant och begagnas till omslag å Bref, hvilka dermed försedda å Postcontoiren utan vidare skulle mottagas".

Vid riksdagen 1847/48 motionerade Peter Mårtenson, representant för bondeståndet i Västbo och Östbo under perioden 1840-1854, om att ett enhetsporto borde införas. Han hade skaffat sig kännedom om utvecklingen för det engelska postverket efter en-penny-reformen och framhöll att ett lågt porto skulle mångdubbla brevväxlingen. Portosänkningen borde ske successivt, menade han, först till 4 å 5 skilling

Vid frimärkets 100-årsjubileum år 1955 blev disponent Ture Mårtensson uppmärksamrad av generalpostdirektören, för farfaderns pionjärinsats. Tanken på en minnessten mognade. Under livstiden hade Peter Mårtenson utsett en sten lämplig som gravsten. Den kom inte till användning för detta ändamål eftersom han avled i kolera under riksdagen 1854 och begrovs skyndsamt i Stockholm. På gården i Horsamo låg stenen kvar tills Ture Mårtensson lät göra den i ordning som en minnessten. Den restes den 15 oktober 1966 i Gisslaveds kyrkpark.

för ett brev om ett lods vikt inom Sverige och efter några år med ytterligare en skilling. Så småningom skulle avgiften kunna sättas så lågt som till 2 skilling.

Bevillningsutskottet avstyrkte motionen och i borgarståndet blev det debatt. De som talade mot den var i majoritet och motionen vann inte framgång, men redan vid nästa riksdag 1850/51 väcktes nya motioner i frågan, däribland en från Peter Mårtenson. Han åberopade sin tidigare motion och undrade varför reformen inte skulle gå att genomföra i Sverige, när systemet fanns i flera länder. Han erinrade om att 100 000-tals brev befordrades av resande och formän, vilket ledde till ett väsentligt inkomstbortfall för postverket. Monopolet infördes inte i Sverige förrän 1888. Hans nya förslag skiljde sig från det första såtillvida att han nu preciserade 4 skilling som medelporto och att avsändarna skulle få rätt att frankera "medelst stämplat papper" (d v s ett frimärke).

Invigningen av minnesstenen över Peter Mårtenson uppmärksammades med en minnespoststämpel. Samtliga minnespoststämpel som använts i Västbo avbildas på sid 180-181.

Bland andra motionärer kan nämnas E. Falck från Skaraborgs län och Per Murén i Gävle. Peter Mårtenson fick inte själv uppleva att se det praktiska resultatet av sitt agerande, eftersom han dog 1854 i kolera.

I frimärkenas spår följde också tillkomsten av brevlådor. Redan den 7 december 1854 skrev poststyrelsen bl a till länsstyrelsen i Jönköping för att få uppgift på vilka ställen "breflådor till korrespondenternas bekvämlighet lämpligen kunde anbringas".

För att kunna föreslå pålitliga personer som skulle ansvara för tillsynen och vården av brevlådorna ville landskansliet ha uppgift om hur vidsträckt den vården skulle vara och vilket ansvar som skulle åvila dem som utsågs till vårdare.

Det avgivna svaret kom sedermera att återspeglas i ett tryckt meddelande den 18 juni 1855 med rubriken "Underrättelser och föreskrifter angående Breflådor, som vid Postvägar anbringas". Av detta

framgick bl a att en kommun eller flera korrespondenter kunde anmäla till landshövdingen att de ville begära en sådan låda från generalpoststyrelsen om de åtog sig att underhålla den och träffa avtal med någon att ha vård och tillsyn över den utan någon annan ersättning från postverket än tio riksdaler per år. Lådorna kunde fås från postverket eller anskaffas privat, varvid postverket lämnade en ersättning av högst 8 riksdaler för lådan. Beloppet skulle betalas av länets postinspektör, i detta fall postförvaltaren i Jönköping, när en kvitterad räkning för lådan presenterades, attesterad av "vederbörande Kronobetjent".

Till Svaret af Hono Knon o jagor
Gj. Walterströms bifundelse af 26
för liden Desem

får jag komma att jag skall ättaga mig det
uppdraget att hålla en låda för att smut
taga och af samma prof. W. D. Pattersen
en konfiter jag för får inte skilfa
meningen men för moderligen skall
Här blifva fri märken på breffven
Eder skall väl jag taga betaltning
af di som inte så sant äro för det
med jag hoppas att blifva vidare
under rättad här efter
Sylby d 2 januari 1855. W. A. L. J. Andersson

J Andersson i Nyby som vid planeringen inför frimärkets införande blev utsedd till brevlädsvårdare ville med denna skrivelse få mer information om tillvägagångssättet med nyheten.

Ett särskilt anslag om vad som fick läggas i brevlådan skulle sättas upp vid lådan. Vårdaren fick instruktioner om sina förpliktelser. Den sista meningen i förenämnda "underrättelser" fick följande lydelse:

"Från Post-Verket bekomne Brevlådor åtföljande numror äro afsedde att utvisa huru många gånger om dagen lådorne blifvit tömda, samt begagnas dessa numror efter behof".

Nyckeln till Brevlåda förvaras hos vårdaren, hvilken tillhör att i god tid före hvarje Posts ankomst:

uttaga i brevlådorne inlagde bref och, så vidt ske kan, skilja de olika slags brefven, så att inrikes porto-brefven, utrikes brefven och lösbrefven komma att ligga tillsammans hvar för sig;

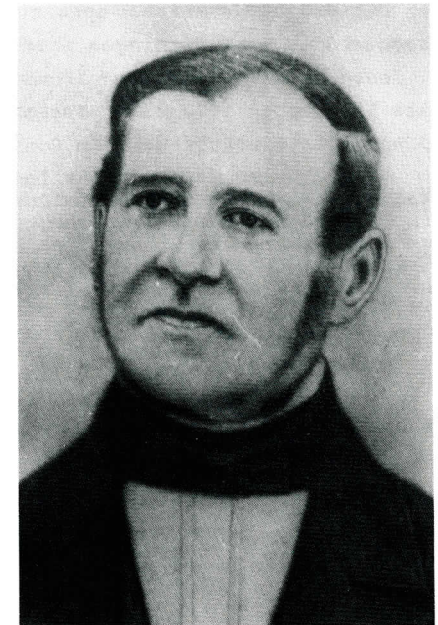
sammanslå brefven i en eller flera bundtar och hopdraga dem med segelgarn samt helst jemväl förse dem med omslag och låta dem åtföljas af en förteckning, utvisande brefvens antal och från hvilken brevlåda de komma; samt

vid Postens ankomst, utan uppehåll för densamma, aflemna brefven m. m. till Postföraren eller Postillonen om sådan Posten åtföljer.

Från Brevlådorne till Postillon eller Postförare aflemnade bref förvaras af dem uti serskild, Posten åtföljande väska och fortskaffas till närmaste Postanstalt, dit Posten skall afgå, derifrån de af brefven, som med Post vidare skola befordras, expedieras med först afgående Post, och behandlas lika som om de varit inlagda i samma Postanstalts brevlåda.

Från Post-Verket bekomne Brevlådor åtföljande numror äro afsedde att utvisa huru många gånger om dagen lådorne blifvit tömda, samt begagnas dessa numror efter behof. Stockholm den 18 Juni 1855.

Kongl. General-Post-Styrelsen.

Kronolänsman C J Wallerström, svärfar till i denna bok mångomskrivna A G Seth, bedömde behovet av brevlådor i Västbo härad till endast två när de första sattes upp på landsbygden år 1855.

Om platserna för brevlådor rådgjorde landskansliet med sina kronobefallningsmän. I vad gällde Västbo härad svarade C J Wallerström den 11 januari 1855 att brevlådor

"inom Westbo Härad endast synas behöfliga och ändamålsenliga, för posterna mellan Gisslaved och Halmstad, vid Nyby i Långaryds Socken samt mellan Gisslaved och Wernamo vid Ölme stad Gästgifvaregård, och hafva ägaren af Nyby Handlanden J Andersson samt ägaren af Ölme stads Gästgifvaregård Garfveri Fabrikören J G Lundström häröfver blifvit hörde samt uti wördsammast bifogade skrivelser förklarar sig villige att emottaga och ansvara för dessa Brevlådor, samt i öfvrigt fullgöra de vidare föreskrifter som dessa kunna meddelas".

Utöver på de nämnda platserna uppsattes en brevlåda vid postkontoret i Gisslaved. Det var således ingen uppsjö på möjligheterna för vanligt folk att bekvämt skicka iväg sina brev ens efter det frimärken fanns att köpa.

Vi finner i avsnittet om tidiga poststationer att platsen för den ena brevlådan, Nyby, så småningom också blev platsen för den tidigaste poststationen i häradet, när det glesa postkontorsnätet kompletterades med poststationer på landsbygden.

Det dröjde länge innan antalet brevlådor ökade inom Västbo härad, även om det i fortsättningen inte blev en förfrågan hos landskansliet i dessa angelägenheter. Men ärendena avgjordes på hög nivå. Ett brev den 15 oktober 1872 till postkontoret i Gislaved, undertecknat av generalpostdirektör Wilhelm Roos, ger belägg för den saken:

"Vid slutlig föredragning inför Kongl. Generalpoststyrelsen af kantorn i Anderstorps församling J Nilssons utaf Postkontoret med skrivelse den 26 sistlidne september insända ansökning om anbringande af en brevlåda i närheten af Anderstorps kyrka,

har, då den föreslagna platsen ej är belägen invid allmän postväg, hvadan också stadgadena i Kongl. Styrelsens cirkulär den 18 juni 1855 ej äro i förevarande fall tillämpliga, Kongl. Styrelsen funnit den gjorda framställningen icke kunna bifallas".

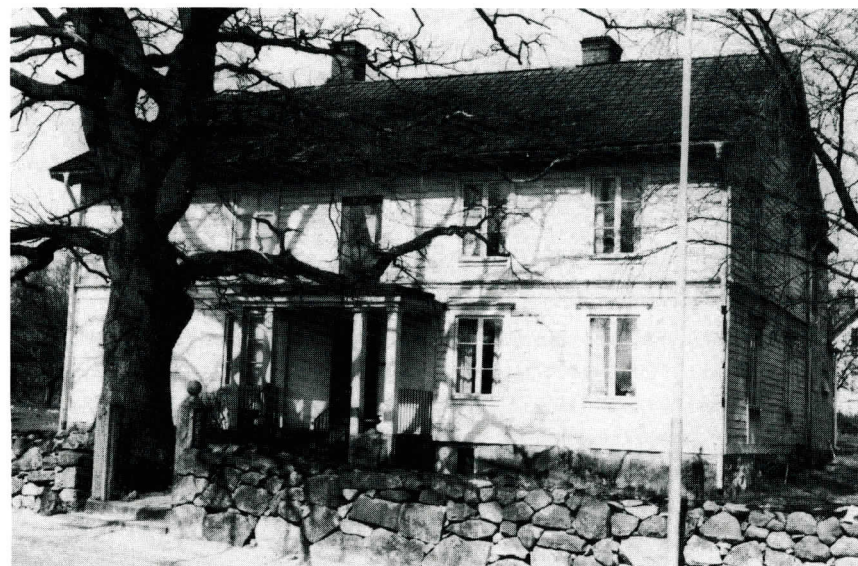
Anderstorp fick vackert vänta tills kronobrevbäringen upphörde, innan orten fick en brevlåda, då uppsatt vid den nyinrättade poststationen. I Burseryd fick man en brevlåda i mars 1872. Som framgår av avsnittet om äldre poststationer var poststationen i Burseryd då indragen. Den uppsagde poststationsföreståndaren blev nu utsedd till vårdare av brevlådan och för det fick han en årsersättning på 15 riksdaler.

Denna interiör från sekelskiftet visar från vänster lantbrevbärare J Malm, tf postmästare Ossian Erlandsson och postiljon J Eklund.

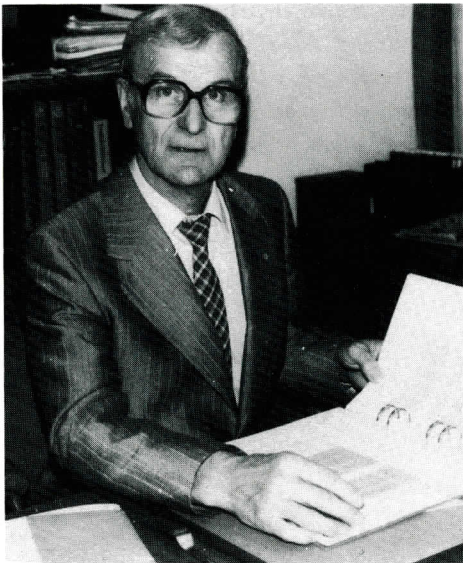
Postmästarna i Gislaved fick uppleva en sjudande utveckling under 1800-talets andra hälft. Ossbahrs efterträdare Abelard Kellmodin var med om tillkomsten av de första poststationerna, inrättandet av förenade post- och järnvägsstationer samt kronobrevbäringens

upphörande. Däremot upplevde han inte lantbrevbäringens införande för han lämnade år 1874 över till Gustaf Aurell, vars sparsamhet omvittnas på olika ställen i denna bok, där olika stationers öden behandlas, tex i ett förslag om indragning av poststationen i Burseryd redan 1877, få år efter att den hade återinrättats.

Postkontoret i Gislaved har funnits på åtskilliga platser. Det finns flera dokument som avslöjar ohälsosamma lokaler under tiden närmast efter flyttningen från Vik i Mo härad 1851. Mot slutet av 1800-talet var postkontoret inrymt i bottenvåningen till höger i denna fastighet vid Södra Storgatan. Där residerade postmästare G Aurell. Hans företrädare, postmästare Abelard Kellmodin, lät bygga huset.

Postmästarlängden i Gislaved upptar efter Aurell namnen Albrecht Almgren (1887-1893), Per Nilsson (1893-1906), Nils Wirgin (1906-1914) O E Elmqvist (vikarie 1909-1914) och Elisabeth Hultqvist (1914 - 1921). Postkontoret byttes ut mot en sk postexpedition år 1922 och är numera ett ortpostkontor enligt postverkets nya terminologi.

Gösta Gustafson är postmästare i Gislaved, vars postkontor blir ännu modernare vid en planerad flyttning år 1983 till nya lokaler.

Under tiden som postexpedition fanns följande chefer: Gustav Emanuel Edvall (1922-1926), Johan August Mattsson (1926-1942), Sven Hjalmar Ehlné (1942-1954) och Erik Friberg (1954-1970). Nuvarande chefen Gösta Gustafson har i denna egenskap haft titeln stationsmästare men efter postverkets omorganisation 1977 är den riktiga beteckningen postmästare.

Det var också den riktiga beteckningen för cheferna vid postkontoret i Gislaved under perioden 1852 - 1921. Deklasseringen av postkontoret till postexpedition gick inte helt utan gnissel. Med Svenska Gummifabriks-Aktiebolaget som första underskrift daterades nämligen den 1 februari 1921 en skrivelse till poststyrelsen från de flesta berörda i samhället med bl a följande innehåll:

"Sedan det kommit till vår kännedom, att Kungl. Postverket är beänt på att efter nuvarande postmästarens i Gislaved afsked vid uppnådd pensionsålder indraga postkontoret härstädes samt förvandla detsamma till poststation, så taga vi oss friheten å detta samhälles vägnar uttrycka vår missbelåtenhet samt klagomål emot en dylik åtgärd.

Vidare skulle utdelningen af postanvisningar och postförskott försenas minst en dag, ifall Gislaved får poststation, som sorterar under t ex Värnamo eller annat postkontor, och dylikt borde väl icke ifrågakomma å en så pass stor plats. Gislaved räknar tillhoppa med det alldeles intill inom Anderstorps socken belägna Gyllenfors fabriksamhälle mellan 11- och 1200 invånare och har i dessa dagar begärt att få afskiljas från Båraryds socken för att tillhoppa med Gyllenfors fabriksamhälle bilda en köping. Genom den beslutade nya

jernvägen från Gislaved till Hestra å Borås-Alfvesta banan, för hvilken koncessionsansökan längesedan har inlemnats af Borås-Alfvesta Jernvägsaktiebolag och tillstyrkts af Kungl. Väg och Vattenbyggnadsstyrelsen, komma Gislaveds samhälles kommunikationer att betydligt förbättras, och torde postkontoret härstädes kunna bilda central äfven för nya poststationer mellan Gislaved och Hestra äfvensom för äldre sådana utefter Borås-Alfvesta jernväg."

Svenska Gummifabriks Aktiebolaget lade ytterligare betoning i framställningen genom att uppvakta poststyrelsen med en representant som personligen lade fram synpunkter i omorganisationsfrågan.

K. Generalpoststyrelsen
nr 1654

Post & Jernvägsadress
GISLAVED

Telegrafadress
GUMMIFABRIKEN
GISLAVED
Rikstelefoner
KONTORET 14 & 49
DISP. BOSTÄDER 50

TILLVERKNING AF
GALOSCHER VELOCIPEDEGUMMI
GUMMIREMMAR AUTOMOBILRINGAR TRANSPORTBAND
VÄGSHJULRINGAR SLANGAR VENTILER PÅCKNINGAR
samt alla slags Gummifertigheter för
JERNVÄGAR PAPPERBRUK TRÄMÅSSAFABRIKER
BRYGGERIER etc

Svenska Gummifabriks Aktiebolaget

Gislaved, den 8. Februari 1921.

Nr 1654		
GRUPP.	AFD.	MÅL.

Till Kungl. Generalpoststyrelsen,
Stockholm.

Under höfl. hänvisning till den skrivelse red
annållan om bibehållande af postkontor i Gislaved, hvilken
m. fl. undertecknat och tillsänt Eder för några dagar
sedan få vi meddela, att en representant från oss kommer
att besöka Eder den 16. eller 17. ds för att muntligen
framlägga några synpunkter i denna fråga, som vi förmoda
då ännu icke är slutgiltigt afgjord.

Med utmärkt högaktning
för SVENSKA GUMMIFABRIKS-AKTIEBOLAGET

W. Nilsson

Den påtalade förseningen av postanvisningsmedel hängde samman med att postanvisningar på den tiden sändes till poststationens överordnade postkontor. Där gjorde man i ordning assurerade brev till varje poststation, vilka innehöll själva anvisningarna jämte de kontanter som motsvarade postanvisningarnas belopp.

I framställningen den 5 januari 1921 till poststyrelsen begärde postdirektör Boberg i östra distriktet att postkontoret i Gislaved skulle bytas ut mot en poststation, vilken skulle förläggas under postkontoret i Värnamo liksom poststationerna i Anderstorp, Bosebo, Bårarydsby och Våthult, vilka då lydte under postkontoret i Gislaved. Under ärendets gång ändrade sig postmyndigheterna och förslaget gick ut på att Gislaved skulle få en postexpedition av den typ som hade börjat inrättas från år 1920. Det definitiva beslutet daterades den 11 november 1921 och innebar att en postexpedition skulle inrättas i Gislaved, lydande under postkontoret i Jönköping. De nyss nämnda poststationerna skulle däremot lyda under postkontoret i Värnamo.

Regeringen fick i slutskedet ta ställning till en överklagning. Den undertecknades av bl a kyrkoherden G Juhlin. I poststyrelsens yttrande häröver heter det bl a:

"Enär postexpedition gent emot allmänheten har samma befogenhet som postkontor, komma icke, såsom klagandena velat göra gällande, några olägenheter att uppstå för trafikanterna genom postkontorets indragning".

Regeringsbeslutet daterades i kommunikationsdepartementet själva nyårsafton 1921 och skrevs under av Anders Örne, vilken sedermera blev generaldirektör i postverket (1925-1947). En avskrift av beslutet expedierades den 10 januari 1922 till klagandena.

Några av de problem som sysselsatte postmästarna fram till tiden omkring sekelskiftet återspeglas på de sidor som avhandlar de olika poststationernas utveckling. Här skall blott lämnas ytterligare några exempel.

Abelard Kellmodin fick år 1860 vidareföra en framställning från den otursdrabbade arrendatorn Lorentz Lind i Högakull om att få någon ersättning för att hans häst hade dött. Ur poststyrelsens beslut den 27 februari 1860 hämtas följande text:

"Wid pröfning häraf har Kongl. General Post Styrelsen, ehuru icke bestämdt visadt är att hästens död förorsakats genom vårdslöshet eller ovanlig ansträngning vid ifrågavarande postforsling, likväl och då hästen straxt efter resan insjuknat och sannolikt därunder tagit skada, velat bevilja Lind såsom ersättning för hans förlust, 150 Rdr Rmt."

Abelard Kellmodin var också den som fick vidareföra till poststyrelsen ett anbud från en spekulant om att forsla posten från Ölme stad till Forsheda resp Gislaved för lägre kostnad än den som betalades till Sven Petter Håkansson i Ölme stad. Tillfrågad om han var beredd sänka sina anspråk gick Håkansson med på detta och från den 6 april 1871 blev hans ersättning för postforslingen 75 öre milen. Sådana kontraktsändringar skapade olust och gjorde det föga angenämt att vara uppdragstagare åt postverket. Postmästarna var inte heller så tilltalade av att handlägga dessa ärenden. De fick vid flera tillfällen uppmaningar från poststyrelsen att engagera posttjänjonerna i försöken att finna entreprenörer som skjutsade billigt.

Postmästarna måste vara observanta på utvecklingen inom sina områden. Tillkomsten av nya vägar kunde t ex föranleda ändring av postföringssträckorna. Ett exempel på ett sådant ärende skall här redovisas, ett ärende som till slut resulterade i att ett par nya lantbrevbäringslinjer inrättades.

Den 24 november 1890 anmälde postmästare Albrecht Almgren i en skrivelse till poststyrelsen, att en ny häradsväg mellan Anderstorp och Reftele hade blivit avsynad. Därför föreslog han att postgången mellan Jönköping och Smålandsstenar via Gislaved skulle förändras. I avsnittet om järnvägen Halmstad - Värnamo berättas hur diligenslinjen Jönköping - Halmstad ersattes med en karrpostföring mellan Jönköping och Smålandsstenar från den 15 september 1877 i förbindelse med posttågen.

Den sydligaste delen av postföringslinjen skulle enligt Almgrens förslag slopas och posten i stället sändas från Gislaved till Reftele via Anderstorp, en väglängd som var en kilometer längre än sträckan mellan Gislaved och Smålandsstenar. Därmed skulle gångposten mellan Gislaved och Anderstorp kunna dras in.

Poststyrelsen gillade förslaget och anmodade postmästaren att skaffa in anbud för postföring på sträckan från Norlida gästgivarregård till Reftele via Gislaved och Anderstorp och därefter fråga den dittillsvarande entreprenören om han var villig att fullgöra postföring på den nya sträckan mot samma milersättning som han hade enligt det då gällande kontraktet. Handlanden CA Carlsson i Tokarp i Anderstorps socken erbjöd sig att köra posten på den nya sträckan för en krona milen, men den dåvarande entreprenören AJ Gustafsson sade sig inte kunna köra för samma milersättning.

När postmästaren informerat poststyrelsen om detta fick han veta att krafter var i rörelse för att motarbeta hans förslag. För att mota Olle i grind skrev han därför ett underhandsbrev till den ämbetsman som skulle föredra ärendet i poststyrelsen.

*Högaktningens och bordsudsfullt
Almgrens*

Det luktar mygel i Almgrens underhandsbrev till en hög kollega i poststyrelsen, undertecknat med både för- och efternamn. I vanliga tjänstebrev tecknade han bara sina initialer A L samt efternamnet.

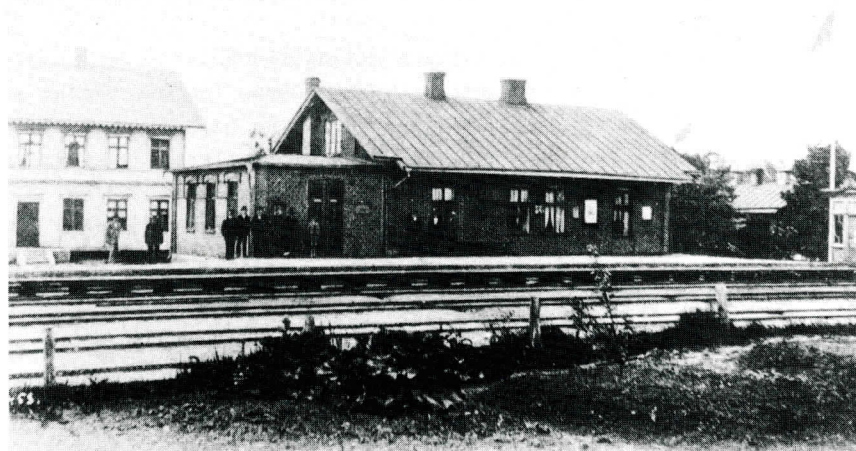
Om orsaken till motståndet menade Almgren i detta brev, att de väntade klagomålen kom från personer som bodde utmed vägen mellan "Gislaved och Smålandsstenar och således brukar lemna den obetydliga post de hafva till postiljonen å denna linie och vilja de derföre af egennytta söka hindra en så tidsenlig förändring, enär om en sådan ändring icke skulle gå igenom, skulle Anderstorps socken som drifver den största industrien i norra Småland gå miste om daglig post och postverket om minskade utgifter, dels genom gångpostens upphörande emellan Gislaved och Anderstorp, och dels genom att det extra anslag af 60 kronor per år som poststationsföreståndaren i Smålandsstenar lärer uppbära för denna post, hvilket kunde indragas i fall mitt förslag gick igenom, enär poststationsföreståndaren i Reftele hafver så stor lön att något särskildt anslag för denna post icke kan komma ifråga, åtminstone icke så stort".

Klagomålshandlingarna var underskrivna av ett 30-tal personer, däribland poststationsföreståndare Edv. Broberg i Smålandsstenar, kyrkoherde C F Hadders i Villstad och gästgivare J Andersson i Kappeled. Nästan samtidigt kom till poststyrelsen en skrivelse i vilken bifall yrkades på Almgrens förslag. Den var undertecknad i Anderstorp av några fabriks- och hemmansägare. Dessa tycktes känna väl till de andra skrivelsernas argument och anlade moteld.

Nu begärde poststyrelsen landshövdingens yttrande. Till grund för detta låg ett uttalande av kronofogden A J Gustafsson i Hult. Härav framgick, att den ifrågasatta förändringen inte kunde anses olämplig, då

"invid den föreslagna nya postvägen finnes en befolkning, som anses vara i behof af och använda posten mera, än hvad förhållandet är utmed linien Gislaved-Kappeled-Smålandsstenar".

Ett praktiskt hinder skulle dock ligga i det faktum att den nya vägen inte var framdragen över järnvägsspåret fram till Reftele station. Detta skulle dock inte betyda något i verkligheten, sedan handlanden Josef Davidsson och hemmansägaren M Nylander i Reftele i en särskild skrivelse intygade att det inte alls skulle "vara någon svårighet att öfver ofvannämnde plats bärande transportera en möjligen blifvande post från Jönköping".

Den äldsta kända bilden av Reftele järnvägsstation.

För säkerhets skull fick postmästaren också ett intyg från verkställande direktören för Halmstad-Nässjö Jernvägsbolag A Åkerhielm om att hinder inte skulle möta att bära posten över spåren.

Nu lät också invånarna i Hakarp och Vå höra av sig. De ville ha en gångpost mellan Reftele och Villstads prästgård. I sin kommentar till detta vitsordade postmästare Almgren behovet men ansåg det tillräckligt med sådan gångpost två gånger i veckan fram och tillbaka. Han anförde bl a att om korrespondenterna önskade "oftare erhålla sin post, så hafva de icke längre till poststationerne Reftele eller Smålandsstenar än att de kunna sända extra bud. Äfven anser jag att en krona är tillräckligt såsom ersättning åt den som skall forsla posten emellan Reftele station och Villstads prästgård".

Smedmästaren Frans Björkman från Björkelund i Vä Östregård hade lämnat in ett anbud på arbetet för 1:25 per tur. Ett bättre bud kom från torparen Karl Josef Johansson och med honom tecknades kontrakt om lantbrevbäring, varigenom det även blev en viss form av värdeservice för postkunderna utmed linjen. De flesta fick dock vända sig i sådana ärenden till de utsedda avlämningsställena, nämligen kyrkoherde Lundvall i Refteleds kyrkoherdeboställe, Petter Andersson i Grogården i Vä by, kaptenen Gyllenbåge på Veboholm, Anders Andersson i Hakarps by eller kyrkoherden Hadders i Villstad. Någon direktbetjäning intill hemmen på det sätt vi känner dagens lantbrevbäring var det inte tal om.

Den framgångsrika framställningen om lantbrevbäring på den sistnämnda sträckan följdes av ännu en. Bakom denna låg ett beslut av en kommunalstämma i Villstad den 7 juni 1891. Man begärde lantbrevbäring från Smålandsstenar till Kappeded via Villstad. Till detta var postmästare Almgren kallsinnig och ville inte tillstyrka

"såvida icke Villstads Korrespondenter eller Kommunvill åtaga sig att anskaffa en pålitlig och lämplig person som är villig att emot en ersättning af 50 öre för hvarje fullbordad färd, fram och åter emellan Smålandsstenars poststation och Kappededs gästgivarvaregård 2ne gånger i hvarje vecka fortskaffa posten".

Nu infordrades yttrande från södra postdistriktet. Inspektören Hugo Winroth gjorde personligen en resa i området och fann i sina kommentarer att det inte var mera än skäligt att sökandena skulle hållas skadeslösa för att de mist fördelen med karrposten mellan Gislaved och Smålandsstenar. Han fann också att lantbrevbäringen mellan Reftele och Villstad var fullkomligt överflödig i den sträckning den fått. Därför föreslog han en ny förbättrad sträckning av denna samt att en linje skulle inrättas från Smålandsstenar över Villstads kyrkoherdeboställe till Kappededs gästgivarvaregård.

Poststyrelsen biföll framställningen och till lantbrevbärare på den nya linjen antogs Villstads första poststationsföreståndare L Johansson mot en ersättning av 50 öre per tur fram och åter. Karl Josef Johansson blev kvar vid sin avkortade linje och fick ersättningen sänkt till 60 öre per tur.

Därmed avslutades ett ärende vars upphov var postmästare Almgrens önskan att förbättra postförhållandena i Anderstorp genom den nya vägens tillkomst. Han hade räknat med en vinst för postverket, men resultatet blev tvärtom. Ett annat ärende som återspeglar hur han höll fabrikanter i Anderstorp om ryggen redovisas i avsnittet om poststationen i Anderstorp.

Äldre poststationer

Den utökning av postverkets servicenät som påbörjades år 1861 genom att poststationer inrättades på landsbygden kom inte Västbo härad till godo förrän år 1868 genom tillkomsten av poststationen i Nyby. Men postmästare Kellmodin i Gislaved fick ändå kännning av nyheten redan premiäråret. Den poststation som inrättades i Sjögård från den 1 oktober 1861 skulle nämligen utväxla post direkt med postkontoret i Gislaved och naturligtvis också med postkontoret i Halmstad, under vilket den lydde.

Bortsett från ett fåtal postuppsyningsmansplatser, ofta benämnda poststationer i då förekommande skriftväxling, fanns det inga andra fasta postanstalter än postkontor före 1861 års ingång. Postkontoren låg huvudsakligen i städer eller köpingar. De minsta kallades postexpeditioner men hade samma funktion. År 1860 fanns det i hela landet bara 127 postkontor, 48 postexpeditioner och 21 postuppsyningsmansplatser.

I ett kungligt brev den 9 mars 1860 bemyndigades generalpoststyrelsen att "å lämplige ställen, inrätta ett nytt slag af poststationer, hvilka äro ämnade att, såsom speditjonskontor, för mera aflägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition".

I Småland inrättades under premiäråret fyra poststationer, nämligen i Säby, Näshult, Skillingaryd och Traheryd. Den sistnämnda, som tillkom samtidigt med den i Sjögård den 1 oktober 1861, har redovisats utförligt i boken "Kommunikation i gränsbygd".

Nyby

Inom Västbo härad blev Nyby förstlingen i vad gäller poststationer. Det gick lång tid mellan tankens födelse och förverkligande. Riksdagsfullmäktigen för Västbo härad C J Kjellman avlät den 22 januari 1866 en skrivelse till poststyrelsen i vilken han återopade en rad protokoll från kommunalstämmor i häradets socknar, stämmor som hållits under loppet av den gångna hösten.

Såsom ett exempel på den tidens framställningar låter vi en del av hans brev tala för sig själv:

"Om en linie drages från Svenljunga postkontor vinkelrätt mot postlinien mellan Halmstad och Wexiö fram till Skens gästgivareregård inom Kronobergs län, så finnes på hela denna sträcka om 11 mil och med indelt häradsväg icke ens en poststation på mindre än 3 mils afstånd. Och det säger sig derföre sjelft, att befordringen af bref och tidningar skall vara både osäker och förknippad med svårigheter och betydliga kostnader inom dessa trakter, der man har från 3 ända till 5 mil till närmaste postkontor Gislaved eller Ljungby.

För att afhjelpa dessa olägenheter har, på sätt närlagda kommunalstämmoprotokoller och särskilda utlåtanden af en del inom orten bosatte ståndspersoner, handlande, handtverkare och större jordegare m fl. utvisa, det förslag blifvit väckt, att hos Kongl Styrelsen anhålla om öppnande af en ny postlinie från Svenljunga Postkontor i Elfsborgs län till Skens gästgivareregård i Kronobergs län med post fram och åter 2 gånger i hvarje vecka.

Bilagorna A och B angifva såväl folknnummern i de socknar inom Westbo härad, genom hvilka denna postlinie skulle gå fram, som ock de ställen der skjuts mot billigt pris torde vara att påräkna, ävensom afstånden emellan dessa. Och som lämplig plats för en postexpedition har man tänkt sig Nyby inom Långaryds sc, der posten mellan Jönköping och Halmstad passerar 6 gånger hvarje vecka, samt under de senare åren åtskillige handlande, fabrikanter och handtverkare bosatt sig; hvaremöt man ansett poststationer med största fördel kunna inrättas vid Unnaryd, der äfven en köping synes vilja uppstå, samt vid Sken, der posten borde utvexlas med Halmstad, Wexiö och Ljungby."

Framställningen föredrogs i generalpoststyrelsen den 25 januari 1866 och remitterades till landshövdingen i Jönköping. Denne inford-

rade ett uttalande från kronofogde Rosengren i Högakull, som emellertid först inhämtade uppgifter från postmästare Ejserman i Svenljunga. Därmed restes de första hindren för en eljest lovande idé, för Ejserman förnekade behovet av linjen i vad gällde Älvsborgs län. Däremot biträdde Rosengren uppfattningen att en postexpedition skulle behövas i Nyby och att en postförbindelse med två turer i veckan borde inrättas mellan Nyby och Skeen.

Parentetiskt bör nämnas att Rosengren i samma skrivelse tillät sig "begagna tillfället anmäla befolkningens i orten önskan och behof af ytterligare en post fram och åter hvarje vecka emellan Svenljunga och Vernamo samt öppnandet af en ny linie emellan Bredared i Halland och Bredaryd i Småland (å linien emellan Svenljunga och Vernamo) med skjutsombytesställen inom Westbo härad uti Kullhult af Femsjö socken, Bäck och Unnaryd af Unnaryds socken, det sistnämnda med poststation för båda nya linierna, Qvinnelsbo å Bolmsö sockens fastland, Åhs och Bredaryd med poststation i äfven denna sammanbindningspunkt".

Landshövdingen instämde i sitt svar den 15 mars 1866 med kronofogdens yttrande men med tillägget att om orten skulle ha full nytta av den nya postlinjen, borde den utsträckas till Burseryds socken och poststationer inrättas såväl där som i Unnaryd,

"allt under förutsättning att beting om postforslingen kan på billiga vilkor uppgöras, helst som gästgiveriskjuts icke kan på denna linie begagnas".

De olika remissinstanserna fördröjde ärendet. I en skrivelse 23 mars 1866 lämnade Kjellman några kompletteringar till sin första framställning och framhöll bl a att postmästarens i Svenljunga åsikter ej stämde överens med vad medlemmarna i Håksviks församling tyckte. I Sandviks församling oroade man sig nu för att den planerade linjen bara skulle sträcka sig mellan Nyby och Skeen och vid den ordinarie kommunalstämman den 19 november 1866 uttalade man åsikten att den föreslagna postförbindelsen skulle vara

"för orten högst nyttig och nödvändig, men på det den skulle fullkomligt motsvara ändamålet, framställde församlingen den önskan, att en Poststation måtte anbringas i Burseryd, emedan församlingen eljest får 3 å 4 mil till närmaste Postexpedition".

Kvarnarna malde långsamt denna gång och den 14 januari 1867 möter vi åter vännen Kjellman i en skrivelse till generalpoststyrelsen, nu undertecknad "Gislaved och Strömsholm" i hans egenskap av f d riksdagsfullmäktig. Han har nu på eget bevåg lyckats anskaffa förslag till billiga skjutskontrakt, varav han bilägger tre. Undertecknarna av dessa förbinder sig att under en tid av fem år fullgöra

skjutsning för 84 öre per mil längs hela den föreslagna linjen genom de båda smålandslänen utom på en sträcka (ett skjutshåll), där vägen var mycket kuperad och den presumtive entreprenören krävde 1 rdr per mil. Några skjutskontrakt inom Älvsborgs län hade han inte brytt sig om att skaffa. Detta skulle enligt hans åsikt inte behöva påverka "frågan i sin helhet, helst då jag tror mig hafva kännedom att icke hinder möter för en postexpeditionens inrättande i Nyby med ny postgång till Skeen i Kronobergs län och utväxling vid förstnämnda ställe af de mellan Jönköping och Halmstad gående poster".

Kjellman önskade nu beslut i denna del av ärendet och menade att frågan om postgången norrut från Nyby kunde avgöras senare. Han var också uppenbarligen orolig för att Nyby inte skulle få någon post-expedition, för han tillade:

"Om ej annat än station i Nyby skulle blifva beviljad, vore önskligt att kronolänsman A.P. Essén dertill utnämndes såsom föreståndare, ty han har icke allenast ortens fulla förtroende utan är äfven dertill lämplig, skicklig och vederhäftig".

Följden av Kjellmans agerande blev att Nyby fick en poststation från den 1 mars 1868. Som framgår av avsnittet om järnvägen Halmstad - Värnamo, drogs poststationen in den 15 september 1877 i samband med att den förenade post- och järnvägsstationen Landeryd öppnades. Det är tunnsått med handlingar i Postens arkiv som skulle kunna berätta om utvecklingen i Nyby under dess existens, men vi stöter på namnet upprepade gånger i frågor som berör postföringen mellan Burseryd (senare Frölunda) och Skeen.

Essén efterträddes som poststationsföreståndare av Eva Wallerström. Hon blev uppsagd när järnvägen kom till Landeryd. I kapitlet om Långaryd (sid 140) berättas om den aktion som genast gjordes i avsikt att få en annan poststation inom Långaryds församling.

I denna fastighet i Nyby, som inte längre finns kvar, inrymdes poststationen 1868 - 1877.

Burseryd

Som vi sett i det föregående inrättades poststationen i Nyby vid postföringslinjen mellan Halmstad och Jönköping utan att den av riksdagsman Kjellman föreslagna postlinjen mellan Svenljunga och Skeen kom till stånd. En del av denna linje förverkligades emellertid på hösten samma år. Den öppnades mellan Burseryd och Skeen med start från Burseryd den 11 oktober 1868, det datum som därigenom blev födelsedagen för poststationen i Burseryd. Till Skeen kom postföraren tidtabellsenligt den 12 oktober och samtidigt öppnades poststationen där. Om detta finns att läsa i boken "Posthistoria från Ljungby kommun" (sid 17-18).

Handlanden Frans Rudolf Julius Borg blev den man som fick under-teckna kontraktet om att sköta poststationen i Burseryd. Han var dock inte ensam om att vilja bli föreståndare. Ordföranden Kjellström i kommunstyrelsen undertecknade nämligen den 3 maj 1868 ett papper av vilket det framgick, att om en poststation skulle inrättas i Burseryds kyrkby,

"är det både denna församlings kommunala styrelses och säkert de flesta av traktens innevänares önskan, att f d Kronofogden Herr C J Wallerström blifver utnämnd till föreståndare wid denna Poststation, emedan han både såsom Kronofogde och samhällsmedlem alltid ådagalagt särdeles redbarhet."

Handlanden Borgs glädje blev inte så långvarig över att ha fått en poststation till byn, och inte de närboendes heller. Kjellmans ursprungliga tanke på en postföringslinje ända fram till Svenljunga kom nämligen att ändra på underlaget för poststationen i Burseryd snart nog.

I Frölunda på andra sidan länsgränsen hölls en kommunalstämma i sockenstugan på själva nyårsafton 1868. Protokollet säger bl a att församlingsborna skulle

"ingå med en ansökan till Kongl General-Poststyrelsen i syfte att få nämnde postlinie utsträckt till allmänna Landsvägen här vid Frölunda, för att med anbringande af en poststation härstädes kunna förenas med Falkenberg- och Svenljungalinien".

Hundratals personer i bl a Sjötofta och Kalv lämnade petitioner med samma syfte och man aktade inte för rovt att föreslå indragning av poststationen i Burseryd för att få en egen i Frölunda. Så här stod det att läsa i en av skrivelserna i det digra ärendet:

"Burseryds poststation är belägen i en aflägsen, glest befolkad landsort, der vida mindre behof af poststation förefinnes än i Frölunda, der det största antal fabrikanter och industriidkare inom Kinds härad finnes".

*Denna väska, förvarad av John Ljungcrantz, torde ha använts under den första tiden på postföringslinjen mellan Burseryd och Skeen.
Teckning: Irma Aronsson.*

Postmästaren i Gislaved informerade i en skrivelse den 12 juni 1869 landshövdingen i Jönköping om att poststationen i Burseryd hade varit jämförelsevis ringa anlitad enligt statistiska kontorets kvartalsuppgifter, "hvilka således nogsam bevittna stationens obehöflighet".

Men inte kunde man nöja sig med detta i Burseryd. Där hölls den 5 juli en extra kommunalstämma, vilken utmynnade i en anhållan i största ödmjukhet

"att härvarande poststation måtte få bibehållas, såsom för denna kommun och alla kringliggande kommuner, som förut saknat förbindelser med postanstalter, serdeles behöflig, hvilket ock visat sig genom den ständigt ökade brefbefordringen härifrån".

Den bönen förklingade ohörd. Nu gällde frågan inte längre om poststationen i Burseryd fick behållas eller inte, för det var redan beslutat att den skulle dras in. I stället gällde frågan var den poststation skulle ligga som ersatte Burseryds. Kronofogden i Ulricehamn avgav den 28 juli 1869 ett yttrande till landshövdingen i Vänersborg, som visade sig bli avgörande för ärendets utgång:

"Beträffande tjenligaste stället för en poststation jemte förslag å lämplig person till poststationsföreståndare så får jag meddela det yttrande, att, såväl enligt min åsigt som efter i orten rådande önskan, poststationen torde böra förläggas vid Frölunda kyrka, såsom varande betydligt tjenligare plats än å Hid".

Det kan också vara på sin plats att redovisa landshövdingens inställning till förslaget om att dra in poststationen i Burseryd. I generalpoststyrelsen lyssnade man gärna till vad länens befallningshavande hade att säga i sådana frågor, även om man inte alltid rättade sig efter deras uttalanden. I skrivelsen från landskansliet i Jönköping den 13 augusti 1869 hämtas följande passus:

"Ifrågavarande poststations flyttning från Burseryd till Frölunda må ingalunda anses medföra så stor olägenhet för Burseryds församling, att stationen bör bibehållas, såvida likväl, på sätt Kronofogden föreslagit, breflåda i Burseryd anbringas och tillsyningsmannen derå varder ålagd mottaga och utlemna Kronobref och väska".

I Burseryd fick man litet andrum, för det tog tid innan man beslutade i Stockholm. Från den 1 januari 1872 inrättades en poststation i Frölunda, samtidigt som den i Burseryd drogs in. Efter ytterligare två år blev poststationen i Burseryd återinrättad genom att kronobrevbäringen slopades. Då blev handlanden Borg föreståndare på nytt.

Det går inte att av handlingarna utläsa varför poststationen i Burseryd fick samma läge vid kronobrevbäringens upphörande som den haft när dess tillkomst motiverades av att postföringslinjen mellan Skeen och Burseryd inrättades. Möjligen kan det ha berott på att ingen annan än handlanden Borg föreslogs till föreståndare. Någon konkurrens från kronofogden Wallerström har inte kunnat beläggas.

Postmästare Aurell som övertog tjänsten i Gislaved efter Kellmodin år 1874 föreslog efter några år att poststationen i Burseryd skulle dras in på nytt. Han motiverade detta i ett brev till poststyrelsen den 21 november 1877 med

"att Kronolänsmannen Seth flyttat sin post till Wåthults poststation från Burseryd, hvarigenom Burseryds poststation, såsom numer mycket obetydlig och helt nära belägen Smålandsstenar station, utan svårighet efter postexpeditionens förmenande skulle kunna indragas."

Poststationen i Smålandsstenar kom till med järnvägen och var två månader gammal när postmästaren skrev detta till poststyrelsen. Men förslaget vann inte gehör.

I september 1880 avlät en rad invånare i socknen med lantbrukaren H C Wibom i spetsen en skrivelse till poststyrelsen i vilken de begärde att få poststationen flyttad till skolhuset och att skolläraren J V Linder skulle bli ny föreståndare mot det något lägre arvodet av 150 kronor om året. I den framställningen kunde kyrkoherde H D Östberg inte instämma. Han vitsordade i stället att läget för poststationen var det mest lämpliga. Självmenade poststationsföreståndare Borg i en inlaga den 4 oktober att

"Wibom af illska och hämndlystnad mot mig såsom varande ordförande i Jönköpings läns brandstodskommitté inom Burseryd socken söker att på alla möjliga sätt såväl genom rättegångar som nu genom sagde ansökning skada mig".

Postmästare Aurell i Gislaved meddelade poststyrelsen att Wibom "försökt begagna sig af ett antagligen icke så sällan förekommande sätt att utan befogenhet i sak hos Kongl. Generalpoststyrelsen anföra klagomål mot person, med hvilken han i enskilda affärer ligger i delo, hvarför postexpeditionen anser, att afseende ej måtte fästas vid Herr Wiboms framställan".

Ärendet föredrogs den 14 oktober och påtecknades "erfordrade ej vidare åtgärd".

Ett exempel på hur åtråvärda arbetstillfällena i Postverket var finner vi i det följande. L A Haraldsson anmälde den 27 augusti 1880 att han ville häva sitt mer än två år gamla postföringskontrakt "i anseende till den allt för ringa ersättningen". Samtidigt erbjöd han sig att fortsätta mot en ersättning av 2 kr för varje postdag mellan Landeryd och Burseryd, vilket motsvarade omkring 60 öre milen. Poststyrelsen noterade uppsägningen och begärde in nya anbud. Den då 56 år gamle kronofjärdingsmannen Sven Peter Johansson i Lida lämnade ett anbud på 120 kronor om året. Detta fick Haraldsson veta och nio dagar senare dateras hans brev till postmästaren i Gislaved om att han var "villig att fortskaffa posten från Landeryd till Burseryd som förut, för 1 krona lägre pr år än lägsta anbudet eller 119 kronor". Detta accepterades av poststyrelsen.

Det blev ganska komplicerat när man skulle ta ställning till de postala åtgärder som blev nödvändiga i anslutning till trafiken på den s k västra centralbanan (Falköping - Landeryd) när denna närmade sig sin fullbordan. Både västra och östra postdistrikten berördes direkt och dessutom var järnvägens södra anknypningspunkt belägen vid en järnvägslinje, vars postgång delvis berörde södra post-

distriktet. Själv postföringen på banan skulle enligt poststyrelsens beslut den 11 maj 1906 administreras av västra postdistriktet. Det digra ärendet i styrelsens arkiv innehåller emellertid handlingar från alla tre distrikten.

Postdirektionen i östra distriktet föreslog den 5 juni 1906 att poststationer, lydande under postkontoret i Värnamo, skulle inrättas vid trafikstationerna Hällabäck, Smålands Burseryd och Broaryd samt att de dåvarande poststationerna Burseryd och Södra Hestra skulle dras in. Kontrakten med föreståndarna vid de båda sistnämnda poststationerna blev uppsagda att upphöra från den 15 september 1906, varvid föreståndarna förklarade sig villiga att kvarstå i tjänst till banans öppnande. Som vanligt var det nämligen osäkert om när den verkligen skulle bli färdig.

En unik bild i Ljungcrantz' samling. Burseryds förste poststationsföreståndare FRJ Borg (i vit mössa) framför poststationen.

I fråga om postföringen på landsväg kan nämnas att kontraktet om lantbrevbäring mellan Smålandsstenar och Burseryd också blev uppsagt. En ny lantbrevbäring skulle inrättas mellan Smålandsstenar och Åtterås och postföringen Södra Hestra-Gryteryd skulle anknytas till den blivande förenade post- och järnvägsstationen Broaryd. Postföringen mellan Landeryd och Södra Hestra skulle dras in.

Namnfrågorna togs upp i en skrivelse från järnvägsstyrelsen till generalpoststyrelsen den 26 augusti, vari framhölls "att namnen Burseryd och Månstad lätteligen kunde leda till förväxling med redan befintliga hållplatserna Børseryd och Måstad". Därför föreslogs utbyte av dessa namn mot Smålands Burseryd resp Månstads kulle.

Frågan om arvodet till föreståndarna för förenade post- och järnvägsstationer, där det före järnvägens tillkomst funnits en lantpoststation blev ofta föremål för särskild utredning. Beträffande Burseryd framhöll postinspektören i Östra distriktet Adolf Malmgren i en skrivelse till generalpoststyrelsen den 5 juni 1906, att årsuppbörden under perioden 1903-1905 i medeltal hade varit 2048 kr 14 öre i Burseryd. Med tillämpning av fastställda grunder skulle den föreslagna poststationen Smålands Burseryd vara hänförlig till sjätte avlöningsklassen med 420 kronor i årsarvode till föreståndaren och ett fast biträdesanslag på 240 kronor. I samma skrivelse utbad sig också postinspektören rätt att få säga upp kontraktet av den 5 februari 1875 med handlanden Borg om poststationen i Burseryd. Här kan man notera att samma kontrakt hade gällt i mer än 30 år.

Postinspektören grundade sin utredning bl a på de iakttagelser och samtal han hade haft med berörd personal under en tjänsteresa i området den 10 mars 1906. Poststationsföreståndare Borg hade därvid bland annat uttalat som sin åsikt att en poststation borde inrättas vid Hällabäcks station. Detta grundade han på det faktum att "vid platsen finnes redan nu industriella anläggningar och flera väntas bli anlagda".

Motivet att ge den förenade post- och järnvägsstationen prefixet "Smålands" föll så småningom bort, när Burseryd inte längre var en järnväghållplats. Men det skulle dröja ända till den 1 april 1980 innan posten fick tillbaka sitt ursprungliga namn. Då var järnvägs-epoken svunnen och i postverkets nya kostym var den postala termen för Burseryd "Lokalpostkontor i delegeringsgrupp 1". Skilsmässan från järnvägen ägde rum den 1 juli 1956. Under de 30 år som poststationen varit förenad hade följande järnvägstjänstemän varit ansvariga för postens skötsel: O A Kleberg (1906-1912), A Nilsson-Brandow (1912 - 1922), T S A Carlström (1922-1925), N E Skogström (1925-1933), G F Skoglund (1933-1936), J H H Carlström (1936-1944), K S Svensson (1944-1953) och C B Bengtsson (1953-1956).

Skilsmässan från järnvägen samordnades med indragningen av poststationen i Gryteryd, varigenom denna poststations föreståndare, Harald Lindberg, fick bli föreståndare för poststationen i Burseryd. Drygt ett år senare blev poststationen statushöjd till postexpedition. För de därmed följande mera kvalificerade göromålen hade Harald förberett sig genom utbildning i postens regi. Numera har Burseryd ett sk lokalpostkontor med Annalisa Knutsson som chef.

Unnaryd

Bland de socknar som riksdagsmannen C J Kjellman redan år 1865 ansåg berättigade att få en poststation fanns Unnaryd. Där hölls den 1 december 1865 den ordinarie kommunalstämman i sockenstugan, varvid man behandlade postfrågan. Protokollets § 11 lyder:

"Församlingen förnyade den så ofta gjorda klagan öfver den för denna ort serdeles svåra olägenhet att få sina bref fortskaffade till och från närmaste postkontor Gislaved, 5 1/2 mil härifrån belägit; för att få denna olägenhet hjälpt beslutade församlingen härigenom åt Riksdagsfullmäktigen Herr Brukspatron C. J. Kjellman uppdraga att till Kongl.General Poststyrelsen ingå med ansökan att få ny Postgång 2ne gånger i Wickan fram och lika många gånger åter mellan Svenljunga i Westergötland om Burseryd, Hestra, Nyby, Unnaryd, Odensjö, Skeen och Ljungby i Småland med postexpedition i Nyby och poststation i Unnaryd, och som få orter inom landet torde vara så vanlottade i kommunikationsväg som denna, hyser man den förhoppning att Kongl.General Poststyrelsen icke finner skäl afslå denna wår begäran".

Som beskrivits tidigare blev postföringsfrågan ett långt, komplicerat ärende. Poststationen i Nyby var redan beviljad, när man den 23 februari 1868 på nytt tog upp ärendet vid Unnaryds kommunalstämma. Man utgick då från att orten skulle få sin poststation samtidigt med att postföringen startade. Stämman förklarade att den önskade sin ordförande, orgelnisten Lars Lundell, som föreståndare.

Då det inte blev så, beslöt man vid den ordinarie kommunalstämman den 20 december 1868 enhälligt utse prosten och jubeldoktorn A Andrén att göra en underdånig ansökan till poststyrelsen om att en poststation skulle inrättas i Unnaryd. Till denna framställning fick man stöd från Jälluntofta, vars kommunalstämma den 22 december uttalade sig för en poststation i Unnaryd med Lundell som föreståndare. Även Femsjö kommunalstämma anslöt sig till denna uppfattning.

Prosten Arvid Andrén avfattade sin skrivelse den 10 januari 1869. Han framhöll bland annat att postlinjen mellan Burseryd och Skeen hade medfört bättre kommunikationer men att vissa församlingar inte hade någon nytta av postlinjen. Dessa nödgades

"fortfarande sjelfva fortskaffa sina väskor till flera mil aflägsne postanstalter, hvilket tillfölje af den tidsutdrägt, som dermed är förknippad, i hög grad hämmar affärsverksamhetens framåtskridande. Den enda lämpliga platsen för poststation å linien är ovedersägligen Unnaryds Kyrkoby, enär der fyra större vägar jemte flera mindre sammanstöta och platsen utgör en medelpunkt för ortens affärslif.

På stället finnes flera handlande och handverkare i de flesta yrken och är omsättningen här nästan lika stor som i många små städer. Utom det att flera binäringar finnas, ökas än ytterligare korrespondansen och isynnerhet remissernas antal genom den mängd personer, hvilka spridas kring rikets flesta delar, der de äro anställda vid såväl statens som enskilda arbeten".

Landskansliet vitsordade i sitt yttrande den 30 april 1869 de förhållanden som prostén Andrén uppgivit och tillade att den ifrågasatta poststationen skulle medföra en särdeles behöfvlig lättnad för invånarna i Unnaryds och angränsande kommuner, vilka var hänvisade till att anlita den mer än tre mil avlägsna Nyby station i sina postärenden.

Frågan drog ut på tiden och vid dess andra föredragning i poststyrelsen den 16 december beslöt man att inhämta yttranden från tre postmästare, nämligen de i Halmstad, Gislaved och Ljungby.

Den förstnämnde avstyrkte bland annat med motiveringen att en poststation i Unnaryd skulle medföra förlust för postverket. Den uppfattningen delade postmästaren i Gislaved som dock inte direkt avstyrkte men vitsordade Lundells lämplighet som poststationsföreståndare. Postmästare Philip Palme i Ljungby visade sig i sin stora sparsamhetsiver alltid vara motståndare till nya poststationer och instämde inte oväntat i de negativa uttalanden, till vilka han för övrigt hade tillgång, när han avgav sitt svar den 27 januari 1870.

Därför uppsköts ärendet på nytt vid föredragningen i generalpoststyrelsen den 3 februari och inte förrän den 13 november 1871 togs beslutet om att Unnaryd skulle få en poststation. Den inrättades den 1 januari 1872 med organisten Lars Lundell som föreståndare. Hans årslön blev 180 riksdaler. Han efterträddes tolv år senare av handlanden A F Claesson, som fick 300 kronor om året jämte ett s k biträdesanslag på 60 kronor.

Det var under Claessons tid som postförbindelserna mellan Unnaryd och omvärlden ändrades. Kärrpostlinjen från Jönköping hade inte så stor betydelse sedan järnvägen mellan Halmstad och Värnamo öppnats,

men även utgångsstationen Bredaryd skulle så småningom slopas för Unnaryds vidkommande. Till detta bidrog färdigställandet i november 1889 av järnvägen på delsträckan mellan Bolmen och Halmstad, där Åsen och Lidhult visade sig bli stödjepunkter för postföringen till Unnaryd.

		Åsen—Unnaryd.				
		(Från den 5 juni 1890.)				
—	10,0	Nymil. } 2,0	Åsens poststation	Th. L.	12,45	—
—	1,45		Odensjö kyrkoherdeboställe		9,0	—
1,50	—		Unnaryds poststation	Th. L.	—	9,15
5,15	—		—		5,31	

Under mina pojkar i Ljungby bodde jag granne med David Gavelli, en god vän och kollega. Han skrev under sin tid på trafikavdelningen vid postdirektionen i Malmö en intressant uppsats angående de postala förhållandena i trakterna kring sjön Bolmen under 1800-talets slut. Där berättas hur Unnarydsbornas önskemål om en bättre anpassning av postens ankomst till förhållandena på orten blev en segsliten fråga. Jag citerar här en del av uppsatsen.

Unnaryd hade genom tillkomsten av Halmstad-Bolmens järnväg blivit en knutpunkt väster om sjön Bolmen med lantbrevbäring från Åsen och kärrpost från Bredaryd. Trots detta ankom posten ojämnt under veckan såsom framgår av följande tabell:

O	kl 7.45	från Bredaryd
To	kl 13.30	" Åsen
L	kl 7.45	" Bredaryd
L	kl 17.15	" Åsen

Den 5 mars 1890 avsände några personer i Unnaryd en framställning till "Högädle Herr Postinspektör H L P Winroth, Malmö" med önskemål om att turen från Bredaryd på onsdagar skulle tidigareläggas till tisdagar. Som skäl anfördes, förutom bättre spridning av posterna att platsens affärsmän inte hann med att ombestyrja sin post de dagar då månadsmarknaderna inträffade (2:a onsdagen varje månad). Vid remissbehandlingen hade poststationsföreståndarna i Unnaryd och Kållerstad delade meningar om hur frågan skulle lösas. Poststationsföreståndaren i Kållerstad föreslog att kärrposten från Bredaryd som ankom tisdagar och fredagar till Kållerstad kl 16.35 (överliggning) skulle vidareföras till Unnaryd efter en timmes uppehåll. Poststationsföreståndaren i Unnaryd menade att "endast närmast boende kunna i någon mån hafva gagn deraf" samt vidare "att förslaget möjligen skulle möta obehag från postförarna, hvilka då skulle här hafva allt för lång öfverliggning". Till ärendet fogades en skrivelse från postförarna (nämndeman Johansson och lantbrukare Fredlund) vilken avslutningsvis lyder: "Anhålla att vi få hädanefter som hittills köra posten i samma ordning och å samma dagar emellan Bredaryd och Södra Unnaryd enär ett sådant ombyte skulle blifva för oss postkörare obehöfvadt".

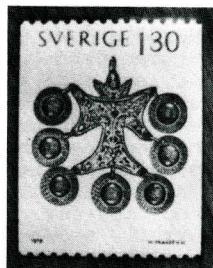
Den 22 april 1890 avsändes på nytt en petition från Unnarydsborna till postinspektionen med hemställan att posten på tisdagar skulle "få afgå från Bredaryd så fort möjligen ske kan efter det snälltåget från Nässjö passerat Bredaryd samt derefter med möjligaste korta uppehåll fortsätta hit och afgå härifrån Onsdags förmiddag så att den inträffar i Bredaryd före snälltågets uppgång". Postinspektionen utarbetade i enlighet därmed ett förslag som remitterades till poststationsföreståndarna i Unnaryd, Kållerstad och Västboås. Samtliga tillstyrkte men poststationsföreståndaren i Kållerstad framhöll, att förslaget krävde ändring av tidtabellen på linjen Kållerstad-Bolmsö-Tannåker.

Postförarna protesterade mot ändringsförslaget med bl a följande ord: "Hvilket skulle för oss postkörare medföra en inte obetydlig kostnad att ligga kvar i Unnaryd för att följande dag invänta posten, då vi finge betala logi mm af den ringa skjutslega, som vi bekomma, hvarföre vi, som ytterligare önska att få köra posten ödmjukast anhålla att turerna för postens gång måtte hädanefter blifva oförändrade och i grund deraf hoppas vi att Kongl. Postinspektionen bifaller vår billiga anhållan.

David Gavelli berättar vidare hur skilda önskemål gjorde att ärendet blev en långbänk och inte förrän den 1 juni 1893 ändrades postgången. Då slopades kärrpostlinjen Bredaryd-Unnaryd helt, och från Åsen fick Unnaryd post fyra gånger i veckan. Några av problemen kring postföringen söderifrån berörs i boken "Posthistoria från Ljungby kommun" dels i det särskilda avsnittet om Lidhult och dels i avsnittet om järnvägen Halmstad - Bolmen.

Handlanden Claesson överlät sin affär och därmed också poststationsföreståndaresysslan i Unnaryd till W L Lundh. Därefter tog Axel B Svensson vid, följd i världskrigets slutskede av John Unnér. År 1951 statushöjdes poststationen till en sk postexpedition. Nu är den rätta termen lokalpostkontor i delegeringsgrupp 3. Chefer efter Unnér har varit E Gustavsson, Lillbeth Jacobsson, Margaretha Grönbäck-Larsson och Signe Unnersjö.

Även i frimärksvärlden har Unnaryd fått en plats. Striglakorset som tillhör folkdräkternas utsmyckning, användes i Unnarydsdräkten under 1700-talet och under 1800-talets början. Ett sådant kors blev motiv på ett av julmärkena år 1979. Förebilden finns på Nordiska Museet i Stockholm.

Med Unnaryd utväxlades posten till och från postombudet i Yås, vars historia återspeglas på sid 158-161 i boken "Kommunikation i gränsbygd". Postombudet drogs in den 30 september 1966, då Annie Gervén för sista gången betjänade sina postkunder, ett 30-tal, vilka därefter inlemnades i lantbrevbäringslinjen från Unnaryd.

Vid kommunalstämman i Unnaryd den 30 april 1918 och i Odensjö tolv dagar senare beslöt man att för invånarna vid gränsen mellan de båda socknarna stödja en ansökan om att få en poststation i Önne. Den föranledde en lång utredning och inte förrän den 24 januari 1919 skrev postdirektör Olof Thormark i Malmö sitt yttrande till poststyrelsen. I denna rekapitulerades mycket summariskt vad som framkommit vid utredningen och följande utdrag ger en mycket avkortad information om ärendet:

"Postmästaren i Ljungby anser poststationen i Önne ej behövlig; poststationsföreståndaren i Unnaryd anser det vara för mycket begärt med en poststation på platsen, likaså poststationsföreståndaren i Odensjö. Av de infordrade statistiska uppgifterna framgår, att posten till och från denna trakt är skäligen obetydlig, vadan korrespondenterna i orten redan nu kunna anses vara så väl tillgodosedda i postalt hänseende som de rimligtvis kan begära. Att, såsom en del petitionärer föreslagit, förflytta poststationen i Odensjö till Önne, skulle för det övervägande flertalet av ortsbefolkningen medföra en avsevärd försämring".

Det var bäddat för avslag och så blev också poststyrelsens beslut den 7 februari 1919, ehuru formulerat "och ansågs förevarande framställning icke böra bifallas". Senare fick Önne-borna ändå en postal förbättring genom tillkomsten 1934 av ett postombud, vilket var i verksamhet till och med oktober 1957.

Kyrkoherde Carl Lindeström i Unnaryd anmälde i sin sockenbeskrivning år 1819 att denna höga korsformade sten "som varit behörig gränssten imellan Unnaryds och Hults utägor, blifwit i sednare åren obehörigt flyttad och satt til wägwisare åt Odensjö i sydwest och åt Tiraholm i sydost, och i honom anwisingar derom inhuggna". Det finns en tolkning om att stenen ursprungligen av religiösa skäl varit ett stenkors vid vägskälet.
FOTO: Stig Norberg, Unnaryd.

1874 års poststationer

Den 5 december 1873 blev en mycket betydelsefull dag i Postens historia. Då daterades K Maj:ts kungörelse om "Kronobrefbäringens upphörande och om sättet för fortskaffande af de försändelser, för hvilka nämnda brefbäring hittills fått anlitas".

Sedan riksdagen hade bifallit propositionen om att postverket skulle överta den kronobrefbäring som ålåg vissa hemman, bestämdes att denna brev­bäring skulle upphöra med utgången av år 1873, och att postverket skulle inrätta erforderliga postanstalter, mellan vilka försändelserna skulle befordras genom postverkets försorg.

Beslutet gick inte att genomföra så abrupt och kronobrefbäringen upphörde i stort sett bara i tio län med 1873 års utgång, däribland i Halland, Blekinge och de tre smålandslänen. Därför fick inte minst Småland ett mycket stort antal nya poststationer den 1 januari 1874 varav Västbo härads andel blev 21.

Man kan säga att kronobrefbäringen var en komplettering av den allmänna posten eller statsposten, som inte hade nog resurser för att täcka alla landsdelar. Administrativt mindre områden fick genom kronobrefbäringen sin egen postgång, en form av lokal ämbetspost. Kronoposten bestod mest av skrivelser och kungörelser mellan lands­hövdingen, kronobefallningsmännen, prästerskapet och lantmätarna. Det var bara tjänstebrev som fick befordras med kronobrefbärare.

Kronoposten var mycket gammal, till och med äldre än den allmänna posten. Den fanns t ex på Gustaf Vasas tid och både Johan III och Karl IX gjorde tappra försök att organisera en sådan postgång med regelbundenhet. Påbudet att brev till kungen skulle befordras från länsman till länsman kan tolkas som tidig kronobrefbäring, fullgjord av de personer som ålagts uppgiften av länsmännen. Den konkreta formen för kronobrefbäringen varierade på olika håll.

Att vara kronopostbonde var betungande och de tillerkända friheterna från skatt och militärtjänst uppvägrade inte ofta nackdelarna. Det fanns t ex inga fasta tjänstgöringstider. I Jönköpings län skulle kronobrefbärarna fortskaffa ämbetsbrev­en dygnet runt under den ljusa årstiden samt mellan kl 6 på morgonen och 9 på kvällen under den mörka årstiden. Brev med fjäder i lacket var bråds­kande och skulle befordras med ridande bud. Även postbondens hästar var befriade från att tas ut till militärtjänst.

Det har forskats en hel del kring kronobrevens utseende. Särskilt de som samlar förfilateli har intresserat sig för dessa. I denna bok skall detta område inte behandlas. Vi återvänder i stället till den situation som rådde i slutet av år 1873. Ett samarbete mellan länsstyrelserna och postverket ledde till besluten om hur postlinjerna skulle ordnas och var de nya poststationerna skulle ligga. I princip gällde termen "en poststation i var socken, där så behövdes". I Västbo härad var det bara Jälluntofta, Långaryds och Södra Unnaryds församlingar som inte fick en egen poststation den 1 januari 1874, men av dessa hade Långaryds socken redan fått poststationen i Nyby 1868 och Södra Unnaryds socken poststationen i Unnaryd 1872. Jälluntofta fick en poststation 20 år senare genom flyttningen av poststationen i Kållerstad. Burseryd, som hade haft en poststation några år, indragen med 1871 års utgång, hörde också till de socknar som fick "kronobrefbäringspoststationer".

Kronobrefbäringens upphörande medförde en ovanligt stor anhopning arbete för postmästarna. Bland de många skrivelser som i december 1873 skickades till postkontoren i Småland fanns sex till Gislaved vilka daterades den 22 december. I dessa redovisades besluten om ändrade postgångar och nya poststationer i vad gällde Gislaveds förvaltningsområde. Detta tillfördes över en enda natt inte mindre än 16 nya poststationer, varav två dock inte låg i Västbo härad och därför inte redovisas i denna bok. Inom häradet låg däremot ytterligare några poststationer som kom till den 1 januari 1874 men som lydde under postmästaren i Jönköping, nämligen Bolmsö, Femsjö, Gnosjö, Kulltorp, Kållerstad, Tannåker och Ås.

Anhopningen av skrivelser från poststyrelsen framkallade stor aktivitet hos postmästaren i Gislaved. I vad gäller ändring av de befintliga och inrättande av nya postlinjer kan nämnas att den postföring som ägde rum en gång i veckan mellan Gislaved och Värnamo skulle göras dubbel, d v s ske två gånger per vecka. Vid den linjen

inrättades Refteleads poststation vid Öllestads gästgivaregård, Bredaryds poststation vid kyrkan, Forsheda poststation vid gästgivaregården samt (i Östbo härad men inom Gislaveds postområde) en poststation vid kyrkan i Kärda. Genom att den gamla postlinje som sträcktes från Gislaved till Värnamo gjordes "dubbel" förverkligades det önskemål som gislavedsbor hade uttryckt 1866, när indragningen av diligensen mellan Jönköping och Halmstad var på tal.

Från poststationen i Kärda inrättades en postgång med två turer fram och åter per vecka till Hånger, där en poststation inrättades vid kyrkan. Från Forsheda gjordes en linje med samma turantal till Dannäs säteri via Torskinge med poststationer på båda dessa orter.

Längs diligenslinjen mellan Jönköping och Halmstad öppnades en poststation vid Brotorpet med benämningen Wilstad (observera poststationens ursprungliga stavning) och en vid Lunnabo med benämningen Färgaryd. Norröver vid samma diligenslinje öppnades samtidigt poststationerna i Mulseryd, Mohärad och Örreryd, vilka lydde under Jönköpings postkontor men också stod i direkt postutväxling med postkontoret i Gislaved. Detta innebar att de för varje sydgående diligens gjorde i ordning en postsäck till Gislaved.

Vid den så småningom mycket omdiskuterade postlinjen från Frölunda till Nyby, varom berättas mera i avsnittet om Burseryd, inrättades en poststation vid Hestra kyrka och en vid hemmanet Stora Burseryd. Den sistnämnda poststationen blev därmed återuppväckt och fick samma föreståndare som den haft under tiden 1868-1871.

Från Hestra inrättades en postlinje med två turer i veckan till Gryteryd, som fick en poststation vid kyrkan. Dessutom inrättades en poststation vid hemmanet Björkelund i Anderstorp, dit postgång ordnades med en helt ny linje från Gislaved två gånger i veckan.

Slutligen inrättades också från den 1 januari 1874 en ny postgång med två turer i veckan mellan Gislaved och Burseryd genom Våthults och Bosebo socknar samt en postgång med två turer mellan Burseryd och Sandvik. Därmed följde också nya poststationer i hemmanet Gölebo i Våthult, vid hemmanet Börtebohult i Bosebo samt vid Sandviks kyrka.

I det följande får var och en av de nu nämnda poststationerna, som ligger inom Västbo ett eget avsnitt, där i vissa fall även berättas om entreprenörer på postföringslinjerna och om lantbrevbärare.

Villstad

Villstads sockens poststation, inrättad den 1 januari 1874 som en följd av kronobrevbäringens upphörande, förlades till Brotorpet i kyrkans närhet. Föreståndare blev Lorentz Johansson och hans arvode fastställdes till 80 rdr. I datumstämpeln stavades namnet på samma sätt som i de dokument som föregick beslutet, d v s Wilstad.

I avsnittet om järnvägen Halmstad - Värnamo berättas att poststationen drogs in när en ny poststation öppnades i järnvägsstationen med namnet Smålandsstenar.

Datumstämpeln med namnet Wilstad användes alltså under knappt tre år. Frimärken stämplade med den värderas högt i samlarkretsar. De som under tiden före järnvägen vant sig att hämta posten vid Brotorpet fick nu finna sig i att göra det vid järnvägsstationen i stället.

En följd av att postmästare Almgren genomdrev att postföringslinjen mellan Jönköping och Smålandsstenar ändrades att vika av från Gislaved och ta den nya vägen från Anderstorp till Reftele blev tillkomsten av två nya lantbrevbäringslinjer. Den ena avsåg att betjäna befolkningen i Villstad och inrättades tack vare postinspektör Hugo Winroths besök i bygden. Denne ansåg att det inte var mer än skäligen att invånarna skulle hållas skadeslösa för att ha förlorat fördelen med karrposten mellan Gislaved och Smålandsstenar. Om postmästare Almgrens agerande i detta fall berättas sist i avsnittet om postkontoret i Gislaved.

Lorentz Johansson antogs som lantbrevbärare på den 1 januari 1891 inrättade linjen från Smålandsstenar över Villstads kyrkoherdeboställe till Kappelheds gästgivaregård. Men den tidens lantbrevbärare gav

inte på långt när sådan service som man kunde få vid en fast poststation. Den 30 december 1892 togs frågan upp inom Villstads församling. Därvid fick P M Harldsson uppdraget att insända en ansökan till generalpoststyrelsen om att få en poststation vid kyrkan. Som kandidat till föreståndarebefattningen föreslogs D. Lagerstedt.

I sin framställning den 18 januari 1893 gjorde Haraldsson först en liten återblick över postgången, i vilken man finner bekräftelse på förhållanden som redovisas på andra ställen i denna bok:

"Willstads församling af Jönköpings län har från postinrättningens början genom Linien Halmstad - Jönköping haft postgång flere gånger i veckan, till början befordrad å posthemman, då ett sådant var beläget invid sockenkyrkan och försändelser kunde få afhämtas och inlemnas å denna plats. När posten derefter blef befordrad å Gästgifverierna, fans en postanstalt nära kyrkan, men då Halmstad Näsjö Jernväg blef fullbordad flyttades denna station till Smålandsstenar, beläget i södra delen af den 2 mil långa församlingen och en half mil från kyrkan. Detta till stor olägenhet för allmänheten, enär många fingo för långt afstånd ända till 1 1/2 mil till postanstalten. För tvenne år sedan indrogs äfven postlinien Gisslaved-Smålandsstenar och postförbindelsen ännu mer försvärad. Förliden sommar blef dock en Landtbrefbärings linie inrättad, med utgång från Smålandsstenar om Willstad till Gästgifvaregården Kappeded, men ingen plats för ankommande och afgående försändelser inrättades. Och svårighet för utväxling af post sålunda för allmänheten boende på afstånd från brefbäringslinien af ända till 1 mil, icke afhjelpat, enär de ofta icke weta ankomsttid för sina försändelser, ej heller kunna passa på brefbäraren för att utwexla sin post".

Framställningen som utmynnade i önskan om en mindre poststation vid Villstads kyrka remitterades till postinspektören i östra distriktet, som i sin tur lät postmästare Lorentz Sylwan i Värnamo yttra sig. Denne var positivt inställd, men poststationsföreståndare Hans Asp i Smålandsstenar, som också fick ett ord med i laget, var inte helt övertygad. Han menade

"att för närvarande är ej så mycken post till Wilstad, att det för postverket kan vara lönande inrätta en ny poststation derstädes men det är välbehöfligt att i Wilstad (liksom i Kappeded) finnes någon som mottager post såväl af allmänheten som af Landtbrefbäraren och delar ut; kan detta erhållas, hvilket ej lär gå för sig med mindre än att den som kommer att ha det besväret får lite ersättning, så har Wilstad församling den bästa postkommunikation som de kan få. Skulle ny poststation öppnas i Wilstad kommer antagligen landtbrefbäringen till Kappeded att upphöra hvarigenom norra delen af församlingen får det svårt och obehvämt mot hvad de nu har".

Postinspektören i östra distriktet avrundade i sitt svar till poststyrelsen att det endast syntes

"böra ankomma på Willstads socken att genom utseende af kommunombud tillgodgöra sig de fördelar, Kongl. Postverket redan berett kommunen".

Poststyrelsen gick på denna linje och beslöt den 3 mars att inte bifalla framställningen om en poststation i Villstad.

Ett jaktlag vid Smålandsstenars järnvägsstation. Bilden är tagen före branden år 1903. Magnus Svensson äger originalet.

Villstads sockens poststation som således fick namnet Smålandsstenar vid flyttningen den 15 september 1877 fanns kvar som en med järnvägen förenad poststation till år 1920. Fram till dess sköttes postärendena av stinsarna T F Mellander, Johannes Segerpalm, Edward Broberg och Hans Asp. Efter skilsmässan från järnvägen har Walborg Wetter, Anders Rosén och Bengt Nordeborn varit postchefer. Postens nya terminologi säger att det nu finns ett "lokalpostkontor i delegeringsgrupp 1" i Smålandsstenar.

Till etthundraårsminnet av postens flyttning från Villstad till Smålandsstenar gjorde sekreteraren i Västbo härads fornminnesförening Emil Sandkvist en tillbakablick på postgången inom Villstads socken, trevligt presenterad i ett tolvsidigt häfte. Jubileet högtidlighölls på postkontoret med en utställning och en sk bredvidstämpel, som inte fick sättas på frimärken. Man lät också göra vykort för att minna om postens historia. Från jubileumsdagen har Emil Sandkvist varit vänlig nog att göra en nedteckning som jag återger här nedan.

POSTILJON FÖR EN DAG

En pensionerad skolkantor är ju mest van vid en miljö, där katedern och orgelpallen är fasta punkter i vardagslivet. Men att omväxling i vardagsmiljön förnöjer, det vet vi alla. När man därför helt plötsligt får erbjudandet att vara "postiljon för en dag", accepterar man utan tvekan. Det hela började så att jag blev ombedd att skriva en historik om posten i Smålandsstenar som skulle fylla hundra år i september. Min verksamhet i vår hembygdsförening var väl närmaste anledningen till att jag fick förtroendet. Men jag fick

också vara med när stationsmästare Bengt Nordeborn och hans medarbetarstab vid postexpeditionen förberedde jubileet i alla dess faser. Det gav en intressant inblick i postens månggrenade verksamhet av i dag, men inför jubileet skulle också anknäppningspunkter med det gamla aktualiseras. Och det skedde på många sätt.

Så var då jubileumsdagen inne. En förväntansfull stämning rådde i postlokalen, när förberedelserna för dagens arbete gjordes. Till råga på allt var det den femtonde, "pensionsdag", och tillströmningen av kunder kunde väntas bli stor. Dörrarna hann knappast öppnas förrän postlokalen var full med folk. Med leende ansikten iakttog kunderna den något ovanliga anblicken: damerna vid kassorna klädda i böljande högreständrakter, stationsmästaren och den extra "postiljonen" i guldsmida mössor och mässingsblänkande uniformer, bildskärmar med filatelistiska rariteter och vykort och brev från sekelskiftet, m. m. Köerna vid kassorna växte, men ingen var otålig. Man gick omkring i den mån det var möjligt och tittade på alla sevärdheterna. Extra postiljonen delade ut minnesskriften och sålde nyproducerade gamla vykort i stort antal. Bengt gick omkring och småmyste. Hans vakande ögon överskådade allt, och hans hjälpsamma händer var redo att rycka in överallt där hjälp kunde behövas. Damerna i kassorna arbetade lugnt och effektivt och lät sig inte distraheras av de långa köerna, som tog slut först en god stund efter stängningsdags. Det märktes på allt att postexpeditionen förfogar över en mycket vältrimmad och yrkesskicklig personal under mycket god ledning.

För mig personligen var det en upplevelse att för en dag få stå mitt uppe i denna hektiska jubileumsverksamhet och även att något litet ha fått följa postens arbete "inifrån".

En bild tagen vid 100-årsminnet av postens flyttning från Villstad till järnvägsstationen i Smålandsstenar. Stående från vänster Emil Sandqvist, Gun Boman, Bengt Nordeborn, sittande från vänster May Lindberg, Hulda Andersson, Lena Nyman.

Emigrationen från Västbo var stor. Det framgår på annan plats i denna bok att Anderstorps Post-Hilda utvandrade och att en äldre son till en avlidnen postförare befann sig i Amerika. Bland emigranterna fanns det en och annan återvändare. En av dessa var Janne Svensson i Remb. Han skrev den 10 augusti 1907 ett brev till sin broder Emil, som ännu var kvar i Amerika. Det finns anledning att citera brevet som ett exempel på vad den tidens brev över Atlanten kunde återspegla:

"Jag bekom bref från dig för några dagar sedan. Glädjande att höra att du har hälsan hvilket är den bästa gåfva man kan komma i åtnjutande af och i synnerhet när man vistas på en främmande plats jag hör att du arbetar under Axel Andersson och att du tycker bra om honom. - - -

Vi ha inte haft något hjälp alls i höst. Här har varit ganska regnit och nu som först har här blifvit vackert väder äfven får jag låta dig veta och som du nog ser af tidningarna att här utbrutit allmän strejk i Sverige. Det vore väl den ej varade för länge för det utarmar landet så det blir sämre i stället för bättre, men en god sak är att här är allmänt rusdrycksförbud så länge strejken varar. Hadde inte det kommit till stånd hadde här nog varit oroligt, men nu kan man få se det svenska folkets beherskningsförmåga. Det går tyst och lungt tillväga, jag hörde en poliskommisarie säga i går att han har alldrig haft så fritt och lungt som under sista dagar. Krogen har vatt stängd och det vore önskligt att den alldrig öppnades mer. Jag kan hälsa dig ifrån Normans jag var der för ett par dagar sedan. Äfven får jag låta dig veta att jag skall bli krösenaknalle det blir nog ett lifvat knog. Ja nu får jag sluta mitt bref för denna gång med många hälsningar från oss alla."

Låt oss göra ett hopp på ett och ett halvt sekel tillbaka från Janne Svenssons brev. I sin bok "Bidrag till Villstads historia" berättar Uno Träff om postdrängen Måns Månsson i Kålåkerskog, anställd av postbonden Jöns. Under postföring den 12 juli 1752 hade han tagit emot ett värdebrev av löjtnant Gyllenhammar på Böjeryd i Gryteryds socken, adresserat till en överstelöjtnant i Jönköping. Så här berättar Uno Träff vidare:

Då försändelsen ej inom beräknad tid nådde postkontoret i Jönköping, gjordes efterforskning vart den tagit vägen. Därvid uppdagades att postdrängen tagit ut brevet ur postväskan och vid hemkomsten till Kålåkerskog gömt det på hörännen och någon dag senare brutit förseglingen och tagit pengarna - en tjuogoendalersedel.

Måns sattes genast inom lås och bom i häradskistan i Ölmestad. Efter långvariga förhandlingar inför tingsrätten erkände han stölden och dömdes att "mista livet och i galge upphängd varda".

För prövning överlämnades domslutet till Göta hovrätt som fastslog att häradsrätten dömt efter gällande lag. Men med hänsyn till ynglingens ringa ålder, bristande omdöme och erfarenhet upphävdes dödsstraffet. I stället skulle Måns med "tjuogofyra par spö, 3 slag av paret (alltså 72 rapp) avstraffas samt uppenbar kyrkoplikt undergå".

En annan tragisk detalj vid början av den tidsperiod som skall återspeglas i denna bok får avsluta avsnittet om Villstad:

Postföraren Carl Svensson i Källåkerskogs posthemman skrev den 30 juli 1850 till överpostdirektörsämbetet bland annat följande:

"Wärdes tillåta en Postförare, som i torftiga omständigheter med 9 lefvande oförsörjda barn, af olyckshändelse under Postföringen med min ende Post Hest kommit i stor förlägenhet. Jag skulle nemligen genommin 24-årige Son, sistliden annan dag Pingst, den 20 Maj från Posthemmanet Källåkerskog i Willstad Socken, Jönköpings Län hvaraf jag brukar 3/16 dels mantal, till Posthemmanet Rya inom Långaryds Socken, skjutsa ordinarie Posten som åtföljdes af Postilionen A. Abrahamsson, då min förut friska och helbregda hest genom misssteg snafwade på halfwa vägen, med ena foten och blef bruten nära hofven i så kallad karleden, så illa, att han med största svårighet förmådde gå fram till Rya. Ortens allmänt tillitade Djurläkare Knut Magnusson har gjort alla möjliga försök i flera månader, att läka foten, men förgäfves. Hesten är för springresor, och följaktligen för Postföringen obrukbar, kan under haltan endast begagnas härefter vid hemkörslor. Såsom obemedlad förmår jag, utan understöd, ej köpa annan hest i stället. Har nödgats för Posten, alltsedan olyckshändelsen skedde med lejda hestar Posten fortskaffa, hvilket i längden blir mig för kostsamt".

Skrivelsen utmynnade i en hemställan om att Svensson skulle få av postverket gottgöras med 60 riksdaler, d v s skillnaden mellan värdet av hästen före olyckshändelsen, 100 rdr, och det pris hästen skulle kunna säljas för efteråt. Men i Stockholm var man kallsinnig och skrivelsen påtecknades endast att den lämnades utan avseende.

Nissan var sannolikt den första kommunikationsleden för dem som bosatte sig i Västbo. Vid Smålandsstenar finns ett gravfält som har anlagts av befolkningen i området under äldre järnåldern, dvs för ca 2 000 år sedan.

Färgaryd

Som framgår på flera sidor i denna bok skedde den stora omorganisationen vid kronobrevbäringens upphörande med all brådska. Det fick till följd inte bara att några poststationer snart nog bedömdes vara överflödiga utan också att en och annan postlinje måste justeras. Postmästare Kellmodin i Gislaved ställde i ett brev till poststyrelsen den 11 februari 1874 frågan om de postskjutsar som nattetid hämtade post i Gislaved till Ölmeåstads gästgivaregård eller till Reftetele poststation och färdades genom skog i obebyggd trakt ansågs böra tilldelas något vapen. Men huvudfrågan kom sist i skrivelsen. Kellmodin påpekade att poststationen Färgaryd "som, jemte de många" hade kommit att lyda under Gislaveds postkontor, inte var belägen vid allmänna farvägen till Halmstad utan omkring 1/3 mil från närmaste gästgivaregård, Nissaryd. Postskjutsen kunde således inte angöra poststationen. Tills vidare hade man löst frågan så att Färgaryds poststationsföreståndare, Johannes Pettersson, som hade sin bostad i Lunnabo och därmed också poststationen där, själv transporterade posten mellan Nissaryd och poststationen. Den vårdades i Nissaryd under väntetiden av H G Ståhlberg som bodde vid gästgivaregården.

Poststationen flyttades till Lilla Hässlehult, när läraren A F Widergren blev föreståndare. Denne var glad och gästfri och fick en stor vänkrets. Som organist var han framstående och spelade flera instrument till vänners glädje. Men hans öde var oblitt. I september 1883 brann församlingens västra skolhus ner och Widergren blev innebränd. Enligt uppgift hade han själv tänt på och därefter skjutit sig för att slippa konsekvenserna av en revision av räkenskaperna. Ryktesfloran gjorde senare gällande att han inte blivit innebränd utan rest till Amerika.

Komminister Johan Stenvall blev nu poststationsföreståndare med 80 kronor i årsarvode. Efter tolv år begärde han mera därför att "postsparbankskontor härstädes blifvit inrättadt, hvilket i hög grad förökat mina göromål såsom poststationsföreståndare, synnerligast som postsparbanksgöromålen här äro mera vidtomfattande, än måhända vid något postsparbankskontor i hela Småland. Så insattes å härvarande postsparbankskontor 1891 kr 16349, 1892 kr 12638, 1893 kr 11956, 1894 kr 16768 och under detta års 3 första kvartal kr 12559."

Postmästare Sylwan i Värnamo vitsordade uppgifterna, men postinspektören i östra distriktet påpekade bara vid vidaresändandet av handlingarna till poststyrelsen, att Stenvalls kontrakt inte var uppsagt. Poststyrelsen avtog framställningen. Möjligen hade frågan slutat annorlunda, om Stenvall hade sagt upp sig villkorligt.

Villkorliga uppsägningar av kontrakt med postverket innebar att den kontraktsanställda sade upp sig från befattningen om han inte fick den högre ersättning som han begärde. Under tider av sällsynta arbetstillfällen slutade sådana uppsägningar ofta med att den anställda blev av med sitt arbete. Det brukade alltid finnas någon som var villig att göra jobbet för en billig penning, lägre än den som den redan anställda önskade.

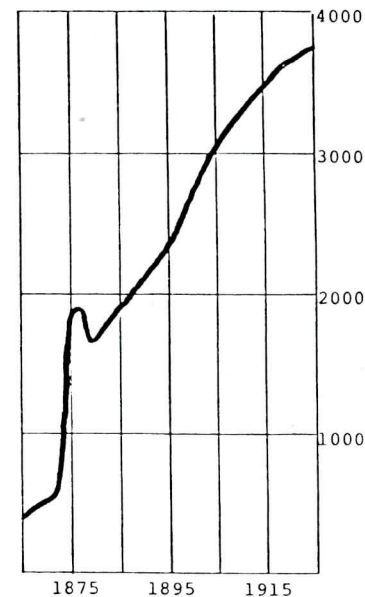
Men det hände också att önskemålen gick igenom trots att villkorliga uppsägningar i regel medförde att uppdraget blev utbudet genom pålysning i omgivningens kyrkor. När postföringen till Färgaryd inte längre gick från Nissaryd utan via en ny linje som hade inrättats från Femsjö, bar Mårten Larsson posten där. Han sade den 19 mars 1886 upp sitt kontrakt av den 27 maj 1881, med tillägget "och detta till följd af det alltför ringa arvode, som jag åtnjuter för postföringen".

Texten var skriven med komminister J Stenvalls handstil och undertecknad "mhop" (med handen om pennan) vilket tyder på att postföraren inte var skrivkundig.

Vid jämförelse med Larssons nya bud kom det in ett underbud och det från den förre soldaten Johannes Lång i Örnabäckshult. När postmästare Aurell förfrågade sig hos komminister Stenvall, uppgav denne att han inte kände Lång mycket, "men dock så mycket, att jag icke anser honom lämplig som postförare." Larsson fick genom ett nytt kontrakt den önskade löneförbättringen.

Utvecklingen för poststationen i Färgaryd ärtämligen likartad den som poststationen i Dörarp genomgick. Den blev en av de fåtaliga poststationer som drogs in under det nya seklets första decennier, då statistiken eljest visade på en fortsatt ökning av totala antalet poststationer i vårt land.

Utvecklingskurvan för antalet fasta postanstalter i Sverige under ett halvt sekel före bilismens genombrott visar en stark ökning från 1874 med någon minskning 1878-1880, då lantbrevbäring började införas och därefter en stadig ökning. Poststationen i Färgaryd var en av de få poststationer som drogs in under det nya seklets första decennier.

När organisten och folkskolläraren Carl Liljestrand i en skrivelse den 30 mars 1920 sade upp sitt kontrakt om att ha hand om poststationen i Färgaryd, tillade han att poststationen på grund av poströrelsens nedgång efter tillkomsten av en poststation i Hyltebruk skulle kunna dras in utan olägenhet. Lantbrevbäringen som fullgjordes tre gånger i veckan mellan Färgaryd och Nissaryd bidrog till poststationens obehövlighet.

Postmästaren i Halmstad, inom vars revir Färgaryd låg, sände uppsägningen vidare till poststyrelsen med bifogande av ett protokollsutdrag från en extra kommunalstämma i Färgaryds sockenstuga den 2 maj. Av detta framgår att kommunen inte ville utse något kommunombud för posten i Färgaryd om poststationen drogs in. I stället önskade man utsträckning av lantbrevbäringen Hyltebruk - Färgaryd - Nissaryd till Byås samt att lantbrevbäringen skulle ske på alla vardagar i stället för tre dagar i veckan.

Postmästaren bekräftade att rörelsen vid poststationen hade varit ringa med exempelvis en frimärksförsäljning på knappt 800 kronor år 1918 och 920 kronor under 1919. Han föreslog att indragningen skulle ske med utgången av november månad "på det att korrespondenterna må kunna verkställa tidningsprenumeration för nästa år vid poststationen i Hyltebruk". Därmed menade han inte att de skulle färdas till

Hyltebruk för den skull utan att lantbrevbäraren vid mottagandet av abonnemangsblanketterna såg till att de bokfördes med postadress Hyltebruk i stället för Färgaryd.

Den utredning som postmästaren i Halmstad bifogade sin framställning till poststyrelsen innehåller en rad intressanta detaljer. Så nämner den t ex att det fanns sammanlagt 65 personer över 15 år i Färgaryd och Byås och att totala antalet personer (jämväl barn) som betjänades av lantbrevbäraren uppgick till 535, de flesta med postadress Hyltebruk.

Av utredningen framgick också att år 1909, då poststationen i Hyltebruk inrättades, ansåg man att det skulle anstå med frågan om indragning av poststationen i Färgaryd, enär det var tal om "att framdeles möjligen utsträcka järnvägen Torup - Hyltebruk till Färgaryd, i vilket fall poststationen i Färgaryd ansågs böra bibehållas". Man hade uppenbarligen menat, att poststationen i sådant fall skulle ha förenats med järnvägsstationen på platsen, varigenom kostnaderna för dess handhavande skulle ha blivit lägre.

Äldre frimärken stämplade i Färgaryd värderas inte så högt i samlarkretsar som frimärken stämplade år 1920, poststationens sista år.

Noteringen i ortstämpelkatalogerna visar högre värde för frimärken som stämplats i Färgaryd under dess sista år. Detta hänger samman med att den sk bandmärkesperioden började den 10 maj 1920. Med den ringa omsättning som fanns vid poststationen i Färgaryd torde det inte finnas särskilt många frimärken av den typen som blivit stämplade i Färgaryd. Men även de andra tre huvudtyperna som kan ha förekommit i Färgaryd, ringtyp, oscar märken och medaljongmärken, visar höga priser och är åtrådda av ortstämpelsamlare.

Hestra

De forskare som använder sig av Nylanders "Sveriges fasta postanstalter genom tiderna" eller Facits ortstämpelkatalog kan lätt få en felaktig bild av hur det förhåller sig med poststationen i Hestra. Möjligen kan missförståndet i de översiktliga katalogerna hänga samman med det faktum att Hestra församling bytte namn till Södra Hestra år 1886. Den poststation som med namnet Hestra fanns under perioden 1 januari 1874 - 14 september 1877, återinrättades med sin ursprunglige föreståndare den 1 mars 1886. Dess första indragning omtalas i denna bok under avsnittet om järnvägen mellan Halmstad och Värnamo.

Hestra var alltså en av de 21 kronobrevbäringspoststationerna inom Västbo härad. Folkskollärare A M Andersson blev föreståndare mot ett årsarvode av 150 kronor. Efter indragning av poststationen den 14 september 1877, blev de kunder som betjänats av Hestra poststation hänvisade till den förenade post- och järnvägsstationen i Landeryd, liksom de kunder som betjänats av den äldre poststationen i Nyby.

När den till åren komne organisten J E Lagerstedt i juli 1885 anmälde att han ville sluta som poststationsföreståndare i Gryteryd, kom detta till A M Anderssons kännedom. Han skrev den 20 juli till poststyrelsen att poststationen i Gryteryd kunde anses obehövlig "men desto mera nödvändig i Hestra".

På poststyrelsens bemyndigande för postmästare Aurell till Gryteryd för att söka finna en ny föreståndare. Han skulle samtidigt undersöka behovet av en poststation i Hestra.

I sitt svar den 29 juli uppgav han att han sökt alternativa platser för poststationens förläggande efter Lagerstedts avgång,

men ingendera av de föreslagna platserna Barslida eller Hensnäs var lämplig enligt hans uppfattning. Avvägarna till dessa platser visade sig vara oländiga. Han föreslog därför att poststationen i Gryteryd skulle ersättas med en lantbrevbäringslinje från Kinnared. Från kyrkvärden fick han ett anbud att åta sig en sådan lantbrevbärning för 75 kronor per år.

Aurell var positivt inställd till att återinrätta poststationen i Hestra. I den församlingen fanns då 1 416 personer men i annexförsamlingen Gryteryd bara 497.

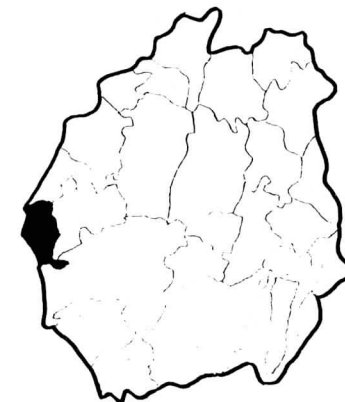
Under mellantiden hade någon övertalat Lagerstedt att bli kvar som poststationsföreståndare i Gryteryd ännu någon tid och efter kronolänsman Esséns förord hemställde landskansliet i Jönköping i en skrivelse den 31 augusti till poststyrelsen "ej mindre att poststationen i Gryteryd och postföringen å linjen Landeryd-Hestra-Gryteryd bibehållas, än äfven att en ny poststation inrättas i Hestra eller, såsom denna kommun från nästa års början skall benämnas, Södra Hestra".

Det blev bifall, men kommunen fick förbinda sig att själv betala arvodet till poststationsföreståndaren i Södra Hestra under en tid av tre år. Den 6 oktober 1888 erinrade A M Andersson i ett brev till poststyrelsen om att tiden snart var tilländalupen och sade sig våga

"i största ödmjukhet hos Kongl. General-Poststyrelsen göra en förfrågan, om en sådan aflöning kommer att af Kongl. Postverket beviljas och stationen fortfarande bibehållas, då jag är villig att åtaga mig att förestå stationen".

Vid behandlingen i Stockholm av detta ärende konstaterades att poststationen i Södra Hestra hade en årsuppbörd på ca 400 kronor, medan den i Gryteryd, där årsarvodet var 75 kronor, sålde frimärken för 103 kronor. Postföringslinjen Landeryd-Södra Hestra-Gryteryd kostade 109 kronor om året. Anderssons framställning beviljades och från den 1 januari 1889 fick han 150 kronor i årsarvode från postverket i stället för från kommunen.

Årsarvodet i Gryteryd sänktes för övrigt från 75 till 50 kronor i samband med poststationens flyttning. I Södra Hestra inträffade inga anmärkningsvärda ändringar förrän år 1906, då poststationen drogs in i samband med tillkomsten av järnvägen Falköping-Landeryd. En ny poststation inrättades i stället i Broaryds stationshus och det år 1900 förnyade kontraktet med folkskollärare A M Andersson blev uppsagt. Mer om Hestra finns i kapitlet Broaryd.

Gryteryd

När Gryteryd fick sin poststation den 1 januari 1874 i samband med kronobrevbäringsens upphörande blev organisten och klockaren J E Lagerstedt utsedd till föreståndare. Hans årsarvode blev 75 kr. Vi spårar dock postfrågor för Gryteryd i flera år äldre papper.

I Hestra sockenstuga hölls t ex en extra kommunalstämma den 21 november 1865 med både Hestra och Gryteryds kommuner. Därvid behandlades "Riksdagsmannens för det hedervärda Bondeståndet Herr Patron C Kjellmans i Strömhult" väckta fråga om en postlinje mellan Svenljunga i Västergötland och Skeen i Kronobergs län.

Från båda socknarnas stämmodeltagare uttalades enhälligt förhoppningen om bifall till förslaget. Ur protokollet citeras följande:

"Hittills hafva vi nödgats med lösväska och dryg afgift sända och hemta våra bref 3 å 4 mil från närmaste Postkontor i Gislawed. Kunde nu en breflåda anbringas i hvarje Socken med Nyby till poststation, så voro dessa olägenheter för en talrik folkmängd afhjelpat. Att denna förbättring i Postens forslande är enligt med tidens kraf skönjes äfven deraf, att det finnes få orter i riket, der den arbetande klassen så allmänt tidigt på vårarne begifva sig på arbetsförtjenst till aflägsna trakter, som just i dessa Socknar, genom hvilka posten skall transporteras, från och till hvilka en otalig mängd bref komma och gå. På denna linie blirej svårt få entreprenad för skjuts till postens fortskaffande, helst som orten, ehuru mager, är temligen nära bebygd".

Man kan inte säga att befolkningen var bortskämd. En brevlåda i varje socken längs den planerade postlinjen var allt som sattes ifråga. I avsnittet om Sandvik redogörs för hur postinspektionen i Malmö föreslog att poststationen i Gryteryd skulle dras in med utgången av år 1881. I det sammanhanget redovisades en tvåårsstatistik för poststationens omsättning, av vilken framgick att blott 46 rekommenderade och ett assurerat brev hade sänts därifrån år 1879 och under följande år 64 rekommenderade men inget assurerat brev.

Antalet avgångna vanliga brev var 1222 under år 1879 och 1068 under 1880. Frimärksförsäljningen uppvisade ännu lägre siffror än den i Sandvik, kr 46:94 under år 1879 och kr 61:14 under 1880. Ekonomiskt sett tycktes förutsättningarna för att bibehålla poststationen vara sämre än för Sandvik.

Postinspektören föreslog i sin skrivelse den 8 februari 1881, att poststationen i Gryteryd skulle dras in och lantbrevbäring inrättas, antingen genom en linje som stämde överens med gångposten Burseryd-Sandvik-Hestra-Gryteryd eller med lantbrevbäring i en cirkel Landeryd-Hestra-Gryteryd-Sandvik-Burseryd-Hestra-Landeryd.

Enligt postinspektionens anteckningar uppehölls poststationsföreståndarebefattningen i Gryteryd inte på kontrakt utan "jemlikt Kongl. Styrelsens skrivelse till postexpeditionen i Gislaved den 22 december 1873, och torde, i så fall, intet hinder möta att, utan vidare ersättning afskeda poststationsföreståndaren i Gryteryd".

266.							
Hestra—Gryteryd.							
(Gångpost).							
T. L.	—	9,15	0,8	Hestra (å linjen Landeryd—Burseryd)	T. L.	3,80	—
T. L.	11,15	—		Gryteryds poststation	T. L.	—	1,80
—							

Poststationen i Hestra hade dragits in vid järnvägens tillkomst år 1877. Nu hotades även poststationen i Gryteryd av indragning. Denna tidtabell (från år 1880) markerar med petitstil att Hestra inte är någon poststation men utgångspunkten vid postföringslinjen mellan Landeryd och Burseryd för gångposten till Gryteryd.

Lagerstedt hade på grund av sin uppsägning med anledning av hög ålder inte något kontrakt. Men det var inte så lätt att finna en ersättare. Kyrkoherde Broberg i Hestra moderförsamling utfärdade den 16 mars 1881 ett intyg om att hemmansägaren och kyrkvärden H O Svensson i Hensnäs var lämplig att förestå poststationen.

Denne Svensson lämnade ett anbud att mot sex kronor i månatligt arvode fullgöra lantbrevbäring två gånger i veckan mellan Kinnared och Gryteryd. Sven Eriksson i Norra Røshult förklarade sig samtidigt villig besörja lantbrevbäring två gånger i veckan mellan Landeryd och Gryteryd över Hestra för 140 kronor om året eller mellan Lande-

ryd och Gryteryd över Flintegård och Tinnerbohult för 100 kronor om året. Postinspektionen förordade den kortaste linjen, den på god häradsväg mellan Kinnared och Gryteryd. Som nämnts i avsnittet om Sandvik skulle omorganisationen medföra en kostnadsminskning för postverket på 127 kronor om året, d v s de totala kostnaderna skulle bli mindre än hälften så stora som de varit sedan kronobrevbäringens upphörande.

Postinspektionens skrivelse slutade med följande passus:

"Hvad slutligen angår indragningen af poststationen i Gryteryd finnes för postinspektionen icke det ringaste skäl att frångå sitt förut framställda förslag rörande berörde indragning, enär fortfarande derstädes i frimärken ej omsättes mer än tio å femton kronor i kvartalet."

Men så enkelt blev det inte. Från landskansliet i Jönköping skrev man bl a följande den 17 augusti 1881:

"...men då tjänsteförsändelser till Gryteryd skulle fördröjas genom omvägen öfver Kinnared samt i allt fall, vid det förhållande att afståndet från Gryteryd till Kinnared är fullt ut så långt om icke längre än mellan Gryteryd och Hestra, landtbrefbäring mellan Kinnared och Gryteryd icke torde blifva billigare än gångpost från Hestra till Gryteryd med bibehållande af station derstädes, hemställer Kongl Maj:ts Befallningshafvande att antingen samma gångpost och station måtte fortfarande bibehållas, eller ock att landtbrefbäring måtte inrättas mellan Landeryds järnvägsstation och Gryteryd om Hestra, dit postgång från Landeryd redan finnes".

Därmed avstod man från indragning av poststationen i Gryteryd. Det blev heller ingen lantbrevbäring men som postförare mellan Landeryd och Gryteryd antogs S A Hjertstrand. Han avled den 27 februari 1885. Postmästare Aurell vid Gislaveds postkontor, under vilket postföringslinjen lydde, begärde i en skrivelse den 12 mars att sonen J A C Hjertstrand, som fullgjort postföringen efter faderns död, skulle få överta kontraktet. Den 1 april förelåg också i poststyrelsen en skrivelse från nämndemannen L A Haraldsson med erbjudande att överta postföringen, om ingen av Hjertstrands sterbusdelägare skulle bli antagen till postförare. Haraldsson hade under tiden 1 januari 1878-30 september 1883 varit postförare på linjen Landeryd-Burseryd. Det blev emellertid sonen Johan Alfrid Christoffer Hjertstrand som övertog kontraktet. Han flyttade från orten och sökte därvid få kontraktet överflyttat till folkskolläraren i Hestra, A M Andersson. Kring denna förändring inträffade inga komplikationer. Det är dock osäkert om Andersson själv bar posten. Troligen lejde han någon i sitt ställe, möjligen mot något lägre betalning än den han själv fick enligt kontraktet.

I avsnittet om Hestra berättas bland annat att poststationen i Gryteryd var på vippen att bli indragen genom att J E Lagerstedt ville skiljas från sitt kontrakt år 1885. Han övertalades att bli kvar mot samma ersättning som från 1874 års början, d v s 75 kronor om året. Men den 3 januari 1887 lämnade han en villkorlig uppsägning. Orsaken var hans önskan om löneförbättring med 50 kronor.

På begäran lämnade han sju veckor senare förslag på en efterträdare, hemmansägaren Salomon Börjesson i Norra Röshult, "som är nära beläget vid Häradsvägen och således den mest centrala plats inom samhället". Poststationsföreståndare A M Andersson i Hestra intygade att detta var riktigt.

Samtidigt hade en ansökan kommit från H O Svensson i Hensnäs, men Salomon Börjesson uppgav i ett brev till poststyrelsen att hemmanet Hensnäs var "beläget långt från allmänna häradsvägen, och skulle förlänga vägen emellan Landeryd och Gryteryds nuvarande poststation med cirka 0,2 mil obanad väg". Landskansliet i Jönköping föreslog att Börjesson skulle bli antagen, och poststyrelsen beslöt i enlighet därmed med tillämpning från den 1 juli 1887.

Harald Otto Svensson i Hensnäs, som var ordförande i kommunalstyrelsen lät höra av sig åtta dagar efter att beslutet var fattat. Han lät påskina att Salomon Börjesson "genom list och knep och för egen vinningslystnad Skull tillnarrat sig ett stöd för sin ansökan och icke i ringaste måtto frågat efter hvad besvärligheter allmänheten kom att få derigenom att poststationen blifver flyttad till Röshult som ligger i ändan på Socknen". Avslutningsvis erbjöd sig Svensson att bli poststationsföreståndare för 52 kronor om året. Vid ärendets föredragning fann poststyrelsen att skrivelsen inte kunde "till afseende föranleda".

Efter några år blev det ändå tal om att flytta poststationen. Vid den ordinarie kommunalstämman den 8 december 1893 "afgaf Stämman enhälligt det yttrandet, att den anser det vara både lämpligt och nyttigt att få posten flyttad till nya skolhuset, såsom mera centralt beläget och bland andra fördelar äfven den kunde fås, att man kunde få bref till och från posten med skolbarnen mycket lättare och billigare".

Det citerade protokollet lästes upp i Gryteryds kyrka söndagen den 10 december av Manne Petersson. Nästa fas blev en uppsägning av poststationsföreståndare Börjesson i Röshult och den 12 april 1894 instämplades på postinspektionen i Östra distriktet en skrivelse från folksskolläraren, organisten ock kommunalordföranden K A Lindberg med anmälan om att han ville överta befattningen.

Vid sista kassauppgörelsen 1956 i Gryteryd såg man Harald Lindberg och Bo Kannerby (i bakgrunden)

Postföraren C O Rydell som två gånger i veckan svarade för postgången från Landeryd över Södra Hestra poststation till Gryteryd, förklarade i en skrivelse den 10 maj 1894

"att som ersättningen redan nu är allt för ringa och väglängden genom flyttningen kommer att ökas cirka 2,5 km, kan jag inte fortskaffa posten fram och åter emellan Landeryd och Gryteryd skolhus under 1:40 per resa. Och får jag härmed också afsäga mig fortskaffandet af posten med detta årets utgång i alla afseenden och ifall ersättningen icke kan höjas till hvad jag föreslagit och flyttningen skulle verkställas före årets slut jag då blefve entledigad efter den uppsägningstid kontraktet föreskrifver".

Postinspektören i Östra distriktet tillstyrkte inte förflyttning av poststationen, eftersom väglängden skulle bli större och postföringen dyrare. Han upprättade ett nytt kontrakt med Salomon Börjesson och fick därigenom dennes uppsägning ur världen. Men knappt två veckor senare måste postinspektören anmäla att Carl Oskar Rydell hade sagt upp sitt postföringskontrakt. Samtidigt spred sig ryktet att poststationen i Gryteryd skulle dras in. Då skrev folksskollärare Lindberg följande till postinspektionen:

"Som till undertecknads kännedom kommit, att poststyrelsen har för afsikt indraga poststationen i Gryteryd, därför att ingen vill åtaga sig bära posten för den ersättning, som för närvarande utgår, så får undertecknad, af synnerligt intresse för att poststationen i Gryteryd måtte bibehållas, anmäla sig villig att förestå poststationsföreståndarebefattningen i Gryteryd för 50 kr, mot att stationen flyttas till skolhuset, den plats som förut blifvit föreslagen.

Vägen till skolhuset i Gryteryd blir visserligen något längre än till N. Röshult, men tages då i beräkning, att stationen i N. Röshult ligger omkring 1 km från allmänna häradsvägen (ett ganska olämpligt förhållande) så blir vägen till skolhuset en knapp km längre. Den obetydligt högre afgift, som genom poststationens flyttande till skolhuset skulle förorsakas postverket, vågar undertecknad bestämt försäkra, skall betäckas af, att inkomsten för posten blir större vid skolhuset än i N. Röshult. Den korresponderande allmänheten drar sig i det längsta för att skriva ett bref eller prenumerera på en tidning, då för många en hel dag måste uppoffras för att gå till posten. Skolhuset däremot ligger vid kyrkan och nära 2 handelsbodas, som ligga på andra sidan om skolhuset från N. Röshult räknadt. Dessutom äro skolbarnen ett ypperligt kommunikationsmedel".

Efter Rydells uppsägning lämnade förre soldaten J A Bergström från Släthult i Södra Hestra ett förmånligt postföringsanbud till postinspektören. Denne föreslog i en skrivelse till poststyrelsen den 21 september att poststationen skulle flyttas till skolhuset, enär en kalkyl nu visade en vinst för postverket vid en sådan åtgärd. Han begärde därför att det nya kontraktet med Salomon Börjesson skulle sägas upp, att ett nytt skulle tecknas med Lindberg samt att anbudet från Bergström om att bära posten från Landeryd till Södra Hestra och Gryteryd för 145 kronor om året oavsett vägen blev längre skulle antas. Den kalkylerade vinsten låg i den summa som Lindberg hade prutat av på sitt arvode.

Poststyrelsen biföll förslaget och från den 1 januari 1895 låg Gryteryds poststation i skolhuset. Folkskollärarens tid som postchef blev lång. Han fick utmärkelse för nit och redlighet i statens tjänst år 1936. Bara en man till skulle basa för posten i Gryteryd. Det var affärsföreståndaren Harald Östen Lindberg, som blev utsedd till poststationsföreståndare från den 1 maj 1939. När poststationen ersattes med lantbrevbäring den 1 juli 1956, blev Lindberg förflyttad till Smålands Burseryd (se sid 52).

Sandvik

Klockaren A J Åsén blev en bland många mindre väl avlönade poststationsföreståndare när han åtog sig att sköta poststationen i Sandvik vid dess inrättande den 1 januari 1874. Han fick 50 kronor om året för detta arbete. Vid den översyn av poststationsbeståndet som ägde rum vid planeringen för lantbrevbäringens införande hörde denna poststation till dem som kom i farozonen.

Vid ett sammanträde med generalpostdirektören och landshövdingen i Jönköping den 29 oktober 1877 drogs riktlinjerna för den nya vägen upp. Att Åsén blev medveten om deras innebörd framgår av den skrivelse han avlät ett halvt år senare till generalpoststyrelsen:

"Som jag hört berättas att Poststationen i Sandvik kommer, att indragas af den orsaken, att den ej tål de utgifter, som densamma fordrar efter närvarande förhållande; vågar jag derföre ödmjukast föreslå, att derest Kongl General Poststyrelsen skulle tillåta, att Poststationen, fortfarande finge bibehållas, vill jag åtaga mig att sköta Poststations föreståndare befattningen och fortskaffa Posten fram och åter 2ne gånger i veckan i hvardera riktning, emellan Burseryd och Sandvik, emot årligt arfoder af Etthundratjugo /120/ kronor. Som undertecknad varit Poststations föreståndare i Sandvik i 4 år, och under nämde tid ej haft någon anmärkning emot mig hoppas jag att Kongl General Poststyrelsen fäster afseende vid detta mitt erbjudande."

Nederst på Åséns brev finner man instämmande i Åséns anhållan av församlingsborna A Magnusson, August Petersson och Salomon Pettersson

Nära nog ett helt år senare lät postinspektören i södra järnvägs-postdistriktet, under vilken poststationen i Sandvik lydde, höra av sig i en skrivelse den 16 februari 1879. Postinspektören ville nu ha ett skriftligt besked om hur stort belopp av 120 kronor som fordrades för vardera kontraktsdelen och om Åsén ville teckna kontrakt intill 1881 års utgång, vilket dock i händelse av beslutad indragning av poststationen eller postföringen skulle kunna hävas tre månader efter eventuell uppsägning.

Det sistnämnda tillägget var säkert inte något som Åsén tänkt sig. Hans avsikt var att rädda poststationen åt framtiden, när han skrev och erbjöd kombinationskontrakt. Han svarade emellertid "ödmjukligen" att "för Stationens bestridande borde väl hvara som förut 50 kronor och för Postförningen skulle då blifva 70 kronor".

Han redovisade också att han hade beräknat postföringen till 75 öre per gång två gånger i veckan fram och åter mellan Burseryd och Sandvik. Det skulle då bli 78 kronor om året och bara 42 kronor över till föreståndarebefattningen.

När postinspektör Karl Westman i Malmö till generalpoststyrelsen redovisade Åséns svar slutade han sin skrivelse på följande sätt:

"Ehuru väl Åsén utidet afgifna svaret icke särskildt förklarar, att han vore nöjd dermed, att kontrakten blefve för honom bindande intill 1881 års utgång, torde det dock få anses, att han bejakat till honom derom framställd förfrågan, affattad på sätt af äfvenväl värdsamt bifogade afskrift framgår".

Nu var poststationen räddad för en kort period. Men Åsén fick inte själv uppleva den fortsatta utvecklingen. I en skrivelse den 9 november 1880 till postinspektionen i Malmö översände J Wieslander en förteckning på frimärken mm som vid Åséns frånfälle funnits på poststationen. Det var Wieslander som vid det plötsliga dödsfallet fick gripa in som t f poststationsföreståndare.

Kronofjärdingsmannen Sven Peter Johansson i Lida, som tidigare hade varit postförare på linjen Nyby-Burseryd under tre år, anmälde den 20 december att han ville åta sig postföringen mellan Burseryd och Sandvik mot 60 kronor i årsarvode. Därmed befriade han Åséns sterbhusdelägare från den tidigare kontraktsskyldigheten. Men sonen Anton Axel Åsén var inte med på noterna. Han skrev den 27 december till poststyrelsen att han från nyår ville överta postföringen på samma villkor som fadern hade haft. Han bifogade ett intyg från A Magnusson och C J Emanuelsson på Mjöhults säteri om att dessa gick "i fullt ansvar för honom".

Men Wieslander ville också ha ett ord med i laget. Han begärde i en skrivelse den 12 januari 1881 att få föra posten på den ifrågavarande linjen mot 55 kr per år räknat två gånger i veckan, med tillägget att om någon annan person antoges, ville han

"värdsamt anhålla om frihet från skötandet af poststationen i Sandvik, enär den bestämda lönen (för ifrågavarande befattning) 50 kr, ej kan godtgöra för de besvär som äro förenade med expedierandet af Posterna. Kunde postföringen få bli förenad med poststationsföreståndarebefattningen, så kan det väl låta sig göra utan förlust".

Två dagar senare skrev Axel Anton Åsén till poststyrelsen att han sänkte sitt anbud till 60 kr, "eller dätt samma som Fjerdingsmannen

Sven Petter Johansson i Lida begjert för ofvannämde Postföring". Antons förmyndare August Petersson i Mjöhult intygade även nu att han tog ansvar för honom.

När Wieslander skickade Antons erbjudande vidare skrev han i ett separat brev att han från och med kvartalets utgång ville vara befriad från uppdraget som poststationsföreståndare, om han inte kunde få fullgöra postföringen mot ett årsarvode av 55 kronor.

I sin åtta foliosidor långa kommentar till det nu något invecklade ärendet skrev den nytillträdde postinspektören Hugo Winroth i Malmö till poststyrelsen att

"för den händelse poststationen i Sandvik skall bibehållas, till hvilket ämne postinspektionen skall utbedja sig att härnedan få återkomma, förut nämnde Wieslander, som dessutom afgifvit lägsta anbudet eller femtio fem kronor pr år, måtte genom kontrakt antagas till entreprenör af berörde postföring".

I fortsättningen av skrivelsen hänvisade Winroth till en samma dag avlåten skrivelse med förslag om indragning av poststationerna i Sandvik och Gryteryd jämte förslag om inrättande av lantbrevbäring på linjerna Landeryd - Hestra - Gryteryd och Burseryd - Sandvik.

I den andra skrivelsen redovisade postinspektör Winroth posttrafiken i siffror under åren 1878 och 1879 vid poststationerna i Burseryd, Gryteryd och Sandvik genom upptagen statistik. Av denna framgick att poststationen i Sandvik under 1879 hade avsänt 38 rekommenderade och 13 assurerade brev samt under 1880 24 rekommenderade och 22 assurerade. Frimärksförsäljningen under hela år 1879 i Sandvik uppgick till kr 65:50 och under 1880 till kr 92:75. Under båda åren tillsammans hade bara tre postanvisningar blivit skickade och lika många paket. Antalet avgångna vanliga brev var 962 år 1879 och 1226 år 1880. Motsvarande siffror för Gryteryd redovisas i avsnittet om denna poststation. Jämförande siffror med poststationen i Burseryd visade att antalet rekommenderade brev därifrån var 134 under 1879 och 161 under 1880 och att frimärksförsäljningen varit ca 337 kronor under 1879 och ca 618 kronor under 1880. Jämförelsen föll klart till nackdel för poststationen i Sandvik.

Skrivelsen om poststationens vara eller inte vara inleddes med postinspektörens uppgift om var fanjunkaren CW Björkman bodde. Denne hade nämligen blivit föreslagen av landskansliet i Jönköping till föreståndare för poststationen i Sandvik. Av svaret framgick att "Björkmans bostad ingalunda är för vederbörande korrespondenter så välbelägen som Wieslanders och tvekar postinspektionen derför icke heller, då Wieslander skött platsen på ett förträffligt sätt, att för sin del föreslå denne sistnämnde till poststationsföreståndare i Sandvik".

För nutida läsare syns kanske resonemanget litet underligt. Man måste emellertid ha i åtanke att poststationens läge avgjordes av var poststationsföreståndaren bodde, för det var ett rum i dennes bostad som användes till poststation, och i det ringa årsarvodet ingick alltså omkostnaderna för lokalen.

Risken att förlora poststationen blev alltmer uppenbar för invånarna i Sandvik. Ordföranden i kommunalstyrelsen Ulf Wibom redovisade i en skrivelse den 21 mars församlingens uttalande vid den dagen avhållna ordinarie kommunalstämmen, enligt vilket man skulle avge en värdsam anhållan att få behålla poststationen. I denna hette det:

"Då nuvarande poststationsföreståndaren folkskolläraren J Wieslander, som är en i alla afseenden pålitlig och ordentlig person, erbjuder sig att såväl förestå poststationen som äfven ombesörja postföringen för det jemförelsevis ringa beloppet af 100 kronor om året, är det väl föga troligt att landtbrefbäringen skall komma att falla sig billigare; en pålitlig och lämplig landtbrefbärare skall troligen ej kunna erhållas för nämnvärdt billigare lön än hvad poststationen komme att kosta; om möjligen någon person skulle t ex första året, för att åtkomma befattningen, åtaga sig landtbrefbäringen för något billigare lön, så är dock församlingens allmänna öfvertygelse den att han framdeles skall begära löneförhöjning eller afsäga sig befattningen.

Om emot förmodan ingen möjlighet finnes att få Sandviks poststation bibehållen utan landtbrefbäring skall istället inrättas, så får, under sådant förhållande, Sandviks församling ödmjukast anhålla att nämnda landtbrefbäring icke måtte komma att gå från Burseryd utan i dess ställe från Landeryds station om Hestra till Sandvik, hvilket väl ej kunde medföra någon olägenhet för Burseryd, då derifrån finnes direkt postförbindelse med Gislaved; för Sandviks församling deremot skulle landtbrefbäringen från Burseryd medföra den olägenheten att Sandviks post blefve betydligt försenad; väglängden blir i båda fallen densamma".

I sin skrivelse till poststyrelsen den 11 juni 1881 lämnade postinspektör Winroth vissa kostnadsuppgifter till ledning för det väntade beslutet i den nu allt mer komplicerade frågan. Därav framgick att en omreglering av postgången med samtidig indragning av poststationerna i Gryteryd och Sandvik skulle ge postverket en årlig besparing på 127 kronor. I samma skrivelse avstyrktes framställningen om att landtbrefbäringen skulle få utgå från Landeryd, "enär posttrafiken vid Burseryds poststation är nära fyra gånger så stor som den vid Sandviks". Motiveringen förefaller underlig.

Ett litet jämställhetsproblem kan vara värt att nämna i sammanhanget. Änkan efter Åsén fortsatte att bära posten mellan Burseryd och Sandvik under hela den tid utredningen pågick om hur postgången skulle organiseras. Åséns ende myndige son som enligt det på sterb-

huset överförda kontraktet skulle kunna fullgöra postföringen i väntan på att Anton skulle bli myndig, vistades i Amerika. Därför fullgjorde änkan själv postföringen mot bestämmelserna. Wieslander skrev den 2 juli på ett postkort till postinspektionen i Malmö, att han vore tacksam för

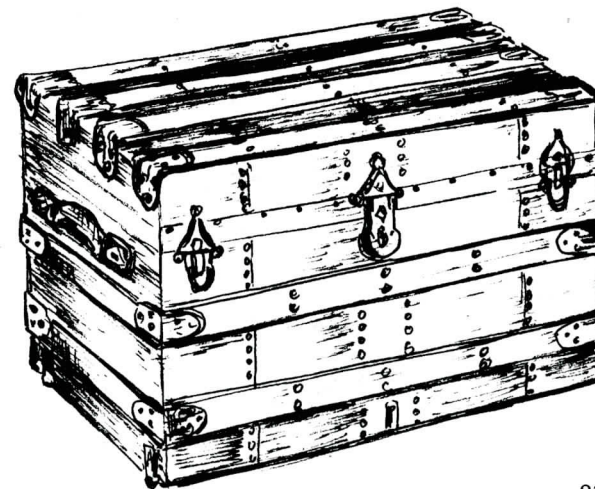
"att snart sjelf få öfvertaga nämnda postföring, enär nämnda enka ibland kommer mycket sent med posten till Sandvik, på grund af hennes många påhelningsställe. Detta kan dock ursäktas dermed att posten hit ej skall fortskaffas, men folk, som vänta bref och tidningar blifva ofta inkietta vid att sitta och vänta".

Med uttrycket fortskaffas menade Wieslander här "skickas vidare från Sandvik". Om det var en fortsättningsförbindelse som skulle nås, gällde det för postföraren att inte låta sig hindras.

Kortet föranledde postinspektören att erinra poststationsföreståndaren om att postföringen skulle fullgöras av mäns person. Wieslander fick bemyndigandet att om änkan inte var i tillfälle att uppfylla kontraktets bestämmelser, sjelf fullgöra postföringen mot samma ersättning. Troligen ångrade Wieslander att han skickat sitt första postkort, för nu blev han tvungen att skriva på nytt och fråga om änkan i alla fall inte kunde få fortsätta bära posten "mot vederhäftig borgen, som håller poststyrelsen skadeslös, ifall något obehag skulle inträffa". Han tillade:

"Enär bemälda enka tror mig vara skulden till det hon ej sjelf får bära posten, vill jag ogerna öfvertaga densamma förr än Generalpoststyrelsen behörigen uppsagt densamma".

Men det gavs ingen pardon. Den 6 augusti anmälde Wieslander till postinspektionen att han övertagit postföringen "mot de förmåner, som tillkommo aflidne Åsén".

På flera ställen i denna bok finns exempel på emigration. Amerikakofferten, tecknad av Irma Aronsson, användes av Ludvig Salomonsson (1871-1955) på resor vid sekelskiftet över Atlanten. Yngve Ludvigsson i Påbo, Burseryd, äger kistan.

Wieslander använde ofta poststationens datumstämpel på sina skrivelser utöver handdatering. Säkerligen finns det många som önskar att föreståndarna vid andra kortlivade poststationer hade gjort det samma, eftersom man därigenom kade kunnat få en bild av hur stämpelavtrycken blev vid några poststationer, vars avtryck hittills inte är kända. Det är visserligen inte många sådana. Jag har personligen gått genom de arkiverade handlingarna för berörda poststationer utan att lyckas finna något spår av sådana stämpelavtryck. Men de kan hittas i akter där man minst väntar dem. Rune Almqvist använder mycken tid till en systematisk genomgång av arkivhandlingar och bidrar genom kontinuerlig redovisning av sina fynd med viktiga rön för stämpelforskningen.

Tidigare har nämnts att landskansliet i Jönköping hade föreslagit att fanjunkaren C W Björkman skulle bli föreståndare för poststationen i Sandvik, men att postinspektören förordade Wieslander till befattningen. Landskansliets motsatta mening föredrogs i poststyrelsen den 23 sept 1881. Därvid beslöts att poststationen i Sandvik skulle upphöra med sin verksamhet vid årsskiftet. Wieslander blev uppsagd från sina åtaganden och kontrakt tecknades med Sven Peter Johansson om att fullgöra lantbrevbäring mellan Burseryd och Sandvik.

Sven Peter sade upp sig redan den 24 mars 1882 därför att hans önskan om att få börja turen i Burseryd i stället för i Sandvik inte hade tillgodosetts. Ny lantbrevbärare blev från den 1 juli G J Andersson i Spångalyckan.

Karl Danielsson i Mjöhult var lantbrevbärare på linjen Burseryd-Sandvik. Han var 100 år så när som på en månad när han gick bort 1972.

Ett frimärke med en tydlig Sandvikstämpel värderas upp till 200 kr i Facits ortstämpelkatalog.

Anderstorp

En särskild gångpost inrättades mellan Gislaved och Anderstorp från den 1 januari 1874 med två turer i veckan fram och tillbaka. Hemmansägaren Janne Johansson i Gislaved fick kontraktet om denna. Hans mål med postväskan blev hemmanet Björkelund, för det var där som Anderstorps första poststation inrättades. Föreståndare blev komminister J G Almén. Han efterträddes efter en tid av folkskolläraren S G Helander. Men det kom snart nog smolk i glädjebägaren som sockenborna kunde dricka för att ha fått en egen poststation.

Anderstorp var nämligen med på den lista över obetydliga poststationer i små och glest befolkade socknar som postmästare Aurell i Gislaved presenterade för poststyrelsen i ett brev den 21 maj 1878, kanske grundad på kännedom om en tidigare utredning av länsstyrelsen i Jönköping. Därmed bekräftade han sig vara införstådd med en av de många överenskommelser, som träffats när generalpostdirektören haft sammanträde med landshövdingen i Jönköping den 29 oktober 1877 för att diskutera åtgärder vid lantbrevbäringens införande. Inte mindre än 45 av länets poststationer föreslogs vid det tillfället till indragning, allesammans tillkomna i anslutning till kronobrevbäringens upphörande knappt fyra år tidigare.

Vid sammanträdet hade man tillgång till bl a den statistik som visade hur mycket frimärken som hade sålts under år 1876, något som ställdes i relation till poststationsföreståndarnas årsarvoden och kostnaderna för postföringen, åtminstone i de fall poststationerna inte låg vid en genomgående postlinje som av ett eller annat skäl ansågs nödvändig att behålla.

I Anderstorp var årsarvodet 50 kronor och år 1876 hade frimärken sålts för 156 kronor. Följande år såldes frimärken för 170 kronor. Jönköpingsamtalen konkretiserades i en skrivelse mer än ett år senare till poststyrelsen från landskansliet, daterad den 30 december 1878. Däri togs befintliga postlinjer upp i samma ordning som de hade förts på tal i generalpoststyrelsens skriftliga bekräftelse den 29 januari 1878 på det tre månader tidigare hållna sammanträdet.

Under rubriken "Linjen Gislaved-Anderstorp, 1,00 mil" anförde landskansliet följande:

"Inom Anderstorps socken hvars postanstalt skulle indragas, bör breffbäraren aflemna och afhämta posten hos det af kommunen antagna ombud, skolläraren S G Helander, boende invid kyrkan, samt hos församlingens prest, boende å bostället Stjernehult 0,1 mil på andra sidan kyrkan, med hvilket miltal vägen alltså skulle komma att förlängas".

Beskedet om Helander som kommunombud hade inhämtats genom den skrivelse som landskansliet hade sänt till socknens styresmän, en likalydande till i stort sett alla berörda socknar, för att få veta vilka "avlämningsställen" lantbrevbärarna skulle kunna använda. En översiktlig beskrivning av lantbrevbärningen i Sverige återfinns i boken "Kommunikation i gränsbygd" på sid 150-155. Där berättas bl a om kommunombudens verksamhet.

Genom den nämnda skriftväxlingen mellan poststyrelsen och landskansliet kan man säga att ödet för poststationen i Anderstorp var beseglat. Men bara för en kort period. Poststationen ersattes med lantbrevbärning från den 1 oktober 1879. Ortens förste lantbrevbärare blev Johannes Hof i Mossarp.

I Växjö var vid den tiden Janne Lagerström tf postmästare. Till hans uppgifter hörde bl a att inspektera lantbrevbäringslinjer, både inom det egna länet och i grannskapet. När han inspekterade linjen mellan Gislaved och Anderstorp i september 1880, förde ordföranden i Anderstorps sockens kommunalstämma frågan om återinrättandet av poststationen på tal. Därvid svarade Lagerström, "att sådant möjligen kunde af Kongl Generalpoststyrelsen beslutas, derest poststationsföreståndare kunde erhållas, som ej fordrade någon ersättning af postverket".

Lagerströms omdöme om den föga effektiva lantbrevbärningen var att den "blott ersatt ett vanligt postbuds gång", och han ordnade vid inspektionen så att Anderstorps kommun kunde "erhålla det gagn af densamma, som afsedt är". Det innebar inte någon större förbättring och i sin kontakt med poststyrelsen ville han "vördsamt tillstyrka det poststation på förenämnda vilkor i Anderstorp inrättas".

268, II.					
Gislaved—Anderstorp.					
(Från den 2 januari 1881.)					
S. O.	—	6,0	1,0	Gislaveds postexpedition	S. O.
S. O.	8,30	—	—	Anderstorps poststation	S. O.
				Postföringen å linjen ombesörjes af landtbrefbärare.	4,30
					—
					2,0

Denna tidtabell anger postföring till Anderstorp med lantbrevbärare efter poststationens återinrättande. På nästa sida avbildas den tidtabell, som gällde från 1886, när lantbrevbärningen byttes mot gångpost efter lantbrevbärare Johannes Hofs död.

När ärendet kom upp första gången i poststyrelsen den 11 oktober var generaldirektören frånvarande och det bordlades till den 11 november. Då bifölls framställningen utan vidare. Arvodeslös poststationsföreståndare från den 1 januari 1881 blev förre skolläraren Sven Helander, född i Hinneryd 1822.

I och med att poststationen i Anderstorp blev återinrättad minskade behovet av en lantbrevbärare. De flesta som anlitat honom var nämligen bosatta i eller i närheten av kyrkbyn och nu valde de att i stället uträtta sina ärenden på poststationen. Postmästaren berättade t ex att lantbrevbäraren på flera kvartal inte såldt ett enda frimärke. Det fanns knappast några korrespondenter på vägen mellan Gislaved och Anderstorp som hade fördel av lantbrevbärningen. Gyllenfors Bruk hämtade nämligen sin post i Gislaved, medan Henja och Hultgårdarna hämtade posten vid den återinrättade poststationen i Anderstorp.

När Johannes Hof i Mossarp, som fullgjort lantbrevbärning mellan Gislaveds postkontor och komministerbostället Stjernehult en kilometer bortom Anderstorps poststation ända sedan linjen inrättades, avlidit den 14 mars 1886, begärde postmästare Aurell att lantbrevbärningen skulle bytas ut mot vanlig gångpost. Hemmansägaren Axel Johansson i Mossarp hade vikarierat för Hof under dennes sjukdom.

Det gick poststyrelsen med på och beordrade postmästaren att låta kungöra genom pålysning i angränsande kyrkor att gångpostlinjen var ledig till ansökan. Den ende som till följd därav gav något anbud var Magnus Lindström i Bränna. Det blev också han som fick uppdraget och det mot en ersättning av 1:40 per tur, 60 öre mindre än vad Hof hade fått som lantbrevbärare.

I Anderstorp var årsarvodet 50 kronor och år 1876 hade frimärken sålts för 156 kronor. Följande år såldes frimärken där för 170 kronor. Jönköpingssamtalen konkretiserades i en skrivelse mer än ett år senare till poststyrelsen från landskansliet, daterad den 30 december 1878. Däri togs befintliga postlinjer upp i samma ordning som de hade förts på tal i generalpoststyrelsens skriftliga bekräftelse den 29 januari 1878 på det tre månader tidigare hållna sammanträdet.

Under rubriken "Linjen Gislaved-Anderstorp, 1,00 mil" anförde landskansliet följande:

"Inom Anderstorps socken hvars postanstalt skulle indragas, bör brefbäraren aflemna och afhenta posten hos det af kommunen antagna ombud, skolläraren S G Helander, boende invid kyrkan, samt hos församlingens prest, boende å bostället Stjernehult 0,1 mil på andra sidan kyrkan, med hvilket miltal vägen alltså skulle komma att förlängas".

Beskedet om Helander som kommunombud hade inhämtats genom den skrivelse som landskansliet hade sänt till socknens styresmän, en likalydande till i stort sett alla berörda socknar, för att få veta vilka "avlämningsställen" lantbrevbärarna skulle kunna använda. En översiktlig beskrivning av lantbrevbäringen i Sverige återfinns i boken "Kommunikation i gränsbygd" på sid 150-155. Där berättas bl a om kommunombudens verksamhet.

Genom den nämnda skriftväxlingen mellan poststyrelsen och landskansliet kan man säga att ödet för poststationen i Anderstorp var beseglat. Men bara för en kort period. Poststationen ersattes med lantbrevbäring från den 1 oktober 1879. Ortens förste lantbrevbärare blev Johannes Hof i Mossarp.

I Växjö var vid den tiden Janne Lagerström tf postmästare. Till hans uppgifter hörde bl a att inspektera lantbrevbäringslinjer, både inom det egna länet och i grannskapet. När han inspekterade linjen mellan Gislaved och Anderstorp i september 1880, förde ordföranden i Anderstorps sockens kommunalstämma frågan om återinrättandet av poststationen på tal. Därvid svarade Lagerström, "att sådant möjligen kunde af Kongl Generalpoststyrelsen beslutas, derest poststationsföreståndare kunde erhållas, som ej fordrade någon ersättning af postverket".

Lagerströms omdöme om den föga effektiva lantbrevbäringen var att den "blott ersatt ett vanligt postbuds gång", och han ordnade vid inspektionen så att Anderstorps kommun kunde "erhålla det gagn af densamma, som afsedt är". Det innebar inte någon större förbättring och i sin kontakt med poststyrelsen ville han "vördsamt tillstyrka det poststation på förenämnda vilkor i Anderstorp inrättas".

268, II.							
Gislaved—Anderstorp.							
(Från den 2 januari 1881.)							
S. O.	—	6,0	1,0	Gislaveds postexpedition	S. O.	4,30	—
S. O.	8,30	—		Anderstorps poststation	S. O.	—	2,0
				Postföringen å linjen ombesörjes af lantbrevbärare.			

Denna tidtabell anger postföring till Anderstorp med lantbrevbärare efter poststationens återinrättande. På nästa sida avbildas den tidtabell, som gällde från 1886, när lantbrevbäringen byttes mot gångpost efter lantbrevbärare Johannes Hofs död.

När ärendet kom upp första gången i poststyrelsen den 11 oktober var generaldirektören frånvarande och det bordlades till den 11 november. Då bifölls framställningen utan vidare. Arvodeslös poststationsföreståndare från den 1 januari 1881 blev förre skolläraren Sven Helander, född i Hinneryd 1822.

I och med att poststationen i Anderstorp blev återinrättad minskade behovet av en lantbrevbärare. De flesta som anlitat honom var nämligen bosatta i eller i närheten av kyrkbyn och nu valde de att i stället uträtta sina ärenden på poststationen. Postmästaren berättade t ex att lantbrevbäraren på flera kvartal inte sålde ett enda frimärke. Det fanns knappast några korrespondenter på vägen mellan Gislaved och Anderstorp som hade fördel av lantbrevbäringen. Gyllenfors Bruk hämtade nämligen sin post i Gislaved, medan Henja och Hultgårdarna hämtade posten vid den återinrättade poststationen i Anderstorp.

När Johannes Hof i Mossarp, som fullgjort lantbrevbäring mellan Gislaveds postkontor och komministerbostället Stjernehult en kilometer bortom Anderstorps poststation ända sedan linjen inrättades, avlidit den 14 mars 1886, begärde postmästare Aurell att lantbrevbäringen skulle bytas ut mot vanlig gångpost. Hemmansägaren Axel Johansson i Mossarp hade vikarierat för Hof under dennes sjukdom.

Det gick poststyrelsen med på och beordrade postmästaren att låta kungöra genom pålysning i angränsande kyrkor att gångpostlinjen var ledig till ansökan. Den ende som till följd därav gav något anbud var Magnus Lindström i Bränna. Det blev också han som fick uppdraget och det mot en ersättning av 1:40 per tur, 60 öre mindre än vad Hof hade fått som lantbrevbärare.

292.

Gislaved—Anderstorp.

(Gångpost.)

(Från den 2 juni 1886.)

S. O.	—	6,0		Gislaveds postkontor (gästgifvaregård) ...	S. O.	3,15	—
S. O.	8,15	—	0,9	Anderstorps poststation (vid kyrkan) ...	S. O.	—	1,0

Ibland angavs postanstalternas lägen i tidtabellerna. Nutida forskare kan dock inte vara säkra på att dessa uppgifter är helt tillförlitliga. Kontroll bör göras i varje enskilt fall.

Sven Helander behövde inte vara arvodeslös så länge, även om den ersättning han medgavs begränsades till 100 kronor. I en skrivelse till poststyrelsen den 24 januari 1887 anmälde postmästare Aurell att Helander hade avlidit och att det fanns två personer i Anders-
torps kyrkby som var lämpliga som efterträdare, nämligen skolläraren Strömberg och fabrikanten Lorentzon. Poststyrelsen ville omgående ha besked om mot vilken lägsta ersättning någon av dessa var villig att överta befattningen.

Den sistnämnde, L. Alfrid Lorentzon, erbjöd sig att bli poststationsföreståndare mot 120 kronor i årsarvode. Det accepterades. Det kan vara av intresse att tadel av den inventering som gjordes vid poststationen den 28 januari, eftersom den under punkten "Effekter" avslöjar litet av vad som användes i arbetet: 1 breflåda, 1 postskylt, 1 postsparbanksskylt, 1 sigill, 3 brefstämplar, 1 vågbalans, 1 vågskål, 2 st 5 hg vigter af jern, 1 sats gramvigter, kas-salåda och 1 frimärkslåda.

Kyrkobesökarna i Anderstorp den 30 mars 1890 fick ta del av en längre kungörelse efter predikan då komminister E. Bexell läste upp protokollet från föregående dags kommunalstämma. Då hade ett ärende behandlats som under det närmast föregående halvåret förargat många i bygden.

Konstantia och Kristina Helander, dottern och änkan efter förre skolläraren, hade i en skrivelse begärt stämmans yttrande över en rad punkter rörande förvaltningen av postföreståndarebefattningen i Anderstorp, sedan Mathilda Petersson hade övertagit den från den 1 januari 1890. Mor och dotter begärde rättelse över osanna och för-närmande utlåtanden som C A Carlsson och Aug Magnusson hade gjort till skada för familjen Helander. Vid stämman blev Carlsson och Mag-nusson näpsta, vilket framgick av uppläsningen från predikstolen.

I bakgrunden skymtar ett justitiemord som enligt en sentida fors-kare kunde ha undvikits om postmästaren i Gislaved på ett riktigare sätt hade handlagt det ärende, som var upphov till stridigheten.

Skollärare Helander, som genom sitt erbjudande att bli oavlönad poststationsföreståndare hade återuppväckt poststationen i Anders-torp efter en kort törnrosasömn efter lantbrevbäringens införande, fick efter sin död i Lars Alfrid Lorentzon en efterträdare, vilken var alltför upptagen för att själv kunna sköta postärendena och därför satte biträden i sitt ställe. Att dessa biträden oftast blev någon inom familjen Helander är förståeligt, eftersom poststatio-nen inte flyttades från familjens villa.

Postmästare Albrecht Almgren i Gislaved hade under juni 1889 un-dervisat änkan Mathilda Petersson från Svarvaretorp i hur man skötte postärendena och gav henne ett gott vitsord att ha till hands vid tjänsteansökan. I ett intyg den 12 juli underströk komminister E. Bexell "att hon såsom enka med två minderåriga barn befinner sig i små ekonomiska villkor och sålunda väl behöfver den med en post-stationsföreståndare förenade inkomsten".

En plats som skulle kunna vara lämplig för Mathilda Petersson var just poststationen i Anderstorp. Postmästare Almgren begärde i en skrivelse till generalpoststyrelsen den 27 september 1889 att Alfrid Lorentzon skulle "anbefallas att sjelf sköta poststations-föreståndarebefattningen, enär han hvarken hafver poststationen hos sig, eller befattar sig med göromålen".

Tre dagar senare förelåg på poststyrelsen en ansökan från Mat-hilda Petersson, i vilken hon "i händelse nuvarande poststations-föreståndaren Alfrid Lorentzon skulle från tjensten afgå" förklarade sig villig överta befattningen och "hafva poststationen i närheten af kyrkan". Strax därefter blev Lorentzon avkrävd förklaring över varför han inte sjelf bestred sin befattning. I sitt svar begärde han den 7 oktober "å företedda grunder ödmjukast efter laga tid blifva från befattningen skild".

Detta beviljades med tillämpning från årsskiftet och formellt förordnades Konstantia Helander till vikarie. Men när det gällde tillsättningen av en permanent föreståndare ville postmästare Alm-gren annorlunda. Konstantia fick fina vitsord från många håll, men Aug Magnusson, som var broder till Mathilda Petersson, avlät den 12 oktober en skrivelse som gav näring åt Almgrens önskan. I denna utlät han sig nedsättande både över Konstantia och hennes mor Kris-tina. Vid föredragning av ärendet den 26 oktober beslöt poststy-

relsen att Mathilda Petersson skulle bli Anderstorps nye poststationsföreståndare.

Kristina ville rentvå både sig och sin dotter och försökte detta i ett brev till poststyrelsen den 5 maj 1890, fem veckor efter att de blivit försvarade inför församlingen genom uppläsningen i kyrkan av protokollet från kommunalstämman den 29 mars. I brevet till poststyrelsen framhöll Kristina Helander bl a följande:

"Enär det kommit till min kunskap att vissa sidoinflytanden gjort sig gällande vid tillsättande af föreståndaretjensten vid härvarande Poststation (Anderstorp, Jönköpings Län) som skedde i slutet af sistlidet år, finner jag mig föranlåten att hos Kongl. Poststyrelsen utlösa afskrifter af alla handlingar i detta ärende och fann då mina misstankar till fulla bekräftade, men fann tillika att åtskilliga innlagor voro fulla af vrängda framställningar och osannfärdiga tillvitelser, som verkligen kränkt mitt och mina barns goda namn och rykte; och dessa beskyllningar anhåller jag vördsamt att få vederlägga, icke i den afsigt att få den gjorda utnämningen ändrad, hvilket jag nog finner icke låter sig göra, utan för att försvara min familjs heder och ära, emedan jag har barn, hvilka i en framtid möjligen kunna i ansökningsväg komma inför Kongl. Poststyrelsen."

I punkt efter punkt visas därefter hur tillsättningsärendet blivit felaktigt behandlat genom medvetet oriktiga uppgifter. En sentida iakttagare kan inte värja sig för misstanken att även postmästaren i Gislaved insåg att familjen Helander utsattes för orättvisa men underlät att ingripa på rätt sätt. Vid föredragningen i poststyrelsen den 12 juni försågs Kristina Helanders långa skrivelse med påteckningen "och påkallade ej vidare åtgärd". Till detta bidrog måhända även den rapport som postmästare Almgren hade avlåtit den 2 januari 1890 och som bland annat innehöll följande upplysning: "Den nya postlokalen var mycket lämplig samt var belägen i Anderstorps Kyrkoby invid kyrkan".

Mathilda Petersson blev känd som Post-Hilda. Hon fick även hand om ortens första telefonstation, som anknöts till Reftele via en linje som byggdes på bekostnad av industrifolk i Anderstorp och Gnosjö. Hon flyttade till Amerika och år 1896 blev organisten och skolläraren Oscar Strömberg föreståndare för poststationen.

Denne blev fem år senare uppsagd från sitt kontrakt. Skälet var att järnvägssträckan mellan Gislaved och Reftele närmade sig sin fullbordan. Poststationen flyttades till stationshuset.

Officiellt hette det att poststationen drogs in och att en ny förenad poststation med samma namn inrättades. Utöver denna förändring hände det inte något särskilt med det fasta poststationsbeståndet i området vid detta tillfälle. Den ursprungliga poststa-

Den förenade post- och järnvägsstationen i Anderstorp omkring 1920. Publ med tillstånd av SJK-F.

tionen i Reftele hade redan 1877 flyttats till järnvägsstationen. Postföringen i området blev emellertid delvis ändrad.

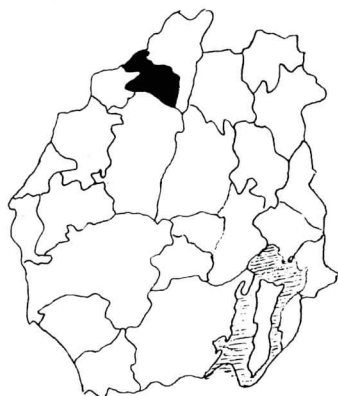
Sålunda blev 1899 års kontrakt med slaktaren H V Svensson i Gislaved om postföring med häst och vagn mellan Norlida gästgivaregård och Reftele poststation via Gislaved och Anderstorp uppsagt. Detta ersattes med ett avtal om postföring mellan Norlida och Gislaved, vilket tecknades med Alfred Magnusson i Slätteryd.

Samgåendet med järnvägen varade i fyra decennier och chefskapet innehades under perioden av stinsarna G A Gillis och A D E Roos. Ändringen inträdde sedan Oscar Wetter i en skrivelse för Halmstad-Nässjö Järnvägsaktiebolag den 28 maj 1942 konstaterade att rörelsen vid poststationen hade

" varit i fortgående rask utveckling till följd av ortens industribetonade karaktär. Särskilt markant har trafikökningen framträtt under de senare åren och synnerligast under nu rådande kristid".

Skrivelsen utmynnade i en uppsägning av avtalet om järnvägsbolagets handhavande av postgöromålen vid Anderstorp, och nu måste posten se sig om efter nya lokaler och en ny poststationsföreståndare. Ett kontrakt upprättades med E B Wilhelmsson, som till postverket upplät en lägenhet i fastigheten Anderstorps Klockaregård 2²² på sammanlagt 72 kvadratmeter och årshyran blev inledningsvis 1700 kronor. Vid poststationen anställdes ett postbiträde med en månatlig tjänstgöringstid av 130 timmar. På grund av försening med lokalens inredning ägde flyttningen från järnvägen rum först den 25 oktober 1942.

Den 1 mars 1947 stanshöjdes poststationen i Anderstorp till en sk postexpedition och i postverkets nya kostym finns i samhället ett "lokalpostkontor i delegeringsgrupp 1". Chef är Rolf Sandberg.

Våthult

Vid riksdagsbehandlingen år 1873 av frågan om att postverket skulle överta kronobrevbäringen uttalades bland annat att en poststation skulle inrättas i var socken. Denna rekommendation följdes på de flesta håll. I Småland var det inte många socknar som blev missgynnade, men det kunde också gå till överdrift på andra håll. Man måste finna en skrivkunnig person som kunde åta sig arbetet som poststationsföreståndare och den personen borde bo någorlunda centralt i förhållande till socknens bebyggelse.

Den lilla poststationen i Våthult är ett exempel på en säregen situation. Där utsågs nämndemannen Anders Carlsson till föreståndare mot 50 kronor i årsarvode. Troligen var det inget större behov av någon poststation i socknen, men det kanske är för mycket sagt att den kom till av slentrian i den brådska, som rådde då de tre smålandslänen begåvades med ungefär 230 nya poststationer från den 1 januari 1874. Platsen för poststationen i Våthult var dåligt vald, den avses belägna gården Gölebo.

Men med åren vaknade behovet av att använda poststationen. Det skulle ändå dröja närmare 15 år innan missnöjet med poststationens placering kom till myndigheternas kännedom. Postmästare Almgren i Gislaved anmälde i en skrivelse till poststyrelsen den 5 november 1888 att bara ett fåtal av invånarna i socknen hade nytta av Våthults poststation och att församlingens pastor höll ett särskilt bud till Gislaved, när han hade lika nära dit som till socknens poststation. Postmästaren hade gjort en resa i området och funnit att poststationen låg två kilometer från kyrkan

"samt 1 kilometer från stora landsvägen i en enstaka byggnad i sjelfva skogen, hvarföre ingen människa skulle kunna tro att der skulle vara en postanstalt, det förundrar mig derföre på det högsta

att Kongl. Majts Befallningshafvande kunnat föreslå denna gårdsegare till poststationsföreståndare".

Med anledning av klagomålen och "upptäckten" vidtalade Almgren folkskolläraren A J Ingemansson att bli socknens nye poststationsföreståndare och begärde av generalpoststyrelsen att få genomföra den av flertalet önskade ändringen. Ortens kronofogde skrev ett memorial med tillstyrkan och landskansliet uttalade att det inte fanns något att erinra mot den föreslagna flyttningen.

Under tiden hade skolläraren ångrat sig. Han anmälde i ett brev till Almgren att "förhållandena förmig gestaltat sig så, sedan vi sist träffades, att jag icke kan öfvertaga poststationen". Orsaken var enligt Almgrens skrivelse till poststyrelsen den 21 november "fruktan för att den nuvarande poststationsföreståndaren Anders Carlsson i Gölebo, som äfven är kommunalnämnds- och kommunalstämmo-ordförande, skall, om Ingemansson åtager sig befattningen som denne icke vill mista, genom det inflytande han har i socken, ställa så till, att Ingemansson skulle kunna förlora åtskilliga inkomster som icke äro fasta, hvilka betydligt öfverstiger den lön han skulle få som poststationsföreståndare".

Nu föreslog postmästaren att Daniel Magnusson i Klockaregården invid kyrkan i stället skulle bli poststationsföreståndare. Församlingens pastor rekommenderade denna lösning. Den avslutande mening i postmästarens brev till poststyrelsen är värd att citera:

"Särskildt får jag ödmjukt nämna, att Anders Carlssons makt inom socken, hvilken med undantag af presten endast är bebodd af bönder, är så stor, att endast få vågar öppet säga något emot honom när han äfven är en sorts sakförare inom socken".

Nu upprättades ett kontrakt med Daniel Magnusson vilket poststyrelsen godkände. Postmästaren mötte nya besvärligheter när det gällde att få Anders Carlssons namnteckning på uppsägningsbeviset och när denne skulle lämna över poststationens inventarier till Magnusson på nyårsaftonen 1888 var postmästaren närvarande för alla eventualiteters skull.

Från nyåret 1889 kan man säga att poststationen i Våthult låg "på rätt plats". Daniel Magnusson, som också var kyrkvärd, tyckte avlöningen var för liten och anförde i ett brev till poststyrelsen den 10 januari 1896 att han ville ha den höjd till 80 kronor per år, eftersom postdagarna "ökats till tre dagar i stället för två i wekan samt postgöromålen äfven annars möket ökats".

Postmästare Per Nilsson i Gislaved (1893-1906) kungjorde på postinspektionens anmodan att befattningen var ledig till ansökan och förordade bland sökandena folkskolläraren Oscar Bolin inte bara

för att folkskolans belägenhet lämpade sig bra för poststationen utan också för att Bolin ansågs för en skötsam och duglig karl. Till och med den mäktige Anders Carlsson tyckte att Bolin var den lämpligaste sökanden.

Därmed var saken avgjord och poststyrelsen godkände det förslagskontrakt som blev upprättat med Bolin. Hans årslön blev 50 kronor. Han efterträddes år 1901 av kyrkvärden Josef Danielsson som fick 100 kronor i årsarvode. Från den 1 mars 1908 till den 1 juli 1909 var änkefru Emma Kristina Davidsson poststationsföreståndare och därefter trädde kantor Claes Claesson till. Han nöjde sig inte med 100 kronor utan sade nästan genast uppsig villkorligt. Postinspektören i östra distriktet sände den 20 oktober ett förslagskontrakt till poststyrelsen, enligt vilket Claesson skulle få en 50-procentig löneökning. Men poststyrelsen beslöt återremittera ärendet

"med hänsyn till det mindre gynnsamma förhållandet mellan, å ena sidan, postverkets kostnader för underhållande af poststationer i Bosebo och Våthult samt postgång till och från desamma och, å andra sidan, verkets inkomst af sagde poststationer".

Detta innebar att man startade en utredning, som skulle kunna resultera i indragning av Våthults eller Bosebo poststationer eller av båda. Lantbrevbäring skulle bli lösningen. Men oron spred sig snabbt och den 29 november undertecknade 16 Våthults-bor en skrivelse till postinspektionen där det framhölls

"att ingen i Våthults socken önskar en sådan förändring. Skulle denna landtbrefbäringslinje komma till stånd, finge endast tre gårdar i Våthult nytta af posten, nämligen Södra Mo, Våthults klockaregård och Snårsbo. Hela den öfriga delen af socknen, utgörande 12 hela hemman med många åboar å hvarje hemman, liggande från 1/2 till 1/4 mil från föreslagna linjen, måste, för att erhålla och aflemla post, vara brefbäraren till mötes, då han passerar linjen, hvilket för alla dessa hemman skulle blifva högst besvärligt".

Poststationsföreståndare Claesson biträdde önskan om att poststationen skulle få vara kvar. Det gjorde också - åtminstone temporärt - postinspektören, som i sitt svar den 15 december 1909 hemställde om godkännande av Claessons arvodeshöjning till 150 kronor men också yttrade följande:

"Frågan om indragning af Bosebo och Våthults poststationer och i samband därmed om landtbrefbärings anordnande å en linje Gislaved - Mängsbo skall jag emellertid framdeles ånyo upptaga till behandling".

Poststyrelsen medgav arvodeshöjningen och postinspektören följde upp ärendet med en ny utredning, vari han dock avrådde från någon ändring, eftersom han inte kunde se någon vinst för postverket. Under tiden hade en utsocknes lagt sig i frågan. Anders Sjöberg i

Åhult, Ekefors, hade läst en annons i Smålandsposten att postverket sökte en lantbrevbärare på den planerade linjen mellan Gislaved och Mängsbo men föreslog i ett brev den 21 februari att dela upp postförlingslinjen Gislaved - Bosebo (Mängsbo) på två särskilda linjer, Gislaved - Våthult och Ekefors - Mängsbo.

En ny utredning följde och därmed skapades mera oro i bygden. Den förstärktes av ett yttrande från kronofogde Folke Robèrt i Reftele den 6 juli, som ansåg att Sjöbergs förslag var bra därför att "linjen Bosebo - Ekefors skulle komma att anlöpa flera hemman samt att större delen af Bosebo socken, enligt uppgift, redan nu har sin post på Ekefors".

Robèrt nämnde inte Våthult i det sammanhanget, men det gjorde postinspektören i sitt slutliga svar den 26 augusti. Hans kalkyl, som beräknade utfallet vid ersättande av poststationerna i Våthult och Bosebo med lantbrevbäring, visade på en besparing av 167:80 om året. Men hans kommentar blev positiv för bygden:

"Dessa förändringar synas emellertid innebära en i förhållande till utgiftsminskningen väl stor försämring i postalt hänseende för den trakt, hvarom fråga är, nämligen indragning af såväl Bosebo som Våthults poststationer och tillika inskränkt postgång till Bosebo".

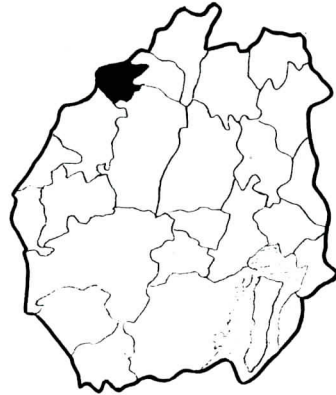
Med detta nöjde sig poststyrelsen, som den 9 september beslöt "att de nuvarande postala anordningarna för Bosebo och Våthult skulle tills vidare behållas".

När frågan på nytt väcktes till liv ett drygt decennium senare, avstyrdes indragningen delvis på grund av ett yttrande den 6 juli 1922 av postmästare Emanuel Olin i Värnamo, under vilken poststationen då lydde. Han menade att poststationens indragning måste medföra en lantbrevbäringslinje så vidsträckt att ingen funnes

"som vore villig mot nu utgående ersättning för postförlingen utgöra en så förlängd lantbrevbäring, utan kommer en betydligt högre ersättning att begäras. Dessutom skulle posten till Bosebo framkomma betydligt senare än nu, vilket helt säkert skulle väcka misstänning därstädes".

Inte heller nu beslöt poststyrelsen om någon ändring och indragningen fick anstå till efter andra världskriget, då poststationen kunde ersättas med motoriserad lantbrevbäring från den 1 december 1952. Claes Claesson var med efter hand ökat arvode kvar som föreståndare till den 30 september 1922 och efterträddes av handlanden Karl Abraham Andersson. Denne var 71 år gammal när poststationen drogs in. Frimärken stämpade i Våthult har inte särskilt högt värde.

Bosebo

Om man bläddrar i en katalog över ortstämplor, finner man att frimärken stämplade i Bosebo är högt värderade, åtminstone de som blivit stämplade på 1870-talet. I katalogen återspeglas med kalla siffror de händelser som får inleda avsnittet om denna poststation. När den inrättades den 1 januari 1874 blev den då nära 60 år gamle nämndemannen Anders Danielsson dess föreståndare mot 50 kr i årsarvode.

Kort tid efter genomförandet av reformen med postverkets övertagande av postföringen i egen regi gjordes en översyn av kostnaderna. Därvid befanns att man hade tagit till i överkant när man sökt följa rekommendationen "en poststation i var socken" och justeringar blev snart nog av nöden, justeringar som skulle få större omfattning när väl lantbrevbäring hade börjat införas.

De minst bärkraftiga poststationerna föreslogs till indragning redan samma år eller året efter de blivit inrättade. Vid en extra kommunalstämma med Bosebo församling den 26 november 1876, vid vilken nämndemannen och poststationsföreståndaren Danielsson var ordförande behandlades postfrågan i Bosebo. Ur protokollets § 2 hämtar vi följande utdrag:

Som församlingen händelsevis genom ortens Kronobetjente erhållit kännedom om, att fråga förekommit om Bosebo med flera Poststationers indragning, hvarföre nämde Betjente vore anmodade att till vederbörande inkomma med förslag öfver hvilka som bäst kunna undvaras, och med anledning häraf, hadde en del af Församlingens medlemmar anhållit hos undertecknad ordförande, att Kommunalstämma måtte till i dag utlysas, på det att Församlingen skulle komma uti tillfälle att besluta om ingående till Kongl. Generalpoststyrelsen med ödmjuk anhållan, om att poststationen i Bosebo, om möjligt är måtte få bibehållas, ifall indragning verkligen skulle komma i fråga. Vid föredragning af denna fråga fattades enhälligt det beslut, att församlingen vill med aldra första ingå med förenämnde anhållan till Kongl. Generalpoststyrelsen, om att Poststationen måtte få bibehållas för allmänhetens begagnande hädan efter som under de Tre närmast föregående åren af Skäl, att

Bosebo Församling har 1 1/2 mil till Postexpeditionen i Gislaved der våra bref och Tidningar måste afhämtas, om poststationen indragas, och dessutom är Stationen den enda fördel som Församlingen hitills haft af alla underlättade kommunikationer inom landet.

Men för att göra den så litet kostbar för postverket som möjligt, anser församlingen tillräckligt om blott en posttur skedde emellan Gislaved och Burseryd i veckan, om den blefve ordnad på så sätt, att den gick till ex: från Gislaved hvarje Torsdags förmiddag till Burseryd, och tvärtom på Lördagar. Så kunde icke obetydlig inbesparing å kostnaderna göras.

Församlingen utsåg Kyrkovärden L.P. Petersson i Dahlshult, att till Kongl. Generalpoststyrelsen i Stockholm insända ett utdrag af detta Protokoll.

I en särskild skrivelse erbjöd sig poststationsföreståndaren att både sköta poststationen och ombesörja postföringen mellan Gislaved och Burseryd för 250 kronor om året.

Handlingarna remitterades den 7 december 1876 av poststyrelsen till postmästaren i Gislaved för yttrande. I det sammanhanget blev även poststationsföreståndare Borg i Burseryd i tillfälle att lämna synpunkter på ärendet. Han menade bl a följande:

"Vad beträffar förslingen av posten på linjen Burseryd och Gislaved en gång i veckan, tror jag det kan blifva betydligt billigare än hvad poststationsföreståndaren A Danielsson i Börtebohult föreslagit; synnerligast om poststationen flyttades till en mera lämplig plats inom socknen. Ifall Kongl. Generalpoststyrelsen behagar borttaga poststationen i Bosebo får jag upplysningsvis nämna, att Bosebo församling utgör 96 hela mantal med inga industrier samt har circa 1/2 mil till poststationen Wåthult".

Det är uppenbart att Borg inte hade mycket till övers för Bosebo. Intressant är emellertid också att han för utsocknes avslöjar var poststationen var belägen (Börtebohult), något som en postforskare normalt svävar i okunnighet om vid studium av de mest lättillgängliga handlingarna, såsom kontrakt och personaluppgifter. 1874 års poststationer förlades i regel till föreståndarnas bostäder. Detta blev mången gång till ocentralt belägna platser, sett från den totala befolkningens synpunkt.

Gislaved—Burseryd (från den 2 mars 1874).									
M.	—	9	f. m.	1	Gislaveds postexpedition	T.	6	—	e. m.
F.	—	4	f. m.		F.	11	—	e. m.	
M.	11	11 1/2	f. m.	3	Wåthults poststation	T.	3 1/2	4	e. m.
F.	6	6 1/2	f. m.		F.	8 1/2	9 1/2	e. m.	
M.	1 1/2	2	e. m.	1 1/2	Bosebo poststation	T.	1	1 1/2	e. m.
F.	8 1/2	9	f. m.		F.	6	6 1/2	e. m.	
M.	5	—	e. m.	3 1/2	Burseryds poststation	T.	—	10	f. m.
F.	12	—	midd.		F.	—	3	e. m.	

Detta är tidtabellen för den postgång till bl a Bosebo, som om nämns på sid 60, näst nedersta stycket. I denna tidtabell saknas uppgifter om postanstaltens belägenhet, något som började tillföras mera allmänt på 1880-talets tidtabeller.

Föreståndaren vid grannpoststationen i Våthult bidrog med följande synpunkter vid utredningen om ödet för Bosebo-posten:

"Wad först beträffar Bosebo socknemäns påstående att i händelse Stationen blir indragen de då finge den olägenheten att afhemta sine bref och Tidningar å den 1 1/2 mil ifrån belägna Postexpeditionen Gislaved anser jag icke böra utgöra skäl för deras påstående, helst som Poststationen Våthult är belägen endast cirka en half mil från Bosebo kyrka medan Bosebo Samhälle utan svårighet å sistnämnde station kunna erhålla sina bref och Tidningar vare sig genom löswäska eller serskildt postbud vilket skulle blifva Postverket ändå billigare än nu är förhållandet. Wad åter angår deras förslag att Posturen skulle inskränkas från två till en gång i veckan emellan Gislaved och Burseryd så anser jag genom denna förändring skulle oftast kunna uppstå olägenhet derigenom att bref från och till Kronobetjeningen skulle möjligen försent framkomma".

Kronolänsmannen A G Seth förväntades undvika lokalpatriotiska funderingar. Han tog först fasta på att en ganska stor osanning hade insmugit sig i kommunalstämmoprotokollet

"nemligen att Bosebo närmaste postanstalt är Gislaved dit de hafva 1 1/2 mil, detta är orätt thy Våthults postanstalt är icke belägen mer än en knapp halfmil från Bosebo och kan alltså af Bosebo socknemän med fördel anlitas.

Som postföringen emellan Gislaved och Burseryd hufvudsakligen blifvit inrättad för befordrandet af den kronobrefbäring Kongl. Generalpoststyrelsen öfvertagit, så torde jag i egenskap af ortens länsman få upplysa att denna postföring är högst behöflig tvenne gånger i veckan".

Postmästare Aurells i Gislaved kommentarer gav inte mycket nytt vid handen och när ärendet föredrogs i generalpoststyrelsen den 15 januari 1877 blev det blott påtecknat "Ansågs ej för närvarande böra till vidare åtgärd föranleda".

Det blev ett kortvarigt andrum. Poststationsföreståndare Anders Danielsson och invånarna i Bosebo fick inte på annat sätt än genom en kungörelse från landskansliet den 18 maj 1877 veta, att poststationen i Bosebo skulle dras in med utgången av juni. Danielsson räknade ut att postföringskostnaderna efter indragningen blev 450 kronor per år. Han förklarade sig villig att åta sig

"icke allenast befordringen af posten mellan Gislaved och Burseryd efter nuvarande Tidtabell; utan äfven sköta postgöromålen vid stationen (om den får bibehållas) för 400 kronor efter år räknadt".

I poststyrelsen räknade man kallt ekonomiskt och avtog inte tanken utan vidare. Postmästaren i Gislaved fick uppdraget att infordra yttrande från kronolänsmannen A G Seth. Denne hade kontraktet om den postföring, som Danielsson nu ville förbilliga, men det framgår inte av handlingarna, vem han lejde att i sitt ställe göra arbetet.

Under remisstiden hann beslutet om indragning av poststationen verkställas. I sitt svar den 19 juli åberopade Seth sitt tidigare avgivna yttrande om "Bosebo poststations obehöflighet". Sedan gick han hårt åt Danielssons förslag om låg ersättning. Det var, menade han "endast ett försök att framdeles komma i tillfälle preija Kongl. Poststyrelsen, emedan om hans ansökning beviljas det icke dröjer länge förr än han, tid efter annan söker förhöjning af postarvodet, enär han är en af ortens mäst krånglige och egennyttige personer, till och med så egennyttig att tillfälle gifvits då han icke respekterat eganderätten".

Seth ville framträda som ivrare för sparsamhet åt postverket och passade på att inflika följande passus:

"Äfvenledes kanden för orten högst obehöfliga postlinien Sken-Svenljunga indragas sedan Halmstad - Nässjöbanan under instundande Augusti månad blifvit för trafik öppnad till Wernamo, om en gångpost blifver inrättad emellan Smålandsstenar och Burseryd tvenne gånger i veckan fram - och tvenne åter- väglängden emellan dessa punkter utgör 1,5 mil. Ifrågavarande postlinie har varit nära nog obehöflig och gagnar nästan icke från Burseryd till Svenljunga, emedan orten har kommunikation på denna ort genom Gislaved tvenne gånger i veckan fram och åter, samt på Sken och Ljungby äfven tvenne gånger i veckan fram och åter genom Gislaved och Halmstad.

Många flera besparingar för postverket skulle jag kunna uppgifva inom denna ort, der jag varit tjänsteman under 33 års tid och är väl lokaliserad. Som min bostad är belägen 0,3 mil från Burseryds poststation, så har jag den fördelen af postbefordringen emellan Gislaved och Burseryd, att utan särdeles några uppoffringar få min post befordrad till och ifrån nämnde postanstalt; men skulle denna fördel beröfvas mig genom bifall till A Danielssons ansökning, så får jag väl finna mig deruti, samt värdsammast öfverlemna ärendet åt Kongl. Generalpoststyrelsens visa bedömande".

Danielssons anbud om postföring togs ändå på allvar i Stockholm och den 24 augusti beordrades postmästaren i Gislaved att fråga Seth om han var villig att från januari 1878 sänka sin postföringsersättning till 55 öre milen, d v s den milersättning som Danielsson lämnat anbud på. Seth svarade jakande och nu kom Danielsson in med ett bud på bara 50 öre milen den 27 september. I samma skrivelse sökte han upprättelse för Seths "ohemula utlåtande" och sade sig vilja "om någon tid besvara detta, då jag hunnit anskaffa de handlingar som lemnar upplysningar om Seths person, hvilka minst komma att visa det han varit ifrån länsmanstjänsten skild på något eller några år för felaktighet uti tjänsten och måste ställa vederhäftig borgen för dess återfående, så att hans uppgifter icke äro mycket att lita på".

Kronolänsmannen Seth var inte ensam om att föreslå besparingar åt postverket. I en skrivelse redan den 21 maj 1878 tillade postmästare Aurell i Gislaved följande i samband med sitt bejakande när frågan om behovet av en postvårdare i Bosebo fördes på tal efter poststationens indragning:

"I sammanhang härmed, eller då kan ifrågakomma ytterligare besparingar för Kongl Postverket, vågar jag vördsammast fästa Kongl Styrelsens uppmärksamhet på, huruvida ej dylika postvårdare skulle kunna fullt ersätta åtskilliga andra obetydliga poststationer i omkringliggande små och glest befolkade socknar såsom Anderstorp, Burseryd, Gryteryd, Sandvik, Sjötofta, Wåthult, Örreryd m fl, till hvilka socknar aldrig förekommer andra tjänsteförsändelser än till kyrka, kommunalstyrelse och fjerdingmän med undantag af Wåthult, på hvilken poststation kronolänsmannen Seth, ehuru boende helt nära Burseryds station, för sina tjänsteförsändelser håller lösväska med gångposten Gislaved-Burseryd, der han sjelf är entreprenör.

Utan några egna intressen komme härigenom denne tjänstemans bref sålunda att postbehandlas i Gislaved i stället för Wåthult. Upplyningsvis får äfven ödmjukast nämna att Wåthults socken på circa 1/16 mil gränsar intill Gislaved och att Anderstorps socken är genom Nissaån skiljd från Gislaved".

Aurells skrivelse innehåller ytterligare upplysningar som åter speglar den tidens förhållanden, varför den förtjänar att citeras i ännu ett avsnitt:

"Ett förmodadt inrättande af landtbrefbäring blefve antagligen dyrare än nuvarande poststationers verksamhet och härvid skulle dessutom säkert möta svårighet att på denna ort till landtbrefbärare få fullt lämpliga personer.

I fråga om arvoden till postvårdare anses för 15-50 kronor fullt lämpliga personer kunna fås, som vilja dylika befattningar sig åtaga.

Då inför Kongl. Styrelsen af insända uppgifter det är fullt känt, att alla af förbemälde poststationer äro högst obetydliga med undantag af Burseryd, hvars posttrafik och frimärkesförsäljning till största delen intill år 1878 varit beroende på kronolänsmansposten, tills den upphörde, kan väl ett möjligt stigande af frimärkesåtgången vid en eller annan af dessa poststationer eller andra mindre postanstalter i allmänhet ej betraktas annorlunda, än att detta varit beroende af det på sista året mera allmänna bruket att i vida större skala använda frimärken såsom betalningsmedel vid penningremisser, isynnerhet till städerna, hvarigenom för sådant ändamål ungefär lika mycket frimärken på löpande året blifvit försålde som för öfrigt åtgått, att döma af hvad som skett, åtminstone vid härvarande postexpedition".

Det torde inte råda tvivel om att postmästare Aurells iakttagelser var riktiga, men det är osäkert huru mycket likvider som skickades i frimärken från de små poststationerna. Troligen har man inte tagit hänsyn till denna företeelse, när man i våra dagar försökt sig på att fastställa hur många brev som blifvit avstämplade med de minst frekventerade datumstämplarna. Detta är ett inom filatelin mycket svårbemästrat område.

Förlusten av poststationen i Bosebo från halvårsskiftet 1877 kändes svår för invånarna i Bosebo och vid en extra kommunalstämma den 22 juni 1879 togs postfrågan upp på nytt. Nu framhöll man de problem som uppstått för tjänsteposten:

"Som Bosebo församling är i saknad af både poststation och postvårdare, så uppstår stora olägenheter vid kronopostens befordrande

mellan kronobetjeningen och fjerdingssmannen, då den senare måste afhemta ankommande post vid Wåthults station, samt der aflemla den afgående och kyrkoposten kommer en vecka senare till Bosebo än till angränsande kyrkor, och som gudstjenst icke förrättas vid Bosebo mer än hvarannan söndag, så händer, att de kungörelser som äro anbefallda till uppläsande på bestämd dag, icke blifva uppläsna förr än fjorton dagar derefter hvilket har till följd, att de å dem föreskrifna bestämmelser redan gått i verkställighet innan uppläsandet skett, eller åtminstone så långt inpå tiden, så att ingenting kan i saken uträttas och med anledning häraf beslutade församlingen att ingå till Kongl Generalpoststyrelsen med anhållan om, att få en poststation i Bosebo inrättad, så fort sig göra låter på nedanstående vilkor:

Som postbefordringsavgiften å linien Gislaved-Burseryd för närvarande af Postverket betalas med 379 kr, så skulle både postbefordringen samt arvodet för stationens skötande kunna nedsättas till 300 kr och efter öfverläggning härom utsåg församlingen undertecknad ordförande att sköta både stationen och befordra posten två turer i veckan mellan Gislaved och Burseryd för nämnde summa, om Kongl. Poststyrelsen antager detta anbud och tillåter stationens igångsättande".

Protokollet som undertecknades av vice ordföranden C A Pettersson, upplästes i Bosebo kyrka den 29 juni av kyrkoherde H D Östberg. Dagen efter daterade förre poststationsföreståndaren A Danielsson ett brev till poststyrelsen, i vilket han åberopade ett löfte från poststyrelsen om att Bosebo församling skulle kunna återfå sin poststation, om man kunde sänka ersättningen för befordring av posten på linjen Gislaved - Burseryd.

Danielssons skrivelse innehåller en intressant uppgift, som kan verka förbryllande men ändå är i överensstämmelse med en uppfattning som man kan ha fått om honom vid studium av handlingarna:

"Som Karl Aug Petersson i Mångsbo blifvit utsedd, samt äfven åtagit sig ofvannämnde uppdrag, om Kongl. Styrelsen bifaller ansökningsen, så får jag nämna, att om han såsom aldeles för postverket okänd, icke skulle kunna antagas, och församlingens begäran härigenom blifva underkänd, så åtager jag mig uppdraget i hans ställe, med samma rättigheter och skyldigheter som han sig iklädt".

Styrelsen beordrade nu postmästaren i Gislaved att säga upp postföringskontraktet med kronolänsmannan Seth, varom postmästaren kunde sända ett bevis till Stockholm den 30 september. I detta avseende torde Danielsson ha känt sig ha fått hämnd på sin antagonist, men i vad gäller avtalen om poststationsföreståndarebefattningen i Bosebo och postföringen mellan Gislaved och Burseryd blev dessa upprättade med C A Petersson i Mångsbo och inte med Danielsson.

Omorganisationen trädde i kraft från den 1 januari 1880. Postmästare Albrecht Almgren, vars nit vi möter i många sammanhang, ansåg att Petersson hade fått för högt arvode. Detta anmälde han till poststyrelsen på följande sätt den 8 november 1888:

"Som enligt mitt tycke poststationsföreståndaren i Bosebo har för stor lön i förhållande till de andra under Postkontoret lydande stationernas föreståndare, så framställde jag till honom att han måtte vara nöjd med en lön af sjuotiofem /75/ kronor per år, emedan jag, i annat fall måste söka att få någon annan lämplig person som för denna lön ville åtaga sig befattningen".

Man hade i detta läge ändrat avtalet, så att postföring och ersättning för chefskapet vid poststationen var skilda åt.

Almgren bifogade ett skriftligt intyg från Petersson om att denne accepterade lönesänkningen. Vid Peterssons frånfälle i augusti 1903 antogs hans dotter Anna Sofia Carlsson till poststationsföreståndare. Hennes lön blev 100 kronor om året. I postinspektörens anmälan om ändringen uppgavs att frimärksförsäljningen under 1902 uppgått till kr 428:99.

Från den 1 oktober 1913 blev Emil Gottfrid Fritz föreståndare för poststationen i Bosebo och han efterträddes den 1 januari 1941 av Linnéa Fritz (född Petersson), men fyra år senare fick poststationen stryka på foten. Det var en av de första poststationer som ersattes med lantbrevbäring, när motorisering av lantbrevbäringen började ta fart efter andra världskrigets slut. Under en övergångstid fanns ett postombud kvar i Bosebo. Linnéa Fritz skötte även detta till dess avveckling med utgången av november 1952.

Nämndemannen Anders Danielsson, som blev den förste poststationsföreståndaren i Bosebo år 1874 var en färgstark personlighet. Han hade stor förmåga att uttrycka sig korrekt och övertygande i tal och kompletterades i skriftlig framställning av kyrkvärden Lars Peter Petersson i Dalshult. Anders Danielssons son Sven Andersson blev skulptör. Dennes medfödda begåvning kom påtagligt i dagen då en officer efter Svens beväringstid medverkade till att han fick utbildas i Stockholm. Där framställde han under åren 1875-1890 en serie porträtt i byster och medaljonger av riksdagsledamöterna, då ett 70-tal. Han skänkte sina verk till riksdagen, som i sin tur gav honom ett resestipendium på 3000 kronor. Även till Svenska akademien och Vetenskapsakademien samt Lunds universitet med flera andra institutioner har han skänkt byster och medaljonger av framstående svenska män.

Ortstämpelkatalogerna värderar frimärken stämplade i Bosebo under dess första tid (1874-1877) till 600 kronor, medan de som stämplats i början av dess andra period, som detta frimärke, värderas till 50 kr.

Gnosjö

De flesta nya postlinjer som inrättades när postverket övertog kronobrevbäringen i Småland från den 1 januari 1874 var förhållandevis korta linjer, där posten befordrades med gående bud. Bland undantagen kan nämnas den långa kärrpostlinje som började i Jönköping och slutade vid Unnaryds poststation. Den gick genom Sandse-ryds, Månsarps, Angerdshestra, Bondstorps, Stengårdshults, Åsenhöga, Gnosjö, Kulltorps, Bredaryds, Ås' och Kållerstads socknar. Den som fick kontraktet om postföring på delsträckan mellan Stengårdshult och Gnosjö var arrendatorn Gustaf Andersson i Bubbarp.

I Gnosjö inrättades en poststation intill kyrkan med komminister C M Forslind som föreståndare. Hans årsarvode blev 100 riksdaler. I juni 1874 begärde han att få detta tredubblat. Det var nu att ta i för kraftigt och poststyrelsen fann skäligt bifalla på så sätt, "att årliga arvodet till poststationsföreståndaren å nämnda plats må från och med nästinstundande juli månads början utgå med ett till etthundrafemtio kronor för år förhöjdt belopp."

I fortsättningen av poststyrelsens skrivelse sägs följande:

"Skulle Forslind icke vilja på kontraktets bestämmelser ingå, bör Postkontoret draga försorg derom att poststationsföreståndarbefattningen i Gnosjö varder tills vidare uppehållen, för hvilket ändamål Postkontoret må ega under tiden disponera det för poststationens skötande nu angifna arvode af etthundrafemtio kronor efter år räknadt, och bör i så fall Postkontoret så fort ske kan till Kongl. Styrelsen inkomma med förslag å lämplig person att till poststationsföreståndare å platsen antagas".

Komminister Forslind accepterade trots prutningen. Han avled i maj 1875 och efterträddes av dottern Magna Carolina Forslind men tre år senare tog nämndemannen Peter Andersson över verksamheten. Han bodde i Gårö och hade bland annat tillverkning av takspån.

Folkskolläraren August Sjöberg tog vid efter honom. Han var allt för tillmötesgående mot kunderna och skickade med bud ut värdebrev

och postanvisningsmedel utan att först få kvitto. Postmästare Olsson i Jönköping slog ned på detta i samband med ett förnyat besök på poststationen den 16 september 1896 under en inspektionsresa till Åsenhöga. I sin rapport till postinspektionen skrev han att Sjöberg vid detta tillfälle föredrog

"att afsäga sig befattningen med denna månads utgång, för hvilket ändamål han aflemnade sitt kontrakt, försedt med påskrift om uppsägning. Vid mitt besök i Gnosjö pågick ett stort missionsmöte, hvadan jag den dagen icke kunde träffa personer, hvilka kunde ifrågakomma att öfvertaga stationen".

Fem dagar senare skrev förra lärarinnan Alma Holmgren till postmästare Olsson att hon var hågad att överta poststationen. Hon hade föreslagits av församlingens komminister Edv Stensson, som också ansåg att postmästaren skulle vända sig i rekryteringsfrågan till förre poststationsföreståndaren Peter Andersson i Gårö. Denne avböjde i ett brev den 24 september, enär det erbjudna arvudet var för litet. Han hade fått ett förslagskontrakt för underskrift och avslutade sitt brev med följande mening: "Jag skrifver således icke på de medkomne kontrakten förrän de ändras till 350 i öfrigt godkänner jag dem. Förbindligaste Högaktning, P. Andersson".

Så snart beskedet nått postmästare Olsson begärde han hos postinspektionen att tills vidare få förordna gjutaren Gustaf Adolf Holmgren som poststationsföreståndare. En dotter till poststationsföreståndaren i Stengårdshult fick resa till Gnosjö för att under några dagar lära honom postgöromålens handläggning. I Holmgrens avtal fanns en klausul som innebar att det kunde hävas utan uppsägningstid från den tidpunkt som en eventuellt blivande järnväg togs i bruk i närheten.

Denna klausul drabbade Holmgren år 1902, då hans poststation drogs in den 22 december. Nästa dag öppnades en förenad post- och järnvägsstation i det fyra kilometer avlägsna stationshuset med namnet Gnosjö vid den nya järnvägen mellan Borås och Alvesta. Hyltans by, vars invånare hade haft stor fördel av poststationen, blev däri- genom utan den invanda bekvämligheten och även lantbrevbäringslinjen kom i farozonen. Omorganisationen i anslutning till järnvägen planerades tidigt och en tidningsnotis i augusti 1902 oroade invånarna i Gamlebo och Käringagärde.

Där hade man med länsstyrelsens bistånd lyckats skaffa sig väl- ordnade postförhållanden, mätt med den tidens måttstock. I den be- gäran om bättre postförhållanden som landskansliet daterade den 20 oktober 1896 kan följande citat vara av intresse:

"Genom anordnande af landtbrefbäring från Gnosjö poststation i Vestbo härad skulle en väl behöflig, beqvämare postutvexling beredas Gnosjö kommun än den, som för närvarande står densamma till buds. Af befolkningen inom nämnda socken bedrifves allmänt nog industriell verksamhet, bestående hufvudsakligen i tillverkning af slöjdalster af jern, hvilka spridas icke blott till skilda delar af landet utan jemväl i utlandet; och som försäljningen vanligen sker utan anli- tande af mellanhänder utvisar korrespondensen till och från socknen stor liflighet".

Postinspektören i Östra distriktet var inte med på noterna och ansåg sig för sin del "icke kunna förorda framställningen till af- seende". Men den gången fick han mothugg i poststyrelsen, som gick med på inrättandet av lantbrevbäringslinjen Gnosjö-Käringagärde. Johannes Nilson i Marås blev kontraktsanställd. Denna brev- bäring kom åter i blickpunkten när postanordningarna skulle organiseras om i anslutning till järnvägens tillkomst.

Framställningen till poststyrelsen från postinspektionen i Östra distriktet i omorganisationsärendet gick bland annat ut på att lant- brev- bäring linjen Gnosjö-Käringagärde skulle anknytas till den fö- reslagna järnvägsstationen i Gnosjö och att postföring med gående bud skulle anordnas fyra gånger i veckan på en tio kilometer lång linje från Bredaryds järnvägsstation till Kulltorps poststation. Från Gnosjö skulle också en postföring med häst och vagn utgå till Åsenhöga poststation. Problemet med den påtalade försämringen för invånarna i Hyltan löstes inte genom ett från ortsbefolkningen lagt förslag om två lantbrevbäringslinjer utan genom bifall på postin- spektionens hemställan

"att landtbrefbäringslinjen ifråga måtte behållas sådan den nu är, dock med den förändring, att då Hyltans by, hvarest poststationen i Gnosjö för närvarande är förlaggd, efter stationens förflyttning till järnvägsstationen i Gnosjö blifver utan postförbindelse, landtbref- bäraren inom socknen måtte förpligtas att angöra sagda by på såväl fram- som återfärden. Behagade Kongl. Styrelsen bifalla detta för- slag, skulle således en omkring 1,7 nymil lång landtbrefbäringslinje komma att utgå mellan Gnosjö järnvägsstation förbi Sjövik, Gårö, Kyrkobyn, Hyltan, Gårö Lid, Marås, Granås, Grimhult, Norrebo, Gamlebo, Fä- gerås, Lidås med Käringagärde som ena slutpunkten".

Johannes Nilson erbjöd sig att fortsätta sitt åtagande med den ändringen som postinspektionen föreslog. Hans ersättning blev 2:50 per tur.

Bland andra förändringar på grund av järnvägens tillkomst kan nämnas inrättandet av en gångpostlinje mellan Bredaryds järnvägs- station och Kulltorps poststation, avsedd att fullgöras fyra gånger i veckan. Peter August Johansson från Liatorp lämnade det lägsta anbudet på denna linje och fick teckna ett kontrakt om kr 1:85 för varje tur fram och åter. För postföring med häst och vagn mellan

Gnosjö och Åsenhög tecknades ett kontrakt med den tidigare poststationsföreståndaren i Gnosjö Peter Andersson i Gårö, som fick kr 2:75 för varje färd fram och åter. Det tio år gamla kontraktet med Andersson om postföring mellan Gnosjö och Bredaryds poststationer upphörde. Peter Andersson hade uppdrag åt posten i ett 50-tal år.

Samgåendet mellan post och järnväg i Gnosjö blev inte långvarigt. Det blomstrande samhället tillförde posten så stor trafik att det helt enkelt inte gick att förena järnväggöromålen med den postala verksamheten. Därför skildes post och järnväg åt 1919. Poststationen flyttades till bankhuset, med förre stationsinspektoren Carl Hjelmström som föreståndare. Han efterträddes av Hilma Hjelmström och (1926) av dottern Ruth Bokander. Den 1 mars 1947 statushöjdes poststationen till postexpedition. Åke Karlsson, Olof Jansson och Åke Dahlin har basat för denna med titeln stationsmästare. Nu kallas Gnosjö "lokalpostkontor i delegeringsgrupp 1" och chefen är postmästare Arne Källqvist.

Ytterligare några ord bör ägnas åt den förste poststationsföreståndaren i Gnosjö, C M Forslind. Han hörde till de mycket begåvade personer som under hela sitt liv fick kämpa med fattigdom och umbäranden. Därtill komden sjukdom som drabbade honom och hela hans familj. Han föddes i ett soldattorp i Angerdshestra år 1821, son till soldaten Magnus Flygt och Lena Nilsson. Efter studier i Lund och Uppsala prästvigdes han 1845 och blev vice komminister i Gnosjö 1856. Han utmärkte sig för en lysande begåvning och snabbhet i förmågan att läsa in sitt pensum. Men det levnadskall han valde var troligen inte det lämpligaste för hans läggning. I omgivningen var det få som förstod honom, något som bidrog till hans dystra sinnesstämning. Melankoli torde ha präglat hans levnad även efter utbildningstiden. Han gifte sig två år efter prästvigningen med en dotter till organisten i Byarum, Anna Carolina Sundberg, och fick fem barn, av vilka en son dog som barn och den äldste sonen som studerat i Uppsala, blev kontorsskrivare vid postkontoret i Gislaved. Han dog i lungtuberkulos. Samma sjukdom drabbade de tre döttrarna som dog i 25-årsåldern. Det var också denna sjukdom som ändade Carl Magnus Forslinds eget liv drygt ett år efter det han blivit poststationsföreståndare. Han blev blott 53 år gammal. Som komminister efterträddes han av Jakob Hård af Segerstad, vilken blev måg till major C N Ramberg, omnämnd i boken "Posthistoria från Ljungby kommun" såsom poststationsföreståndare i Boaryd.

Kulltorp

I enlighet med principen "en poststation i var socken där så behövdes" inrättades en poststation i Kulltorp vid kronobrevbäringens upphörande i Jönköpings län den 1 januari 1874. Den förlades till hemmanet Aggarp och föreståndare blev kronolänsmannen C J Ekelund mot ett årsarvode av 100 riksdaler.

Posten till Kulltorp befordrades via den nyinrättade karrposten mellan Jönköping och Unnaryds poststation och kom två gånger i veckan norrifrån och två gånger söderifrån. I likhet med många av sina kolleger fann Ekelund att han hade fått ett alltför litet arvode i förhållande till arbetsinsatsen. Hans framställning om förhöjning bifölls utan några större formella åtgärder och från och med september 1874 blev hans årslön 150 kronor enligt ett beslut daterat den 24 augusti. Men det gällde bara en månad, för den 3 november skrev generalpostdirektör Wilhelm Roos under ett retroaktivt beslut om höjning till 200 kronor om året, räknat från oktober månads början.

Skolläraren och organisten Carl August Berg blev poststationsföreståndare i Kulltorp år 1889. När han begärde löneförhöjning efter fem år hade han oturen att få en medtävlare vid tjänstens utlysning, varigenom han måste finna sig i att åtnöjas med lägre arvode än det han fick från början. Efter ytterligare två år vågade han sig på ett nytt försök och i en skrivelse till poststyrelsen den 20 juni 1896 lämnade han statistiska uppgifter för perioden 1891-1895. Därav framgick bland annat att han hade sålt frimärken för 675 kronor år 1894 och för 614 kronor år 1895 samt att antalet avsända värdebrev hade varit 655 år 1894 och 676 år 1895.

Postmästare Olsson i Jönköping hemställde om bifall till Bergs ansökan, men det traditionella förfarings sättet med uppsägning av

befattningen och ledigförklarande tillgreps. Söndagen den 19 juli 1896 läste G Colliander upp en kungörelse i Kulltorps kyrka om att hugade sökande skulle göra skriftlig ansökan senast den 15 augusti. Den gången blev Berg ensam sökande och han fick sin välförtjänta löneförhöjning.

Berg fick tjänstgöra länge i Kulltorp. Avtalet mellan honom och postverket upphörde vid årsskiftet 1926/1927 på grund av uppsägning från Bergs sida. Poststationsföreståndarna hade då ingen egentlig pensionsförmån, men han fick ett årligt understöd av 180 kronor. Handelsföreståndaren Karl Sigurd Heimer Berg blev näste postchef i Kulltorp och han efterträddes 1939 av Ingrid Berg.

Tillkomsten av järnvägen mellan Borås och Alvesta år 1902 påverkade i någon mån även Kulltorps-området. Det fanns krafter som talade för att postlinjen till Kulltorp skulle utgå från Hillerstorp, mende lokala intressena vann gehör. Kronofogde Otto Carlsson i Reftele anförde i en skrivelse till postinspektionen den 3 april 1902 att Bredaryd vore att föredra framför Hillerstorp,

"och detta särskildt af det skäl, att afståndet från Bredaryd till Kulltorp, sedan delvis ny väg nu öppnats mellan dessa båda platser, knappast utgör en nymil, under det att afståndet mellan en blifvande poststation vid Hillerstorps jernvägsstation och Kulltorp kan beräknas till minst 1,3 nymil".

Invånarna i Kulltorp önskade bättre postgång. Vid en extra komunalstämma den 31 mars 1902 beslöt de att göra framställning om att få post sex dagar i veckan. I denna pekade man på att postgången varit i stort sett oförändrad under 25 å 30 års tid trots att affärsverksamheten gått framåt. Som bevis på detta framhöll man

"att inom socknen finnes 3 specerihandlande, 5 handlande med ortens tillverkning, 6 trävaruhandlande, 14 industriidkare och fabrikanter, 3 vattenqvarnar, 5 vattensågar, 2 ångsågar, ett större nyanlagdt tråddrageri m fl mindre handtverkare och industriidkare".

Denna framställning vann inte gehör. Det skulle ännu dröja länge innan Kulltorp fick daglig postgång.

Enligt postverkets rationaliseringsplaner efter andra världskriget skulle poststationer med ett lågt antal direktbetjänade hushåll ersättas med lantbrevbäring. Begreppet lågt tänjdes mer och mer efter hand som lantbrevbärarnas kapacitet höjdes och gränsen blev redan på 1960-talet 200 hushåll. Poststationen i Kulltorp hörde till dem som var med i tidiga rationaliseringsplaner. Redan 1968 skulle den ha dragits in i samband med att man införde en helt ny transport- och sorteringsorganisation från den 12 maj. Dess dåvarande föreståndare, Ingrid Berg, hade emellertid fem år kvar till

pensionsåldern och omorganisationen fick vänta till den 1 juni 1973. Vid det tillfället fanns drygt 50 direktbetjänade hushåll i Kulltorp och lantbrevbäraren på linjen till Albo betjänade närmare 170. En liten strid uppstod kring frågan om vilken ort som skulle bli utgångspunkt för lantbrevbäringen efter omorganisationen. Det fanns ett läger som accepterade postdirektionens förslag, dvs Hillerstorp, och ett som ville att lantbrevbäraren skulle gå ut från Gnosjö. Postadressen var beroende av det valet.

Samhällsföreningen arrangerade ett möte i frågan den 15 februari i närvaro av två representanter för postverket, Bo Kannerby och Åke Sandblom. Det för postverket förmånligaste alternativet genomfördes den 1 juni och Kulltorpsborna fick adress Hillerstorp.

Drygt ett år senare gjorde ortstidningen ett reportage om hur man upplevt ändringen. Överallt tycktes man vara belåten med postens service men kritisk mot att adressen inte blev Gnosjö eller Bredaryd som några hade önskat. Flera av dem som tidigare hade fått hämta posten vid poststationen intygade att de hade fått det bättre när de nu kunde hämta posten i en låda vid tomtgränsen.

Trots den relativa närheten till både Kulltorp och Bredaryd inrättades efter flera framställningar en poststation i Lanna. Den låg i Hjalmar Johanssons affär. Omständigheterna vid dess tillkomst redovisas på sid 148 - 149.

Ås

Handlanden S Abrahamsson i Klockaregården blev utsedd till föreståndare för poststationen i Ås, när denna inrättades vid kronobrevbäringens upphörande. Han fick dessutom kontraktet om postföring på linjen Bredaryd - Ås - Kållerstad, dvs första delen av den linje som förband Bolmsö med en ort vid den redan då planerade järnvägen mellan Halmstad och Värnamo.

I sin egenskap av poststationsföreståndare tillerkändes Abrahamsson från början 50 kronor i årsarvode. Han ansökte i september 1874 om högre ersättning med tillägg att om detta inte beviljades avsåg han sig postföringen. I vad gäller poststationsföreståndarearvodet medgavs förhöjning till 100 kronor från den 1 januari 1875, men postföringskontraktet var inte uppsagt i vederbörlig ordning, och höjning av legan fick därför anstå.

Man spårar i handlingarna att poststyrelsen i allmänhet gick med på att höja arvodet för poststationsföreståndarna utan några formaliteter under den första tiden efter den stora reformen med kronobrevbäringens upphörande. Postföringsersättningarna blev däremot föremål för noggrann prövning. Sådana kontrakt skulle sägas upp enligt gällande bestämmelser innan man gick in på frågan om ändring av legan.

Namnet Ås vållade bekymmer efter ett år genom att en poststation med samma namn inrättades den 1 januari 1875 i Halland. Det ledde till förväxlingar vid sorteringen så att post avsedd för det småländska Ås hamnade i det halländska och tvärtom. Från den 1 januari 1876 fick den småländska poststationen därför namnet Västboås, samtidigt som en rad andra poststationer fick byta namn av liknande anledningar.

Detta är det hus i Ås, där poststationen fanns inrymd innan den flyttades till Greta Nords fastighet. Greta Nord (i förgrunden) fick en befatning som lantbrevbärare, när poststationen drogs in 1969. Hon hade då haft hand om posten i ett kvarts sekel och som lantbrevbärare fick hon ytterligare tolv års postanställning.

I boken "Kommunikation i gränsbygd" berättas på sid 138-141 om hur E A Larsson i Sporda förgäves engagerade sig för att en mindre poststation skulle inrättas i Sunnaryd på Bolmsö sockens fastland. Samme man försökte också få poststationen i Ås flyttad från pastorsbostället till kyrkans närhet genom en framställning år 1896.

Föreståndare för poststationen i Västboås var då Annelie Östberg. Hon hade efterträtt Anna Östberg, som i sin tur hade tagit över rodret efter handlanden Abrahamsson. Liksom kollegan i Kållerstads nya poststation (inrättad den 1 januari 1896) avstyrkte Annelie Östberg förslaget om att flytta poststationen i Västboås. Efter en omfattande remissbehandling lämnades förslaget också utan avseende.

Annelie Östberg flyttade från Västboås och efterträddes från den 1 april 1896 av kyrkoherde J A Sandström som poststationsföreståndare. Önskemålen om ytterligare en poststation i området blev så småningom tillgodosedda. Den inrättades dock inte i Sunnaryd men i Sporda, och det så sent som den 1 juli 1919 (se sid 148).

Kyrkoherde Sandström avled 1924 och fungerade som poststationsföreståndare ännu vid 73 års ålder. Han efterträddes av Valborg Sandström. Tjuugo år senare blev Greta Jonsson föreståndare, senare gift Nord.

Poststationen i Ås, alltjämt med namnet Västboås, blev indragen den 30 april 1969. Omorganisationen, som innebär att området betjänas med lantbrevbäring från Bredaryd, var avsedd att genomföras den 12 maj 1968 i samband med att postverket gick över till en helt ny sorterings- och transportorganisation, men den blev av olika skäl uppskjuten ett år. Greta Nord var då poststationsföreståndare i Västboås med osedvanligt stor rutin, för hon hade känt av postdamm i ett kvarts sekel. Men längre skulle det bli för hennes del, för hon fick en befattning som lantbrevbärare. Detta var då en ganska vanlig lösning på personalfrågor i samband med avveckling av poststationer. Greta pensionerades år 1981.

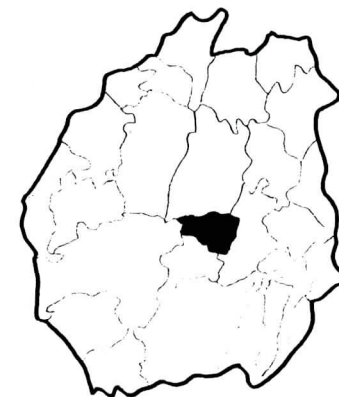
I Svanaholm inrättades den 1 mars 1931 ett postombud (tidigare kallat stationär lantbrevbärare) som utväxlade posten med poststationen i Västboås. Handlanden J E Andersson ansvarade för postombudets skötsel fram till 1946, då Svea Andersson tog över. Förbättrad lantbrevbäring med möjlighet till snart sagt alla postala transaktioner gjorde även postombudet överflödigt och det drogs in den 27 maj 1962.

Under 31 år fanns ett postombud i denna fastighet i Svanaholm i Ås socken.

Åren 1874-1875 hette poststationen Ås, där-
efter Västboås.

Kållerstad

Det är tämligen sparsamt med dokument i Postens arkiv om poststationerna i Västbo. Kanske man kan tolka det enligt tesen "hälsan tiger still" som om problemen varit få både för befolkningen och för postverket. Det kan också tolkas som om den tåliga befolkningen av hävd accepterat förhållandena som de varit och avstått från att begära några ändringar.

En markant skillnad från de övriga poststationernas handlingar utgör de dokument som återspeglar händelserna i Kållerstads socken. När man bläddrar i den omfattande samlingen finner man det svårt att sovra. Kanske kommer någon läsare att tycka att det blir slag-sida i just detta avsnitt av boken.

Vid kronobrevbäringens upphörande utsågs kronolänsmannen Carl Wibeck på hemmanet Stengårdshult i Kållerstad till poststationsföreståndare mot ett årsarvode av 100 kronor, ett belopp som höjdes till 150 kronor från den 1 januari 1875.

Wibeck fick också kontraktet om postföring på den nyinrättade linjen Kållerstad-Tannåker över Bolmsö, även detta mot en förhållandevis blygsam ersättning som han lyckades få höjd redan efter ett år. Wibeck fullgjorde inte postföringen själv utan lejde arbetskraft för detta mot lägre ersättning. Det var efter den tidens penningvärde inte små summor han på så sätt fick som arbetsfri inkomst, något som framgår av närmast följande återspeglning av de följder tf postmästare J A Olssons inspektionsresa fick.

Den nitiske posttjänstemannen J A Olsson, sedermera ordinarie innehavare av tjänsten som postmästare i Jönköping, gjorde i september 1884 en inspektionsresa utmed den då fem år gamla lantbrev-

bäringslinjen Kållerstad - Tannåker. I sin rapport härom till generalpoststyrelsen berättade han bland annat att några personer utmed lantbrevbäringslinjen hade lämnat de bästa vitsord om lantbrevbäraren, hemmansägaren Petter Johannesson, som fullgjorde uppdraget på kronolänsman Carl Wibecks vägnar.

Petter Johannesson hade enligt sagesmännen visat "oförskräckthet vid ofta förekommande svårigheter att passera sjön Bolmen, äfvensom rådighet då nämnde sjö icke kunnat passeras".

Men huvudändamålet med Olssons skrivelse var inte att ge beröm åt den plikttrogne Johannesson utan att berätta att denne inte var skrivkunnig. Därmed måste Olsson också anmäla att lantbrevbäringen inte sköttes på det sätt som var avsett när det gäller postkundernas behov att skicka värdepост.

Nu ville Olsson att lantbrevbäringen skulle förändras till gångpost, om poststyrelsen fann att Johannesson skulle få fortsätta att vara bygdens budbärare. Han ville också att Johannessons ersättning för åtagandet som gångpostbud skulle bli 200 kronor per år.

För Johannesson skulle detta inte innebära någon skillnad, för det var just 200 kronor om året han fick av kronolänsman Wibeck i ersättning. Man kan säga att han var underentreprenör. 1879 års lantbrevbäringskontrakt var nämligen upprättat med Wibeck mot ett årsarvode av 350 kronor, varav Wibeck således behöll en stor del såsom "arbetsgivare" åt Johannesson. Man torde kunna läsa mellan raderna, att till postmästare Olsson inte bara ville ha skrivkunniga lantbrevbärare inom sitt revir utan också ville motarbeta det ofta förekommande systemet att kontrakt skrevs med ståndspersoner som tjänade på att leja ut arbetsuppgifterna åt andra.

Poststyrelsens reaktion på till postmästarens förslag återspeglas i ett meddelande den 20 september 1884, där man erinrar om att poststationen i Tannåker var indragen, något som borde lägga hinder i vägen för att byta ut lantbrevbäringen mot gångpost. De som före indragningen hade betjänats genom den år 1874 inrättade poststationen i Tannåker skulle nu behöva gå till Bolmsö för att klara av sina värdepостständer. Olsson kunde i sitt svar inte neka till "att en duglig landtbrefbärare skall blifva till mera nytta än ett gångbud" men tillade att tannåkersborna ivrade för att få sin post från Ljungby. Med den köpingen hade de ofta postutväxling privat, ehuru Tannåker, då i Jönköpings län, hade den officiella postadressen Bolmsö. Om ortens övergång till ljungbyområdet berättas i boken "Posthistoria från Ljungby kommun".

Kronolänsman Carl Wibeck blev mycket upprörd över Olssons anmälan. I en lång inlägga den 5 december framhöll han att det var en uppenbar osanning att påstå att Johannesson inte var skrivkunnig. Han försvarade också lantbrevbärarens "förmenta underlåtenhet att genast aflemna kvittenser å emottagna värdeförsändelser" och passade på att ge Olsson ett tjuvnyp för att denne inte sänt erforderliga effekter för lantbrevbäringen trots rekvisition. En liten passus ur skrivelsen förtjänar att återges:

"Det är uppenbart för hvarje tänkande människa, att en landtbrefbärare å en postlinie, som är upptagen till sju, säger 7, svenska mil fram och åter på dagen med en så pass svår sjöpassage som här dessutom, oafsedt svårt väder och väglag wintertiden åtminstone ofta möta, icke rimligen haft tid springa i gårdarna, der sådane möjligen finnas utmed linien, och utfärda kvittenser, än mindre stå på vägen, kanske med ett bottenfruset bläckhorn i handen och utfärda sådane. Svårigheterna häraf har befolkningen också insedt, hvarför landtbrefbäraren sällan betungats med värdeförsändelser, men då så skett, hafva dessa, oaktadt kvittens ej genast fordrats eller lemnats, alltid ordentligt expedierats och qvitto afsändaren tillställt, så att allmän belåtenhet uttalats öfver det sätt, hvarpå landtbrefbäringen skötts".

Carl Wibeck förstod också att Olsson egentligen var ute efter hans kontrakt och passade på att till poststyrelsen sända in en av Petter Johannesson egenhändigt underskriven förklaring att denne var villig åta sig lantbrevbäringen på linjen Kållerstad - Bolmsö - Tannåker två gånger i veckan mot 300 kronor i årsarvode. Man kan möjligen göra den reflektionen huruvida Johannesson egentligen var medveten om vad han skrev under på, text om han kunde läsa summan som angav hans lön.

Men några dagar senare sände Wibeck också direkt till poststyrelsen ett brev, vari han "på vederbörandes begäran" meddelade att Johannesson ville åta sig bestyret med lantbrevbäringen för 275 kr per år "med skyldighet att befordra posten den långa vägen omkring sjön Bolmens norra ända, då hinder förefinnes i Sundet emellan Sunaryd och Bolmsö, der öfver linien eljest är dragen".

I samma brev lämnade han samma anbud för vicekorpralen Hjelm i Kållerstad "med skyldighet för honom att under mötestiden och vid möjligen någon gång förekommande fältmanövrer bestrida uppdraget genom myndig, skrifkunnig och ordentlig mansperson".

Nu ilsknade J A Olsson i Jönköping till. Han upprättade ett förslagskontrakt med Amandus Jonasson i Hesselberg om samma lantbrevbäring i samband med en ny tjänsteresa till Kållerstad. Carl Wibecks motdrag var att låta Johannesson och Hjelm underteckna en skrivelse till generalpoststyrelsen, i vilken de

"för den händelse andra skulle erbjuda sig fullgöra uppdraget för lägre arvode, härmed dock vilja hafva förbundet oss att, på sätt de redan upprättade kontrakten innehålla, verkställa ifrågavarande landtbrefbäring för samma lägre anbud, som till äfventyrs kan af annan person göras".

Postmästaren i Jönköping fick naturligtvis också denna handling på remiss från generalpoststyrelsen. I sitt svar framhöll han bl a "att Johannessons och Hjelm nu gjorda erbjudande gifver anledning till det antagande, att Hjelm, såsom mera skrifkunnig än Johannesson och derföre såsom nödvärn framskjuten af Wibeck, skulle synas vara landtbrefbärare, men att Johannesson skulle i verkligheten ensam fortfarande bestrida befattningen".

Han framhöll också Wibecks delvis motstridiga uppgifter med en antydning att kronolänsmannen förstod att vända kappan efter vinden. Slutet på det digra ärendet blev att Olsson fick generalpoststyrelsens uppdrag den 29 december att formellt säga upp kontraktet med Wibeck om landtbrefbäring.

Amandus Jonasson fick det nya kontraktet som gick ut på en ersättning av kr 5:77 per vecka, men detta upphörde efter ett år. Därefter anställdes Petter Johannesson utan mellanhänder. Under lång tid fullgjorde han den arbetsamma landtbrefbäringen för bara 200 kronor om året. När poststationen i Tannåker blev återinrättad den 1 januari 1894 avkortades landtbrefbäringslinjen och Johannessons årsersättning sänktes till 150 kronor.

Den kontrovers som uppstått genom att Wibeck ansåg att J A Olsson orättmätigt beskyllt honom för kontraktsbrott på grund av att han låtit en "icke skrifkunnig" person vara landtbrefbärare bilades då Olsson i en skrivelse till poststyrelsen den 30 januari 1885 förklarade sig "afstå från de yrkanden, hvartill Wibecks svaromål gifva anledning".

Men Wibeck glömde inte så lätt sitt nederlag i fråga om mistandet av landtbrefbäringskontraktet. Den 22 maj 1885 påpekade han i ett brev direkt till poststyrelsen (det borde enligt reglerna ha sänts via hans överordnade postmästare) att avlöningen till poststationsföreståndaren i Källerstad inte stod i rimlig proportion till arbetsinsatsen. Han begärde höjning från 150 till 300 kronor om året. Om detta inte bifölls, ville han avgå.

I det svar som postinspektör Winroth i Malmö gav poststyrelsen på den remiss som Wibecks brev föranledde, skrädde postinspektören inte orden. Han begagnade tillfället

"att fästa Kongl. Styrelsens uppmärksamhet derå att, då bemälde Wibeck uti flera fall visat sig tillhöra de poststationsföreståndare, som söka göra sitt till för att åstadkomma svårigheter för den öfver-

ordnade postanstalten, då hans tjänst såsom kronolänsmän med dermed förenade tjänsteresor ej heller ur denna synpunkt gör honom så särdeles lämplig såsom poststationsföreståndare, då slutligen Wibeck bestämt motsatt sig inrättande af postsparbankskontor i Källerstad oaktadt denna fråga, af förekommen anledning, blifvit särskildt bragdt på tal, det, enligt postinspektionens mening, skulle vara särdeles önskligt om med Wibeck ej komme att uppgöras något nytt kontrakt".

Samtidigt uppkom i Jälluntofta tanken på att poststationen kunde flyttas dit. Jälluntofta var en av de få socknar, som kan sägas ha blifvit missgynnade vid kronobrefbäringens upphörande genom att inte få en egen poststation. Å andra sidan kan sägas att Jälluntofta och Källerstads socknar tillsammans var ett exempel på berättigade undantag från tesen "en poststation i var socken".

Postinspektionen i Malmö fick i slutet av augusti flera brev från Jälluntofta i postfrågan. Handlanden J Nygren erbjöd sig att bli föreståndare för den förmodat flyttade poststationen mot 200 kronor i årsarvode och N F Handberg i Simmarydsnäs erbjöd samma tjänst för 175 kronor "med förbindelse att tillhandahålla lämplig lokal vid Jälluntofta kyrka nära vid den passerande postlinjen".

När postinspektör Winroth sände handlingarna till poststyrelsen förordade han Nygren till föreståndare för en eventuellt flyttad poststation men anmälde också att Wibeck hade förklarat sig villig att i avvaktan på beslut sköta sin befattning mot oförändrat arvode till den 1 oktober.

302.							
Källerstad—Bolmsö—Tannåker.							
(Från den 2 januari 1882.)							
O.	—	10,0	} 2,5	Källerstads poststation (Stengårdshult) ...	Th.	5,0	—
	—	5,0			M.	3,0	—
	3,30	4,0	} 1,0	Bolmsö poststation	Th.	11,0	11,30
O.	10,30	—			M.	9,0	9,30
Th.	—	5,0	} 3,5	Tannåkers kyrka	Th.	—	9,0
	6,0	—			M.	—	7,0
Th.	7,0	—		Postföringen & linien ombesörjes af landtbrefbärare.			

I denna tidtabell har med petitstil angivits läget för Källerstads poststation. Samma lilla stil användes för Tannåker, sedan poststationen där blifvit indragen.

En rad skrivelser från befolkningen i Jälluntofta kom under september till poststyrelsen, alla med begäran om att flytta poststationen till kyrkbyn. Bland dem fanns ett brev från en tredje aspirant på befattningen, folkskolläraren S Eriksson. Hans bud var 175 kronor per år för att sköta poststationen.

Wibeck anade att hans begäran om löneförhöjning skulle sluta med att han miste befattningen - formellt hade han ju också sagt upp sig villkorligt, dock inte med tanken på att sluta. Han träffade landshövding C Ekström i samband med en tjänsteresa till Ölme stad och framförde saken på sitt eget sätt. Detta föranledde landshövdingen att be honom komma in med en formell skrivelse, något som han inte tövade med att göra. Brevet daterades den 23 september och innehöll bland annat den uppgiften,

"att genom förflyttningen Kållerstads församlingsmedlemmar naturligtvis få ökad svårighet för befordringen af sina postförsändelser, då Jälluntofta ligger 0,4 mil eller något deröfver längre bort än nuvarande Stationsplatsen, Stengårdshult, som, ovilkorligen lämpligast i afseende till läge för stationen, ligger på gränsen emellan Kållerstads och Jälluntofta socknar, lika långt från hvardera kyrkan".

Wibeck framhöll också att Handberg och Nygren som erbjudit sig att bli poststationsföreståndare, var olämpliga, och avslutade sin skrivelse med att han var villig att kvarstå som poststationsföreståndare om avlöningen höjdes till 200 kronor.

Landshövdingen överlämnade handlingarna till poststyrelsen för prövning utan att "ingå i undersökning om den enes eller andres af de till föreståndare för poststationen i Jälluntofta anmälde personers större eller mindre lämplighet för platsen".

En extra kommunalstämma i Jälluntofta den 5 oktober 1885 ändrade inte på förhållandet och slutet på visan blev i denna omgång att Wibeck fick den begärda löneförhöjningen och poststationen blev kvar i Stengårdshult och fick heta Kållerstad ännu en tioårsperiod.

Till sist segrade dock Jälluntofta i dragkampen och från den 1 oktober 1894 flyttades poststationen från Stengårdshult vid sockengränsen till Jälluntofta och fick där socknens namn. I avsnittet om yngre lantpoststationer berättas mera om Jälluntofta.

Men reaktionen i grannsocknen uteblev inte. Den 2 augusti 1895 hölls en extra kommunalstämma i sockenstugan i Kållerstad. Av protokollet framgår att den tidens lantbrevbäring var en dålig ersättning:

"Emedan denne hvarken kunde eller hade erforderligare utensilier för emottagandet och aflemmandet under resan igenom Kållerstads

socken af värdeförsändelser eller paket, då hans tid är knapp, och stor för att icke säga öfvervinnerlig svårighet sjelfskrifvit måste möta för en ofta i tjocka reskläder utrustad och stundom af regn och snö genomvåt postkörare att utskrifva qvittenser och i öfrigt behandla värdeförsändelser med den noggranhet som är nödig, hvar till komme att postens afgangstid 5 å 6 om morgon var olämplig synnerligast den mörka årstiden för en dylik expedition. Så beslutade stämman enhällig och under allmänt beklagande af den vanlottade ställning beträffande postbefordringen som nu rådde inom socknen, dels att ansökning skulle göras hos Kongl. Generalpoststyrelsen att poststation måtte inrättas inom församlingen i Kållerstads Kyrkeby belägen utmed allmänna vägen å linien Bredaryd - Jälluntofta och dels att församlingen skulle under Tre års tid räknadt från och med den dag i fråga sätta poststation kunde komma till stånd, bidraga med 15 Femton Kronor årligen till aflöning af en möjligen blifvande poststationsföreståndare".

Kyrkvärden A Svensson i Lunden fick uppdraget att göra framställning i ärendet till poststyrelsen. Det gjorde han med den äran och föreslog skolläraren A Johansson till poststationsföreståndare. Postmästare Lorentz Sylwan i Värnamo, under vilken postgången i området nu lydde, tillstyrkte framställningen och postinspektören i östra distriktet ansåg sig "icke böra afstyrka bifall".

Kållerstads socken hade nu åter en egen poststation och den fick vara kvar till den 31 augusti 1954, då en lantbrevbärare tog över. Skolläraren Algot Johansson blev kvar som föreståndare i en ovanligt lång tid, mer än 47 år. Han avlöstes från den 1 april 1943 av Signe Carlström och hon i sin tur följdes från den 1 november 1948 av Margareta Carlström, som fick uppleva poststationens indragning.

I mer än 30 år låg Kållerstads poststation i denna byggnad nära gränsen till Jälluntofta.

Femsjö

Vid kronobrevbäringens upphörande i Jönköpings län inrättades en poststation vid Femsjö kyrka med kyrkoherde Carl Svensson som föreståndare mot 50 kr i årsarvode. I boken "posthistoria från Ljungby kommun" har med början på sid 41 under redovisningen av poststationen i Bolmsö lämnats en rad exempel på hur de hastigt tillsatta poststationsföreståndarna vid den stora reformens genomförande vid närmare eftertanke kom underfund med att de hade alltför liten ersättning i förhållande till arbetsinsatsen. Där har också redovisats hur några av dem lyckades med konststycket att få högre arvode efter förhållandevis kort tid.

Femsjö ger oss ett liknande exempel. Det är dessutom tydligare än de flesta andra därför att poststationsföreståndaren klart motiverar varför han från början accepterade den låga ersättningen och varför han finner en höjning skälig och erforderlig. Även om citatens mångfald i denna bok kan verka tröttande anser jag mig inte kunna undanhålla de mest intresserade läsarna kyrkoherde Svenssons brev så gott som oavkortat, det brev han skrev efter ett halvt år i postens tjänst:

"Då frågan om inrättande av Poststationer till och med socknevis sisl. år kom till allmänhetens kännedom, spridde sig, jag vet icke af hvad anledning, den föreställningen, att en föreståndare vid en dylik Station ej skulle få vidare att göra, än mottaga de från kommunen inlemnade bref, inskrifva dem i en postbok och öfversända dem till närmaste, redan förhandenvarande, mera egentliga Postanstalt, från hvilken han likaledes till utdelning hade att emottaga hvad som anlände, allt utan någon annan redovisningsskyldighet än kontant uppgörelse med en sådan större postanstalt kvartalsvis eller månadsvis. Under sådan förutsättning bildar sig den opinionen, att för så ringa möda arvodet ock borde vara ringa. Sålunda åtog jag mig att förestå Femsjö Poststation under ett år för 50 Rdr Rmt, styrkt i nyssnämnde förutsättningar utaf sjelfve auktionsförrättaren, hvilken äfven trodde, att brefs frankering, assurering och rekommendation mm skulle förekomma endast på vissa dertill inrättade större Post-

anstalter. Först när breflåda, vigter, stämplar, sigill och öfrig materiel jemte en mängd handlingar anlände i förening med förordnande, kom jag ur förutnämnde illusion och, såsom troligen många andra, till visshet om, hvad jag åtagit mig, ett åtagande som visserligen ej inträffat mot mindre än 200 Rdr såsom arvode, om jag vetat, hvad jag nu vet.

Den påpasslighet som måste iakttagas, den kvartalsvis skeende redovisningen enl. flere formulär af olika uppställning, svårigheten för en föreståndare, för att icke säga, omöjligheten att aflägsna sig från Stationen, om också blott på några få dagar, tillstötande nattvak mm gifver mig anledning, att vördsamt hemställa, om icke Kongl. General Post Styrelsen är beredvillig, att äfven under löpande år anordna ett extra anslag utöfver de 50 Rdr, hvarigenom någon proportion emellan arbete och lön uppkomme, något som, efter hvad jag förnummit, äfven vederfarits andra föreståndare då de anmält sig. Poststationsföreståndare som i början begärde 200 Rdr, hafva också blifvit tillerkända ett sådant arvode. När från de mig tillerkända 50 Rdr afgår för skrif- och förseglingsmateriel jemte 6,50 för förordnandet, kan jag icke räkna återstoden såsom någon ersättning".

Kyrkoherdens brev remitterades från poststyrelsen till postkontoret i Jönköping, under vilket poststationen lydde. I svaret uppgav t f postmästaren Wilhelm Claesson att ytterst få brev kom med postpåsen från Femsjö och att frimärksförsäljningen var ringa.

Poststyrelsen ville nu veta landskansliets uppfattning, inbegripande även ett svar på den direkta frågan om poststationen i Femsjö inte kunde dras in som obehöfvig. Om så inte var fallet ville man veta om det fanns någon annan lämplig person i Femsjö som kunde åta sig att vara poststationsföreståndare mot 50 kronor om året eller ett obetydligt högre belopp.

I sitt svar den 3 oktober gjorde landskansliet först en återblick på utredningen kring kronobrevbäringens upphörande och konstaterade att man vid det tillfället hade försökt inskränka antalet nya poststationer till det minsta möjliga. Detta hade lett till att angränsande småsocknar fick en gemensam poststation i sådana fall, då en dylik lösning ansågs kunna göras utan större olägenhet. Missnöje yppades visserligen med denna anordning och berörda socknar yrkade på att varje socken skulle få sin egen poststation. Detta hade förutsetts i riksdagspropositionen, men landskansliet hade inte ansett sig böra understödja sådana yrkanden. Någon indragning av Femsjö poststation kunde inte tillstyrkas, eftersom den behövdes för "tjenstebrefvexlingens behöriga gång".

Landskansliet hade förgäves förhört sig om namn på någon annan lämplig person som kunde bli poststationsföreståndare i Femsjö. I de flesta socknarna hade det varit förenat med svårighet att besätta sådana förtroendeposter, särskilt som man strävat efter att förlägga stationerna i sockenkyrkornas närmaste grannskap för att finnas

bekvämt tillgängliga för allmänhet och tjänstemän. I skrivelsen tillades att om avlöningen vid Femsjö station bestämdes till 100:- om året kunde det beloppet inte anses vara högre än vad som skärligen erfordrades.

Nu gick poststyrelsen med på såväl att poststationen skulle behållas som att kyrkoherdens arvode skulle höjas till 100 kr om året, räknat från den 1 november 1874. Men den 4 december blev Carl Svensson utnämnd till kyrkoherde i Markaryd och meddelade postkontoret i Jönköping att han bara kunde förestå poststationen i Femsjö under 1:a kvartalet 1875.

En ny kontakt med landskansliet gav vid handen att kommunalstyrelsens ordförande Anders Johan Jönsson i Walshult skulle kunna bli poststationsföreståndare "varande Jönssons bostad belägen så nära intill sockenkyrkan, att någon tillökning i väglängden för postföringen emellan Unnaryds och Femsjö poststationer genom stationens flyttning från pastorsbostället till Jönssons bostad icke uppkommer".

Jönsson tillträdde sin befattning den 1 april 1875 och fick samma årsarvode, 100 kronor, som företrädaren lyckats utverka efter tio månaders verksamhet. Men det blev nya komplikationer efter ett par år. En extra kommunalstämma hölls i Femsjö den 21 januari 1877. Då hade Anders Jansson blivit ordförande i kommunalstyrelsen. Protokollets andra paragraf berättar att poststationsföreståndaren hade flyttat stationen "till sitt egande hemman Walshult, beläget ett stycke från almänna vägen, och närmare en fjerdedels mil från Kyrkan som har sin plats mitt i församlingen". Tillsammans med Anders Johan Jonasson i Femsjö skattegård fick Anders Jansson uppdraget att ödmjukt anhålla hos poststyrelsen om återflyttning till kyrkans grannskap av poststationen.

Ur denna anhållan, daterad den 1 februari 1877, citeras:

"Att bemålde föreståndare dristat på eget bevåg verkställa denna flyttning, vilja vi för hans egen skull icke förmoda; men något beslut härom af Kongl. Poststyrelsen har emellertid icke kommit till församlingens kännedom".

Skrivelsen andas harm och antyder bygräl som så många andra brev i liknande ärenden från den tiden. Västbo härads kronofogde anmodades knappt tre veckor senare av landskansliet i Jönköping att uttala sig i frågan. Nu inträffade att kronofogden i sin tur vände sig till en man, vars namn vi ofta stöter på i postala handlingar, kronolänsmannen Carl Wibeck. Denne uppgav att när Jönsson åtog sig att förestå poststationen var han den ende lämplige och då tillgänglige. Inför kronolänsmannen hade han i vittnens närvaro muntligen

talat om att han inom tre månader skulle flytta från hemmanet Walshult till Femsjö kyrkby.

Eftersom Jönsson fortfarande bodde i Walshult och där hade poststationen ansåg kronofogden att Jönsson skulle åläggas att flytta till kyrkbyn, om han önskade fortsätta att sköta poststationen. I motsatt fall borde folkskollärare Elias Elmén eller kyrkoherde W. Ekedahl utses till ny poststationsföreståndare.

Samma dag, den 22 mars 1877, som Elias Elmén skrev under ett bevis om att vilja åta sig poststationens skötsel för 100 kronor om året undertecknade Anders Johan Jönsson en förbindelse att inom tre månader återflytta poststationen till Femsjö kyrkby, där han hade inköpt ett hemman. Landskansliet översände dessa handlingar till poststyrelsen med hemställan att saken skulle få bero vid Jönssons åtagande. Berörda postförare fick förklara sig acceptera att utan ändring i ersättningen fortsätta att befordra posten mellan Femsjö och Unnaryds resp Breareds poststationer även efter poststationens planerade flyttning. Därmed var saken ur världen och Jönsson arbetade vidare som poststationsföreståndare i Femsjö. Hans efterträdare blev kyrkoherde W. Ekedahl, som fick 150 kr om året i lön. När denne avgick som kyrkoherde förslog han att befattningen skulle överflyttas på den kyrkliga efterträdaren Gustaf Lindblad från Häradsbäck. Den 1 juli 1910 övertogs chefskapet av hemmansägaren Anders Andersson, som förestod poststationen till sin död år 1945. Därefter blev Karl Erik Valdemar Svensson föreståndare, och från den 1 januari 1955 ersattes poststationen med lantbrevbäring.

Det är glädjande att få höra från läsarna av mina böcker. Agnes Nordqvist i Alfta, född 1900, berättar i ett brev hur hon som barn var med kusiner och hämtade posten i Femsjö kyrkby. De "satt runt omkring i det stora vackra rummet och postmästarens Anders satt vid sitt skrivbord med en bunt och läste upp alla adresserna". Mina läsare är välkomna att bidra med minnen till följande böcker.

Bolmsö

Postmästaren i Gislaved fick inom sitt område en stor del av de nya poststationerna i Västbo, när kronobrevbäringen upphörde den 1 januari 1874 i Jönköpings län. Men den långa då nyinrättade linjen mellan Jönköping och Unnaryds två år gamla poststation lydde under postmästaren i Jönköping. Det gjorde också gångposten mellan Unnaryd och Femsjö, vilken inrättades samtidigt, liksom gångposten mellan Kållerstad och Tannåker genom Bolmsö. Samtliga poststationer utmed den nya linjen och dess sidolinjer tillfördes Jönköpings postområde som således formade en kil genom det område postmästaren i Gislaved sattes att förvalta.

Bolmsö poststation inrättades vid Bolmsö Brogård och ett avtal tecknades med orgelnisten P Wilander om att sköta poststationen för 25 riksdaler per år.

Därmed slogs visserligen inte något rekord, för det fanns poststationer på andra håll i Småland, där arvodet var ännu lägre. Det gick emellertid snart nog upp för Wilander att lönen inte motsvarade arbetsprestationen och hans begäran om högre lön den 2 mars bifölls utan att han behövde iaktta någon uppsägningstid. Från den 1 april höjdes arvodet till 100 kronor, per år räknat.

Wilander kunde inte själv sköta sin poststation oavbrutet och han begärde i slutet av året att befattningen skulle anförtros åt hustrun eller den trettonåriga dottern. Poststyrelsens svar blev att "som ingendera af dessa personer är myndig och de således ej kunna till föreståndare för poststation antagas, samt Wilander för öfrigt icke uttryckligen afsagt sig befattningen, har Kongl. Styrelsen funnit berörda framställning icke till någon dess vidare åtgärd för-anleda".

Kyrkoherde Frans Allgulin blev Wilanders efterträdare som poststationsföreståndare på Bolmsö. Om poststationens vidare öden berättas i boken "Posthistoria från Ljungby kommun".

Tannåker

Som en sidolinje till den långa kärrpostföringslinje vilken vid kronobrevbäringens upphörande inrättades mellan postkontoret i Jönköping och poststationen i Unnaryd den 1 januari 1874 ordnades en gångpostlinje mellan Kållerstad och Tannåker via Bolmsö. Kontraktet om denna upprättades med poststationsföreståndaren i Kållerstad, kronolänsmannen Carl Wibeck. Denne gick inte själv med posten utan lejde en man för uppdraget och gjorde sig därigenom en arbetsfri extraförtjänst. För kärrposten från Jönköping tecknades på sträckan mellan Bredaryd och Kållerstad ett kontrakt med handlanden Samuel Abrahamsson i Ås' klockaregård.

Poststationen i Tannåker förlades till Skattegården, där hemmansägaren Anders Jonasson blev föreståndare mot ett årligt arvode av 25 riksdaler, samma som P Wilander i Bolmsö fick för sitt bestyr. Man får gärna intryck av att poststationerna i utkanten av länet kom i stryckklass. Postgången till Tannåker var dessutom äventyrlig, något som berörs i kapitlet om Kållerstad.

I maj 1874 förelåg hos poststyrelsen åtskilliga ansökningar från poststationsföreståndare om att få bättre lönevillkor. I en skrivelse till postkontoret i Jönköping den 21 maj 1874 meddelades att "efter inhemtande af erforderliga upplysningar i afseende på omfånget af göromålen vid de olika stationerna, Kongl. Styrelsen funnit för godt medgifva att arvodet till föreståndaren för poststationen i Tannåker Anders Jonasson må från och med den 1 nästinstundande juni tills vidare utgå med ett till etthundra /100/rdr för år förhöjdt belopp".

Den 30 september 1879 drogs poststationen i Tannåker in i samband med att lantbrevbäring infördes. Postmästare Billing i Jönköping var tveksam inför denna ändring och anförde förgäves två månader tidigare i en skrivelse till poststyrelsen följande:

"Det vill ock synas Postkontoret som skulle poststationen å Bolmsö med mindre olägenhet för brevvetlingen kunna indragas i stället för den i Tannåker, helst denna plats, derest postlinien framdeles liksom hittills kommer att utgå från vestra landet öfver ön, förmodligen blifver liniens ena ändpunkt".

Poststationen i Tannåker blev återinrättad den 1 januari 1894. Om dess vidare öden kan läsas i "Posthistoria från Ljungby kommun".

Dannäs

Vid kronobrevbäringens upphörande inrättades en postgång med två turer fram och tillbaka varje vecka mellan Forsheda poststation och Dannäs säteri genom Torskinge socken. Till föreståndare för den samtidigt inrättade poststationen i Dannäs utsågs agronomen Johan Henrik Lemchen, född 1847.

Under samtalen i Jönköping den 29 oktober 1877 mellan landshövdingen och generalpostdirektör Wilhelm Roos fördes Dannäs på tal bland de många orter som skulle kunna ihågkommas med lantbrevbäring. Åtskilliga skulle mista sina poststationer, när lantbrevbärarna började vandra, men sammanträdesanteckningarna visar inte att man hade tänkt en sådan lösning för Dannäs. Utskriften från sammanträdet återspeglas i en skrivelse den 30 december 1878 från landskansliet till poststyrelsen, i vilken kommentarerna till den planerade lantbrevbäringen blott berör Torskinge. Dannäs fick behålla sin poststation.

Postföringen mellan Forsheda och Dannäs omorganiserades till en lantbrevbäringslinje från den 1 oktober 1879 med Johannes Rydén som lantbrevbärare. I en skrivelse den 22 mars 1882 sade han upp sig villkorligt

"såvida Kongl. Generalpoststyrelsen icke anser skäligt att höja ersättningen för enahanda landtbrefbäring i ett för allt, från 1 krona 70 öre till 2 kronor 50 öre för hvar fullbordad tur från Forsheda till Dannäs och åter eller 5 kronor för hvar hel vicka, mot hvilken Förhöjning jag härigenom förklarar mig villig att med landtbrefbäringen fortsätta".

Det blev avslag och Johannes Rydén måste skriva under ett godkännande av att hans kontrakt på grund av den villkorliga uppsägningen upphörde att gälla med utgången av juni 1882.

Men poststyrelsen missräknade sig när det gällde att få en ny lantbrevbärare mot lägre ersättning än den som Rydén ansåg vara skälig. Postinspektör Hugo Winroth anmälde i en skrivelse från Malmö den 15 juni 1882 att det uppgjorda förslagskontraktet på 2:50 per tur motsvarade det lägsta anbudet,

"hvadan, då dessutom den nuvarande landtbrefbäraren, som afgifvit anbudet ifråga alltid visat sig lämplig och pålitlig, postinspektionen tillåter sig hemställa, att detsamma måtte vinna Kongl. Styrelsens godkännande".

Det blev bifall, och förre soldaten Rydén kunde fortsätta sin vandring med postväskan söderut från Forsheda.

Agronomen Johan Henrik Lemchen efterträddes som föreståndare för poststationen i Dannäs av Johanna Wilhelmina Lemchen och under hennes ledigheter tjänstgjorde komministern A Emanuelsson. Efterträddare blev från år 1901 komminister Frans Axel Jakob Allgulin, då med en årslön av 150 kronor.

Poststationen i Dannäs ersattes med bilåkande lantbrevbäring från Forsheda den 1 februari 1968 samtidigt som poststationen i Torskinge drogs in. Den avgående föreståndaren Valborg Carlsson deklarerade enligt Värnamo Nyheter's medarbetare att hon kände vemod inför avskedet. Arbetet hade varit stimulerande men beslutet om nedläggning var inte oväntat och omorganisationen medförde förbättringar för de lantbrevbäringsbetjänade kunder som tidigare hade fått post bara fyra dagar i veckan. Det blev nu daglig lantbrevbäring, vilken även inneslöt dem som hade utträttat sina postärenden hos Valborg Carlsson.

338.								
Forsheda—Dannäs.								
(Från den 1 oktober 1886.)								
T. F.	—	9,0	1,3	Forsheda poststation	T. F.	6,0	—	
				Torskinge				
				Liljenäs				
				Storekull				
T. F.	12,30	—		Dannäs' poststation	T. F.	—	2,30	
Postföringen & linjen ombesörjes af landtbrefbärare.								

Torskinge

Den första poststationen i Torskinge förlades till Klockaregården och dess föreståndare blev komministern Erland Colliander. Han fick 50 kronor i årsarvode. Vid förberedelserna för att införa lantbrevbäring hörde Torskinge till en av de orter som föreslogs mista sin poststation. Kronolänsman Ekelund, som själv var föreståndare för poststationen i Kulltorp informerade den lilla kommunens styresmän om planerna. En kommunalstämma tog upp frågan den 27 mars 1878.

Landskansliet i Jönköping ville veta vem som skulle vara kommunens ombud efter att den planerade indragningen av poststationen hade verkställts. Ombudet var enligt planerna den förmedlande länken mellan lantbrevbäraren och sockenborna.

Stämmoprotokollets andra paragraf återspeglar en stark önskan att poststationen skulle få behållas, men det innehåller också uppgiften att komminister Colliander skulle utses till kommunombud om önskan inte kunde villfaras. Man preciserade också ett önskemål om hur den eventuella lantbrevbäringslinjen skulle sträckas, nämligen

"från Dannäs till Store Kull, hvarest Kommunalstyrelsens Ordförande har sin bostad, vidare till Liljenäs, som bebos af Herr Majoren och Riddaren C Fägerskjöld, hvilken i egenskap av Expeditionshafvande utväxlar stor post, och från och till hvilken dessutom såväl ankommande som afgående post är den största inom kommunen; än vidare till Thorskinge Klockareg, det nu utsedda ombudets bostad, slutl till Forsheda poststation: och tvärtom".

Det var bäddat för indragning och denna genomfördes den 30 september 1879. Kommunombudet blev så småningom "postnederlag" i folkmun och fungerade i stort sett som en poststation utan kassa och utan ersättning från postverket till den som skötte nederlaget. När Colliander slutade som kommunombud, trädde skolläraren och organisten Johan Salomon Ljunggren till. Några försök gjordes att få poststationen återinrättad, men det skulle gå två hela decennier innan de lyckades.

En framställning den 17 januari 1899 åtföljdes av ett erbjudande från Ljunggren att åta sig föreståndareskapet för en återinrättad poststation mot 150 kronor i årsarvode. Efter utredning avstyrkte postmästare Lorentz Sylwan i Värnamo bland annat med motiveringen att en eventuell poststation

"icke skulle vara af annat effektivt gagn för församlingen än att den skulle tillföra nuvarande nederlagsföreståndaren ett större arvode af Postverket i stället för det mindre som socknen nu utgifver åt honom och från hvilken obetydliga tunga socknen skulle befrias på Kongl. Postverkets bekostnad".

Även postinspektören avstyrkte och vid föredragningen i generalpoststyrelsen den 3 mars beslöts att framställningen inte skulle föranleda till vidare åtgärd.

Den 26 september samma år kom Ljunggren igen med en skrivelse i vilken han erbjöd sig att utan lön från postverket förestå poststationen i Torskinge under tre år, om den återinrättades. Nu ändrade postinspektören uppfattning och föreslog att poststationen skulle inrättas från den 1 januari 1900. Poststyrelsen biföll och skolläraren Ljunggren fick skriva under ett formellt kontrakt.

Så oförmånliga kontrakt var inte helt ovanliga på den tiden. När Ljunggren undertecknade det var han inte helt medveten om hur mycket arbete det innebar att sköta poststationsföreståndaresysslan, och den 5 maj 1900 begärde han ändring i ett brev med bl a följande text:

"Villigt erkänner jag, att jag genom mitt kontrakt förlorat min juridiska rätt till att begära lön från Postverket, men då min förökade verksamhet genom Stadga för kyrkobetjante ställt mig i större trångmål med afseende på tillfälle att sköta posten, allrahälast som vederbörande prästerskap till alla delar utkräfvat sin rätt, då arbetet och framför allt ansvaret med afseende på posten blifvit större än jag beräknat sedan platsen öfvergått från nederlagsställe till station, då det därjämte kännes förödmjukande att räknas såsom aflönad af kommunen genom en s.k. ersättning af 25 kronor, så vågar jag vördsamt utbedja mig den förmånen, att af billighetsskäl mitt kontrakt måtte förändras därhän, att min lön från Kongl. Postverket måtte för år höjas från 0 kronor till 100 kronor, räknadt från den 1 juli detta år, intilldes nuvarande kontrakterade tid är ute den 31 december 1902".

Postinspektören tillstyrkte och poststyrelsen biföll, dock för tillämpning från den 1 oktober 1900.

Efter Ljunggren övertogs poststationen av Alfred Andersson år 1925 och sysslan gick sedan i arv till sonen Gustav Andersson. Han fick uppleva poststationens indragning den 30 januari 1968, då ortspressen som vanligt ägnade stort utrymme åt omorganisationen. De som skött sina postärenden vid den lilla poststationen blev därefter betjänade genom bilåkande lantbrevbäring från Forsheda.

Bälaryd

I avsnittet om Hestra sägs att man får umgås med en viss försiktighet med uppgifterna i ortstämpelkatalogerna och Yngve Nylanders bok. Detta gäller vissa andra poststationer, t ex Linneröd och Bälaryd. Det vore underligt om böcker med en så stor mängd detaljuppgifter kunde vara helt felfria. Den noggranne forskaren kan vid behov komplettera böckerna.

En orsak till avvikelser kan vara den brådska och arbetsbörda som präglade verksamheten inom Generalpoststyrelsen i samband med kronobrevbäringens upphörande. Den ledde inte enbart till att senare års sammanställningar kunnat bli ofullständiga utan också till att den tidens hjälpredor kunde uppvisa en och annan felaktighet. Detta inträffade med den tidtabell som utfärdades att gälla från december månads början för diligenslinjen Jönköping - Halmstad. Där anges Bälaryd som en poststation en mil söder om Villstads poststation, men i verkligheten var Bälaryd en gästgivaregård utan poststation. Felet rättades till och i en senare tidtabell återfinns Bälaryd som gästgivaregård, med ordet satt i petit-stil, och med en korrigerad avståndsuppgift i förhållande till Villstad.

Förväxling har i tidtabellen ägt rum med Bälaryds poststation i Norra Vedbo härad. Dess historia hoppas jag kunna återge i en senare bok. I den stora brådskan inför reformen med kronobrevbäringens upphörande tyddes den handskrivna uppgiften Bälaryd felaktigt, och den stämpel som tillverkades för poststationen i Bälaryd fick ett ö i stället för ett ä i namnet.

Poststationsföreståndaren Clas Johan Wahlgren i Bälaryd påpekade den felaktiga stavningen i en skrivelse den 29 november 1876, kanske inte så mycket med tanke på stämpeln utan fast mera för att slippa uppleva felsorteringar. Han skrev bl a följande:

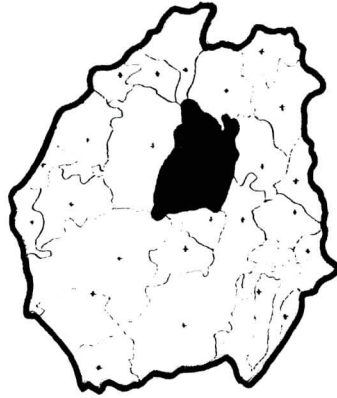
"En gästgivaregård med namnet Bälaryd finnes i Vestbo Härad, å hvilken plats skall finnas handlande, handtverkare af åtskilliga yrken m.fl., eftersom hit ankommer nästan för hvarje postdag fr. 1, 2 t. o. m. 5 å 6 bref, hvilka skolat ha adress: Gislaved (i st. för Bälaryd), dit brefven härifrån returneras till stort besvär, icke allenast för denna, utan för många flere stationer".

Teoretiskt skulle det inte ha varit otänkbart att en poststation hade inrättats vid Bälaryds gästgivaregård i Villstads socken när kronobrevbäringen upphörde. Men då hade man sannolikt inte fått någon poststation med namnet Villstad. Det namn som gavs poststationerna var inte alltid bundet till socknens namn utan kunde ha valts efter den by eller gård dit poststationen förlades. Vi finner inte några sådana exempel i Västbo härad när det gäller 1874 års poststationer, där samtliga fick socknarnas namn. De äldre poststationerna döptes ofta efter namnet på den plats dit de förlades, t ex Nyby.

På andra håll var bruket vacklande för 1874 års poststationer. Det finns flera exempel på detta i boken "Posthistoria från Ljungby kommun", t ex Prestorp i Berga socken, Ränthe i Torpa socken, Bolmstad i Angelstads socken. Det finns också ett exempel på en poststation som förlades långt från kyrkbyn men ändå fick socknens namn, nämligen Hamneda. Dess första poststation, inrättad 1874, låg i Horn.

Jönköping—Halmstad.									
(Från den 1 december 1874).									
Diligens.									
T. Th. L.	—	9	f. m.	3½	Jönköpings postkontor	Th. L. T.	8,30	—	e. m.
T. Th. L.	2,35	2,45	e. m.	1½	Mulseryds poststation	Th. L. T.	2,45	2,55	e. m.
T. Th. L.	4,45	4,50	e. m.	2½	Mohärads poststation	Th. L. T.	12,40	12,45	e. m.
T. Th. L.	8,40	9,40	e. m.	2½	Orreryds poststation	Th. L. T.	7,50	8,50	f. m.
O. F. S.	1,15	1,20	f. m.	1	Nissafors poststation	Th. L. T.	4,10	4,15	f. m.
O. F. S.	2,50	2,55	f. m.	2,10	Gislaveds postexpedition	Th. L. T.	2,35	2,40	f. m.
O. F. S.	6,10	6,15	f. m.	3½	Wilstads poststation	O. F. M.	11,15	11,20	e. m.
O. F. S.	11,30	—	f. m.	16½	Bälaryds poststation	O. F. M.	—	6	e. m.
					Nyby poststation				
					Sjögårds poststation				
					Halmstads postkontor				

Denna "miss" i tidtabellerna under den stora brådskan vid omorganisationen i anslutning till kronobrevbäringens upphörande hör till sällsyntheterna men kan välla förargelse för forskare.

Reftele

"Med anledning af hvad Kongl. Majts Befallningshafvande i länet, i sammanhang med afgifvet yttrande i fråga om kronobrefbäringens besörjande genom Postverket, föreslagit, har Kongl. Generalpoststyrelsen beslutat, bland annat,

dels att postföringen å linien Gislaved-Wernamo skall med nästa års ingång från en till två turer fram och åter i hvar vecka utsträckas,

dels att följande nya poststationer samtidigt skola å denna linie inrättas, nämligen:

vid Ölmestads gästgivariegård, under benämning Refteled, med handlanden J. O. Appelgren såsom föreståndare, - - - "

Texten är hämtad ur en skrivelse den 22 december 1873 från poststyrelsen till postkontoret i Gislaved och kan anses vara födelseurkunden för posten i Reftele.

Årsarvodet för Appelgren som poststationsföreståndare blev 100 riksdaler. Tillkomsten av järnvägen mellan Halmstad och Värnamo gjorde att Appelgren blev av med denna extraförtjänst snart nog. Det var från och med den 15 september 1877 som poststationen flyttades från affären vid Ölmestads gästgivariegård till det nyuppförda stationshuset. Omständigheterna kring ändringarna på grund av järnvägstrafiken redovisas i avsnittet "Järnvägar i Västbo" (sid 159).

Järnvägens namn på stationen var Ölmestad och därför ändrades namnet på poststationen från Refteled till Ölmestads station i och med flyttningen. Detta medförde vissa komplikationer, för i Vista härad fanns en församling med namnet Ölmstad. Den hade fått en egen poststation den 1 april 1874 efter en förnyad framställning från landshövdingen i Jönköping.

Den nordsmäländska poststationen med namnet Ölmstad blev ersatt med lantbrevbäring från den 1 juli 1879, men det hindrade inte att post som skulle till Reftele sändes felaktigt norröver och post som

skulle till Ölmstads församling hamnade i Reftele. Men inte förrän år 1885 påtalades detta officiellt. Då skrev ordföranden i Ölmstads kommunalstämma ett brev till poststyrelsen, daterat den 16 januari. Däri hette det följande:

"Ölmstads församling i Jönköpings Län, Vista härad, håller för sin icke obetydliga korrespondence egen postväska med Jönköpings kongl. postkontor, och dess adress är således 'Ölmstad, Jönköping'. Dock har det under många år visat sig, att denna adress, äfven med bifogande af "Wista härad", icke kan förekomma förväxling med Ölmestad poststation i Westbo härad. Sålunda inträffar alltför ofta, att postförsändelser hit göra en några dagars omväg till Ölmestads poststation och der afstämplas, och tvertom, att försändelser till Ölmestad station göra en omväg hit och härifrån retourneras. Till förekommande af denna olägenhet hemställes i största ödmjukhet, enär namnförändring på en socken torde böra undvikas, om icke namnet på Ölmestad poststation, som är belägen i Refteleds socken i närheten af Refteleds kyrka, kunde utbytas mot ett annat namn, t ex (Vestbo-)Refteled, hvarigenom all namnförväxling skulle försvinna."

På förfrågan fann konkursförvaltningen för Halmstad-Jönköping Jernväg "skäligt medgifva, att namnet för 'Ölmestads station' vid Halmstad-Jönköpings jernväg må från den 15 nästa Maj förändras till Refteleds station". Med anledning därav bestämde poststyrelsen att poststationen skulle heta Reftele.

Från Reftele inrättades en lantbrevbäringslinje till Hakarps by i anslutning till den ändrade postföring som betingades av att en ny väg byggdes mellan Anderstorp och Reftele. Detta omtalas i kapitlet "Postkontoret i Gislaved".

Torparen Karl Josef Johansson, som fick kontraktet om denna lantbrevbäring i konkurrens med andra sökande, begärde den 29 juni 1892 att få sin ersättning höjd från 60 till 75 öre per tur med motiveeringen

"att hela postgången inberäknad tiden för min gång från och till hemmet morgnar och aftnar till och från Refteled station, upptager sex timmar hvarje gång, alltså fullt 1/2 dagsverke; och enär dagsverkspriset för en fullt arbetsförr person för närvarande i allmänhet uppgår till 1 Krona 50 öre och oftast något deröfver, synes min begäran vara både billig och rättvis. Skulle denna förhöjning icke beviljas, nödgas jag afsäga mig befattningen att bestrida denna postgång".

Poststyrelsen tog torparen på orden och lät ledigförklara lantbrevbäringslinjen. Han sökte själv men vågade på grund av risken för konkurrens från andra inte ta till med 75 öre som han gjort i sin begäran om löneförhöjning utan nöjde sig med 69 öre per tur. Den 31 juli anmälde postinspektör Hugo Winroth till poststyrelsen att "något billigare anbud ej stått att vinna, samt i öfrigt denna ersättning med omkring 22 öre per mil understiger medeltalet af den lega, som till postinspektionen underlydande lantbrefbärare utbetales".

Karl Josef Johansson fortsatte att vandra med posten på den lantbrevbäringslinje som tillkommit som en biprodukt av postmästare Albrecht Almgrens förslag till ändrad postgång på huvudlinjen norrifrån. Postförarna på denna linje var för övrigt inte heller nöjda med sina ersättningar och i augusti 1894 sade postföringsentreprenörerna Anders Nilsson i Törås, Alfred Lorentzon i Anderstorp och A V Johansson i Stjernhult upp kontraktet om postföring från Gislaved till Reftele via Anderstorp. Ungefär samtidigt kom en uppsägning från Hans Petter Johansson i Sebjörnarp avseende postföring mellan Norlida gästgivaregård och Gislaved. Den kungörelse vilken därefter utfärdades angående postföringen mellan Norlida och Reftele resulterade i flera anbud. Nya postförare antogs 1895. Med tillkomsten av järnvägen Gislaved - Reftele i december 1901 blev det ånyo ändrade postföringsförhållanden. Sålunda blev slaktaren Hans Vilhelm Svensson i Gislaved av med sitt kontrakt om postföring tre gånger i veckan mellan Norlida gästgivaregård och Reftele via Gislaved och Anderstorp. Han hade tecknat detta kontrakt år 1899 då de fyra år tidigare antagna postförarna hade slutat.

Med Alfred Magnusson i Slätteryd tecknades ett nytt kontrakt, som begränsades. Det avsåg postföring med häst och vagn tre gånger i veckan mellan Norlida och Gislaved att gälla "från och med den dag postbefordran vidtager å jernvägssträckan Reftele-Gislaved".

Trafiken på den nya järnvägen kom officiellt i gång den 22 december 1901 och nu hade Reftele förvandlats till en järnvägsknut. Efter den på 1890-talet genomlidna konkursen var järnvägsbolaget rekonstruerat och hette nu Halmstad Nässjö Jernvägar.

Poststationen i Reftele utvecklades gynnsamt. Den skildes från järnvägsstationen 1919 och Anton Andersson blev ny poststationsföreståndare i fastigheten Karlsdal, där det också fanns en konsumbutik och ett kafé. År 1941 fick poststationen modernare lokaler i Västbo härads sparbanks fastighet.

Anton Anderssons dotter Birgitta Sollerby biträdde fadern i den postala verksamheten och tog över chefskapet 1950, då poststationen upphöjdes till en sk postexpedition. Med den nya terminologin har den förvandlats till ett "lokalpostkontor i delegeringsgrupp 2". Birgitta Sollerby avgick vid årsskiftet 1980/1981. Postkontorets nye chef är Gunnbritt Andersson.

I kapitlet "Lantbrevbärningen i Sverige" i boken "Kommunikation i gränsbygd" berättas om hur de gående lantbrevbärarna började sy-

nas på våra landsvägar år 1878 och hur lantbrevbäringslinjerna så småningom blev allt fler. Här skall nämnas något om hur lantbrevbärning också inrättades i Reftele. Vid en extra kommunalstämma den 10 september 1897 i Reftele sockenstuga fick protokollets andra paragraf bland annat följande innehåll:

"..och då den ifrågasatta breffbäraren kommer att fortskaffa post, icke endast åt Herr Kronofogden i orten, kommunalstämmans och kommunalnämndens ordförare, socknens fjerdingsman, utan äfven innevärnarna i Mellby, Wäcklinge, Haga, Bägaryd, Boaryd, Björnaryd, Kulla, Koshult, Galtås och Wimmerstorps byar med flera ställen, och förden skull väl behöflig, fann stämman på det lifligaste sig föranlåten att enhälligt tillstyrka bifall till denna ansökan".

När postmästare Sylwan skickade den ansökan vidare som blev en följd av stämmobeslutet menade han att de flesta som bodde i alla uppräknade byar inte hade behov av någon regelbunden postgång, men det skulle bli en stor fördel för kronofogden om brevbäringslinjen inrättades. Postmästarens tveksamhet kom särskilt till synes i den avslutande meningen:

"Snarare torde ett medgifvande i denna sak lätteligen warda ett prejudikat, vid hvilket alla hvilka ute i bygderna önska att Kongl. Postverket skall bära deras post från stationen till deras hem, med förkärlek skulle stödja sig".

Postinspektören i östra distriktet, som själv besökte Reftele för att få mera kött på benen, fann sig efter samtal med kronofogde Mentzer föranlåten tillstyrka och sände till och med ett förslagskontrakt till poststyrelsen. Det godkändes och torparen Karl Axel Hjalmar Andersson blev den förste lantbrevbäraren i Reftele. Han slog ut sin medsökande Anders Petter Nilsson i Ebbestugan.

Reftele järnvägsstation på 1930-talet. Publ med tillstånd av SJK-F.

Bredaryd

I den långa rad av poststationer som inrättades vid kronobrevbäringens upphörande i Småland från den 1 januari 1874 finner vi den i Bredaryd. Fanjunkare A P Rydell blev föreståndare och fick 100 kronor i årsarvode. Vid tillkomsten av järnvägen mellan Halmstad och Värnamo år 1877 blev några poststationer flyttade till de närbelägna nya järnvägsstationerna och de ursprungliga föreståndarna skilda från sina kontrakt, men för Bredaryds del inträffade denna förändring först år 1887. Då blev Rydell uppsagd och stinsen Axel Svensson trädde till. Stinsbytena återspeglas i raden av föreståndare, 1891-1894 Alrik Hultin, 1904-1911 J F Söderström och 1911-1914 Axel Granath.

Bredaryds station och bangård år 1916. Publ med tillstånd av SJK-F.

År 1914 flyttades poststationen till Fridhem med Gerda Wetter som föreståndare. Hon fick uppleva postens flyttning till Riddersdal och Bredåkra, där Hildegard Lundahl trädde till år 1939. Tre år senare inrymdes posten i Bredaryds sparbanks fastighet. När Hildegard slutade sin tjänst i oktober 1975 hade hon arbetat i posten under 46 år. Med postens nya terminologi kallas Bredaryd för ett lokalpostkontor i delegeringsgrupp 2. Chef är Ingrid Sävendal.

För Bredaryd gäller liksom för de flesta poststationer som tidigt förenades med järnvägen att det är tunnsått med dokument som återspeglar utvecklingen. Bredaryd utgjorde anknypningspunkten vid järnvägen för den norrifrån kommande postföringslinjen och den söderut gående till Kållerstad och Unnaryd. Bland dem som konkurrerade om kontraktet för postföringen mellan Stengårdshult och Bredaryd kan nämnas Nils Danielsson i Gynnås, Lorentz Petersson i Tunabo och Peter Andersson i Gårö. Under loppet av år 1892 hade postmästare J A Olsson mycket arbete innan han till sist lyckades pussla ihop postföringen på sträckan fram till Bredaryd. Den ganska digra akten i arkivet ger upplysningar om hur postföringsentreprenörerna lurpassade på varandra i sin strävan att få kontraktet och hur de ibland kom överens om att inte gå under en viss gräns.

Detta är Södregård i Bredaryd, där socknens första poststation blev inrymd år 1874. Där fanns den under 13 år. Bilden är tagen efter poststationens flyttning till järnvägen och personerna på fotot har inte något samband med posten såvitt är känt.

Forsheda

Organister, folkskollärare och präster var vanliga huvudyrken för de personer som antogs till föreståndare för de många i hast tillkomna poststationerna vid kronobrevbäringens upphörande. I Forsheda blev emellertid bataljonsadjutanten Frithiof Schéle, född 1841, den som fick ta hand om byns postärenden. Hans årsersättning blev 100 riksdaler, men som poststationsföreståndare engagerades han inte så länge. Som framgår av avsnittet om järnvägen Halmstad-Värnamo blev han nämligen uppsagd från sin befattning enligt ett bevis som postmästaren i Halmstad skickade till poststyrelsen den 28 maj 1877.

I arkivhandlingarna möter vi stinsen Bengt Petersson den 9 september 1885 när han i egenskap av poststationsföreståndare anmäler att lantbrevbärare Johannes Rydén skall flytta från orten och rekommenderar Nils Peter Sporre till dennes efterträdare på lantbrevbäringslinjen mellan Forsheda och Dannäs. Något om tillkomsten av denna lantbrevbärning berättas i avsnittet om Torskinge, där poststationen drabbades av geddesyxan den 30 september 1879 just på grund av att lantbrevbärning infördes, och i avsnittet om Dannäs, som med nöd och näppe undgick att få poststationen indragen.

När Johannes Rydén tjänstgjort som soldat under vissa perioder hade Nils Sporre vikarierat för honom och var väl förtrogen med arbetsuppgifterna. Pastorn i Forsheda F J Petersson gav intyg om hans medborgerliga förtroende och Sporre blev linjens nye man.

Johannes Rydéns ursprungliga kontrakt gav honom en ersättning av kr 1:70 för varje tur fram och åter mellan Forsheda och Dannäs över Torskinge. När han begärde höjning till kr 2:50 per tur tyckte man i poststyrelsen att det var för mycket och genom kungörelse i trakten kyrkor fordrades nya anbud in. Ingen anmälde sig mot lägre betalning än den Rydén begärde, men år 1885 ägde ombytet alltså rum på Rydéns egen begäran.

Stinsen i Forsheda konstaterade i en skrivelse den 21 april 1887 till postinspektionen i Malmö att postgöromålen hade ökat i betydlig omfattning sedan kronofogden och en agent för de tre storstädernas köpmannaföreningar hade flyttat till Forsheda. Han tog detta till intäkt för att begära löneförhöjning från 20 till 30 kronor per månad för sitt postala arbete, en ansökan som förordades av trafikchefen för Halmstad-Nässjö järnväg. Postinspektör Winroth tillstyrkte framställningen efter jämförelse med ersättningen till förenade post- och järnvägsstationsföreståndare på andra håll. Han åberopade även merarbetet med posten till och från lantbrevbäringslinjen.

Den statistik som låg till grund för bedömningen visade bland annat att omkring 1200 rekommenderade och till och med flera asurerade brev hade expedierats vid poststationen år 1886, siffror som den intresserade läsaren kan jämföra med t ex uppgifterna om trafiken vid Burseryd och Gryteryd i bokens kapitel om dessa poststationer.

I Forsheda var järnväg och post förenade längre än på de flesta andra håll. Bland stinsar som också haft det postala ansvaret kan nämnas O H Suhr (1935-1940), J O Sonelius (1940-1946), E P Brodén (1946-1949), N A Sterner (1949-1955), T E Pehrsson (1955-1966). Poststationen statushöjdes till postexpedition från den 1 oktober 1970 vilket också medförde skilsmässa från järnvägen. Då blev Eivor Land chef för postexpeditionen med den postala titeln stationsmästare. I den nya terminologi som gäller efter 1977 års stora omorganisation har Forsheda ett lokalpostkontor i delegeringsgrupp 2.

Järnvägsstationen i Forsheda omkring år 1910.

Yngre lantpoststationer

Långaryd

Flyttningen år 1877 av poststationen i Nyby till Landeryd medförde en viss försämring för de församlingsbor som vant sig vid att betjäna vid poststationen i Nyby. Detta kom till uttryck redan vid en extra kommunalstämma den 17 september 1877 med J A Forsén som ordförande. I protokollet framhölls

"att stationen nu är förlaggd till ena kanten af denna stora församling, hvarföre personer måste färdas ända till två mil efter bref". Man beslöt att begära inrättande på nytt av en poststation i Nyby eller Långaryd mot att församlingen bidrog med 100 kronor.

Mot framställningen besvarade sig ett stort antal sockenbor hos landshövdingen med anledning av den förmenta orättvisan

"att ur den till församlingens gemensamma behof sammanskjutna kommunalkassan nämnda summa årligen används till ifrågavarande ändamål, helst hela församlingen ingalunda kunde sägas hafva gagn af poststationens bibehållande i Nyby, samt kommunens skattskyldige medlemmar dessutom icke alla eller i lika mån hade fördel af postgången inom socknen".

Landshövdingen lämnade besvären utan avseende och utlåtandet blev uppläst i Långaryds kyrka den 20 januari 1878 av komminister Stenvall. Det skulle ändå dröja innan det blev någon ändring. Kronolänsmanen A P Essén skrev den 25 november 1880 till poststyrelsen i det utdragna ärendet och framhöll bl a följande:

"Wäl är det sant att Landeryd är beläget inom Långaryd socken, men likwist i dess yttersta gräns mot Hestra Socken; och alldenstund Långaryd socken utgöres af 75 1/4 förmedlade mantal med en folkmängd af 3357 personer, är det obestriddligt att denna förändring war för Långaryds owanligt stora kommun ytterst swår, synnerligen som Långaryd kyrkoby utgör socknens centralpunkt".

I fortsättningen berör Essén beslutet om att församlingen vill bidra till poststationens kostnader med 100 kronor om året samt den överklagning av detta beslut som "några få i närheten af Landeryd

boende personer" hade gjort. Därefter kommer han in på en föga känd plan om en järnväg:

"Nu kan det visserligen synas af frågans långsamma behandling som behovet af poststationens återinförande icke wore så synnerligen stort - men tidsutdräkten har, bland andra, sin grund derutinnan att behörig undersökning under tiden egt rum angående en ny jernvägsbyggnad, utgående från Landeryd öfwer Nyby, der Station skulle inrättas, till Hessleholm i Skåne - men sedan denna fråga tillsvidare fallit, är det för Långaryds socknemän påyrkat att jag nu skulle fullfölja det wid ofvannämnde kommunalstämma mig gifna uppdraget om återinförandet af poststation i Nyby eller Långaryd. Fördenskull vågar jag alltså hos Kongl. Generalpoststyrelsen vördsammast anhålla om bifall härtill och dervid tillika ödmjukast hemställa att poststationen blefve förlagd inom Långaryd kyrkoby, hwarest orgelnisten J. A. Forsén är boende och willig att åtaga sig föreståndarebefattningen".

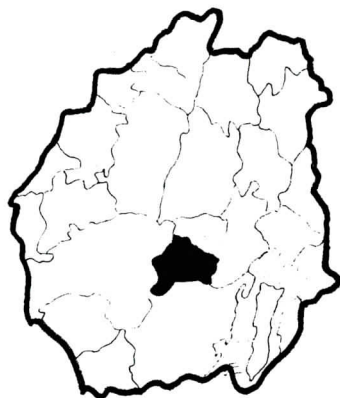
I en skrivelse till poststyrelsen den 29 december 1880 förordade landskansliet i Jönköping bifall till framställningen. Postinspektören i södra distriktet hade inte heller några invändningar och från den 1 mars 1881 inrättades den begärda poststationen. Postföraren på linjen Landeryd - Färgaryd, förre soldaten Anders Kolf, fick för omvägen över Långaryd en tilläggsersättning på 40 kronor om året.

Forséns tid som poststationsföreståndare varade till 1915. Han efterträddes då av förre korpralen Anders Johan Rosqvist, som dog 1925. Då trädde Elin Wickbom till och hon följdes 1942 av Irene Eriksson. År 1953 blev Margareta Carlström föreståndare. Hon hade varit postchef i Kållerstad sedan 1948. Från den 1 juni 1979 blev poststationen omorganiserad till ett s k postställe. Det utgör ett komplement till lantbrevbäringen och de kunder som så vill får betjäning där av Margareta Carlström under en timme på förmiddagen och en på eftermiddagen.

I detta hus var poststationen i Långaryd inrymd under en kort period efter Rosqvists död år 1925.

Jälluntofta

Kronobrevbäringens upphörande medförde tillkomsten av poststationer i de flesta småländska socknar från den 1 januari 1874. En av de få som blev utan var Jälluntofta, men sockenborna kunde utnyttja poststationen i Kållerstads socken, som låg i Stengårdshult helt nära sockengränsen. Som berättas i avsnittet om 1874 års poststationer blev Kållerstads poststation flyttad till Jälluntofta från den 1 oktober 1894. Folkskollärare Sven Eriksson blev föreståndare.

I samband med poststationens tillkomst vidtogs några förändringar i postgången. Med nämndemannen Johan Johannesson i Hessleberg upprättades ett kontrakt om åkande lantbrevbäring tre gånger i veckan på linjen Bredaryd-Jälluntofta mot en ersättning av 2:60 per tur. Det fann han genast vara för litet och begärde redan efter en månad höjning till 3 kronor. Nya anbud införskaffades då och som spekulanter anmälde sig Sven Erlandsson i Johansberg och Salomon Andreasson i Bredaryd. Detta kom till Johannessons kännedom. Inför risken att förlora sitt åtagande skrev han att han var villig att fortsätta köra posten för 2:60 per tur. Detta accepterades.

Den som läst bokens avsnitt om Kållerstad söker kanske en förklaring till att den hårdfjällade Carl Wibeck var beredd att träda tillbaka som poststationsföreståndare när det blev aktuellt att flytta poststationen. Förklaringen finner vi i början av ett brev från Wibeck till poststyrelsen, daterat den 8 januari 1894:

"Som jag i nåder blivit transporterad såsom häradskrivare till Tveta, Wista och Mo häraders fögderi, och därför under innevarande år kommer att afflytta från denna ort, så får jag ödmjukast härmed uppsäga det emellan Kongl. Generalpoststyrelsen och mig upprättade kontrakt af den 2 Oktober 1885, angående 'bestridande af befattningen såsom föreståndare för poststationen i Kållerstad'; Viljande jag således blifva befriad från befattningen ifråga den 1. nästkommande Juli, till hvilken tid jag kommer att vara här kvarboende".

Det var således denne tjänstemans förflyttning som skulle möjliggöra bättre postförhållanden för invånarna i de två grannsocknarna. Men innan det så småningom blev två poststationer i stället för en nära gränsen stod striden hård om den ursprungliga stationen skulle flyttas till Jälluntofta eller till Kållerstad. Att Wibeck i sitt första förslag förordade Jälluntofta hade naturligtvis också en subjektiv förklaring. Han föreslog nämligen att kronolänsman G Sporsén skulle bli föreståndare med motiveringen att denne "under cirka 4 års tid biträdt med skötseln af postgöromålen härstädes och därför är kunnig i sådana göromål, hertill kommer att hans tillämnade bostad i Jälluntofta kyrkoby är i hela byn ovedersägligen den mest lämpliga platsen för stationen".

Troligen hade Wibeck inte räknat med att någon annan än Sporsén skulle komma i fråga vid tillsättandet av en efterträdare. Men när han i en remiss yttrade sig över erbjudandet från folkskolläraren och organisten Eriksson att för 75 kronor om året förestå posten i Jälluntofta, samt över folkskolläraren A Johanssons erbjudande att åta sig poststationsföreståndarebefattningen i Kållerstad mot ett arvode av 125 kronor om året, lät det så här:

"Beträffande slutligen skolläraryn i Kållerstad och Jälluntofta församlingar erbjudande, om poststationer blifva förlagde i kyrkobyarne, att åtaga sig stationsföreståndarebefattningarne, så vill jag blott anmärka, att skolläraryn äro 8 månader af året af sina tjänster förhindrade att sjelfva sköta postgöromålen, hvilka numera ofta ej äro af den enkla beskaffenhet, att de kunna af hvem som helst på ett tillfredsställande sätt bestridas. Ej håller hafva skolläraryn ifråga sina hem, der stationerna naturligtvis skulle förläggas, och sina tjänstgöringslokaler, skolhusen, liggande så nära intill hvarandra, att de, ifall af behof, kunna om postgöromålens å stationerna behöriga expedition tillfrågas under den tid, de äro upptagna af sina skolgöromål, men blir stationen förlagd till Jälluntofta kyrkoby, så torde kronolänsmannen G Sporsén, som förut är van vid postgöromål samt dessutom sjelf får den mesta och vigtigaste posten, lämpligast dertill kunna åtaga sig stationsföreståndarebefattningen, hällst hans tillämnade bostad i byn har för ändamålet ifråga en bättre belägenhet än Skolläraryn Erikssons."

Det framgår av tidigare text att folkskolläraryn blev den förste postchefen i Jälluntofta, men tre månader senare än planerat. Förseringen berodde på att Wibeck stannade kvar i Stengårdshult till den 1 oktober och att han i en skrivelse den 10 april anmälde att det då var ovisst om Sporsén verkligen skulle flytta till Jälluntofta. Sven Eriksson, som var född 1839, efterträddes år 1903 av Severina Maria Eriksson, vars årsarvode blev 125 kronor. Hon var Svens dotter och hade biträtt fadern med postgöromålen under flera år. Postinspektören i östra distriktet motiverade lönehöjningen med

att frimärksförsäljningen vid poststationen uppgick till närmare 400 kronor om året.

Sju år senare inträffade det säregna att den föregående föreståndaren åter fick träda in. Maria anmälde i ett brev till poststyrelsen den 23 juni 1909 att hon skulle ingå äktenskap och flytta till annan ort. Under mellantiden hade arvodet höjts till 175 kronor, något som kom den då 70-åriga Sven Eriksson till godo. Men åldern tog så småningom ut sin rätt och den 28 december 1915 sade Eriksson upp sig "på grund av ålder och kroppssvagheter". Hans förslag att den hemmavarande dottern, lärarinnan Ester Anima Eriksson, skulle få efterträda honom bifölls. Postmästare J E G Carlson i Landeryd hade dessförinnan uttalat sig positivt och sagt sig personligen känna dottern från sina inspektionsresor.

Ester Anima hann dock inte bli så gammal i tjänsten, för hon dog den 17 oktober 1921. Under hennes sjukdom hade änkefru Augusta Werner vikarierat och fick formellt överta befattningen från den 1 november. Hon efterträddes den 1 januari 1946 av Brita Ingegärd Petersson, sedermera gift Axelsson. Hon fungerade som föreståndare under 33 år, för den 1 november 1978 klämtade klockan för poststationen i Jälluntofta. Många ortstämpelsamlare lät höra av sig för att få poststationens stämpelavtryck under dess sista dag och kunderna mötte upp nära nog mangrant.

- Det är vemodigt, tyckte Brita på sin sista tjänstgöringsdag.

Den mångkunnige Sven Eriksson utanför Frihäll med maka Britta-Stina och döttrarna Ester och Emma.

Bårarydsby

Vid den ordinarie kommunalstämman med Båraryds församling den 22 mars 1895 beslöt man att hos poststyrelsen begära ett årligt bidrag på 50 kronor för att ordna en postgång med två turer i veckan mellan postkontoret i Gislaved och Båraryds skolhus. Stämmans ordförande överlämnade ett protokollsutdrag till poststyrelsen och talade om i en missivskrivelse att korrespondenter i Båraryd genom enskild offervillighet kunnat få sin post två gånger i veckan från Gislaved. Postens viktökning med åren och stegrade anspråk på ersättning från dem som drog nytta av den privata men oumbärliga hämtningen var bakgrunden till att man önskade ett postalt bidrag.

Postmästare Per Nilsson i Gislaved fick framställningen på remiss och behandlade den som en framställning om inrättande av lantbrevbäring. Han meddelade postinspektören att postbudet hämtade 61 exemplar nyhetstidningar varje gång förutom breven och att frimärksåtgången i Båraryd svarade mot ca 200 kronor om året. Han tillade "att denna sistnämnda summa ej fullständigt angifver storleken af församlingens correspondens, enär nästan hvarje der boende familj har anhöriga i Amerika, till hvilka de fattigare låta sina bref afgå obetalda, så att de till Båraryd ankomna brefförsändelsernas antal per år med säkerhet ej understiger 3000 stycken".

Postinspektören fann sig emellertid inte böra förorda bifall av bland andra skäl det faktum att församlingen skulle kunna hålla en lösväska med postkontoret att befordras med den åkande posten tre gånger i veckan mellan Gislaved och Nissafors, vilken strök förbi på ett avstånd av en kvarts mil från kyrkbyn. Vid föredragningen i poststyrelsen den 18 juni 1895 blev framställningen avslagen.

Vid den ordinarie kommunalstämman i Båraryd den 22 mars fick ordföranden Albert Johansson i Broddaryd uppdraget att göra framställning om att en poststation skulle inrättas i närheten av Båraryds kyrka. I den två foliosidor långa skrivelsen motiverades

behovet bland annat med att Gislaveds by och därmed dess postkontor låg avlägset från den egentliga socknen, "hvars befolkning till aldrastörsta delen äro hänvisade att vid färd till Gislaved passera förbi Båraryds kyrka, hvilken är belägen 3/4 mil från Gislaved".

När postmästare Nilsson fick skrivelsen på remiss framhöll han att förhållandena var desamma som två år tidigare. Han ville låta framställningen om en poststation lämnas utan avseende men tillstyrkte att högst 40 kronor skulle ställas till förfogande åt kommunalnämndens ordförande med skyldighet att genom pålitlig person ombesörja lantbrevbäring. Den gången blev det bifall och resultatet blev ett formellt kontrakt mellan postverket och Båraryds kommun om lantbrevbäring två gånger i veckan. Kontraktet förnyades den 21 juli 1904 för tillämpning från den 1 oktober och innebar då att postverket skulle betala två kronor i veckan till Båraryds kommun för att denna lät fullgöra lantbrevbäring med två turer i veckan.

Vid kommunalstämmen den 30 mars 1908 ansågs att lantbrevbäringen var allt för betungande för församlingen och man beslöt säga upp kontraktet. Nu tecknades i stället ett kontrakt med lantbrukaren Gunnar Albin Svenningsson i L:a Båraryd som fick två kronor för var tur fram och tillbaka.

I denna fastighet var Bårarydsby poststation inrymd under hela dess livstid.

När Svenningsson år 1916 begärde höjning till tre kronor per tur engagerade sig bl a komministern i Våthult och Båraryd i frågan. Han förundrade sig inte över Svenningssons krav,

"då han utom brefbäringen får hålla lokal för posts mottagande och utlämnande och därvid spilla mycken tid, och då en vanlig grofarbetare kan tjäna 4 å 5 kr om dagen, och dagen för den som bär posten och tillika har besvär med dess utdelning, därmed är till större delen förspild. Jag vet icke om någon person, som kan antagas villig hafva hand om poststation i Båraryd, lämpligare än Gunnar Svenningsson, och ingen plats så lämplig för församlingen i sin helhet, som dennes bostad så omedelbart i närheten af kyrkan och med handelsbod på gården, dit folk har sina ärenden".

Nu erbjöd sig Svenningsson att sköta en blivande poststation för 120 kronor om året och dessutom fullgöra lantbrevbäringen för två kronor per tur fram och tillbaka och postdirektionen upprättade ett förslagskontrakt med honom, som poststyrelsen godkände. Från den 1 december 1916 inrättades sålunda poststationen. Gunnar Svenningsson fick sin årsersättning som föreståndare höjd till 300 kr från den 1 januari 1918 och ett halvt år senare utgick dessutom ett dyrtidstillägg med 150 kronor. Den 1 januari 1943 övertog handelsföreståndaren S G A Gunnarsson rodret och den 1 september 1952 genomfördes en omreglering av lantbrevbäringsnätet, i samband varmed poststationen blev indragen.

Planerna på att flytta poststationen i Bårarydsby till järnvägsstationen skrinlades då en sådan ändring skulle medföra olägenheter för postens kunder. Foto i juni 1971 av Knut Svensson, Växjö.

Sporda

Försöken i seklets början att få en poststation till stånd i Sunnaryd på Bolmsö sockens fastland misslyckades. Det gick bättre vid upprepade försök knappt två decennier senare litet längre norrut vid Sporda. Där inrättades den 1 juli 1919 en poststation med handlanden K O B Lanquist som föreståndare mot ett årsarvode av 240 kr jämte 120 kr i dyrtidstillägg. Lanquist fick också ett kontrakt om lantbrevbäring på linjen Bredaryd-Sporda och ett om lantbrevbäring på linjen Sporda-Sunnaryd. Det framgår inte av handlingarna vem han lejde att i sitt ställe fullgöra lantbrevbäringen.

Från den 1 december 1923 överläts alla tre kontrakten på handlanden C A Berntsson. Denne blev inte heller så gammal i gården, för redan den 1 juli 1925 övertog Vestin Johansson poststationen. Den ersattes den 27 maj 1962 med ett postombud under ansvar av handlanden Daniel Larsson. Postombudet var av den art som kallades inlämningsställe och utgjorde ett komplement till lantbrevbäringslinjen från Bredaryd. Det utnyttjades i ringa omfattning och drogs in den 30 april 1964. Den sortens postombud användes under rationaliseringsvågen på 1960-talet ofta som en övergångsanordning, en taktik som kanske behövdes innan kunderna hann lära sig utnyttja den moderna lantbrevbäringens möjligheter. På sid 156-157 i boken "Kommunikation i gränsbygd" berättas om postombudens funktion.

Lanna

Den 8 september 1919 instämplades i poststyrelsen en skrivelse från ett antal invånare i Lanna by på vägen ungefär mittemellan Kulltorp och Bredaryd. I skrivelsen förespeglades möjligheten till mertrafik i Lanna bl a därför att AB Smålandsmossar förväntades anlägga en fabrik i byns närhet. Handlanden Hjalmar Johansson föreslogs bli föreståndare "för den ersättning som Kungl. Generalpoststyrelsen anser skälig". Postdirektören i östra distriktet ansåg att den befintliga organisationen var tillfyllest och framhöll vid

remissbehandlingen den konkurrens som rådde mellan handlandena om att bli poststationsföreståndare. Slutkommentaren var att det inte förelåg något som helst behov av en poststation i Lanna och poststyrelsen beslöt den 7 oktober att inte bifalla framställningen.

Ett tidigare försök hade gjorts genom ett brev redan i februari 1912 till poststyrelsen med underskrift av 30 personer, som förklarade sig villiga "själva avlöna den person Kungl. Generalpoststyrelsen antager till föreståndare för poststationen i fråga". Postmästare Carlson i Landeryd tillstyrkte och föreslog att Lanna byastämmas ordförande, journalisten Alf Sjöberg, skulle bli föreståndare för den önskade poststationen. Vid det följande remissförfarandet fann kronolänsmannen C E Strandberg i Forsheda ingen anledning att avstyrka ansökan. Poststationsföreståndare C A Berg i Kulltorp instämde med honom, medan poststationsföreståndare Axel Granath i Bredaryd tillstyrkte utan några kommentarer.

Postinspektör Adolf Malmgren i Linköping besökte orten personligen och fann inte något verkligt behov av en poststation. I sitt yttrande till poststyrelsen framhöll han att sökandena hade tillfälle att hämta post hos en handlande, som besöktes av en gångpostförare två gånger i veckan och en åkande lantbrevbärare lika ofta. Han antog att sökandena inte skulle vara villiga att avlöna poststationsföreståndaren under någon längre tid och hemställde att framställningen inte skulle föranleda någon åtgärd. Detta blev också poststyrelsens beslut.

Sent omsider lyckades man ändå få en poststation i Lanna. Det började litet försiktigt med att handlanden Hjalmar Johansson anställdes som en sk stationär lantbrevbärare den 1 november 1930. Termen byttes efter någon tid ut mot ordet postombud. Den 1 april 1937 byttes postombudet i Lanna ut mot en fullständig poststation med Hjalmar Johansson som föreståndare. Han efterträddes av sonen G E S Johansson den 1 januari 1954. Poststationens kunder betjänas med lantbrevbäring sedan den 22 april 1970, då poststationen drogs in. I Lanna tätort är lantbrevbäringen numera ersatt med sk stadsbrevbäring. Affären fungerar som ett kompletterande postombud. En ortens riksdagsman anklagade postmästare Urban Ek i Värnamo i tron att han i sin karriärsträvan föreslagit poststationens indragning. Detta blev vedersagt av att postdirektör Gustaf Flodin tog på sig ansvaret för indragningen.

Poststationer bortom gränsen

Bland de poststationer som tidvis lydde under postmästaren i Gislaved kan nämnas den i Sjötofta. Vid kronobrevbäringens upphörande i Västergötland från den 1 januari 1875 inrättades en poststation i Sjötofta, men den drogs in redan den 31 mars 1879 vid en allmän översyn i samband med lantbrevbäringens inrättande.

Länsgränsen var inte praktiskt märkbar i någon större utsträckning och efter hand som Gislaved utvecklades blev influensen däri från stark. Vid en extra kommunalstämma med Ambjörnarp församling i sockenstugan den 15 juni 1884 framhölls behovet av en direkt postförbindelse mellan Sjötofta och Gislaved, där det fanns marknadsplats, läkare, veterinär och sparbank. Man beslöt be postmästaren i Gislaved att med ett eget uttalande sända stämmans ansökan om en lantbrevbäring mellan Sjötofta och Gislaved till poststyrelsen.

Två veckor senare hölls en extra kommunalstämma i Sjötofta med behandling av samma ärende och beslut i samma riktning. Detta resulterade i en skrivelse från postmästare Aurell till poststyrelsen den 26 juli, vari han stödde stämmornas önskemål. Han avvek dock i så mån att han i stället för lantbrevbäring föreslog gångpost i förening med en poststation i Sjötofta.

Efter en remiss från Stockholm som bland annat avsåg uppgifter om vägavstånden i området, skickade postmästaren ett förslagskontrakt med folkskollärare J W Svensson om att mot 50 kronor om året åta sig befattningen som föreståndare för den blivande poststationen, dit posten skulle bäras med gående bud från Gislaved varje lördagseftermiddag kl 3.30. Avståndet var 1,8 mil och ersättning utgick med 1:25 per tur fram och åter d v s 35 öremilen. Det var Svening Andersson i Sjöryd som accepterade detta låga arvode.

Den nya organisationen trädde i kraft den 1 december 1884, men helt störningsfritt blev det inte. Lantbrevbärare Carl Adolf Edlund på linjen Tranemo-Sjötofta anmälde nämligen att han ville åta sig befattningen som poststationsföreståndare mot 40 kronor i årsarvode. Då var kontraktet med Svensson redan underskrivet att gälla intill 1887 års slut. Carl Adolf Edlund var handlande och bodde invid kyrkan. Poststationen skulle vid bifall ha inrättats i hans affär.

Några år senare fick postmästare A L Almgren i Gislaved göra en ny framställning om en poststation på andra sidan gränsen. Vid den

ordinarie kommunalstämman med Mossebo kommun den 27 mars 1888 förband sig kommunen att själv avlöna föreståndaren om poststyrelsen gick med på att inrätta en poststation i Mossebo.

Postmästaren förordade framställningen "på det varmaste" och framhöll att inga extra kostnader skulle drabba postverket eftersom den önskade poststationen skulle ligga utmed postlinjen Svenljunga - Gislaved. Poststyrelsen biföll framställningen och med skolläraren J H Karlén tecknades ett kontrakt som förband honom att vara oavlönad poststationsföreståndare under tre år.

Poststationen öppnades den 1 juli 1888 och i tid bevakades att kostnaden skulle belasta postverket. Frågan behandlades vid kommunalstämman i sockenstugan den 14 augusti 1890, då man beslutade att begära att poststyrelsen övertog avlöandet till poststationsföreståndaren. Denne, d v s J H Karlén, som också var stämmans ordförande, sade formellt upp sig i en skrivelse den 8 september, och postmästare Almgren kunde den 14 oktober skicka ett nytt kontrakt till poststyrelsen med Karlén som av postverket anställd funktionär. Den 1 januari 1917 namnändrades poststationen till Mossebolund, och från den 1 november 1961 ersattes den med modern lantbrevbäring.

Mossebo har en annan anknytning till Gislaved som inte bör förbigås i postala sammanhang. Det var nämligen till Kvarsebo gård i Mossebo socken som det postkontor förlades, vilket inrättades på grund av ett kungligt beslut den 15 februari 1725 under en period då det var tunnsätt med postkontor på landsbygden. Den dåvarande ägaren, ryttmästare Gustaf Otto Billberg var troligen den mest pådrivande inför beslutet. När postkontoret flyttades till hemmanet Vik i Mo härad 14 år senare, fick det behålla sitt ursprungliga namn. Flyttningen till Gislaved från den 1 januari 1852, som berörs i avsnittet om Gislaved, föreslogs av en sockenstämma i Båraryd.

D a g a r.	An-komst, kl.	Af-gång, kl.	Mil.	(Denna spalt läses nedifrån och uppåt.)		
				D a g a r.	An-komst, kl.	Af-gång, kl.
				Gislaved—Sjötofta. (Gångpost.) (Från den 6 december 1884.)		
L.	—	3,30	1,8	Gislaveds postkontor (gästgifvaregård)	L.	12,30
				Mölnehult		
				Aggarp		
				Perstorp		
				Fagerås		
L.	8,0	—		Sjötofta poststation (skolhus)	L.	8,0

Postmästarens inspektionsresa

Såsom chef för poststationsföreståndarna i Sjötofta och Mossebo skulle postmästaren i Gislaved också inspektera verksamheten vid dessa poststationer. På den tiden fanns inga fastställda regler om frekvensen för sådana åtgärder, men i en skrivelse framställde postmästare Almgren frågan

"Om Kongl. Styrelsen skulle anse det nödvändigt att jag skall företa en inspektionsresa till poststationerna i Bosebo, Sjötofta och Mossebo; i sådant fall skulle jag ödmjukast vilja föreslå att jag på samma gång skulle inspektera poststationerna i Ambjörnarp och Tranemo, emedan dessa äro i samma väg".

De båda sistnämnda lydte under postmästaren i Svenljunga. Det framgår inte av handlingarna vad postmästare Christian Robert Wallmo i Svenljunga (1879-1898) tyckte om intrånget på hans domäner, men förslaget gillades av poststyrelsen. I mina böcker har jag hittills inte ägnat något utrymme åt inspektionsverksamheten men finner det lämpligt att här återge delar av postmästare Almgrens inspektionsrapport, daterad den 25 oktober 1891. Han inleder med att berätta att journaler och räkenskaper var rätt förda vid poststationen i Bosebo och att sparbanksrörelsen var ganska god i förhållande till socknens storlek. Han fortsätter därefter så här:

"Af inventarierna måste jag kassera breflådan och postskylten som voro i odugligt skick, hvarför jag från Postpersedelförrådet reqvirerat nya sådana persedlar. Som anslag rörande poststationens öppethållande saknades så tillsände jag poststationen ett sådant.

Samma dag eller den 19 Oktober inspekterades Sjötofta poststation. Journaler och räkenskaper derstädes voro förda med en utmärkt ordning och noggrannhet. Sparbanksrörelsen ganska liflig, sparbankskupongerna i öfverensstämmelse med sednast insända räkenskaper. Postverkets inventarier vid poststationen i godt skick, men måste jag kassera postväskan som användes emellan Tranemo och Sjötofta, enär den är oanvändbar i alla afseenden, emedan den saknar lås, är söndrig samt alldeles för liten, jag har derföre afsändt skrivelse till Postkontoret i Svenljunga och reqvirerat en ny sådan till denna postlinie. Poststationen hade ett godt läge samt en rymlig, passande lokal."

Fortsättningen av rapporten är i stort sett lika positiv. Vid inspektionen i Tranemo konstaterade Almgren att sparbanksrörelsen var obetydlig i förhållande till socknens storlek och folkrikhet, "antagligen beroende på att folket derstädes sätter in sina penningar på Svenljunga sparbank, som ligger 1,5 mil från Tranemo. Af Postverkets inventarier vid poststationen måste jag kassera såväl post- som sparbanksskylten, enär dessa nästan voro oläsliga. Som poststationen alldrig erhållet någon såkallad postsax att använda vid öppnande af postpåsarne så har jag från Postkontoret i Svenljunga reqvirerat åt poststationen såväl ny post- som sparbanksskylt samt en postsax".

Almgren avslutade sin inspektionsrunda i Tranemo, där allt också föreföll vara i god ordning och där Postsparbanken "tycktes hafva ett godt framåtskridande". Han kan ha skrivit sin fyra foliosidor långa rapport utan koncept. Den är inte så grammatiskt korrekt som postmästarnas skrivelser på den tiden brukade vara. Jag kan inte underlåta att slutligen citera dess näst sista stycke, vilket återspeglar en form av sparreklam som kanske vore otänkbar i dag:

"Slutligen får jag vördsamt meddela att jag tillsade samtliga föreståndare vid de af mig inspekterade poststationerna att minst 2ne gånger i hvarje kvartal låta kungöra i närmaste kyrka, att penningar kunna insättas i Postsparbanken vid poststationen, hvilken stode under statens garanti".

I diarieregistren vid postens centralförvaltnings arkiv finner man ofta anteckningar om framställningar från postinspektörerna om bemyndiganden att inspektera poststationerna, detta under en tid då det ännu inte fastställts generella regler för sådan verksamhet. En särskild blankett trycktes och började användas för rapportering av gjorda inspektioner. Postmästarna skulle i allmänhet genomföra dem inom sina respektive förvaltningsområden.

Den 17 april 1896 bemyndigades postmästaren i Gislaved att under det året inspektera samtliga underlydande poststationer. Antalet var då decimerat och de handlingar som postmästare Per Nilsson sände till poststyrelsen den 16 oktober efter slutfört uppdrag omfattar bara poststationerna i Anderstorp, Bosebo, Nissafors, Våthult och Öreryd. Rapporterna är utom i vad gäller Anderstorp avfattade på den fastställda blanketten och innehåller inte några uppgifter av särskilt intresse. Uttryck som "poststationen ligger centralt och lokalen är lämplig för sitt ändamål" är nästan genomgående.

Åt inspektionen den 24 augusti 1896 av poststationen i Anders-
torp skall jag ägna litet utrymme, delvis som komplement till omnämmandet av Post-Hilda i kapitlet om Anderstorp i huvudavsnittet "1874 års poststationer". Postmästare Per Nilsson anförde följande:

"Mot poststationens kassaförhållanden, persedlar och inventarier fanns ingen anmärkning, men i andra afseenden lemnade stationens skötande mycket öfrigt att önska. Vid genomgående af ankomne brefkartor kunde dock ej utrönas, att någonting saknades. En rek-avis var ej qvitterad, men brefmottagaren erkände sig på tillfrågan hafva erhållit afsedda rekommenderade bref.

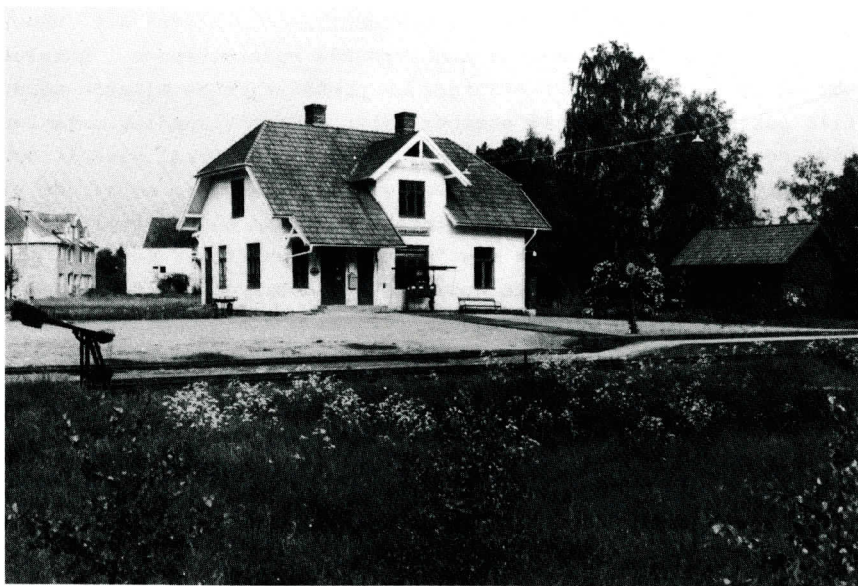
Någon anmälan till postinspektionen om förhållandet har ej skett af följande skäl; dels tycktes, såsom ofvan nämnts, ej någon oärlighet föreligga utan fast mer slarf eller möjligen oförmåga hos poststationsföreståndaren att sköta poststation med post till den omfattning, som det finnes i Anderstorp, dels hade poststationsföreståndaren under min frånvaro, då jag åtnjöt semester, begärt

och af min vikarie erhållit tjänstledighet under sin återstående tjänstetid eller till och med den 30 september, samt dagen före min dervaro afrest till Amerika.

Såsom vikarie i Anderstorp tjänstgjorde organisten och skolläraren Oscar Strömberg, hvilken genom kontrakt den 8 sistlidne maj Dnr 2308/313 af Kongl. Generalpoststyrelsen blifvit antagen till poststationsföreståndare derstädes från och med den 1 innevarande oktober.

Då Hr Strömberg lifligt intresserar sig för postgöromålen och af alla anses vara en mycket ordentlig och pligttrogen man, kommer antagligen poststationen i Anderstorp under sin nuvarande föreståndare att skötas på ett fullt tidsenligt sätt till både Postverkets och allmänhetens bästa."

Rapporten behöver knappast kommenteras, men man kan inte undgå konstaterandet att det var Per Nilssons företrädare Albrecht Almgren som avsiktligt medverkade till att Mathilda Petersson anställdes som poststationsföreståndare i Anderstorp, ehuru det förefaller rimligt att han låtit den medsökande dottern till en tidigare poststationsföreståndare, Sven Helander, få förtur. Änkan Helanders påpekanden hos generalpoststyrelsen, vilka bland annat ledde till den uppseendeväckande läsningen i Anderstorps kyrka den 30 mars 1890, var inte grundlösa.

Postmästare Almgren inspekterade även några poststationer i Västergötland, däribland den i Ambjörnarp (1890-1971). Den låg dock inte i stationshuset vid Almgrens inspektionsresa, eftersom järnvägen mellan Falköping och Landeryd inte kom till förrän år 1906. Foto juni 1971 av Knut Svensson, Växjö.

Järnvägar i Västbo

Halmstad – Värnamo

Generalpoststyrelsen följde med intresse det framväxande järnvägsnätet i landet och sökte med dess hjälp få till stånd en allt bättre postföring. När postmästare Pyhlsson i Halmstad den 26 november 1876 kunde lämna vissa uppgifter om den planerade järnvägen mellan Halmstad och Värnamo fick han efter tio dagar skrivelsen på remiss. Däri gavs han uppdraget att

"efter samråd med Vernamo postexpedition inkomma med yttrande och förslag rörande den omreglering af nuvarande postanstalter & postföring som må anses föranledas af postbefordran å jernbanan mellan Halmstad och Vernamo samt med uppgift å ungefärliga afståndet mellan banans stationer och de närmast intill de samma belägna nu befintliga postanstalter".

I sitt svar den 28 december berättade postmästaren i Halmstad om de iakttagelser han gjort under en resa längs järnvägslinjen. Sedan han nämnt de 14 blivande järnvägsstationerna lämnande han följande uppgifter:

"Af nuvarande postanstalter äro Enslöf, Sjögård, Kinnared, Refteled, Bredaryd, Forsheda och Kärda belägna utefter jernvägen, och af dessa kommer endast Sjögård att undergå namnförändring; Jernvägsstationen derstädes kommer nämligen att heta Thorup.

Refteleds poststation antages böra flyttas till den straxt invid blifvande jernvägsstationen Ölmestad.

Poststationen Nyby är belägen på ett afstånd af endast 0,6 mil från Landeryd, dit postanstalten derför möjligen torde kunna flyttas.

Vidare är afståndet emellan poststationen Hestra och jernvägsstationen Landeryd 0,5 mil samt från Gislaved till Smålandsstenar 1,7 och till Ölmestad 1,5 mil.

En naturlig följd af berörde jernvägs öppnande för allmän trafik blir att kärrposten Halmstad-Enslöf indrages, likaledes att diligenslinien Halmstad-Jönköping förkortas till Smålandsstenar eller Ölmestad-Jönköping. Vägen åt Smålsstenar är dock att föredraga.

Slutligen hafva vi ansett oss böra värdsamt föreslå, att nuvarande diligenslinien Vernamo-Moheda (5,2 mil) indrages och ersättes med en dylik kommunikation emellan Vernamo och Lamhult (3,7 mil) försävidt detta låter sig ordnas. Vägen åt Lamhult är näml. endast emellan Vernamo och egendomen Näsbyholm allmän landsväg; den återstående vägsträckan till Lamhult underhålles enskildt af en brukspatron Aschan; men efter hvad man sport, lär nämnde person icke hafva något emot att hans väg af postdiligensers befares".

En första följd av att järnvägen började närma sig sin fullbordan blev uppsägning av de dittills gällande postföringskontrakten. De skjutsskyldiga på diligenslinjen mellan Halmstad och Jönköping underrättades om detta genom en sk löpsedel, utfärdad den 3 maj 1877 av postmästaren i Halmstad och efter hand försedd med delgivningspåskrifter, i Halmstad av hemmansägaren Kristian Olsson, i Drared av nämndemannen Johan Anders Johansson, i Sjögård av gästgivaren Th Hjelmström, i Nissaryd av gästgivaren Anders Andersson, i Böларыd av gästgivaren Anders Johansson, i Kapped av gästgivaren Anders Jonasson, i Gislaved av Jonas Johansson i Hulugården, i Norlida av gästgivaren B M Svenningsson, i Öreryd av fabrikören J G Almén, i Unnaryd av gästgivaren J W Ericsson och i Jära av C M Pettersson, Dunkehalla. Några av dessa namn återfinns läsaren i postföringsavsnittet i det inledande kapitlet "Nissastigen".

Löpsedeln med de många delgivningarna följdes av en rad andra uppsägningar och förfrågningar. Totalt fick postmästare Pyhlsson göra ett tiotal skrivelser i detta ärende den 3 maj 1877. Poststationsföreståndare Johannes Pettersson i Färgaryd tillfrågades mot vilken ersättning han ville åta sig gångpost mellan Nyby och Färgaryd, eftersom den tidigare gångposten mellan Nissaryd och Färgaryd skulle upphöra, och entreprenörerna för postskjutsen på linjen Nyby-Unnaryd-Haghult fick frågan om de mot oförändrade villkor ville fullgöra samma postföring över Landeryds järnvägsstation. Jonas Johansson i Gislaved, som skulle mista diligensbefordran, fick frågan om han kunde åta sig att "befordra kårrepost med en häst och åkdon tre gånger i veckan från Gislaved till järnvägsstationen i Ölmestad och till Norlida samt från Ölmestad till Gislaved samt detta emot hvilken lega per mil".

Längs hela den förutvarande diligenssträckan fick de tidigare entreprenörerna motsvarande skrivelser. Svaren blev nästan genomgående positiva. Även om kårrepost med en draghäst var mindre lönsam för entreprenörerna än diligens med två hästar fick de dock fortsätta att vara postverkets arbetstagare.

På poststyrelsens begäran om yttrande över den planerade indragningen av diligensförbindelsen svarade landskansliet i Växjö den 17 maj att intet fanns att erinra, "derest den ifrågakämllda postdiligensförbindelsen mellan Wernamo och Lamhult kommer till stånd, samt förbindelse, såsom Kongl. Styrelsen antagit, två gånger i veckan underhållas å linien Wernamo-Moheda". Om denna förändring yttrade sig också länsstyrelsen i Jönköping efter remissförfarande,

som bl a ledde till en kommunalstämma i Värnamo den 30 juni 1877. Frågan berörde då området utanför Västbo härad och lämnas därhän i denna bok.

En annan postlinje, om än inte så gammal som diligenslinjen, kom också på tapeten som en följd av järnvägens tillkomst. Det var postlinjen mellan Svenljunga och Ljungby via Nyby - Skeen, om vars ursprung berättas i inledningen av avsnittet om äldre poststationer.

Den som tog äran åt sig för de besparingar som skulle uppstå genom postlinjens indragning var kronolänsman Seth i Burseryd, kanske med viss rätt eftersom det var han som först satte tanken på pränt. Den skulle eljest ha blivit ett naturligt inslag i den planering som postverket gjorde när tidpunkten för järnvägens öppnande närmade sig.

För Burseryds del var det den ursprunglige motionären som fick handlägga frågan. A G Seth var nämligen ordförande vid den extra kommunalstämman den 28 oktober 1877 då man på anmodan av landskansliet i Jönköping skulle ta ställning. Där gällde frågan om en gångpost med två turer i veckan mellan Burseryd och Smålandsstenar skulle täcka bortfallet av den genomgående linjen. Man kan nästan föreställa sig hur Seth log i mjugg när han skrev protokollets sista rader, "synnerligast som posten å linien Nyby-Burseryd och Frölunda under sedanaste tiden högst oregelbundet ankommit och afgått". Det fanns inga invändningar mot förslaget.

I Långaryd behandlades frågan på den ordinarie kommunalstämman den 31 oktober 1877. Där var det kronolänsman A P Essén som föredrog landskansliets skrivelse i samma ärende, och stämmans ordförande var J A Florén. Här hade man en uppfattning som var motsatt den i Burseryd och menade att den föreslagna förändringen var olämplig, "emedan en gångpost ej kan transportera alla paketer och poster". I fortsättningen av protokollet heter det att om generalpoststyrelsen inte skulle fästa något avseende vid kommunens önskan, ville man åtminstone utverka förmånen att en liten poststation inrättades vid Nyby eller Långaryd. I avsnittet om yngre lantpoststationer berättas om hur den vid kommunalstämman framkastade önskan blev uppfylld några år senare.

Den 14 november hölls en extra kommunalstämma i Unnaryds sockenstuga för behandling av en skrivelse som kronolänsman Carl Wibeck hade inlämnat på grund av Seths förslag. Här uttalade man att postlinjen som vid dess införande 1868 var av behovet påkallad nu var ännu viktigare därför att brevväxling och tidningsprenumerationer var i ständigt tilltagande. Tre stora sågverk hade nyligen blivit uppförda, en veterinärläkarestation hade tillkommit 1877 och man

hoppades att en provinsialläkare snart skulle stationeras i Unnaryd. Vidare framhöll man att postlinjen följande år skulle sätta Unnaryd i direkt förbindelse med Statens järnvägar medelst järnvägen Wislanda - Bolmen.

Landshövdingen i Jönköping redovisade sin uppfattning i en skrivelse till generalpoststyrelsen den 29 december och framhöll att endast remissyttrandet från Burseryds kommun biträdde det väckta förslaget. För egen del menade landshövdingen att postlinjen Skee -Frölunda skulle kunna dras in om man inrättade en gångpost med två turer i veckan mellan Färgaryd och Landeryds järnvägsstation över Nyby, mellan Landeryd och Hestra samt mellan Smålandsstenar och Våthult via Burseryd och Bosebo. Man tryckte också på önskvärdheten av att en mindre poststation inrättades i Nyby, eftersom Landeryds station låg i utkanten av Långaryds socken.

Även landshövdingen i Växjö fick ett ord med i laget, eftersom den diskuterade postlinjen också berörde Kronobergs län. Här kunde man bara lämna synpunkter som gällde det egna området och sade att det inte fanns något att erinra mot indragning av den genomgående nordsydliga linjen, om lantbrevbäringslinjen Vrå-Lidhult utsträcktes till Odensjö. Utvecklingen i detta område berörs närmare i boken "Posthistoria från Ljungby kommun".

Generalpoststyrelsen var beredd att acceptera landshövdingarnas förslag och anbud infordrades för gångposter på de nya linjer som skulle ersätta den genomgående nordsydliga. Ett av anbuden förtjänar att omnämnas särskilt. Lars August Haraldsson i Östra Ekenäs i Hestra socken bjöd ett öre lägre för varjemil än något annat anbud på linjen Burseryd - Landeryd. Han förklarade detta med följande ord:

"Orsaken hvarföre jag erbjuder lägre anbud än någon annan är den att som jag endast från den 1 Januari innehaft post skjutsen, och därför inköpt hest jemte passande åkdon, samt derjemte statt mig dräng för samma orsak skull, så drabbar mig förlust, hvarföre jag nu ifall mitt anbud blir antaget måste åtaga mig ofvan nämde gångpost, för att derigenom erhålla en säker inkomst till betäckande af mina redan gjorda utgifter".

Haraldsson fick kontraktet, men den 1 maj lät han höra av sig i ett brev till poststyrelsen, där han förklarade att han inte kunde skriva under. Tidtabellen visade nämligen att han skulle börja turen i Burseryd men han hade givit anbud på en tur som började i Landeryd. Nu höll sig Sven Peter Johansson, den gamle kronofjärdingsmannen, framme. Han talade om i ett brev den 5 maj till poststyrelsen, att han hört att August Haraldsson i Ekenäs vägrat att skriva under sitt

kontrakt och ville nu åta sig postföringen efter den tidtabell som poststyrelsen fick bestämma. Han begärde 130 kronor i årsersättning för två turer i veckan.

Det blev ändå Haraldsson som fick kontraktet. Poststyrelsen visade förståelse för hans önskan om hur tidtabellen skulle ordnas för att hans låga anbud skulle vara rimligt och gick med på hans villkor. Den nya tidtabellen visade att han skulle gå från Landeryds poststation tisdagar och lördagar kl 6.30, passera Hestra kl 8.15 och komma till Burseryd kl 10.45. I ett annat avtal band han sig vid en tidtabell som innebar utgång samma dagar från Hestra kl 8.30 med ankomst till Gryteryd kl 10.30. Därifrån återvände postföraren kl 13.30 med ankomst till Hestra kl 15.30. På en av turerna anlätade Haraldsson sannolikt den nyss omnämnde "stadde" drängen. Han kan också ha kombinerat turerna med hjälp av häst och vagn på flera olika sätt som jag överlåter åt läsaren att fundera över.

Eftersom s k förenade poststationer skulle inrättas i järnvägsstationerna utmed den nya linjen, blev föreståndarna för de tidigare poststationerna uppsagda från sina befattningar "för tillämpning från den dag då postbefordran vidtager". Poststationsföreståndaren i Sjögård, Th Hjelmström, kunde inte förmås skriva under uppsägningsbeviset på detta villkor utan ville ha klart besked om stipulerade tre månaders uppsägningstid, d v s att uppsägningen skulle gälla från ett preciserat datum.

I en fyra foliosidor lång skrivelse den 28 maj anmälde postmästaren i Halmstad till poststyrelsen resultatet av de uppdrag han fått beträffande bl a kontraktsändringar. Han bifogade därvid åtta uppsägningsbevis för poststationsföreståndare, nämligen för A Dahlgren i Enslöf, Th Hjelmström i Sjögård, S Davidsson i Kinnared, Eva Wallerström i Nyby, J O Appelgren i Refteled, A P Rydell i Bredaryd, Frithiof Schële i Forsheda och E G Hagstrand i Kärda.

Beträffande övergången från diligens till karrpost på linjen mellan Jönköping och Halmstad anmälde postmästare Pyhlsson att nya avtal tecknats samt vilken ersättning som skulle utgå enligt dessa. C M Pettersson i Dunkehalla skulle få två kronor per mil, J W Ericsson i N Unnaryd 2:25 per mil och de övriga, J G Almén i Örreryd, P M Svenningsson i Norlida och Jonas Johansson i Gislaved 2:50 per mil. C M Pettersson i Dunkehalla förbehöll sig att få använda två hästar för posten från Jönköping till Jära.

Motsvarande uppgifter kunde Pyhlsson också lämna beträffande avtal med skjutsentreprenörerna P M Möller, Aug Mårtensson och A Ja-

cobsson i Nyby i vad gällde postföringen från Nyby till Unnaryd och Haghult, samt med A P Essén i vad gällde postföringen från Haghult till Nyby och Burseryd. S Davidsson i Kinnared hade åtagit sig att gå med posten mellan Gryteryd och Kinnared mot en lega av 1:50 per tur. För gångposten mellan Färgaryd och Nyby skulle Johannes Pettersson svara för en krona turen. Han var poststationsföreståndare i Färgaryd.

Kronofjärdingsmannen Peter Johansson konkurrerade med Johannes Pettersson och avlät ett anbud för postföringen mellan Färgaryd och Nyby mot 75 öre per tur. Det framgår inte vem han hade tänkt sig att anlita för transporten, förmodligen mot ännu lägre betalning i sin egenskap av "arbetsgivare". Som tidigare nämnts, hade han också passat på att anmäla sitt intresse för gångposten från Landeryd till Burseryd, troligen också för att anlita någon dräng.

I en skrivelse den 31 maj 1877 anmälde styrelsen för Halmstad-Jönköpings Jernvägs Aktiebolag att man ännu inte visste när järnvägen skulle kunna börja användas samt att bara fyra av de blivande stationerna skulle "komma att under den närmaste framtiden blifva af beskaffenhet att kunna eller böra tillika vara poststationer". Det gällde stationerna Torup, Landeryd, Smålandsstenar och Ölmestad. Mot ett årsarvode av 240 kronor skulle järnvägsbolagets tjänstemän kunna ombesörja befattningarna som poststationsföreståndare vid de nämnda orterna.

I vad gäller Ölmestad hade namnfrågan varit på tal. Om denna meddelades nu, att

"Jernvägsstyrelsen, med afseende derpå att uti Ölmestad finnas gästgivareregård och tingsställe, dit mycket folk emellanåt samlas, samt att detta ställe derföre är mycket känt i både det enskilda och det offentliga lifvet, anser det icke vara skäl att gifva annat namn åt den jernvägsstation, som der kommer att öppnas, och derföre icke är villig att gifva samma station annat namn än 'Ölmestads station'." Först åtta år senare medgav järnvägsbolaget, då under konkursförvaltning och sannolikt utan att höra med järnvägsstyrelsen, namnändring. Om detta berättas under rubriken Reftele i avsnittet om 1874 års poststationer.

De uppsagda entreprenörerna för diligensskjutsningen mellan Jönköping och Halmstad lät höra av sig i en skrivelse direkt till poststyrelsen den 7 juli 1877. Detta kan synas förbryllande eftersom de redan i maj skrivit delgivningsbevis på en löpsedel om uppsägningen, men troligen var det påtryckningar från bygdens befolkning som för-

anledde deras skrivelse. I denna var de beredda att sänka sina ersättningsanspråk. Den hade följande lydelse:

"Undertecknade Deligens Entreprenörer å Linien Jönköping Halmstad, som blifvet uppsagde med dess forslande, så snart jernväg erbjudes för Trafik emellan Wernamo samt Smålands Stenar och Halmstad, få, hålst hvarken jernväg eller Angbåts fart förefinnes emellan Smålands Stenar och Jönköping till Lättnad för Kumminikation ödmjukligen Anhålla, att Deligensen fortfarande må begagnas emellan Jönköping och Smålands Stenar. Och nedsätta vi Skjutslegan till Två kronor femtio öre milen för hvarje Häst och detta åtagande får gälda för 5 år, om Styrelsen så medgifver".

Ett annat privat förslag, möjligen inspirerat av önskemål från befolkningen i området, undertecknades den 8 augusti 1877 av intressenter i Ölmestad och Nissagård. De höll före att en diligens skulle svara för förbindelsen mellan Gislaved och Ölmestad, vilken de erbjöd sig att skjutsa för två kronor milen. Om det endast blev fråga om kärrpost gjorde de samma erbjudande för 1:75 per mil och häst. De ansåg det fördelaktigare om förbindelsen med Gislaved och järnvägen knöts i Ölmestad och inte i Smålandsstenar därför att den uppgavs vara 1,3 fjärdingsväg kortare. Ett annat skäl var att i Reftele socken, inom vilken Ölmestads järnvägsstation var belägen, fanns pastor, vice pastor, två handlande, "5 ställen som bebos af Ståndspersoner", ångsågverk, sparbank och tingsställe.

Skrivelsen föranledde en förfrågan till länsstyrelsen som telegrafiskt meddelade poststyrelsen den 1 augusti att avståndet från Gislaved till Ölmestad var 1,8 mil och till Smålandsstenar omkring 1,7 mil. Här är att märka att den tidens svenskamil var 10 689 meter (36 000 fot).

Beslutet blev att kärrpostföring skulle finnas mellan Gislaved och Smålandsstenar. Som entreprenör för denna skjuts antogs Jonas Johansson i Gislaved, som dessutom fick kärrposten på sträckan från Gislaved till Norlida på sin lott. De andra entreprenörer, vars bevittnade kontraktsunderskifter postmästaren i Halmstad kunde skicka till poststyrelsen den 19 augusti var följande:

J W Eriksson i Unnaryd om kärrposten tre gånger i veckan från Mohärad till Öreryd och Jära, J G Almén i Öreryd om motsvarande åtagande från Öreryd till Norlida och Mohärad, B M Svenningson om motsvarande från Norlida till Gislaved och Öreryd, A P Essén om postföring två gånger i veckan från Haghult till Nyby och Burseryd, P M Möller, Aug Mårtensson och A Jacobsson om postföring två gånger i veckan från Nyby till Unnaryd och Haghult, Johannes Pettersson i Färgaryd om gångpost två gånger i veckan från Färgaryd till Nyby

och från Nyby till Färgaryd samt Anders Jacobsson i Nyby om att vårda post i Nyby till dess den skulle vidareändas. Några anbud om diverse mindre åtaganden lämnar vi därhän.

Från poststationsföreståndarna i Bredaryd, Forsheda, Kinnared och Kärda medsändes bevis att de ville kvarstå vid sina befattningar tills vidare mot då utgående avlöning. Detta hängde givetvis samman med det nedan nämnda telegrammet om att järnvägsstationerna ännu inte var uppförda.

Tidpunkten då banan skulle tas i bruk var länge ungefärlig och blev uppskjuten gång på gång. I ett telegram till poststyrelsen den 20 juli meddelade postmästaren i Halmstad att det inte kunde inrättas postanstalt vid någon af uppgifne stationerna emedan nödiga stationsbyggnader ännu ej finnas.

Länge var det också oklart om vilka poststationer som definitivt skulle stryka på foten, när järnvägstrafiken kom i gång. Poststationen i Villstad låg så nära järnvägsstationen i Smålandsstenar, att den ansågs böra indragas, men detta beslöts så sent att poststyrelsen behövde telegraferas till postmästaren i Halmstad för att denne skulle säga upp poststationsföreståndare Lorentz Johanssons kontrakt.

Den 4 september anmälde postmästaren i Halmstad till poststyrelsen att järnvägen hade blivit upplåten för allmän trafik och överlämnade ett exemplar av den första tidtabellen. Postbefordringen på sträckan började först den 15 september, då också de nya poststationerna Ölmestad, Smålandsstenar, Landeryd och Torup öppnades. Samtidigt drogs de förutvarande poststationerna i Sjögård, Nyby, Hestra, Villstad och Reftele in.

Bredaryds stationshus uppfördes långt senare. När postinspektör Winroth i ett personligt brev från verkställande direktören för Halmstad Nässjö Jernväg fick veta att stationsinspektoren skulle kunna ta byggnaden i bruk senast den 1 oktober 1887, ordnade han så att fanjunkaren AP Rydell, som varit föreståndare för poststationen i Bredaryd i drygt 13 år, blev uppsagd från sitt kontrakt. I samma skrivelse föreslogs att den blivande föreståndaren för den med järnvägen förenade poststationen skulle få 360 kronor om året i arvode.

Övriga banor

Bandelen Halmstad - Värnamo var den första järnvägen i Västbo. Dess påverkan av postförhållandena inom häradet har redovisats i det föregående. Motsvarande påverkan hade i någon mån den sydliga delen av sträckan Falköping - Landeryd. Detta berörs i avsnitten om Burseryd, Hestra och Broaryd. Järnvägen mellan Gislaved och Reftele medförde kontraktsuppsägning av poststationsföreståndaren i Anders-torp och flyttning av posten till järnvägsstationen där. Järnvägen från Torup bidrog till att poststationerna Rydöbruk och Hyltebruk blev till. Detta redovisas i avsnitten om de båda sistnämnda.

187. Hestra—Reftele.

Fk Ej pak Tåg 201	Fk V Tåg 57	Tr V Tåg 211	Km						
8.50	(12.15)	17.13	—	Hestra 122	(11.24)				(18.18)
—	—	—	12	Bårarydsby (ej f)	11.04				—
9.20	13.00	17.43	16	Gislaved (5)	10.54				17.48
					Tåg 204				
					Fk V				
				Gislaved	9.19	15.50			15.50
				Anderstorp	9.11	15.42			15.42
				Reftele (ej f) 186	8.54	(15.25)			15.25
					Tåg 132 y Fk	Tåg 136 y Fk V			Tåg 136 y Tr Hd

188. Torup—Hyltebruk. (Halmstad Nässjö jar.)

Fk V utom dehd Ej pak Bil	Fk Bil	Tr V Tåg 112 y	Fk Bil	Km						
7.30	9.50	14.10	18.15	—	Torup 186	(6.57)	9.32	16.15	1)	17.55
*7.41	10.01	14.16	18.26	5	Rydöbruk		9.18	16.01	17.29	17.49
8.15	10.22	14.26	18.47	12	Hyltebruk	6.42	9.00	15.43	17.20	17.40
						Tåg 111 y	Bil	Bil	Tåg 120 y samt hd Dfhd Fk	Tåg 113 y dfhd V-utom Fk
						Brl V	Fk	Brl V		

1) Till Kinnared 17.43.

I kapitlet om Burseryd har nämnts något om de konsekvenser järnvägens tillkomst fick för de närliggande poststationerna Burseryd och Södra Hestra samt att en ny poststation inrättades i Hällabäck från den 21 december 1906. Postinspektören i östra distriktet anförde i en skrivelse till poststyrelsen den 18 maj 1906 att det vore lämpligt inrätta ett fullständigt postkontor i Landeryd. Som vägande skäl angav han

"den lämpliga och välbehöfliga fördelning af det stora antal under Värnamo postkontor lydande poststationer och landtbrefbäringslinjer, som genom en dylik anordning skulle genomföras".

Han redovisade också ett förslag till fördelning av de underlydande poststationerna, enligt vilket den s k totaluppbörden för Värnamo antogs bli 60 000 kronor och för Landeryd ca 36 000 kronor. Enligt förslaget skulle från Värnamo förvaltningsområde till Landeryd överföras poststationerna Bredaryd, Burseryd, Dannäs, Forsheda, Färgaryd, Gryteryd, Jälluntofta, Kulltorp, Kållerstad, Långaryd, Refteled, Skeppshult, Smålandsstenar, Södra Hestra, Torskinge och Vestbo Ås samt tio lantbrevbäringslinjer.

Det låg inte inom poststyrelsens befogenhet att inrätta nya postkontor, men vid konseljen den 7 december 1906 blev det klart att Landeryd skulle få ett postkontor från den tidpunkt som poststyrelsen kunde bestämma. Den 31 maj 1907 begärde postinspektören i östra distriktet att postkontoret skulle få öppnas den 1 oktober. Under mellantiden hade järnvägslinjen mellan Falköping och Landeryd hunnit öppnas och poststationerna i Burseryd och Södra Hestra flyttas till järnvägen och namnförändras till Smålands Burseryd resp Broaryd. Till postmästare utnämndes Torsten Holm. Han var född 1864 och kom närmast från Ljusdal, där han varit förste postexpeditör sedan 1902. Vid hans befordran till kontrollör i Jönköping 1909 blev Landeryds nye chef Jean Edvin Gotthard Carlson. Denne dog 1917 58 år gammal och efterträddes av Axel Fredrik Charpentier som fick uppleva postkontorets utbyte mot en poststation i samband med sin pensionering 1936.

Redan under Torsten Holms tid blev förvaltningsområdet ytterligare utökat genom att man från Halmstads förvaltningsområde överflyttade poststationerna i Kinnared, Fegen, Ätran, Torup, Rydöbruk, Hyltebruk, Drängsered och Gunnarpsstom. Landeryd fick därigenom ett ovanligt stort landsbygdsområde men i gengäld var den lokala posttrafiken av ringa betydelse. Tankar på återgång till andra admini-

strativa förhållanden spårar man redan 1921, då postinspektör Boberg i Linköping i sitt förslag om utbyte av postkontoret i Gislaved mot en poststation säger följande:

"Den nya poststationen i Gislaved, samt de förutvarande poststationerna i Anderstorp, Bosebo, Bårarydsby och Våthult borde förläggas under postkontoret i Värnamo, samtidigt hvarmed äfven poststationerna i Reftele, Bredaryd, Forsheda, Torskinge, Dannäs, Kulltorp, Sporda, Västboås, Jälluntofta och Kållerstad borde öfverflyttas från Landeryd till Värnamo, samtidigt hvarmed alla postförings- och landtbrefbäringslinjer, som beröra dessa poststationer, äfven skulle förläggas under sistnämnda postkontor. Härigenom skulle äfven förberedas en framtida indragning av det mindre nödvändiga postkontoret i Landeryd".

Dessa tankar realiserades den 1 augusti 1936. Föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen blev H T Strömblad. Därefter har postgöromålen fullgjorts under ansvar av J V Gulling (1941-1942), R S V Sanderberg (1942-1944), B R Sanderberg (1944-1957), B H E Ericsson (1957-1961), B Lagerqvist (1961-1964), Hilding Johansson (1964-1968) och Gunnar Sterner (1968-1973). Efter utbyggnad av lantbrevbärningen har poststationen ersatts med ett postställe, som betjänas av Ella Andersson.

Järnvägsstationen i Landeryd, som den nu ter sig. I stationshuset residerar Ella Andersson med sitt postställe några timmar varje vardag.

Järnvägspoststationer

Broaryd

I kapitlet om Hestra berättas att den med namnet Södra Hestra återinrättade poststationen flyttades den 21 december 1906 till järnvägsstationen i Broaryd när järnvägen Falköping-Landeryd öppnades för allmän trafik. Detta föranledde önskemål om bättre postgång och tog sig bland annat ett konkret uttryck i en skrivelse den 17 april 1907 från Olaus Andersson i Sjögärde, Edvard Petersson i Domakull och Aron Jonsson i Bolerem på uppdrag av kommunalstämman i Södra Hestra. I skrivelsen heter det bland annat:

"Södra Hestra församling har hitintills i jämförelse med andra församlingar af likartad storlek varit särdeles wanlottad i afseende på sitt postbefordringsförhållande, hvilket nu blifvet i högst väsentlig grad försämradt, sedan den förut befintliga poststationen i Södra Hestra Kyrkoby blifvet förflyttad mera österut i församlingen, till Broaryds jernvägsstation å Västra Centralbanan".

Skrivelsen utmynnade i en begäran om att två lantbrevbäringslinjer skulle inrättas, en nordlig och en sydlig. Meningarna om linjernas sträckning var emellertid delade. Postinspektören i södra distriktet hade att ta ställning till begäran om en ca 10 km lång linje som tredagar i veckan skulle utgå från Kinnareds poststation och betjäna åtta större och mindre byar i Kindhult, Sjögärde, Dung, Lilla Högshult och Södra Flinteryd. Postmästaren i Halmstad kunde inte förorda framställningen, eftersom trakten var glest befolkad och saknade affärsrörelser samt omgiven av fyra poststationer tämligen nära varandra. Kronolänsmannen avstyrkte och poststyrelsen avlog.

Postinspektionen i östra distriktet fick ta ställning till ett förslag om en ringlinje med lantbrevbäring från Broaryds poststation över Lyckås, Tinnerbohult, Norra Flinteryd, Önna, Donakull, Hulu, Danhult, Bolerem, Kalvia, Västra Hyggås, Prippebo och Västra Brötjaryd. Postmästaren i Landeryd gav sitt förord och postinspektören ansåg linjen behövlig. Han överlämnade till poststyrelsen ett förslagskontrakt, enligt vilket hemmasonen Hans Daniel Haraldsson i Bolerem skulle fullgöra lantbrevbäring på den föreslagna ringlinjen två gånger i veckan. Ersättningen skulle bli två kronor per tur. Detta accepterade poststyrelsen och Södra Hestra sockens invånare hade fått någon kompensation för att deras poststation flyttats.

Södra Hestra socken har efter hand fått sina postförhållanden bättre ordnade allt efter som lantbrevbäringen från Broaryd blev utsträckt. Det förhållandevis lilla hushållsunderlaget i Broaryds samhälle motiverade inte att en poststation bibehölls och denna drogs in den 31 maj 1977. Som komplement till lantbrevbäringen har ett postställe inrättats som måndagar till fredagar betjänar kunderna under ett par eftermiddagstimmar genom Karl Carlsson.

Efter D Andersson, som var den förste poststationsföreståndaren i Broaryd, tjänstgjorde bl a Carl Viktor Sjöstrand, Gustaf Erhard Lydén och Nils Yngve Andersson.

Lantbrevbärarna Berg (med skägget) och Liljegren, fotograferade i mitten av 1920-talet av Sigurd Sjöstrand. Bådas söner blev lantbrevbärare.

Skeppshult

Vid kommunalstämman med Villstads församling den 24 augusti 1902 behandlades frågan om postgången till och från Skeppshult. Stämman gav Ernst Johansson och Axel Björkman i Böларыd samt nämndemannen P M Haraldsson i Mo uppdraget att hos poststyrelsen begära att en

Skeppshults station. Ett postställe finns ännu (1982) i den del av byggnaden som är närmast kameran. Foto från år 1973 av Knut Svensson, Växjö.

poststation skulle inrättas i den blivande järnvägsstationen. Den motivering som de hade i sin skrivelse den 4 september innefattade bland annat att en poststation i Skeppshult skulle vara

"särdeles till stor nytta för de fabriker som äro anlagde i närheten af denna station, nemligen vid Böларыd, Södra Hestra sockens östra del, som är ganska betydlig, äfven så Långaryds sockens Norra del, Refteleds sockens södra del, äfven så Kållerstad och Jälluntofta socknar, dessa alla församlingar som igenom denna nya Jernvägsstations öppnande komme att äga en daglig samfärdsel och Kommunikation med Jernvägsstationen i Skeppshult".

Det hade gått att få en poststation till stånd utan stor argumentation. Postinspektionen i östra distriktet meddelade sig med Halmstad-Nässjö Jernvägars trafikexpedition som uppgav att järnvägsstationen i Skeppshult skulle öppnas den 1 november 1902 med Carl Axel Meuller som föreståndare och att denne mot ett årsarvode av 180 kronor kunde förestå en blivande poststation. Efter postinspektionens framställning beslöt poststyrelsen att poststationen skulle öppnas samtidigt med järnvägsstationen.

I järnvägsstationen har Skeppshultsposten förblivit under hela dess existens och den finns fortfarande kvar där trots att den formellt blev indragen den 31 maj 1977. Som komplement till lantbrevbäringslinjen finns nämligen ett sk postställe i stationshuset,

där lantbrevbärare Marianne Källman under en eftermiddagstimme vardagar utom lördagar betjänar de kunder som av någon anledning inte får kontakt med henne under lantbrevbäringsturen.

Under den tid som poststationen fanns i sitt ursprungliga skick hade följande järnvägstjänstemän ansvaret för posten: Carl Axel Meuller (1902-1903), Axel Granath (1903-1910), Carl Martin Larsson (1910-1915), J E Schytt (1915-1931), B R E Sanderberg (vakansvikarie april 1931), J A Norén (1931-1936), E V Ekholmer (1936-1939), E G S Holmberg (1939-1944), K H Asp (1944-1946), C E Hempel (1946, vakans), J A H Ström (1946-1950), E L Carlsson (1950-1959), A G M Andersson (1959-1962), C E Hempel (1962-1967), Karl Carlsson (1967-1977).

Omorganisationen fördes på tal redan 1972 och väckte motstånd i bygden. Skeppshults Samhällsförening kallade till ett sammanträde en oktoberkväll varvid Gunnar Fägert redogjorde för samhällets utveckling och pläderade för att poststationen skulle få vara kvar. Postmästare Urban Ek i Värnamo deltog och informerade bland annat om lantbrevbäringens funktion. Fyra år senare bad kommunstyrelsen i Gislaved regeringen om hjälp att få ha kvar poststationerna i Skeppshult och Broaryd. Det hjälpte nu inte och omorganisationen blev ett faktum från den 1 juni 1977. Knappt tre år senare redovisade Värnamo-Tidningen en egen undersökning av resultatet. Reportern talade med ordsbor och postpersonal och fann alla vara överens om att man hade oroat sig i överkant. Här ett utdrag:

Många av de ärenden som man förr var tvungen att gå till postkontoret för att göra, klarar man i dag av utanför entrédörren till bostadshuset. Detta tack vare att Skeppshult i stället fick lantbrevbärning. I Postverkets rationaliseringsplan ingick också att ett postställe skulle inrättas som ett komplement till lantbrevbärarservicen. Och detta postställe finns numera inhytt i stationshuset - i samma lokal där postkontoret tidigare låg.

Hällabäck

I kapitlet om Burseryd antyds att det var delvis poststationsföreståndare Borgs förtjänst att Hällabäck fick en poststation vid tillkomsten av järnvägen Falköping-Landeryd. Det är sparsamt med dokument i arkiven som berör förhållandena i Hällabäck, och frågan om lantbrevbäringens tillkomst i närområdet utgör ett dominerande inslag. Den togs upp i en skrivelse den 21 januari 1909 från några personer som önskade en lantbrevbäringslinje över Långhult, Södra

Kruvebo, Råknåsen, Löbbo, Sisslebo, Knökelås, Sjöalid, Granö, Leabo och Arnåsholm. Postmästare Torsten Holm i Landeryd tillstyrkte "då af handlingarne synes framgå, att den ifrågasatta landtbrefbäringslinjen skulle komma att beröra tätt bebyggda, från postanstalt aflägsset liggande trakter med afsevärd post och sålunda fylla ett verkligt behof".

Postinspektör Adolf Malmgren ansåg sig inte kunna tillstyrka framställningen och poststyrelsen meddelade avslag den 6 augusti. Men sökandena gav sig inte. De kom igen i september med förnyade önskemål och då med förslag till ändrad sträckning av linjen. Poststationsföreståndare K A Ahlén i Hällabäck uppgav i detsammanhanget att gårdarna Löbbo, Sisslebo, Leabo, Granö och Arnåsholm inte kunde få sin post utan stora besvär. Eftersom några affärsmän också avsåg att bosätta sig inom området, ansåg han brevbäringslinjen nödvändig. Denna gång vågade postmästare Holm sig inte på att tillstyrka framställningen, men han bifogade ett anbud från Daniel Haraldsson i Sisslebo om att fullgöra lantbrevbäring på den tänkta linjen.

Tillfrågad uppgav tf kronofogde Folke Robért den 29 april 1910 "att den ifrågasatta landtbrefbäringslinjen väl kan anses vara nyttig och behöflig, men att den i anseende till den glest bebyggda orten säkerligen icke kommer att i ekonomiskt hänseende bära sig." Trots att även den ordinarie kronofogden Mentzer ansåg det vara tvivelaktigt att bifalla ansökan beslöt poststyrelsen den 2 augusti att en lantbrevbäring skulle anordnas med två turer i veckan på linjen Hällabäck - Sisslebo och torparen Daniel Haraldson blev den förste lantbrevbäraren.

Lantbrevbäringen byggdes ut efter hand och en andra linje kom till, en som gick bl a över Ingegärdabo och Börtebohult. Men som på de flesta orter, där hushållsantalet var mindre än 200 i själva samhället måste också poststationen i Hällabäck drabbas av geddesyxan. Detta skedde den 30 juni 1965, då Eskil Emanuelsson för sista gången pysslade med postärenden. Nästa morgon fick lantbrevbärare Valfrid Karlsson göra i ordning sin post i Smålandsstenar för den förlängda rundan och Smålandsstenar blev den nya adressen för de flesta av dem som haft sin post på Hällabäck. En mindre del av kunderna på linjen överfördes till Gislaveds postområde.

Eskil Emanuelsson var alltså den siste postansvarige bland stinsarna i Hällabäck. Före honom hade Erik Daniel Emanuelsson, A G Petersson och T S A Carlström skött de lokala postärendena.

Rydöbruk

Järnvägen mellan Torup och Rydö, som efter ett par månaders gods- trafik hade öppnats för allmän trafik på nyåret 1899 var en bidragande orsak till önskemålen om att en poststation skulle inrättas i Rydö. Frågan togs upp vid den ordinarie kommunalstämman med Långaryds församling den 29 mars 1901. I protokollets femte paragraf sägs bland annat att stämman fann begäran om att inrätta en poststation vid Rydö järnvägsstation "vara af allra största behof påkallad och behjertansvärd då icke mindre än trenne församlingar, Torup, Färgaryd och Långaryd deraf skulle hafva största fördel, som annars ensamt äro hänvisade att hämta och aflemna sin post så aflägsset som från Torup".

Måhända låg det någon överdrift i påståendet, eftersom en stor del av Långaryds församlingsbor hade tillgång till poststationen i Landeryd, dit den flyttats från Nyby, när järnvägen mellan Halmstad och Värnamo togs i bruk 1877. Dessutom fanns det en poststation i Långaryds kyrkby sedan 1881. Färgaryds församlingsbor var inte heller helt vanlottade, eftersom de hade tillgång till poststationen Färgaryd sedan 1874.

Men socknarna var efter den tidens kommunikationsförhållanden vidsträckta och önskemål om en poststation i gränsområdet mellan Halland och Småland i dess dåvarande utsträckning var befogade. Det kom till ytterligare uttryck vid den extra kommunalstämma som hölls i Färgaryds sockenstuga den 28 april 1901, då § 1 fick följande utformning:

"Inseende den stora nytta och behofvet af en poststation vid Rydö järnvägsstation i Långaryds församling, då delar af såväl Långaryds, Färgaryds som Torups socknar därigenom skulle blifva tillgodosedda, då det är aflägsset från andra poststationer, funno de vid stämman talrikt församlade på det lifligaste intressera sig för tillstyrkan af en poststations inrättande vid nämnda järnvägsstation och således förena sig med dem som komma att härom till Kongl. Generalpoststyrelsen ingifva vördsam ansökan".

Ansökan daterades den 31 maj 1901, underskriven först av Rydö Bruks och Fabriks Aktiebolag A Olsson, och därefter av en lång rad personer, som var direkt beroende av att få en poststation. Till föreståndare för den begärda poststationen föreslogs stationsmästare G Wictorén. Förutom protokollsavskrifter från kommunalstämorna bilades uppgifter om hur mycket Rydö Bruks och Fabriks Aktiebolag, O Håkansson's Manufakturaffär samt Rydö Bruks Handel hade betalat under år 1900 i portoavgifter till postverket, sammanlagt ca 1 700 kronor.

Poststyrelsen remitterade den inkomna framställningen till postinspektionen i Södra distriktet, vars chef Victor Melander utvecklade sina synpunkter på ärendet i ett brev den 27 november. Han ansåg att den ifrågasatta poststationen samt en ordnad postgång där emellan och Torups poststation var behövlig och tillade:

"Efter förhandlingar med förenämnda bolag har det lyckats postinspektionen att träffa avtal om handhavandet af denna poststation och utgörandet af postföring sju gånger i veckan mellan poststationen samt Torups poststation åtminstone till utgången af december månad 1904 för en sammanlagd kostnad af 350 kronor om året, nämligen 180 kronor per år för poststationens skötande, hvilket bestyr stationsmästaren Magnus Gideon Johansson Wictorén i bifogade förslagskontrakt, i två exemplar, åtagit sig, samt 170 kronor om året för postföringen, den bolaget i hogsående, likaledes i två exemplar upprättade förslagskontrakt förbundit sig att utgöra medelst gående bud".

I slutet av brevet berörde postinspektören även namnfrågan och ansåg att den nya poststationen inte borde kallas Rydö, "enär detta namn lätteligen torde kunna förvexlas med Ryd, som är namnet på en redan befintlig poststation". Det var således inte hänsyn till Rydöbruks sulfitfabrik som avgjorde namnvalet utan praktiska sorteringshänsyn. Ett motsatt fall kan nämnas som jämförelse. Den 45 år gamla poststationen med namnet Hohultsslätt namnförändrades år 1968 till Alstermo på begäran av det dominerande företaget i samhället vilket hade stor utlandskorrespondens. Med förändringen vann man dels att undvika en bokstav som inte finns i så många främmande språk och dels att få fabriksnamnet i adressen.

Poststyrelsen biföll framställningen och den 1 januari 1902 inrättades poststationen i Rydöbruk. Men det var tilltaget i underkant när det gällde sättet att få posten från Torup. Ett gående bud kunde svårligen bära posten efter hand som tyngden ökade. I mars 1907 frågade postinspektionen postmästaren i Halmstad, om man inte kunde förbilliga postföringskostnaderna genom att inrätta kärrpostföring i stället. Bakgrunden var att häst och åkdon hade måst an-

vändas i stor omfattning under de sistförflutna månaderna på grund av postens stora vikt. För detta hade postverket fått vidkännas extra utgifter utöver postförarens låga arvode, nämligen under november 1906 11 kr, under december 19 kr, under januari 1907 13 kr och under februari 18 kr. Summorna förefaller löjligt små, kanske även mätt med den tidens penningvärde, men inom postverket såg man på varje utgivet öre.

Postmästare Olof Sekt i Halmstad lät poststationsföreståndarna Hjalmar Lindroth i Torup och Gideon Wictorén i Rydöbruk uttala sig innan han svarade postinspektören. Den förstnämnde förordade kärrpostföring bland annat på grund av den dåvarande postförarens höga ålder. Wictorén berörde även en annan praktisk detalj och skrev att

"postföringen är enligt allmänt uttalande otillfredsställande, då två /2/ tåg hvarje dag hitkommer och afgår, allmänheten trots detta ej erhåller sin post förrän kl 6.30 em. Rydö Bruks och Fabriks Aktiebolag, som jämväl andra trafikanter tillfrågats, huruvida de ej föredrar järnvägspost istället för nuvarande postbefordring, förordar såväl nämnda Bruk, som alla öfriga trafikanter att en s k postlåda insättes i tågen hit /t exp som vid Fegen och Åtran stationer/. Kärrpost för befordran af posten en gång dagligen kan under inga vilkor anskaffas här för mindre än 3 kronor, hvadan jag värdsamt förordar inrättandet af järnvägspost".

När ärendet var slutbehandlat för södra postinspektionens del sändes det till postinspektionen i östra distriktet med konstaterandet att kärrpostföring mellan Torup och Rydöbruk skulle komma att kosta minst 600 kronor om året, medan järnvägspostföring skulle kosta högst 15 öre per dag. Orsaken till att svaret inte skickades direkt till poststyrelsen ligger i det faktum att området öster om länsgränsen administrerades av postinspektionen i östra postdistriktet, som måste hållas informerad om förestående ändringar vilka kunde beröra Färgaryds och Långaryds församlingar. Postmästare Sekt hade bland annat skrivit i handlingarna att då "sannolikt inom kort järnvägslinjen till Rydöbruk kommer att utsträckas till Färgaryd, enligt hvad järnvägsstyrelsen torde ha beslutat, kunde om icke förr postföring å järnväg anordnas jämväl till Rydöbruk".

Postinspektör Adolf Malmgren skickade till poststyrelsen ett förslag till tidtabell för postföring med tåg från Torup dagligen kl 12.45 och från Rydöbruk kl 13.25 och postmästare Sekt sände ett bevis om att han hade sagt upp avtalet med det gående postbudet, stenhuggaren Lars Magnus Larsson. Det hävdades med utgången av juli 1907 och från den 1 augusti användes järnvägen för postbefordran.

Gideon Wictorén tog avsked från järnvägen den 20 maj 1908 och flyttade till Hällekis. Under hans föregående ledighet hade befattningen uppehållits av Nils Sigfrid Sweningson. Denne anmälde till postinspektionen att postlönen inte motsvarade den postala arbetsinsatsen och begärde att få arvudet höjt till 600 kronor om året. Hans företrädare hade haft 480 kronor och 240 kronor i sk biträdesanslag. Ansökan beviljades och från och med den 1 juli 1908 var poststationsföreståndarens ersättning 600 kronor per år jämte 360 kronor i biträdesanslag.

Någon automatisk lönehöjning fanns inte på den tiden och inga förhandlare hjälpte poststationsföreståndarna till en rimlig ersättning för deras bestyr. Gideon Wictorén hade några år tidigare haft svårt att nå den ersättning han önskade. Han fick bara 180 kronor i årsarvode när poststationen inrättades och inte förrän från juni 1905 höjdes det till 480 kronor. Den ändringen föregicks av en längre skriftväxling som började redan vid årsskiftet då Wictorén gjorde en formell uppsägning av sitt kontrakt. Ur hans motivering för anspråken hämtas att folkmängden översteg 1 000 personer och att "en stor del af dessa utgöres af fabriksarbetare, hvilka med landtbefolkningen noga påräkna regelbundna posttider, hvarför utan må anföras, att den extra tjänstgöring såsom emottagandet af Brukets afgående post en timma äfvensom 1/2 timma för postens sortering vid ankomsten, som ock att de flesta dagarna tjänstgöringstiden utsträcker ytterligare 1/2 timma för utlämnande af post till allmänheten, detta allt utöfver poststationens föreskrifna 4 timmars tjänstgöring".

Innan ärendet avgjordes till Wictoréns förmån hade postinspektören i Malmö anmält till poststyrelsen att under åren 1902-1904 i medeltal 2051 värdeförsändelser per år hade avsänts från Rydöbruk och att frimärksförsäljningen under samma period varit genomsnittligt 3 940 kronor.

Från den 1 maj 1909 började posten utnyttja två tåg om dagen i vardera riktningen för postbefordran mellan Torup och Rydöbruk. I sin anmälan till poststyrelsen om detta meddelade postinspektör Adolf Malmgren att "den ytterligare kostnad, som härigenom åsamkas postverket, uppgår till endast 7 1/2 öre per dag".

Föreningen mellan post och järnväg höll i sig länge i Rydöbruk. Det var naturligt med ett samgående mellan kommunikationsföretagen och i takt med järnvägarnas tillkomst ökade antalet sk förenade poststationer. Efter andra världskriget avtog samarbetet och den ena förenade poststationen efter den andra försvann, antingen genom indragning i samband med järnvägsnedläggning eller genom att

posttrafiken blivit så stor att den inte kunde skötas av järnvägspersonalen. Det senare tog sig uttryck i Rydöbruk 1975, då poststationen statushöjdes till en sk postexpedition. Den blev dock kvar i det gamla stationshuset. Man söker nu efter nya lokaler. I postverkets stora omorganisation 1977 har bland annat en ny terminologi blivit införd, enligt vilken Rydöbruk har ett "lokalpostkontor i delegeringsgrupp 3" med Anna-Greta Petersson som postmästare.

I Rydöbruks järnvägsstation har posten alltid hållit till men står nu i begrepp att flytta till nya lokaler i samhället.

Hyltebruk

Järnvägen från Torup till Rydö förlängdes sedan disponenten A Ohlsson vid Rydöbruk erbjudit att bolaget skulle bidra till anläggningskostnaden med en tredjedel av kostnaden, dock minst 300 000 kr. Ingenjör E Lindhe ansvarade för byggnationen som kontrollerades av Halmstad-Nässjö Järnvägars baningenjör W Lindström. Den 3 december 1909 öppnades linjen för allmän trafik. Regeringen medgav den 26 juni 1908 att den nya stationen vid banan skulle kallas Hyltebruk. Nästan på dagen ett år senare medgav regeringen för övrigt att den tidigare ändstationen Rydö skulle få namnändras till Rydöbruk.

Frågan om en poststation i Hyltebruk togs upp under järnvägens anläggningstid. De första skrivelserna i postens arkiv i detta ärende tillkom i januari 1909 och berörde inte bara frågan om inrättande av en ny poststation utan även om en eventuell nedläggning av den 35 år gamla poststationen i Färgaryd. Där hade komminister J Stenvall år 1898 överlämnat chefskapet till folkskolläraren Carl Liljestränd, varvid årsarvudet hade höjts från 80 till 180 kronor och poststationen flyttats till den sistnämndes bostad.

Ur postinspektör Adolf Malmgrens skrivelse till poststyrelsen den 9 oktober i ärendet "angående postgången till Färgaryd efter

eventuellt inrättande af poststation i Hyltebruk" hämtas följande:

"Det har äfven ifrågasatts att, därest poststation komme att inrättas i Hyltebruk, indraga Färgaryds poststation, där rörelsen redan nu icke är af någon större omfattning. Då emellertid fråga är å bane att framdeles möjligen utsträcka järnvägstrafiken å linjen Torup-Hyltebruk till Färgaryd, i hvilket fall jag anser Färgaryds poststation böra bibehållas, synes mig förslaget om samma poststations indragning tills vidare och intill dess frågan om berörda järnvägslinjes utsträckning till Färgaryd böra anstå, hvilken mening, såsom af bifogade yttrande framgår, jämväl delats af vederbörande postfunktionärer och kronolänsmannen i orten".

Två postinspektioner var inblandade i detta gränsärende och ur t f postinspektören Olof Thormarks i Malmö remissvar till poststyrelsen den 29 november 1909 hämtas följande avsnitt:

"Poststationsföreståndaren i Rydöbruk uppgifver, att Hyltebruks stationssamhälle redan nu vid bruksdriftens början kommer att räkna omkring 500 invånare och att posten dit för närvarande är rätt betydlig samt att bruket kommer att använda frankotecken för 100 å 125 kronor i månaden.

Postmästaren i Halmstad instämmer med postmästaren i Landeryd. Poststation i Hyltebruk är erforderlig.

Hemställes värdsamt, att poststation af 1:a klassen under benämning Hyltebruk och lydande under postkontoret i Halmstad måtte snarast möjligt öppnas vid Hyltebruks trafikstation inom Jönköpings län att handhafvas af järnvägsföreståndaren på platsen mot 300 kronor i årsarfvode samt att fackbefordringen å linjen Torup-Rydöbruk från samma tid utsträckes att omfatta jämväl sträckan Rydöbruk - Hyltebruk enligt bifogade förslag".

Denna bild från Hyltebruk under 1930-talet publiceras med tillstånd av Svenska Järnvägsklubbens fotosektion. På spåret står HN J motorvagn nr 1, byggd 1913 av ASEA och Atlas, slopad 1937.

Trafikchefen Jönsson sände på kvällen den 2 december 1909 ett telegram till postinspektionen i Östra distriktet med texten "Hyltebruk öppnas imorgon för allmän trafik". Detta ledde till poststyrelsens beslut följande dag att en poststation skulle öppnas den 8 december i Hyltebruk.

Vid kommunalstämman i Färgaryds sockenstuga den 2 januari 1910 förklarade sig kommunen villig att avstå från Färgaryds poststation om en daglig lantbrevbäring inrättades från Hyltebruk. Man var dock oenig och de många skrivelserna i detta ärende resulterade endast i vissa ändringar av postföringen. Till grund för det definitiva ställningstagandet låg bland annat följande uttalande den 24 maj 1910 av postmästare J E G Carlson i Landeryd:

"Poststationen i Färgaryd bör bibehållas. Detta synes vara den större delen af befolkningens önskan. Den korresponderande allmänheten är ock mera betjänad af en poststation än en landtbrevbäring. Vid en eventuell utsträckning af järnvägslinjen Torup-Hyltebruk till Färgaryd torde poststation väl där nödvändiggöras".

Poststyrelsens beslut fattades den 26 augusti 1910 och innebar att någon förändring i de postala anordningarna inte skulle göras. Om den tio år senare vidtagna ändringen berättas under avsnittet om Färgaryd.

Poststationen i Hyltebruk skildes från järnvägsstationen redan efter tio år. Under de första åren var Otto Wilhelm Linneroth föreståndare, 1914 avlöst av hustrun Hulda Maria. Hon efterträddes vid skilsmässan från järnvägen 1919 av Ida Martinsson, som varit poststationsföreståndare i Spenshult ett år. Hon stannade som chef

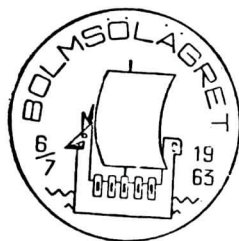
Därefter tjänstgjorde Jan Andersson (1964- an 1976 är Roland Persson postchef i Hylte-teckning numera är "lokalpostkontor i delege-järnvägen år 1919 fluttades posten till en Poststationsföreståndarna höll med lokal statushöjdes poststationen till en s k var det postverkets sak att lösa loka- i Ohlins fastighet på tomten Gammel-december 1947 till Storgatan 24. År 1979 lokaler med en yta av 275 m², en mer än sju

Minnespoststämplor

Minnespoststämplor används ofta för att ge extra uppmärksamhet åt vissa evenemang som utställningar och mässor. De är inte något nytt påfund. I Sverige användes den första redan år 1866 under en utställning i Stockholm. Men då hade filatelin inte någon större utbredning och det var ytterst få som tänkte på att ta vara på de brev och kort som blev specialstämplade den gången. I dag är äkta avtryck av den stämpeln mycket eftertraktade och dyrbara.

För närvarande kommer drygt 300 nya minnespoststämplor årligen. Ingen torde väl längre ägna sig åt att skaffa kompletta samlingar med avtryck av sådana, men motivsamlare tycks ha stor glädje av att kunna komplettera sina samlingar på rikt varierade albumblad.

Inom Västbo härad har det inte förekommit särskilt många minnespoststämplor, eller "tillfälliga datumstämplor", som var den officiella beteckningen fram till år 1979. De som förekommit, avbildas på detta uppslag.

Se s. 30.

Bläckmakulering

1874 års poststationer fick börja verksamheten utan erforderliga inventarier. Från regeringsbeslutet den 5 december 1873 till genomförandet gick knappt fyra veckor. Även om vissa förberedelser var gjorda hann t ex datumstämplarna levereras i tid bara till de nya poststationerna på Gotland, i Blekinge samt i Kristianstads län om vi håller oss till södra Sverige. I hela Småland måste bläckmakulering tillgripas i väntan på leverans av datumstämplar.

I slutet av en skrivelse till postmästaren i Halmstad den 11 december 1873 har detta problem berörts. Däri sägs att frimärkena skulle överkorsas med bläck. Detta har tolkats bokstavligen på de flesta håll, men bläckmakulerade frimärken av det slaget torde inte ha något filatelistiskt värde, om de inte sitter på de ursprungliga brevomslagen och kompletteras med andra anteckningar i posttjänsten.

På sina håll gav sig poststationsföreståndarna tid att skriva ortens namn och datum på frimärkena. Sådana objekt är sällsynta. Ortstämpelsamlarna sätter stort värde på dem. De flesta får nöja sig med ett faksimil av ortens namn med poststationsföreståndarens handstil. Till tjänst för dem visas på denna och följande sidor hur poststationsföreståndarna skrev ortens namn i de fall detta är känt. I övriga fall återges endast föreståndarens namnteckning. I boken "Kommunikation i gränsbygd" återges på motsvarande sätt handstilen hos samtliga föreståndare för de poststationer som inrättades i Sunnerbo den 1 januari 1874.

Undersåp den 1 januari 1874

J. H. M. M. M.
Postf. H. H. H. H.

Balsö den 2^{3/4} januari 1874

B. Nilander

Banco den 1^{officiell} 1874

Handstil

Prestad den 25 januari 1874

J. H. M. M.

Dannäs den 31 januari 1874

Johan Henrik Lemmen

Femsjö den 29 januari 1874

Per-Olof Svensson

Forsbuda den 23de Feb. januari 1874

Lithiof Schik

Knutstorp den 2da januari 1874

J. Ström

Sörbygd församling den 2da januari 1874

Joh. Petersson

Källerstad den 31. januari 1874

Carl Wibek

Gröfjö den 31. januari 1874

C. M. Forslund

Samfundet värdur af brevläsaren i Örnestad under 11 år
Örnestad Pöftekloster den 31. januari 1874

J. O. Nyberg

Gröfjö den 1. januari 1874

J. Lagerström

Andrik den 24. januari 1874

Wästna den 28. januari 1874

M. G. Andersson

A. J. Mån

Tannåker Skatteby den 31 januari 1874

Anders Jonasson

Huskinge den 28 febr 1874

Bland Jernander

Villstad den 1 januari 1874

L. Jonasson

Våthult den 24 jan 1874

Andersson

Åbo den 31 januari 1874

Abrahamson

Poststationen i Tannåker lydde under postmästaren i Jönköping. Detta bläckmakulerade frimärke tyder på att datumstämpeln inte hade levererats i början av mars.

Gislaved

	Debet		
Jan	5	1 föpisiv, 1 breftämpel, för Burseryd	13/1
	10	32 pajar 203	13/1
	17	2 föpisiv, 2 breftämpel	22/1
Febr	7	1 " " 1 " "	8/2
	17	4 " " 4 " "	21/2
	27	1 Sabel, 1 posthorn, 1 presennings	3/3
April	4	8 fattig grammer	8/4
	18	13 föpisiv, 3 breftämpel	21/4
Maj	4	5 " " 5 " "	7/5
Juli	13	1 postvaska set 3/4 läs 7 nycklar	19/7
dec	21	20 postpöser	24/12
	30	2 stämpelbänkar	1/1
	31	1 breftämpel med stellan i ansen	1/1

Detta utdrag ur 1874 års inventariejournal vid generalpoststyrelsen visar bland annat att datumstämpeln för den återinrättade poststationen i Burseryd levererades från Stockholm den 5 januari. Troligen var den bevarad efter poststationens indragning två år tidigare. Avtryck av den stämpeln på frimärken av vapentyp värderas i Facits ortstämpelkatalog till 3 000 kronor.

De övriga poststationer inom Gislaveds förvaltningsområde, vilka inrättades vid kronobrevbäringens upphörande den 1 januari 1874, fick sina datumstämplar senare och i olika omgångar. Det framgår inte av inventariejournalen i vilken ordning de levererades, men till två av dem levererades stämpelarna den 17 januari, till en den 7 februari, till fyra den 17 februari o.s.v. Till tre gjordes inte leveransen förrän den 18 april. I väntan på datumstämplarna fick poststationsföreståndarna makulera frimärkena på breven med bläck. Sådana bläckmakuleringar är sällsynta för poststationerna inom Gislaveds dåvarande förvaltningsområde, dvs poststationerna i Villstad, Burseryd, Färgaryd, Gryteryd, Hestra, Sandvik, Anderstorp, Våthult, Bosebo, Dannäs, Torskinge, Reftele, Bredaryd och Forsheda.

HALMSTAD—JÖNKÖPINGS JERNVÄG.

No. / 14 Ord.

Inlemnadt

TELEGRAM

Ankommet

den 1 Sept 18 77

den 1 Sept 18 77

kl. 4 t. 30 m.

kl. 4 t. 35 m.

från

Halvstad Station.

A Haraldsson
SmålandsstenarMöt måndag med Skjuts.
Ankommer måndag.
Tåget Smålandsstenar
med liket

M Svensson

Emottaget vid

Station af:

M Svensson

Det första telegram som kom till järnvägsstationen i Smålandsstenar hade ett säreget innehåll. Originalen ägs av M Svensson.

Personregister

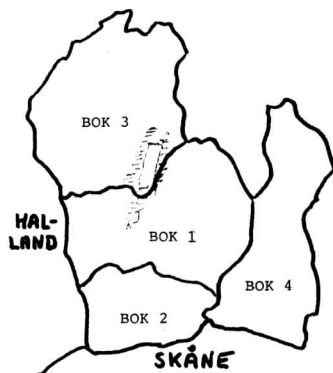
Sidhänvisning, följd av tecknet +, innebär att personen finns omnämnd även på annan plats i boken.

Abrahamsson, S, Ås	110+	Billberg, G O, Mossebo	151
Ahlén, K A, Hällabäck	171	Billing, P Ch, Jönköping	125
Allguln, Frans, Bolmsö	124	Björkman, Axel, Böлары	169
Almgren, Albrecht, Gislaved	35+	Björkman, C W, Sandvik	81+
Almén, J G, Anderstorp	85	Björkman, Frans, Björkelund	42
Almén, J G, Öreryd	156+	Bokander, Ruth, Gnosjö	106
Andén, O J, Gislaved	25+	Bolin, Oscar, Våthult	93
Andersson, Anders, Femsjö	123	Bohman, Gun, Smålandsstenar	64
Andersson, Anders, Nissaryd	156	Borg, F R J, Burseryd	47+
Andersson, Anders, Hakarp	42	Borg, Johan, Gislaved	27
Andersson, Anton, Reftele	134	Broberg, Edv, Smålandsstenar	40+
Andersson, Alfred, Torskinge	129	Broberg, kyrkoherde i Hestra	74
Andersson, A G M, Skeppshult	170	Börgesson, Anders, Gislaved	8
Andersson, A M, Hestra	71	Börjesson, Salomon, N Röshult	76
Andersson, D, Broaryd	169		
Andersson, Ella, Landeryd	167	Dahlin, Åke, Gnosjö	106
Andersson, G J, Spångalyckan	84	Dahlgren, A, Enslöv	159
Andersson, Gunbritt, Reftele	134	Danielsson, Anders, Bosebo	96
Andersson, Gustaf, Bubbarp	103	Danielsson, Josef, Våthult	94
Andersson, Gustav, Torskinge	129	Danielsson, Nils, Gynnäs	137
Andersson, Hulda, Smålandsstenar	64	Davidsson, Emma K, Våthult	94
Andersson, J, Kapped	40	Davidsson, Josef, Reftele	40
Andersson, J, Nyby	33	Davidsson, S, Kinnared	159
Andersson, J E, Svanaholm	112		
Andersson, Jöns, Gislaved	8	Edlund, C A, Sjötofta	150
Andersson, K A, Villstad	95	Edvall, G E, Gislaved	36
Andersson, K A H, Reftele	135	Ehlné, S H, Gislaved	36
Andersson, N Y, Broaryd	169	Ejserman, J F, Svenljunga	45
Andersson, Olaus, Sjögårde	168	Ek, Urban, Värnamo	170
Andersson, Peter, Gärö, Gnosjö	103+	Ekedahl, W, Femsjö	123
Andersson, Petter, Grogården, VÅ	42	Ekelund, Claes, Jönköping	15
Andersson, Svea, Svanaholm	112	Ekelund, C J, Kulltorp	107+
Andersson, Svening, Sjöryd	150	Ekholmer, E V, Skeppshult	170
Andreasson, Salomon, Bredaryd	142	Ekström, C, Jönköping	118
Andrén, A, Unnaryd	54	Elmén, Elias, Femsjö	123
Appelgren, J O, Reftele	132+	Elmqvist, O E, Gislaved	35
Arfwidsson, Anders, Stenehestra	8	Emanuelsson, A, Dannäs	127
Aschan, P, Jönköping	7+	Emanuelsson, C J, Mjöhult	80
Asp, Hans, Smålandsstenar	63+	Emanuelsson, E A, Hällabäck	172
Aurell, G, Gislaved	29+	Emanuelsson, E D, Hällabäck	172
Axelsson, Brita, Jälluntofta	144	Eriksson, B H E, Landeryd	167
Bengtsson, C B, Burseryd	52	Weiksson, Ester A, Jälluntofta	144
Berg, C A, Kulltorp	107+	Eriksson, J W, Unnaryd (N)	156+
Berg, Ingrid, Kulltorp	108	Eriksson, Sven, Jälluntofta	142+
Berg, K S H, Kulltorp	108	Eriksson, Maria, Jälluntofta	143
Bergström, J A, Slåthult	78	Eriksson, Sven, N Röshult	74
Berntsson, C A, Sporda	148	Erlandsson, Sven, Johansberg	142
Bexell, E, Anderstorp	88+	Essén, A P, Långaryd	46+

Florén, J A, Långaryd	157	Jansson, Olof, Gnosjö	106	Colliander, Erland, Torskinge	128	Nilsson, A P, Ebbestugan, Reftele	135
Forsén, J A, Långaryd	140	Johannesson, Johan, Hessleberg	142	Colliander, G, Kulltorp	107	Nilsson, Anders, Törås	134
Forslind, C M, Gnosjö	103	Johannesson, Petter, Källerstad	114	Kleberg, O A, Burseryd	52	Nilsson, J, Anderstorp	34
Forslind, M C, Gnosjö	103	Johansson, A V, Stjernhult	134	Källkvist, Arne, Gnosjö	106	Nilson, Johannes, Marås	105
Friberg, Erik, Gislaved	36	Johansson, Albert, Broddaryd	145	Källman, Marianne, Skeppshult	170	Nilsson, Per, Gislaved	35+
Fritz, Linnéa, Bosebo	102	Johansson, Algot, Källerstad	119+	Lagerstedt, D, Villstad	62	Nilsson-Brandow, A, Broaryd	52
Fägerskjöld, C, Dannäs	128	Johansson, Anders, Böläryd	15+	Lagerstedt, J E, Gryteryd	71+	Nord, Greta, Ås	112
Fägert, Gunnar, Skeppshult	170	Johansson, Axel, Mossarp	87	Lagerström, Bengt, Smålandsstenar	63+	Nordborn, J, Svenshult	22
Gavelli, David, Lund (Ljungby)	55+	Johansson, Ernst, Broaryd	169	Land, Eivor, Forsheda	139	Norén, J A, Skeppshult	170
Gervén, Annie, Yås	57	Johansson, G E S, Lanna	149	Lanquist, K O B, Sporda	148	Nygren, J, Jälluntofta	117
Gillis, G A, Anderstorp	91	Johansson, Hans Petter, Sebjörnarp	134	Larsson, C M, Skeppshult	170	Nylander, M, Reftele	40
Granat, A M, Jönköpings reg:te	27	Johansson, Hilding, Landeryd	167	Larsson, Daniel, Sporda	148	Nylander, Yngve, Stockholm	71+
Granath, Axel, Bredaryd	136+	Johansson, Hjalmar, Lanna	148+	Larsson, E A, Sporda	111	Nyman, Lena, Smålandsstenar	64
Grönbäck, Margaretha, Unnaryd	56	Johansson, J A, Drared	156	Larsson, L M, Rydöbruk	175	Olin, Emanuel, Värnamo	95
Gulling, J V, Landeryd	167	Johansson, Janne, Gislaved	21+	Larsson, Mårten, Femsjö	68	Olsson, A, Rydöbruk	174
Gunnarsson, Anders, Kålåkerskog	8	Johansson, Johannes, Böläryd	15	Larson, Sven, Stenehestra	7	Olsson, J A, Jönköping	103+
Gunnarsson, S G A, Båraryd	147	Johansson, Johannes, Jära	20	Lemchen, J D, Dannäs	126	Olsson, Kristian, Halmstad	156
Gustafsson, A J, Anderstorp	39	Johansson, Karl Josef, Reftele	42+	Lemchen, J W, Dannäs	127	Ossbahr, C F, Gislaved	27
Gustavsson, E, Unnaryd	56	Johansson, Lorentz, Brotorpet	42+	Liljestränd, Carl, Färgaryd	69+	Ossbahr, R E, Stockholm	28
Gustafsson, Gösta, Gislaved	36	Johansson, Peter August, Liatorp	105	Lind, Lorentz, Högakull	38	Palme, Philip, Ljungby	54
Hadders, C F, Villstad	40+	Johansson, Sven Peter, Lida	50+	Lindberg, H Ö, Gryteryd	52+	Persson, Roland, Hyltebruk	179
Hagstrand, E G, Kärda	159	Johansson, Vestin, Sporda	148	Lindberg, K A, Gryteryd	76	Petersson, A, Sandvik	79
Handberg, N F, Simmarydsnäs	117	Johansson, A J, Femsjö	122	Lindberg, May, Smålandsstenar	64	Petersson, Anna-Greta, Rydöbruk	177
Haraldsson, Daniel, Sisslebo	171	Jonasson, Amandus, Hessleberg	115	Lindblad, Gustaf, Femsjö	123	Petersson, August, Mjöhult	81
Haraldsson, H D, Bolerem	168	Jonasson, Anders, Kapped	21+	Linder, J V, Burseryd	50	Petersson, A G, Hällabäck	172
Haraldsson, L A, Landeryd	50+	Jonasson, Anders, Tannåker	125	Lindroth, H, Torup	175	Petersson, Bengt, Forsheda	138
Haraldsson, P M, Villstad	62+	Jonsson, A J, Waldshult, Femsjö	122	Lindström, Magnus, Bränna	87	Petersson, Brita, Jälluntofta	144
Helander, Konstantia, Anderstorp	88+	Jonsson, Aron, Bolerem	168	Ljungcrantz, John, Burseryd	48	Petersson, Edvard, Domakull	168
Helander, Kristina, Anderstorp	88+	Jonsson, Greta, Ås	112	Ljunggren, J S, Torskinge	128	Petersson, F J, Forsheda	138
Helander, S G, Anderstorp	85	Juhlin, G, Gislaved	38	Lorentzon, L A, Anderstorp	88+	Petersson, C A, Bosebo	101
Hempel, C E, Skeppshult	170	Jönsson, Anders, Kålåkerskog	8	Lundh, W L, Unnaryd	56	Petersson, C M, Dunkehalla	22+
Hjelmström, Hilda, Gnosjö	106	Jönsson, Håkan, Kålåkerskog	8	Lundahl, Hildegard, Bredaryd	137	Petersson, Johannes, Färgaryd	67+
Hjelmström, Carl, Gnosjö	106	Jönson, Jöns, Stenehestra	7+	Lundell, Lars, Unnaryd	53	Petersson, Lorentz, Tunabo	137
Hjelmström, Th, Sjögård	156	Kannerby, Bo, Värnamo	109	Lundström, J G, Ölme stad	33	Petersson, L P, Bosebo	97
Hjertstrand, S A, Landeryd	75	Karlén, J H, Mossebo	151	Lydén, G E, Broaryd	169	Petersson, Manne, Gryteryd	76
Hjertstrand, J A C, Landeryd	75	Carlsson, Anders, Gölebo, Våthult	92	Lång, Johannes, Örnabäckshult	63	Petersson, Mathilda, Anderstorp	88+
Hof, Johannes, Mossarp, Anderstorp	86+	Carlsson, C A, Tokarp	39	Magnusson, A, Sandvik	79+	Petersson, Salomon, Sandvik	79
Holm, Teodor, Stockholm	7	Carlsson, C A, Anderstorp	88	Magnusson, Alfred, Slätteryd	91+	Pyhlsson, P H, Halmstad	15+
Holm, Torsten, Landeryd	166	Carlsson, E L, Skeppshult	170	Magnusson, August, Anderstorp	88	Robért, Folke, Reftele	95+
Holmberg, E G S, Skeppshult	170	Carlson, J E G, Landeryd	144+	Magnusson, Daniel, Våthult	93	Roos, A D E, Anderstorp	91
Holmgren, Alma, Gnosjö	104	Carlsson, Karl, Broaryd	169+	Malmgren, Adolf, Linköping	52+	Roos, Wilhelm, Stockholm	34
Holmgren, G A, Gnosjö	104	Carlsson, Otto, Reftele	108	Mattsson, J A, Gislaved	36	Rosén, Anders, Smålandsstenar	63
Hultin, Alrik, Bredaryd	136	Carlsson, Valborg, Dannäs	127	Mellander, Victor, Malmö	174	Rosengren, kronofogde, Högakull	45
Hultqvist, Elisbeth, Gislaved	35	Karlsson, Åke, Gnosjö	106	Mellander, T F, Smålandsstenar	63	Rydell, A P, Bredaryd	136+
Håkansson, S P, Ölme stad	39	Carlström, J H H, Burseryd	52	Meuller, C A, Skeppshult	169	Rydell, C O, Landeryd	77
Håkonson, Anders, länsman	8	Carlström, T S A, Burseryd	52+	Murén, Per, Gävle	30	Rydén, Johannes, Forsheda	126+
Ingemansson, A J, Våthult	93	Kellmodin, Abelard, Gislaved	15+	Månsson, Måns, Kålåkerskog	65	Sandblom, Åke, (Värnamo) Växjö	109
Jacobsson, A, Nyby	160+	Charpentier, A F, Landeryd	166	Månsson, Per, Gislaved	8	Sanderberg, B R, Landeryd	167+
Jacobsson, Lisbeth, Unnaryd	56	Kjellman, C J, Strömsholm	44+	Mårtensson, Aug, Nyby	160	Sanderberg, R S V, Landeryd	167
Jansson, Anders, Femsjö	122	Claesson, A F, Unnaryd	54	Mårtensson, Peter, Gislaved	29		
		Claesson, Claes, Våthult	94+	Mårtensson, Ture, Gislaved	29		
		Claesson, Wilhelm, Jönköping	121	Möller, P M, Nyby	160		
		Kolf, Anders, Långaryd	141				

Sandkvist, Emil, Smålandsstenar	63+
Sandström, J A, Ås	111
Sandström, Valborg, Ås	112
Schële, Frithiof, Forsheda	138+
Schytt, J E, Skeppshult	170
Segerpalm, Johannes, Smålandsstenar	63
Seth, A G, Burseryd	21+
Sjöberg, Alf, Lanna	149
Sjöberg, Anders, Ekefors	94
Sjöberg, August, Gnosjö	103
Sjöstrand, C V, Burseryd	169
Skoglund, G F, Burseryd	52
Skogström, N E, Burseryd	52
Sollerby, Birgitta, Reftele	134
Sparre, Wilhelm, Jönköping	27
Sporre, N P, Forsheda	138
Stenson, Edv, Gnosjö	104
Stenvall, J, Färgaryd	67+
Sterner, Gunnar, Landeryd	167
Strandberg, C E, Forsheda	149
Ström, A H, Skeppshult	170
Strömberg, Oscar, Anderstorp	88+
Strömblad, H T, Landeryd	167
Ståhlberg, H G, Nissaryd	67
Svenningsson, B M, Norlida	156+
Svenningsson, G A, Båraryd	146
Sweningson, N S, Rydöbruk	176
Svensson, A, Lunden, Kållerstad	119
Svensson, A B, Unnaryd	56
Svensson, Axel, Bredaryd	136
Svensson, Carl, Kålåkerskog	66
Svensson, Carl, Femsjö	120
Svenson, Clément, Öreryd	7
Svensson, H O, Hensnäs	74+
Svensson, H V, Gislaved	91+
Svensson, Janne, Remb	65
Svensson, Jonas, Halmstad	24
Svensson, K E V, Femsjö	123
Svensson, Knut, Växjö	147+
Svensson, K S, Burseryd	52
Svensson, J W, Sjötofta	150
Swenson, Knut, Stenehestra	8
Svensson, Magnus, Halmstad	63+
Sylvan, Lorentz, Värnamo	62+
Säfvendahl, Ingrid	137
Säfvenskiöld, S, hovmarskalk	18
Söderström, J F, Bredaryd	136
Thormark, Olof, Malmö	57+
Treffenberg, C G, riksdagsman	29
Träff, Uno, Villstad	65
Unnér, John, Unnaryd	56
Unnersjö, Signe, Unnaryd	56

Wahlgren, C J, Bälaryd	130
Wallerström, C J, Burseryd	33+
Wallerström, Eva, Nyby	46+
Wallmo, C R, Svenljunga	152
Werner, Augusta, Jälluntofta	144
Westman, Karl, Malmö	80
Wetter, Gerda, Bredaryd	137
Wetter, Oscar, Halmstad	91
Wetter, Walborg, Smålandsstenar	63
Wibeck, Carl, Kållerstad	113
Wibom, H C, Burseryd	50
Wibom, Ulf, Sandvik	82
Wictorén, G, Rydöbruk	174
Wieslander, J, Sandvik	80+
Wilander, P, Bolmsö	124
Wilhelmsson, E B, Anderstorp	91
Winroth, Hugo, Malmö	42+
Winroth, Pontus, Stockholm	13+
Wirgin, Nils, Gislaved	35
Åkerhielm, A, Halmstad	41
Åsén, A A, Sandvik	80
Åsén, A J, Sandvik	79+
Örne, Anders, Stockholm	38
Öhrnell, Emil, Gislaved	27
Östberg, Annelie, Ås	111
Östberg, H D, Bosebo	101

Fjärde boken i denna serie blir "Kommunikation i Allbo". Till påseende från Erik Lindgren, Box 222 351 05 VÄXJÖ.